

**STRATEGIA
DE
DEZVOLTARE LOCALĂ

2021-2027**

**COMUNA
CĂRBUNARI
JUDEȚUL CARAȘ - SEVERIN
EDIȚIA I**

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

CUPRINS

I. INTRODUCERE

II. CONTEXTUL DE DEZVOLTARE

- 2.1. Contextul elaborării strategiei**
- 2.2. Contextul european**
- 2.3. Contextul național**
- 2.4. Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării**
- 2.5. Contextul european – 2021 - 2027**

III. REGIUNEA DE DEZVOLTARE VEST

- 3.1. Introducere**
- 3.2. Localizarea geografică**
- 3.3. Diviziunea administrativ-teritorială**
- 3.4. Relief**
  - 3.4.1. Munții Regiunii Vest**
  - 3.4.2. Dealurile Regiunii Vest**
  - 3.4.3. Zonele de câmpie ale Regiunii Vest**
- 3.5. Clima**
  - 3.5.1. Temperaturi medii anuale**
  - 3.5.2. Precipitații**
- 3.6. Hidrografia și sursele de apă**
  - 3.6.1. Ape curgătoare**
  - 3.6.2. Lacuri**
  - 3.6.3. Riscul de producere a inundațiilor**
  - 3.6.4. Potențialul apelor termale și minerale**
- 3.7. Solul și resursele sale**
- 3.8. Resursele solului**
- 4. Evoluția populației și potențialul demografic**
  - 4.1. Populația**
    - 4.1.1. Evoluția populației și potențialul demografic**
    - 4.1.2. Densitatea populației**
    - 4.1.3. Distribuția populație pe medii de rezidență**
    - 4.1.4. Structura populației pe sexe**
    - 4.1.5. Structura etnică a populației**
    - 4.1.6. Structura confesională a populației**
  - 4.2. Potențialul demografic**

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

- 4.2.1. Evoluția ratei de natalitate și mortalitate, sporul natural
- 4.2.2. Sporul natural
- 4.2.3. Durata medie a vieții
- 5. Sănătate
  - 5.1. Rețeaua de unități sanitare
  - 5.2. Număr paturi în spital
  - 5.3. Stații de salvare și SMURD
  - 5.4. Personalul medical
- 6. Educația
  - 6.1.1. Populația școlară
  - 6.1.2. Populația școlară pe niveluri de educație
  - 6.1.3. Învățământul profesional și tehnic
  - 6.1.4. Rata de părăsire timpurie a școlii
  - 6.1.5. Abandonul școlar
  - 6.1.6. Neets
  - 6.2. Infrastructura de educație
  - 6.3. Număr de absolvenți
  - 6.4. Cadrele didactice și numărul de elevi pe cadru didactic
- 7. Gradul de sărăcie și a asistenței sociale
  - 7.1. Persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială
  - 7.2. Populația afectată de lipsuri materiale grave
  - 7.3. Infrastructura socială
- 8. Infrastructura Regiunii de Vest
  - 8.1. Infrastructura de transport
    - 8.1.1. Culoare TEN-T
    - 8.1.2. Transport rutier
      - 8.1.2.1. Autostrăzi și Drumuri Europene
      - 8.1.2.2. Caracteristici drumuri publice
      - 8.1.2.3. Drumuri județene
      - 8.1.2.4. Străzi orășenești
      - 8.1.2.5. Centuri localități urbane
      - 8.1.2.6. Accesul rutier spre punctele de frontieră
    - 8.1.3. Transport feroviar
      - 8.1.3.1. Rețeaua feroviară
      - 8.1.3.2. Puncte de trecere a frontierei pe cale ferată
    - 8.1.4. Transport aeroportuar
      - 8.1.4.1. Aeroportul Internațional Traian Vuia – Timișoara
      - 8.1.4.2. Aeroportul Internațional – Arad
    - 8.1.5. Transport pe apă
    - 8.1.6. Transport public urban
  - 8.2. Infrastructura de utilități
    - 8.2.1. Alimentarea cu apă
      - 8.2.1.1. Rețeaua de distribuție a apei
    - 8.2.2. Rețeaua de canalizare și apă menajeră
  - 8.3. Fondul de locuințe
    - 8.3.1. Blocurile de locuințe

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- 9. Biodiversitatea și protecția naturii
  - 9.1. Aree protejate
  - 9.2. Flora
  - 9.3. Fauna
- 10. Economia Regiunii de Vest
  - 10.1. Produsul intern brut
  - 10.2. Productivitatea muncii
  - 10.3. Întreprinderile
  - 10.4. Comerțul electronic
  - 10.5. Densitatea IMM-urilor
  - 10.6. Exporturi și importuri
  - 10.7. Salariații și salariul mediu
  - 10.8. Venituri medii lunare pe o gospodărie
  - 10.9. Investiții străine directe
  - 10.10. Structuri suport pentru afaceri
  - 10.11. Cercetare- Dezvoltare și Inovare
    - 10.11.1. Cheltuieli interne brute pentru cercetare- dezvoltare pe cap de locuitor – CIBCD
    - 10.11.2. Cheltuieli interne brute pentru cercetare- dezvoltare – CIBCD procent din PIB
    - 10.11.3. Structura cheltuielilor pentru cercetare- dezvoltare
    - 10.11.4. Capital uman din CDI
    - 10.11.5. Personalul din cercetare-dezvoltare
    - 10.11.6. Investițiile în personalul implicat în cercetare- dezvoltare
    - 10.11.7. Resursele umane din știință și tehnologie
    - 10.11.8. Ocuparea forței de muncă în domeniul tehnologiilor înalte
    - 10.11.9. Proprietatea intelectuală
    - 10.11.10. Clustere
    - 10.11.11. Strategia de specializare inteligentă
    - 10.11.12. Întreprinderi inovative
    - 10.11.13. Infrastructura de suport pentru activitatea de CDI
- 11. Turism
  - 11.1. Tendințe în dezvoltarea turismului
  - 11.2. Patrimoniul natural protejat
  - 11.3. Patrimoniul cultural material și imaterial
    - 11.3.1. Patrimoniul cultural material
  - 11.4. Tipuri de turism
    - 11.4.1. Ecoturismul și turismul activ
    - 11.4.2. Turism cultural
    - 11.4.3. Turism balnear și wellnes
    - 11.4.4. Turism urban și de afaceri
    - 11.4.5. Trism viti-vinicol

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- 11.5. Infrastructura turistică**
- 11.6. Circulația turistică**
- 11.7. Microanaliza stațiunilor și arealelor turistice din**

Regiunea de Vest

- 12. Tendințe în dezvoltarea urbană**
  - 12.1. Politica de dezvoltare urbană în România**
  - 12.2. Structura sistemului urban**
  - 12.3. Densitatea populației urbane**
  - 12.4. Spațiile verzi din mediul urban**

- 13. Dezvoltarea rurală**
  - 13.1. Spațiul rural din Regiunea de Vest**
  - 13.2. Agricultură din Regiunea Vest**
  - 13.3. Structura terenurilor Agricole**
  - 13.4. Cultivarea plantelor**
  - 13.5. Creșterea animalelor**
  - 13.6. Îmbunătățiri funciare**
  - 13.7. Infrastructura agricolă**
  - 13.8. Silvicultura**

14. Zone miniere și orașe industriale propuse pentru Fondul de Tranziție Justă Județul Caraș-Severin – Potențiale zone beneficiare de finanțare prin FTJ

- 14.1. Aspecte privind industria grea a județului**
- 14.2. Aspecte demografice și economice**
- 14.3. Aspecte privind poluarea**

15. Structuri parteneriale

16. Obiectivele Strategiei de dezvoltare Regională Vest 2021-2027

PREZENTAREA JUDEȚULUI CARAȘ-SEVERIN

- 4.1. Localizare**
- 4.2. Descriere administrativă**
- 4.3. Istoria județului Caraș-Severin**
- 4.4. Demografie**
- 4.5. Cadrul natural**
  - 4.5.1. Relief**
  - 4.5.2. Clima**
  - 4.5.3. Hidrografia**
  - 4.5.4. Flora – Fauna – Rezervații naturale**
- 4.6. Resursele solului și subsolului**
- 4.7. Cultură și patrimoniu cultural**

IV. PREZENTAREA COMUNEI CĂRBUNARI

- 5.1. Localizare și structură administrativă**
- 5.2. Elemente ale cadrului natural**
  - 5.2.1. Relief**

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

5.2.2.Clima

5.2.3.Hidrografie

5.2.4.Flora și fauna

5.2.5.Solul

5.3. Scurt istoric al Comunei Cărbunari

V. ANALIZA SITUAȚIEI CURENTE

6.1.Suprafața și structura administrativă

6.2.Demografie

6.2.1. Populație

6.2.2. Mișcarea naturală și migratorie

6.3. Locuințe

6.4.Infrastructura

6.4.1.Infrastructura de drumuri

6.4.2.Alimentare cu apă și canalizare

6.4.3.Alimentare cu energie electrică și iluminatul public

6.4.4.Energie termică

6.4.5.Alimentarea cu gaze naturale

6.4.6.Transport public local

6.4.7.Servicul de salubritate

6.4.8.Rețea comunicații

6.5.Mediu

6.6.Infrastructura de sănătate

6.6.1.Medicină umană

6.6.2.Medicină veterinară

6.7.Asistența socială

6.8.Educație și cultură

6.8.1.Învățământ

6.8.2.Cultura

6.8.3.Viața spirituală

6.8.4.Evenimente culturale locale

6.8.5.Turism

6.8.6.Activități sportive

6.9.Economie

6.9.1.Relatii economice

6.9.2.Lista agenților economici

6.9.3.Agricultura

6.9.4.Situația parcului de tractoare și mașini agricole

6.9.5.Zootehnia

6.9.6.Apicultura

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

- 6.9.7.Pomicultura**
- 6.9.8.Viticultura**
- 6.9.9.Piscicultură**
- 6.9.10.Silvicultură**
- 6.10.Administrația publică**

VI. ANALIZA SWOT

- 7.1.Agricultura și dezvoltarea rurală**
- 7.2.Dezvoltare locală, infrastructură și mediu**
- 7.3.Economie și turism**
- 7.4.Educație și cultură**
- 7.5.Resurse umane și piața muncii**
- 7.6.Sănătatea și asistența socială**

VIII. POLITICI PUBLICE ÎNTREPRINSE ÎN TERITORIU

**IX. PORTOFOLIUL DE PROIECTE DE DEZVOLTARE PENTRU PERIOADA
2021 – 2027**

- X. PARTENERIATE OPORTUNE**
- XI. MONITORIZARE ȘI IMPLEMENTARE**
- XII. CONCLUZII**

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Cuvânt înainte,

Stimați cetățeni,

Am fost conștient încă de la început că administrația locală are obligația să propună comunității proiecte de dezvoltare și să folosească resursele comunității respectând principiile dezvoltării durabile. Proiectele pe care le-am realizat până în prezent, precum și cele viitoare au menirea de a îmbunătăți viața locuitorilor comunei Cărbunari.

Dorim ca împreună să ne bucurăm de o infrastructură bine dezvoltată și echilibrată, de un mediu de afaceri prosper care să ne permită o dezvoltare durabilă din punct de vedere economic și social, de tehnologie avansată în mediul economic și de o utilizare eficientă și rațională a tuturor resurselor locale. Pe lângă proiectele prioritare pentru perioada 2021– 2027, administrația locală conștientizează importanța dezvoltării economice și sociale a comunei Cărbunari sprijinind în acest sens inițiativele economice. Atragerea investitorilor, care prin capital financiar investit crează noi locuri de muncă, devine una dintre prioritățile agendei de lucru a administrației locale. Strategia este un document care structurează liniile directoare strategice ale dezvoltării comunei Cărbunari pe o perioadă de 7 ani, potrivit problemelor identificate, a potențialului active și pasiv, cât și a oportunităților de dezvoltare în viitorul apropiat, fiind totodată rezultatul colaborării cu actorii locali și instituțiile relevante din comună.

Strategia de dezvoltare locală conturează principalele demersuri ce trebuie întreprinse pentru identificarea celor mai propice direcții de dezvoltare, a căror implementare va contribui la schimbarea în mai bine a vieții locuitorilor comunei Cărbunari. Factorii implicați în îndeplinirea strategiei vor fi antrenați la o stare de colaborare sub o viziune comună, cu un scop comun, în vederea utilizării optime și în direcțiile necesare, nu doar a resurselor proprii, ci și a celor ce pot proveni din exteriorul comunei.

Strategia de dezvoltare locală va constitui fundamentul elaborării și justificării cererilor de finanțare ce vor fi depuse pentru absorbția de resurse financiare nerambursabile din fonduri diverse, cu scopul dezvoltării durabile a comunei Cărbunari.

Prezenta strategie de dezvoltare locală a fost elaborată pornind de la problemele specifice ale localității abordate într-un cadru integrat, corelate cu obiectivele și cu planurile strategice elaborate la nivel regional, național și european, subliniind interdependența dintre local și global sub deviza: "Gândește global și acționează local!"

Vă mulțumesc pentru tot sprijinul acordat și îmi doresc să ne bucurăm în continuare de fiecare proiect realizat. Sper ca locuitorii comunei Cărbunari să nu rămână impasibili și să contribuie constant la procesul de dezvoltare, astfel încât aici, în comuna noastră să ne îndeplinim gândurile și aspirațiile.

Cu respect,

Primarul Comunei Cărbunari
Gheorghe Prăsnescu

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

Grupul de Lucru Comunitar al Comunei Cărbunari

**Grupul de lucru constituit la nivelul comunei Cărbunari, pentru consultări cu privire la
Elaborarea Strategiei Locale de Dezvoltare, pentru perioada 2021-2027, a cuprins
urmatoarele persoane:**

Gheorghe Prăsnescu – Primar

Maria Adelina Popescu – Consilier primar

Gheorghe Mănescu – Viceprimar

Ana Boboescu – Secretar General U.A.T.

Nicoleta Eva Albu – Compartiment Financiar Contabil

Gianina Mariana Cârjan – Compartiment Financiar Contabil

Sorin Gheorghe Timișan – Compartiment Agricol

ȘIEL AUREL - Compartiment asistență socială și autoritate tutelară

Lia Mihaela Pătrașcu – S.V.S.U.

Ioan Boboescu – Compartiment administrativ, întreținere și deservire

Ghiță Bălean – Compartiment administrativ, întreținere și deservire

Ovidiu-Marcel Sârbu –Compartiment administrativ, întreținere și deservire

Ioan Copocean – Șofer microbuz școlar

Carmen Mihaela Teodorescu – Manager Proiect

I. INTRODUCERE

Definiție

Strategia de dezvoltare este un instrument de planificare pe termen scurt, mediu și lung presupunând o viziune de dezvoltare realistă și realizabilă prin atingerea obiectivelor și măsurilor stabilite în urma analizei situației existente.

Strategia implică principiile dezvoltării durabile a unei comunități sau a unei regiuni, finalizând cerințele actuale și oferind generațiilor viitoare posibilitatea realizării propriilor obiective de dezvoltare.

Strategia de dezvoltare a comunei Cărbunari, este un document de planificare strategică pentru perioada 2021-2027. Concepută în corelație cu principiile dezvoltării durabile, reprezintă documentul fundamental al planului de dezvoltare a comunei Cărbunari cu rol în orientarea dezvoltării economico-sociale și în accesarea fondurilor structurale și de coeziune ale Uniunii Europene și a altor potențiale fonduri pentru finanțarea dezvoltării locale.

Prin obiectivele propuse, strategia respectă direcțiile de dezvoltare ale comunei Cărbunari și se încadrează în documentele programatice naționale.

Scop

Scopul sau este acela de a conduce la creșterea calității vieții și crearea de noi locuri de muncă implementând măsuri de reabilitare / modernizare, dezvoltarea infrastructurii, dezvoltarea tuturor formelor de turism, dezvoltarea societății civile, dezvoltarea serviciilor sociale, dezvoltarea culturii și susținerea tradițiilor populare, sprijinirea mediului de afaceri.

Motivație

Strategia dorește să furnizeze toate elementele necesare luării unor decizii locale corecte și coerente, să reprezinte un ghid de regenerare și dezvoltare a comunei în deplin acord cu voința cetățenilor.

Misiune

Misiunea strategiei este de a mobiliza toate resursele umane, materiale și financiare dobândite la nivel local, atrase în alte surse, pentru a implementa măsurile și proiectele propuse, astfel încât afirmațiile anterioare să poată deveni realitate.

Pentru reușita acestei misiuni trebuie parcurs un proces axat pe participare, colaborare, consultare publică, planificare rațională, capacitate de organizare și efort susținut.

Acest proces, dacă urmează pașii implementării judicioase, trebuie să ducă la transformarea comunei Cărbunari într-o comunitate modernă, europeană dinamică și prosperă.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Este de datoria celor implicați să fie fermi angajați în asigurarea eficienței fiecărui instrument procedural de implementare, urmărind îmbunătățirea continuă a activității și evaluând permanent stadiul atins, pentru a avea posibilitatea eliminării în timp util a deficiențelor apărute.

Viziune

Viitorul comunității este dependent de factorii sociali, economici și de mediu, precum și de activitățile care vor fi întreprinse de autoritățile locale, organizațiile, instituțiile și parteneriatele dezvoltate la nivel local. Acestea printr-un efort conjugat și orientat către susținerea viziunii, pot contribui la atingerea ei.

Scopul proiectului este de a urmări:

- Reconsiderarea obiectivelor de dezvoltare durabilă a localității, în concordanță cu obiectivele de dezvoltare ale județului și ținând cont de noile condiții socio – economice și priorități înscrise pe agenda publică;
- O mai bună planificare, gestionare și direcționare a resurselor existente de către administrația publică locală;
- Crearea condițiilor necesare identificării și accesării de noi surse de finanțare care să susțină atingerea obiectivelor de dezvoltare stabilite;
- Creșterea predictibilității acțiunilor administrației comunei pe termen mediu și lung și susținerea acestora din punct de vedere financiar prin bugetarea multianuală bazată pe programe, toate acestea contribuind, în final, la creșterea calității vieții cetățenilor comunei Cărbunari, în condițiile dezvoltării socio-economice durabile.

II. CONTEXTUL DE DEZVOLTARE

În elaborarea Strategiei de dezvoltare locală a comunei Cărbunari pentru perioada 2021-2027, s-a ținut cont de un număr amplu de principii, adoptate la nivelul Uniunii Europene și drept urmare și în elaborarea documentelor de politici publice din România.

Principiul central al strategiei este **principiul dezvoltării durabile**, cu respectarea celor trei dimensiuni (ecologică, economică și socială) cu toate implicațiile: atingerea performanțelor de mediu impuse de Uniunea Europeană și de strategia națională privind dezvoltarea durabilă, creșterea competitivității administrațiilor județene și a celor locale în scopul maximizării aportului lor la accelerarea progresului economic și social prin stabilirea de noi obiective și identificarea unor oportunități adaptate la noile condiții și exigențe, pentru trecerea, într-un interval de timp rezonabil și realist, la modelul de dezvoltare generator de valoare adăugată înaltă, orientat spre îmbunătățirea continuă a calității vieții oamenilor și a relațiilor dintre ei în armonie cu mediul natural.

Toți reprezentanții administrației publice din județul Caraș-Severin, reprezentanți ai Consiliului Județean, ai instituțiilor subordonate și ai autorităților publice locale, au lucrat împreună pentru identificarea elementelor de planificare strategică cele mai adaptate pentru dezvoltarea județului (**principiul responsabilității**).

În secțiunea de operaționalizare a Strategiei, Planul de acțiuni și Portofoliul de proiecte, s-a specificat pentru fiecare proiect nivelul administrației publice care va fi implicat în implementarea acestora (**principiul subsidiarității**).

2.1. Contextul elaborării strategiilor de dezvoltare

Una din componentele fundamentale ale politicilor Uniunii Europene o constituie dezvoltarea teritorială durabilă, concept care sta la baza elaborării documentelor strategice și de planificare actuale, a politicilor în vigoare și a principalelor linii directoare ale evoluției socio-economice și culturale a României.

Conceptul de dezvoltare durabilă s-a cristalizat în timp, pe parcursul mai multor decenii, în cadrul unor dezbateri științifice aprofundate pe plan internațional și a căpătat valențe politice precise în contextul globalizării, reprezentând rezultatul unei abordări integrate a factorilor politici și decizionali în care protecția mediului și creșterea economică pe termen lung sunt considerate complementare și reciproc depedente.

Pentru România, ca stat membru al Uniunii Europene, dezvoltarea durabilă nu reprezintă o opțiune, ci singura perspectivă rațională de valorificare sustenabilă a potențialului natural, economic și uman.

Pentru a putea beneficia din plin de avantajele aderării, România are nevoie, înainte de orice, de un portofoliu de proiecte capabile să atragă și să utilizeze eficient fondurile europene, cel mai potrivit portofoliu reprezentându-l strategia de dezvoltare a localității, municipiului, microregiunii, zonei sau regiunii respective.

În perioada 1997 – 1999 a fost elaborată pentru prima dată, cu asistența din partea Programului O.N.U. pentru Dezvoltare (PNUD), o Strategie Națională pentru dezvoltare durabilă,

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

care a fost definitivată în urma unui număr mare de contribuții asamblate într-un cadru larg participativ și adoptată ca document oficial al Guvernului României.

Guvernul României a adoptat la 13 iunie 2012 un memorandum elaborat de Ministerul Afacerilor Europene care se referă la acțiunile și documentele privind pregătirea accesării și implementării fondurilor europene în perioada 2014-2020. Acesta conține orientări metodologice pentru programarea fondurilor europene destinate unei dezvoltări inteligente, durabile și incluzive, precum și precizări pentru organizarea și functionarea cadrului partenerial de consultare în vederea elaborării documentelor de programare naționale.

Ulterior, prin Ordinul 1087/13.07.2012 a fost aprobat Regulamentul - cadru pentru organizarea și funcționarea Comitetelor Regionale pentru elaborarea Planurilor de Dezvoltare Regională 2014-2020. Se stabilește astfel un set de reguli unitare privind constituirea structurilor parteneriale la nivel regional, componența comitetelor regionale de planificare (CRP), a grupurilor de lucru tematice și a grupurilor de lucru subregionale, rolul și atribuțiile principale ale acestora și modul de funcționare a structurilor parteneriale.

Noua perspectivă financiară a UE 2014 - 2020 prevede o nouă abordare în materie de programare strategică pentru politica de coeziune, conform obiectivelor Strategiei Europa 2020, abordare care implică:

- Cadrul Strategic Comun (CSC) adoptat de Comisie (Fondul de coeziune, Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul European agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit);
- Acordul de Parteneriat pentru dezvoltare și investiții aplicat politicii de coeziune, care este un document strategic național, elaborat de fiecare stat membru și negociat cu Comisia, care stabilește obiectivele tematice de dezvoltare și alocarea indicativă a fondurilor europene în perioada 2014-2020;
- Programe subsecvente, care vor transpune el ementele prevăzute de Acordul de Parteneriat și care vor conține angajamente ferme ale statelor membre privind îndeplinirea obiectivelor UE prin programarea fondurilor comunitare.

Politica de coeziune a Uniunii Europene are ca obiectiv reducerea diferenței dintre nivelurile de dezvoltare ale diferitelor regiuni și state membre, în vederea consolidării coeziunii economice și sociale, bazându-se în principal pe solidaritate financiară, respectiv redistribuirea unei părți din bugetul comunitar către regiunile și grupurile sociale mai puțin prospere. Politica de coeziune este finanțată prin Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European (FSE), Fondul de Coeziune (FC).

Europa 2020 reprezintă strategia Uniunii Europene de creștere economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, pentru următorii ani. Aceste trei priorități se susțin reciproc și sunt în măsura să sprijine Uniunea Europeană și statele membre să obțină un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă, de productivitate și coeziune socială.

În acest context, inițiativa Primăriei Comunei Cărbunari de a elabora Strategia de Dezvoltare Locală într-un moment extrem de oportun pentru actorii locali (alocarea fondurilor europene în perioada de programare 2021 – 2027), reprezintă unul din pașii cei mai importanți în procesul dezvoltării locale, clarificând pe termen mediu și lung care sunt direcțiile și domeniile spre care se orientează efortul de dezvoltare al comunității. Obiectivul principal al elaborării Strategiei de Dezvoltare Locală a comunei Cărbunari - este de a corela în mod rațional ansamblul politicilor și programelor publice ale dezvoltării spațiului rural din comună cu direcțiile și practicile dezvoltării durabile ale județului Caraș-Severin, ale Regiunii Vest, ale României și Uniunii Europene.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Pornind de la situația existentă la nivel local, Strategia de Dezvoltare Locală a comunei Cărbunari cuprinde o radiografie socio-economică a comunității și o analiză SWOT a acesteia: avantajele sunt utilizate astfel încât oportunitățile sunt valorificate la maxim, iar amenințările sunt evitate, în vreme ce slăbiciunile sunt corectate. Această analiză generează concluzii specifice din care reies direcțiile de dezvoltare ale comunei.

Prezenta Strategie urmărește îmbunătățirea condițiilor socio-economice și culturale din spațiul rural din județul Caraș-Severin, pentru atingerea nivelului mediu de dezvoltare al țărilor Uniunii Europene, din prisma principalilor indicatori ai dezvoltării durabile.

Prin elaborarea Strategiei, s-a vizat creșterea capacității de planificare și de parteneriat a membrilor comunității Cărbunari și întărirea capacității de absorbție a fondurilor europene la nivel local, printr-o abordare inovativă cu obținerea următoarelor rezultate:

- Identificarea și promovarea intereselor reale ale comunității;
- Promovarea dialogului social și îmbunătățirea comunicării între toți actorii dezvoltării de la nivelul comunității;
- Implicarea activă a actorilor de la nivel local în procesul decizional legat de viitorul comunității;
- Întărirea capacității membrilor comunității Cărbunari, în calitate de viitori beneficiari, de a prezenta programe de dezvoltare locală argumentate și coerente, care răspund problemelor critice și priorităților de dezvoltare de la nivelul comunității, de a pregăti proiecte și de a le implementa cu succes;
- Corelarea inițiativelor și strategiilor locale cu cele de la nivel județean, regional și național;
- Asumarea responsabilităților și consolidarea relațiilor de colaborare între actorii de la nivel local în vederea creșterii șanselor de accesare a fondurilor europene;

Actorii implicați în implementarea Strategiei trebuie să devină garantul folosirii eficiente a resurselor publice, printr-un management orientat spre locuitorii comunei Cărbunari. Pe toată perioada de implementare a Strategiei se va promova colaborarea între administrație, societatea civilă și sectorul privat pentru o dezvoltare în parteneriat, pentru a fi mai hotărâți, mai informați și mai proactivi pentru dezvoltarea comunei Cărbunari.

Valori

Abordarea actorilor implicați în implementarea Strategiei va avea ca referință următoarele:

Responsabilitate;
Transparență
Profesionalism și etică;
Încredere;
Cooperare și parteneriat;
Eficiență.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

2.2. Contextul european

În perioada de programare 2007 -2013, regiunile din Uniunea Europeană au fost împărțite în două categorii, în funcție de venituri: regiuni mai puțin dezvoltate și regiuni mai dezvoltate. Comisia Europeană a stabilit, pentru exercițiul financiar 2014 –2020, crearea așa numitelor "regiuni de tranziție", al căror PIB pe cap de locuitor este cuprins între 75% și 90% din media Uniunii Europene. Cele trei categorii definite vor fi eligibile pentru investiții după cum urmează:

- Regiunile mai puțin dezvoltate, al căror PIB pe cap de locuitor este mai mic de 75% din media Uniunii Europene, vor avea în continuare prioritate maximă în cadrul acestei politici. Rata maximă de cofinanțare este stabilită la 75 -85% în regiunile mai puțin dezvoltate, dar și în regiunile ultra-periferice;
- Regiunile de tranziție, al căror PIB pe cap de locuitor este cuprins între 75% și 90% din media Uniunii Europene, vor avea o rată de cofinanțare de 60%;
- Regiunile mai dezvoltate, cu un PIB pe cap de locuitor mai mare de 90% din media Uniunii Europene, vor avea o rată de cofinanțare de 50%.

Strategia „*Europa 2020*” are ca obiectiv general transformarea Uniunii Europene într-o economie inteligentă, ecologică și favorabilă, pentru a oferi un nivel ridicat al ocupării forței de muncă, al productivității și pentru a asigura coeziunea economică, socială și teritorială.

Prioritățile stabilite în cadrul *Strategiei „Europa 2020”*:

- **Creștere inteligentă** - dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare (cercetarea și dezvoltarea tehnologică combinată cu utilizarea eficientă a resurselor existente conduc la creșterea productivității);
- **Creștere durabilă** - promovarea unei economii mai eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive, poate conduce la furnizarea de „bunuri publice” societății (cum ar fi conservarea habitatelor, biodiversitatea și menținerea patrimoniu rural), care pot conduce în arealele vizate la crearea de noi locuri de muncă prin extensivizarea agriculturii și aprovizionarea piețelor locale;
- **Creștere favorabilă incluziunii sociale** – promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială prin deblocarea potențialului economic al zonelor rurale, dezvoltarea piețelor și locurilor de muncă la nivel local, prin furnizarea de asistență în vederea restructurării agriculturii și sprijinirea veniturilor agricultorilor, în vederea menținerii unei agriculturi sustenabile în întreaga Europă.

În cadrul aceleiași strategii, au fost propuse ca și instrumente de lucru 7 inițiative:

1. **„O Uniune a inovării”**- îmbunătățirea condițiilor cadru și accesul la finanțările pentru cercetare și inovare, astfel încât să se garanteze posibilitatea transformării ideilor inovatoare în produse și servicii care creează creștere și locuri de muncă.
2. **„Tineretul în mișcare”** – consolidarea performanței sistemelor de educație și facilitarea

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

intrării tinerilor pe piața muncii;

3. **„O agendă digitală pentru Europa”** – accelerarea dezvoltării serviciilor de internet de mare viteză și valorificarea beneficiilor pe care le oferă o piață digitală unică gospodăriilor și întreprinderilor;

4. **„O Europă eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor”** – decuplarea creșterii economice de utilizare a resurselor, sprijinirea trecerii la o economie cu emisii scăzute de carbon, creșterea utilizării surselor regenerabile de energie, modernizarea sectorului transporturilor și promovarea eficienței energetice;

5. **„O politică industrială adaptată erei globalizării”** – îmbunătățirea mediului de afaceri, în special pentru IMM-uri și sprijinirea dezvoltării unei baze industriale solide și durabile în măsură să facă față concurenței la nivel mondial;

6. **„O agendă pentru noi competențe și noi locuri de muncă”** – modernizarea pieței muncii și acordarea autonomiei cetățenilor, prin dezvoltarea competențelor acestora pe parcursul vieții în vederea creșterii ratei de participare pe piața muncii și a unei mai bune corelări a cererii și a ofertei în materie de forță de muncă, inclusiv prin mobilitatea profesională;

7. **„Platforma europeană de combatere a sărăciei”** – garantarea coeziunii sociale și teritoriale, astfel încât beneficiile creșterii economice și locurile de muncă să fie distribuite echitabil, iar persoanele care se confruntă cu sărăcia și excluziunea socială să li se acorde posibilitatea de a duce o viață demnă și de a juca un rol activ în societate.

Strategia răspunde obiectivelor tematice care se regăsesc în cadrul propunerilor de regulamente pentru perioada 2014 - 2020:

- Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice și a inovării;
- Îmbunătățirea accesului/ utilizării/ calității tehnologiilor informațiilor și comunicării;
- Creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii;
- Sprijinirea tranziției spre o economie cu emisii scăzute de carbon în toate sectoarele;
- Promovarea adaptării la schimbările climatice și prevenirea riscurilor;
- Protejarea mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor;
- Promovarea transportului durabil și eliminarea blocajelor în rețelele cheie;
- Promovare ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă;
- Investiții în abilități, educație și învățare continuă;
- Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;
- Îmbunătățirea capacității instituționale și eficienței în administrația publică.

Conform COM (2010) 672 **„Politica Agricolă Comună în perspectiva anului 2020”**, PAC-ul de după 2014 ar trebui să rămână o politică comună puternică formată din doi piloni: ajutoare plătite anual tuturor agricultorilor și un instrument de sprijin dedicat obiectivelor comunitare.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Dintre obiectivele strategice propuse pentru PAC:

Obiectivul 1. Producția alimentară viabilă - se referă în mod expres la sectorul agricol;

Obiectivul 2. Managementul durabil al resurselor naturale

Obiectivul 3. Dezvoltarea teritorială echilibrată - însă, la nivelul măsurilor nu se face o diferențiere clară între cele două domenii (agricultură și dezvoltare rurală). Obiectivul propus este generarea unei creșteri mai durabile, mai inteligente și mai favorabile incluziunii pentru Europa rurală.

În politicile europene se pune accent pe menținerea potențialului de producție sustenabilă de alimente în întreaga UE, pentru a garanta securitatea alimentară pe termen lung a cetățenilor europeni și pentru a contribui la satisfacerea cererii tot mai mari de alimente la nivel mondial. De asemenea, se dorește sprijinirea comunităților agricole care oferă cetățenilor europeni alimente de calitate, valoroase și diverse, produse în mod sustenabil, cu respectarea cerințelor U.E. referitoare la mediu, apă, sănătatea și bunăstarea animalelor, sănătatea plantelor și sănătatea publică. Se recunoaște importanța comunităților rurale agricole viabile, care creează locuri de muncă la nivel local și generează numeroase beneficii economice, sociale, de mediu și teritoriale. Trebuie îmbunătățite condițiile pentru fermele mici, deoarece în Europa structurile eterogene agricole și sistemele de producție contribuie la atractivitatea și identitatea regiunilor rurale. O reducere semnificativă a producției locale ar avea, de asemenea, consecințe în privința emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), a peisajelor locale caracteristice, ducând totodată la opțiuni mai limitate pentru consumatori.

Cadrul Strategic pentru Amenajarea Teritoriului Uniunii Europene integrează la nivel teritorial obiectivele de coeziune și competitivitate ale Uniunii, stabilind ca obiective:

- Amenajarea policentrică a teritoriului;
- Nouă relație urban-rural;
- Accesul egal la infrastructură și cunoaștere;
- Administrarea înțeleaptă a patrimoniului natural și cultural;

Dimensiunile coeziunii teritoriale sunt, în viziunea Cadrului Strategic: regională, transnațională și interregională, guvernanta – administrarea durabilă.

Mai mult, **Carta Verde a Coeziunii Teritoriale (2008)** dă o perspectivă teritorială asupra coeziunii economice și sociale, prin următoarele obiective:

- diversitatea teritorială ca valoare;
- coordonarea politicilor pentru zone vaste;
- promovarea orașelor competitive;
- abordarea excluziunii sociale;
- accesul la educație, servicii medicale, energie;
- concentrare: depășirea diferențelor de densitate;
- conectarea teritoriilor: depășirea factorului distanță;
- cooperare: depășirea factorului divizare.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Liniile directoare strategice ale Uniunii Europene (Community Strategic Guidelines) indică faptul că Politica de Coeziune are trei priorități:

- îmbunătățirea atractivității Statelor Membre, regiunilor și orașelor, prin îmbunătățirea accesibilității, asigurarea unui nivel și a unei calități adecvate a serviciilor și protejarea mediului înconjurător;
- încurajarea inovării, antreprenoriatului și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea capacității de cercetare-inovare, inclusiv a noilor instrumente TIC;
- crearea de noi locuri de muncă, mai bine plătite, prin atragerea de noi persoane în procesul de ocupare și în activități antreprenoriale, îmbunătățirea adaptabilității lucrătorilor și a firmelor și investițiile în capitalul uman;

În cazul României, un obstacol major în calea unei dezvoltări durabile rămân discrepanțele majore de dezvoltare dintre regiunile de dezvoltare, mediul urban și cel rural, zonele izolate și cele ușor accesibile, agravate de problemele de conectare a teritoriilor, pe fondul stării proaste a infrastructurii de transport.

2.3. Contextul național

Planul național de dezvoltare este un concept specific politicii europene de coeziune economică și socială (Cohesion Policy). Aceasta urmărește dezvoltarea echilibrată a membrilor Uniunii, prin diminuarea disparităților de dezvoltare între statele membre/regiunile comunitare și este susținută, în acest scop de instrumentul financiar numit Fonduri Structurale.

La nivel național *Strategia Europa 2020* este implementată prin intermediul *Programelor Naționale de Reformă (PNR)*.

Poziția României la viitoare PAC este prezentată detaliat în documentul:

„MEMORANDUM – Poziția preliminară a României privind Comunicarea Comisiei „PAC în perspectiva anului 2020: Cum răspundem provocărilor viitorului legat de alimentație, resurse naturale și teritorii”.

În cadrul *Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României pentru orizontul de timp 2020, respectiv 2030* obiectivele care privesc dezvoltarea durabilă pentru orizontul de timp 2020 vizează atingerea nivelului mediu actual al țărilor Uniunii Europene la principalii indicatori ai dezvoltării durabile. În ceea ce privește ținta de atins pentru orizontul de timp 2030, Strategia urmărește apropierea semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.

Deziderate de la nivel european privind administrația publică au fost traduse la nivel național prin introducerea în cadrul documentelor de strategie privind spațiul administrativ din România a unor obiective vizând procesul de descentralizare și îmbunătățire a calității serviciilor publice.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Una din principalele curențe ale administrației publice românești a constat în managementul deficitar al instituțiilor publice care a fost în principal unul politic neglijându-se importanța planificării și managementului strategic ca instrumente manageriale.

Provocările perioadei următoare cu privire la reforma continuă și eficiența a administrației publice se leagă de crearea unui serviciu public mai transparent, eficient și efice, de existența unor inițiative de promovare a unei guvernări deschise și de implicarea societății civile în dezvoltarea unei strategii pentru investițiile locale în vederea creșterii economice și a creării de noi locuri de muncă. Totodată, se poate sublinia necesitatea reformării continue și eficiente a administrației publice din România ținând cont de crearea unui cadru normativ cuprinzând principiile pentru o reglementare eficientă.

Țintele *Strategiei Europa 2020* asumate de România sunt:

Obiectiv principal	Țintă UE	Țintă România	Valoare actuală în România	Valoare actuală în regiune
Rata de ocupare pentru populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani	75%	70%	62,8%	63,8%
Procentul din PIB investit în cercetare-dezvoltare	3%	2%	0,47%	0,21%
Emisiile de gaze cu efect de seră	-20% față de anul 1990	-19% față de anul 2005	-11% față de anul 2005	N/A
Ponderea energiilor regenerabile în totalul consumului de energie	20%	24%	23,4%	N/A
Rata abandonului școlar timpuriu	mai puțin de 10%	mai puțin de 11,3%	17,5%	18%
Ponderea persoanelor cu vârsta între 30-34 de ani care au studii universitare	40%	26,7%	20,4%	14%
Reducerea numărului persoanelor amenințate de sărăcie sau excluziune socială	cu 20 milioane de persoane	cu 580.000 de persoane	40,3% din totalul populației se află în situație de risc	48% din totalul populației se află în situație de risc

Potrivit *Planului Național de Dezvoltare 2007 - 2013*, obiectivul global este - **Reducerea cât mai rapidă a disparităților de dezvoltare socio-economică între România și statele membre ale U.E.** Pentru atingerea obiectivului general al Planului Național de Dezvoltare au fost stabilite 5 obiective, printre care menționăm:

- Creșterea productivității companiilor românești, astfel încât să se apropie de rata medie a productivității în UE și încurajarea dezvoltării durabile în conformitate cu nevoile economice și sociale ale României;
- Dezvoltarea capitalului uman prin dezvoltarea unei piețe a muncii flexibile, moderne și incluzive, a cărei competitivitate crește prin oferirea oportunităților egale privind învățarea de-a lungul vieții;
- Dezvoltarea economiei rurale a României bazată pe cunoaștere și antreprenariat privat, care respectă moștenirea naturală, culturală și istorică și accelerarea creșterii economice în acele regiuni rămase în urmă față de media U.E.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Cadrul Strategic Național de Referință 2007 - 2013 și-a propus ca obiectiv general - reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială dintre România și statele membre ale Uniunii Europene prin generarea unei creșteri suplimentare de 15-20% a PIB până în anul 2015, iar ca obiective specifice:

- Dezvoltarea infrastructurii de bază la standarde europene;
- Creșterea competitivității pe termen lung a economiei românești;
- Dezvoltarea și folosirea mai eficientă a capitalului uman din România;
- Consolidarea unei capacități administrative eficiente și promovare dezvoltării teritoriale echilibrate.

Obiectivul general al **Programului Operațional Regional** constă în sprijinirea unei dezvoltări economice, sociale, echilibrate teritorial și durabile a Regiunilor României, corespunzător nevoilor lor și resurselor specifice, prin concentrarea asupra polilor urbani de creștere, prin îmbunătățirea condițiilor infrastructurale și ale mediului de afaceri pentru a face din regiunile României, în special cele rămase în urmă, locuri mai atractive pentru a locui, a le vizita, a investi și a munci.

Cele cinci axe prioritare stabilite în cadrul POR sunt:

- Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor - poli urbani de creștere,
- Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale de transport,
- Îmbunătățirea infrastructurii sociale,
- Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local,
- Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului și Asistență tehnică.

Obiectivul general al **Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice** îl constituie creșterea productivității întreprinderilor românești pentru reducerea decalajelor față de productivitatea medie la nivelul Uniunii. Măsurile întreprinse vor genera până în 2015 o creștere medie a productivității de circa 5,5% anual și vor permite României să atingă un nivel de aproximativ 55% din media UE.

Pentru atingerea acestui obiectiv general s-au propus următoarele obiective specifice:

- Consolidarea și dezvoltarea durabilă a sectorului productiv;
- Crearea unui mediu favorabil dezvoltării durabile a întreprinderilor;
- Creșterea capacității de cercetare - dezvoltare (C&D), stimularea cooperării între instituții de cercetare - dezvoltare și inovare (CDI) și întreprinderi, precum și creșterea accesului întreprinderilor la CDI;
- Valorificarea potențialului tehnologiei informației și comunicațiilor și aplicarea acestuia în sectorul public (administrație) și cel privat (întreprinderi, cetățeni);
- Creșterea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sistemului energetic, prin promovarea surselor regenerabile de energie.

Obiectivul general al **Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane** este dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității, prin corelarea educației și învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii și asigurarea de oportunități sporite pentru participarea viitoare pe o piață a muncii modernă, flexibilă și inclusivă a 1.650.000 de persoane.

În cadrul acestui program au fost stabilite următoarele obiective specifice:

- Promovarea calității sistemului de educație și formare profesională inițială și continuă, inclusiv a învățământului superior și a cercetării;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- Promovarea culturii antreprenoriale și îmbunătățirea calității și productivității muncii;
- Facilitarea inserției tinerilor și a șomerilor de lungă durată pe piața muncii;
- Dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și incluzive;
- Promovarea (re)inserției pe piața muncii a persoanelor inactive, inclusiv în zonele rurale;
- Îmbunătățirea serviciilor publice de ocupare;
- Facilitarea accesului la educație și pe piața muncii a grupurilor vulnerabile.

Programul Național de Reformă are ca priorități pentru această perioadă:

- Dezvoltarea spiritului antreprenorial al elevilor;
- Asigurarea accesului la educație pentru grupurile dezavantajate;
- Reabilitarea infrastructurii și îmbunătățirea dotărilor unităților de învățământ din mediul rural și zone dezavantajate;
- Elaborarea și implementarea Planului anual de acțiune pentru combaterea părăsirii timpurii a școlii;
- Elaborarea planurilor de școlarizare și elaborarea curriculum-ului în învățământul profesional și tehnic pe baza cerințelor pieței muncii;
- Formarea cadrelor didactice și a directorilor/directorilor adjuncți de unități de învățământ preuniversitar;
- Finalizarea informatizării sistemului de învățământ;
- Elaborarea strategiei de învățare pe tot parcursul vieții

Obiectivul general al ***Programului Operațional Sectorial Mediu*** constă în reducerea decalajului existent între Uniunea Europeană și România cu privire la infrastructura de mediu atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Aceasta ar trebui să se concretizeze în servicii publice eficiente, cu luarea în considerare a principiului dezvoltării durabile și a principiului „poluatorul plătește”.

Ca și obiective specifice au fost definite următoarele:

- Îmbunătățirea calității și a accesului la infrastructura de apă și apă uzată, prin asigurarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în majoritatea zonelor urbane până în 2015;
- Dezvoltarea sistemelor durabile de management al deșeurilor, prin îmbunătățirea managementului deșeurilor și reducerea numărului de zone poluate istoric în minimum 30 de județe până în 2015;
- Reducerea impactului negativ cauzat de sistemele de încălzire urbană în cele mai poluate localități până în 2015;
- Protecția și îmbunătățirea biodiversității și a patrimoniului natural prin sprijinirea managementului ariilor protejate, inclusiv prin implementarea rețelei Natura 2000;
- Reducerea riscului de producere a dezastrelor naturale cu efect asupra populației, prin implementarea măsurilor preventive în cele mai vulnerabile zone până în 2015.

Obiectivul general al ***Programului Operațional Sectorial Transport*** constă în promovarea, în România, a unui sistem de transport durabil, care să permită deplasarea rapidă, eficientă și în condiții de siguranță a persoanelor și bunurilor, la servicii de un nivel corespunzător standardelor europene, la nivel național, în cadrul Europei, între și în cadrul regiunilor României.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În cadrul acestui program au fost definite următoarele obiective specifice:

- Modernizarea și dezvoltarea axelor prioritare TEN-T, cu aplicarea măsurilor necesare pentru protecția mediului înconjurător;
- Modernizarea și dezvoltarea rețelelor naționale de transport, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile;
- Promovarea transportului feroviar, naval și intermodal;
- Sprijinirea dezvoltării transportului durabil, prin minimizarea efectelor adverse ale transportului asupra mediului și îmbunătățirea siguranței traficului și a sănătății umane.

Obiectivul general al *Programului Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative* este acela de a contribui la crearea unei administrații publice mai eficiente și mai eficace în beneficiul socio-economic al societății românești. Ca și obiective specifice se menționează:

- Obținerea unor îmbunătățiri structurale și de proces ale managementului ciclului de politici publice;
- Îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor publice, cu accentul pus pe procesul de descentralizare.

Obiectivul general al *Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială a României 2030 (CSDTR 2030)* este integrarea României în structurile teritoriale europene, prin:

- afirmarea identității regional-continentale;
- dezvoltarea competitivității;
- creșterea coeziunii teritoriale;
- dezvoltarea teritorială durabilă:

Obiectivele specifice ale **CSDTR 2030** sunt:

- Racordarea teritoriului național la rețeaua europeană și inter-continentală a polilor și coridoarelor de dezvoltare;
- Structurarea și dezvoltarea rețelei de localități urbane;
- Stimularea solidarității funcționale urban-rural și dezvoltarea rurală adecvată diferitelor categorii de teritorii;
- Consolidarea și dezvoltarea rețelei de legături interregional;
- Protejarea, dezvoltarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural.

În acord cu **Legea 351/2001** cu modificări și completări ulterioare, Conceptul strategic de dezvoltare teritorială România 2030 (**CSDTR 2030**) integrează rețeaua de localități din România în structura policentrică a U.E., în conexiune cu rețeaua de poli majori în Sud-Estul Europei (potrivit clasificărilor SPESP, ESPON, PlanetCense etc.):

- Poli metropolitani MEGA (Zone Metropolitane de Creștere Europene) cu vocație internațională: București, Timișoara, Constanța, Cluj-Napoca, Iași - peste 300 000 de locuitori;
- Poli naționali OPUS (Orizont Potențial Urban Strategic) cu potențial de Aarii Funcționale Urbane și potențial MEGA - peste 250 000 de locuitori;
- Poli supraregionali OPUS (Orizont Potențial Urban Strategic) cu potențial de Aarii Funcționale Urbane - între 50 000 – 250 000 de locuitori;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- Poli regionali OPUS (Orizont Potențial Urban Strategic) cu potențial de Arie Funcționale Urbane - între 50 000 – 250 000 de locuitori;
- Poli regionali OPUS (Orizont Potențial Urban Strategic) cu potențial de Arie Funcționale Urbane și cu specificitate funcțională, de exemplu: Alba Iulia, Baia Mare, Râmnicu Vâlcea, Sibiu, Suceava, Tulcea;
- Poli subregionali - între 30 000 – 50 000 de locuitori;
- Poli locali – sub 20 000 de locuitori.

Legătura dintre dezvoltarea teritorială policentrică propusă și prioritatea de competitivitate regională și coeziune teritorială se asigură prin:

A. Rețeaua de poli majori:

Deține și exercită competențe la nivel național, transfrontalier, transnațional (rețeaua de zone metropolitane, poli competitivi);

- Dezvoltă clustere economice pe baza avantajelor competitive;
- Contribuie la configurarea regiunilor pentru schimbare economică;
- Stimulează relația urban-rural;
- Contribuie la structurarea regiunilor pentru schimbare economică;
- Asigură conectarea rețelei de poli majori la nivel intern, transfrontalier și transnațional.

B. Rețeaua de poli urbani, orașe specializate:

- Asigură dezvoltarea funcțiilor specializate;
- Asigură valorificarea diversificată și competitivă a capitalului teritorial;
- Asigură preluarea presiunilor de dezvoltare asupra polilor majori prin deconcentrarea funcțiilor la nivel teritorial;
- Susține dezvoltarea structurii teritoriale a urbanizării.

Planul Național de Amenajare a Teritoriului (PATN) este suportul dezvoltării complexe și durabile inclusiv al dezvoltării regionale a teritoriului și reprezintă contribuția specifică a țării noastre la dezvoltarea spațiului european și premiza înscrierii în dinamica dezvoltării economico-sociale europene.

Acesta are următoarele roluri:

- Stabilește principiile fundamentale care stau la baza dezvoltării și structurării rețelei de localități, criteriile de definire a localităților urbane și rurale precum și cele pe baza cărora se poate atribui statutul de municipiu sau oraș;
- Ierarhizează localitățile existente pe ranguri (0 - III, pentru localitățile urbane și IV - V pentru localitățile rurale) definite ca expresie a importanței actuale și în perspectiva imediată a fiecărei localități în cadrul rețelei din punct de vedere administrativ, social, economic, cultural etc. în raport cu dimensiunile ariei de influență polarizate și cu nivelul de decizie pe care îl implică în alocarea de resurse;
- Reglementează posibilitatea de promovare a acestor localități în rangurile ierarhiei funcționale, stimulându-se competitivitatea între localități, prin crearea posibilităților de trecere a unor localități de la statutul rural la cel urban, de la oraș la municipiu, precum și de la un rang inferior la unul superior, în condițiile satisfacerii indicatorilor stabiliți;
- Instituie obligativitatea pentru Guvern și autoritățile publice centrale și locale de acțiune prioritar pentru crearea de dotări cu rol de servire teritorială în zonele lipsite

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- de orașe, pentru sprijinirea și revitalizarea unor zone rurale în care s-au produs scăderi accentuate de populație în perioada 1966 - 1997 și pentru stimularea dezvoltării unor localități din zone care prezintă disfuncționalități de ordin economic, social și de mediu;
- Oferă cadrul legal de înființare a zonelor metropolitane constituite prin asociere pe baza parteneriatului voluntar între marile centre urbane (capitala României și municipiile de rangul I) și localitățile urbane și rurale aflate în zona imediată la distanța de până la 30 km între care s-au dezvoltat relații de cooperare pe multiple planuri, în vederea stimulării cooperării intercomunale și a dezvoltării armonioase și echilibrate a acestor teritorii;
  - Legiferează obligativitatea ca planurile de dezvoltare națională, regionale inclusiv cele transfrontaliere și de dezvoltare pentru integrare în spațiul european, precum și cele sectoriale să fie elaborate pe baza prevederilor secțiunilor planului de amenajare a teritoriului Național.

Chiar dacă Guvernul a adoptat (la propunerea Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului), **Legea turismului** în luna martie 2014 prin care clarifica responsabilitățile autorităților publice centrale și ale celor locale implicate în acest domeniu, precum și unele cerințe obligatorii referitoare la calitatea serviciilor oferite turiștilor, la care se adaugă stabilirea atribuțiilor principale în elaborarea strategiilor și programelor în domeniul turismului, asigurând astfel fluența în derularea măsurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare pe termen mediu și lung în turism, România, nu deține nici în prezent o strategie națională pentru dezvoltarea turismului care să ofere un cadru legal și concret politicii din domeniul turismului la toate nivelurile (de la cel guvernamental până la cel al autorităților publice locale, ONG-uri și actorilor privați). În absența unui asemenea document național, orice inițiativă din domeniu trebuie să se alinieze deocamdată legislației turistice în vigoare.

O serie de repere sunt furnizate în schimb prin intermediul unor studii de specialitate, precum:

Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național al României 2007 - 2026, în cadrul căruia sunt prezentate principalele obiective care contribuie la realizarea viziunii propuse în domeniul turismului pentru România, și anume, transformarea României într-o destinație turistică de calitate pe baza patrimoniului său natural și cultural care să corespundă standardelor Uniunii Europene privind furnizarea produselor și serviciilor și realizarea unei dezvoltări durabile din punct de vedere al mediului sectorului turistic într-un ritm de dezvoltare superior altor destinații turistice din Europa. Prin strategia propusă se dorește dublarea contribuției turismului la PIB și creșterea de trei ori a veniturilor din turism obținute de autoritățile locale. Pe plan investițional s-a prevăzut o creștere de cu 5% a locurilor de cazare pe perioada 2011 - 2016 și de 17% pe perioada 2016 - 2021. De asemenea, sunt prezentate modalitățile în care sunt/pot fi cuprinse într-un proces de interconexiune și interdependență toate componentele planificării turismului, incluzând proiecțiile pieței, formarea profesională, impactul economic și social, asigurarea standardelor și direcțiile de proiectare, altfel spus, demonstrarea agenției-client sau agențiilor-clienți aspectele care trebuie examinate pentru dezvoltarea unor soluții de amenajare turistică durabilă).

Master Planul pentru Turismul Național al României 2007 - 2026 are ca țintă transformarea României într-o destinație turistică de calitate pe baza patrimoniului său natural și cultural, care să corespundă standardelor UE privind furnizarea produselor și serviciilor până în

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

2013. Printre obiectivele specifice ale Master Planului se numără și cele care se adresează, direct sau indirect, zonele urbane:

- Asigurarea unei dezvoltări durabile a turismului, într-o manieră în care bogățiile sale de mediu, culturale și de patrimoniu să fie în egală măsură apreciate în prezent și păstrate pentru generațiile viitoare;
- Dezvoltarea și implementarea anuală a planurilor de marketing a destinației turistice, prin colaborarea mediului public cu cel privat;
- laborarea permanentă de studii de piață în domeniul turismului;
- Crearea unei rețele de centre de informare turistică;
- Realizarea unei baze de date a produselor, unităților, evenimentelor și serviciilor turistice;
- Mecanisme și subvenții pentru facilitarea investițiilor în turism;
- Dezvoltarea planurilor integrate în domeniul turismului;
- Dezvoltarea sistemului de educație prevocațională și vocațională pentru sectorul hotelier;
- Dezvoltarea stațiunilor de cercetare turistică;
- Extinderea sistemelor de marcarea a obiectivelor turistice și introducerea de rute turistice tematice;
- Instruirea și pregătirea muzeelor și monumentelor naționale majore în îmbunătățirea facilităților oferite oaspeților;
- Crearea unei baze de date a evenimentelor culturale pentru a facilita promovarea artelor vizuale și auditive, în special festivaluri tradiționale și evenimente folclorice

O serie de studii sectoriale elaborate de către Institutul Național pentru Dezvoltare și Cercetare în Turism: *Studiu privind amenajarea turistică a peșterilor*, *Strategia de dezvoltare a turismului balnear*, *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România*. *Strategia în domeniul Patrimoniului Cultural Național* are la bază ideea că patrimoniul este un factor important pentru păstrarea identității valorilor culturale și naționale, de dezvoltare durabilă, coeziune și incluziune socială, cu atât mai mult cu cât România a devenit stat membru al Uniunii Europene.

Prioritățile generale ale Ministerului Culturii și Cultelor privind Patrimoniul Cultural Național:

- Realizarea evaluării și asigurării bunurilor din patrimoniul cultural național prin Inventarierea Patrimoniului Cultural Național reprezintă fundamentul politicilor publice în domeniul patrimoniului și are drept consecințe implicite cunoașterea și creșterea gradului de protecție al patrimoniului;

- Codul Patrimoniului Cultural Național va reprezenta sinteza experienței de aproape cinci ani de aplicare a legislației privind protejarea monumentelor istorice și a siturilor arheologice, a patrimoniului cultural național mobil, patrimoniului imaterial, perioade în care legislația existentă a fost periodic modificată și completată au pus în evidență unele necorelări în definirea unor termeni, denumiri de acte sau documente pe care Ministerul Culturii și Cultelor sau instituțiile sale le emit. Corelarea Codului Patrimoniului Cultural național cu Codul Construcțiilor în domeniul protejării patrimoniului imobil (monumentelor istorice);

- Realizarea unui amplu program de popularizare a patrimoniului, cu accent deosebit pe categoriile înscrise în diferitele liste ale UNESCO (patrimoniu imobil și cel imaterial) și europene;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Liniile directoare la nivel național în domeniul ariilor protejate au fost trasate prin Strategia Națională și Planul de Acțiune pentru Conservarea Biodiversității 2010 - 2020 (SNPACB).

Strategia națională ia în considerare cele mai noi documente directive la nivel european cum ar fi "Opțiunile pentru o perspectivă și un obiectiv post-2010 în materie de biodiversitate la nivelul U.E." prin Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor nr. 4 final/19.01.2010. Analiza implementării Strategiei U.E. privind conservarea biodiversității a reliefat o serie de rezultate pozitive, dar și o serie de deficiențe.

Biodiversitatea trebuie să fie integrată în toate politicile sectoriale - planificarea exploatării resurselor naturale, exploatarea pădurilor, planificarea dezvoltării agricole și rurale. Trebuie acordată o atenție deosebită și modului de integrare a conservării în acțiunile de dezvoltare și integrarea problematicei biodiversității trebuie să pornească de la nivel național dar trebuie să se reflecte și la nivel județean și local.

Prin SNPACB, România își propune, pe termen mediu 2010 - 2020, următoarele direcții de acțiune generale:

Direcția de acțiune 1: Stoparea declinului diversității biologice reprezentată de resursele genetice, specii, ecosisteme și peisaj și refacerea sistemelor degradate până în 2020.

Direcția de acțiune 2: Integrarea politicilor privind conservarea biodiversității în toate politicile sectoriale până în 2020.

Direcția de acțiune 3: Promovarea cunoștințelor, practicilor și metodelor inovatoare tradiționale și a tehnologiilor curate ca măsuri de sprijin pentru conservarea biodiversității ca suport al dezvoltării durabile până în 2020.

Direcția de acțiune 4: Îmbunătățirea comunicării, educării în domeniul biodiversității până în 2020.

Pentru îndeplinirea dezideratelor privind conservarea biodiversității și utilizarea durabilă a componentelor sale urmare a analizei contextului general de la nivel național și a amenințărilor la adresa biodiversității, pentru asigurarea conservării „in-situ” și „ex-situ” și pentru împărțirea echitabilă a beneficiilor utilizării resurselor genetice, au fost stabilite următoarele 10 obiective strategice:

- Dezvoltarea cadrului legal și instituțional general;
- Asigurarea coerenței și a managementului eficient al rețelei naționale de arii naturale protejate;
- Asigurarea unei stări de conservare favorabilă pentru speciile protejate;
- Utilizarea durabilă a componentelor diversității biologice;
- Conservarea ex-situ;
- Controlul speciilor invasive.
- Accesul la resursele genetice și împărțirea echitabilă a beneficiilor ce decurg din utilizarea acestor resurse;
- Susținerea și promovarea cunoștințelor, practicilor și inovațiilor tradiționale
- Dezvoltarea cercetării științifice și promovarea transferului de tehnologie
- Comunicarea, educarea și conștientizarea publicului

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

2.4. Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării

Strategia Uniunii Europene pentru regiunea Dunării (SUERD) este un proiect/instrument comunitar de cooperare macro-regională, care a fost promovat la nivelul UE de către România și Austria.

La SUERD participă 14 state membre UE și terțe din bazinul Dunării: Austria, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Cehia, Croația, Germania, Muntenegru, România, Serbia, Slovacia, Slovenia, Republica Moldova, Ucraina și Ungaria.

În țara noastră, strategia Dunării este coordonată de Biroul SUERD din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

Comisia Europeană a fost invitată de Consiliul European din 18-19 iunie 2009 să elaboreze o „*Strategie a Uniunii Europene pentru regiunea Dunării*” până la sfârșitul anului 2010. Astfel, în 2010, au fost lansate consultări publice pe parcursul cărora au fost organizate, în toate statele riverane, conferințe, seminarii și mese rotunde.

La 8 decembrie 2010, Comisia Europeană a aprobat și a publicat Strategia UE pentru regiunea Dunării, concretizată într-o *Comunicare* și un *Plan de Acțiune*. Documentele discutate și agreeate la nivel comunitar și care formează nucleul cooperării regionale la Dunăre, reprezintă efortul concentrat de elaborare al statelor riverane, care, alături de Comisia Europeană, au analizat și au evaluat nevoile reale ale regiunii Dunării și au propus un document agreeat, atât la nivel politic, cât și tehnic. România, pe parcursul anului 2010, a finalizat două contribuții naționale la elaborarea Strategiei UE pentru regiunea Dunării, care au fost transmise Comisiei Europene.

La 13 aprilie 2011, Consiliul Afaceri Generale (CAG) al UE a aprobat Strategia, stabilind și structurile responsabile de gestionarea procesului: Consiliul UE, HLG, DG Regio, coordonatorii naționali (NPC) și ai domeniilor prioritare (PAC), Grupurile directoare (Steering Groups), Labgroup ai INTERACT, forumul anual.

În perioada 09 - 10 mai 2011, a avut loc prima reuniune a NCP și a PAC la Godollo, Ungaria.

Strategia UE pentru regiunea Dunării a fost adoptată de către Consiliul European la 24 iunie 2011.

În perioada iunie – august 2011, au avut loc primele reuniuni ale Steering Groups, unde s-au discutat țințele fiecărui domeniu, procedurile de lucru și proiectele specifice ariei de acțiune.

Strategia este în implementare din a doua jumătate a anului 2011 și este structurată pe 4 axe prioritare:

- ***Conectivitatea*** (transport inter-modal, cultură și turism, rețele de energie);
- ***Protecția mediului*** (managementul resurselor de apă, protecția biodiversității și managementul riscurilor);
- ***Creșterea prosperității regiunii Dunării*** (educație, cercetare, competitivitate);
- ***Îmbunătățirea sistemului de guvernare*** (capacitate instituțională și securitate internă).

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

2.5. Contextul european 2021 – 2027

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă inițiată de ONU în anul 2015 este un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal, care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Au fost stabilite 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD), numite și Obiective Globale, universal aplicabile și interconectate, care au drept scop eradicarea sărăciei extreme, combaterea inegalităților și a injustiției și protejarea planetei până în 2030.

Uniunea Europeană a aderat la **Agenda 2030** în anul 2016 și s-a afirmat ca lider și promotor pentru îndeplinirea obiectivelor, astfel că s-au integrat ODD în toate politicile, inclusiv printr-o coerență mai bună între instrumentele financiare. Comisia Europeană, prin propunerea **unui nou Consens European privind dezvoltarea**, care reflectă abordarea holistică a Agendei 2030, urmărește să atingă obiectivul major de eradicare a sărăciei prin integrarea sistematică a dimensiunilor sociale, economice și de mediu și prin consolidarea legăturii dintre aspectele în materie de dezvoltare și securitate, acțiuni umanitare și migrație.

UE propune o **Nouă Agendă Strategică 2019 – 2024**, care oferă cadrul și o direcție generală de acțiune pentru o durată de cinci ani, dar și pentru perioada ulterioară. Comisia Europeană a stabilit un set de priorități care reflect valorile UE, ca urmare a modificărilor și schimbărilor climatice, tehnologice și demografice:

- Pactul ecologic european
- Europă pregătită pentru era digitală
- Europă mai puternică pe plan internațional
- economie în serviciul cetățenilor
- Promovarea modului de viață european
- Un nou elan pentru democrația europeană

Noua **politică de coeziune și dezvoltarea regională** a UE după anul 2020 continuă investițiile în toate regiunile, printr-o abordare strategică simplificată. În perioada 2021 – 2027s-au definit **5 obiective de politică (OP)**, ce au rolul de a stimula convergența economică și socială prin înzestrarea cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă.

Cele 5 OP sunt din cadrul noii politici de coeziune sunt în consonanță cu ODD și prioritățile strategiei CE:

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- OP1. O Europă mai inteligentă – o transformare economică inovatoare și inteligentă.**
- OP2. O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon.**
- OP3. O Europă mai conectată – mobilitate și conectivitate TIC regională.**
- OP4. O Europă mai socială – implementarea Pilonului european al drepturilor sociale.**
- OP5. O Europă mai aproape de cetățeni – dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă prin initiative locale.**

III. REGIUNEA DE DEZVOLTARE VEST

3.1. Introducere

Regiunile de dezvoltare sunt opt mărimi statistice, fără personalitate juridică, create în anul 1998 prin asocierea consiliilor județene din România pentru a coordona dezvoltarea regională necesară pentru ca România să adere la Uniunea Europeană. Regiunile de dezvoltare ale României corespund cu diviziunile de nivel NUTS-II din UE. Deși devin din ce în ce mai semnificative în domeniul de dezvoltare regională, aceste regiuni nu au nici un statut administrativ, neavând un consiliu legislativ sau corp executiv. Regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale, nu au personalitate juridică, fiind rezultatul unui acord liber între consiliile județene și cele locale. Funcția lor este de a aloca fondurile PHARE de la UE, pentru dezvoltare regională, și de a interpreta și cerceta statistici regionale. Deasemenea, regiunile de dezvoltare coordonează proiecte infrastructurale regionale și au devenit membre ale Comitetului Regiunilor când România a aderat la UE, în 2007.

Actele normative cu privire la organizarea statistică a României definesc structurile asimilabile NUTS, după cum urmează:

- Nivel NUTS I: macro-regiuni;
- Nivel NUTS II: 8 regiuni de dezvoltare, cu o populație medie de 2,8 milioane locuitori;
- Nivel NUTS III: 42 județe, care reflectă structura administrativ teritorială a României;
- Nivel NUTS IV: nu se folosește, deoarece nu s-au identificat asocieri de unități teritoriale;
- Nivel NUTS V: 265 municipii și orașe, 2.686 comune, cu 13.092 sate, care reflectă structura administrativ teritorială a României.

3.2. Localizare geografică

Regiunea Vest este situată în partea de vest a României, acoperind 32.028 km² și ocupă locul 6 ca suprafață între cele 8 regiuni. Având în componență 4 județe: Caraș-Severin, Timiș, Arad, Hunedoara, cuprinde întreg Banatul, părți din Crișana și Transilvania.

Granițele regiunii sunt:

- în nord și nord-vest Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest și granița cu Ungaria și Serbia;
- în nord-est Regiunea de Dezvoltare Centru;
- în sud-est Regiunea Sud-Vest Oltenia;

3.3. Diviziune administrativ – teritorială

Regiunea Vest are 4 județe componente: Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș.

Conform organizării administrative a teritoriului României (Legea 2/1998 privind organizarea administrativ teritorială a României), în Regiunea Vest sunt 42 de orașe, din care 12 municipii, 281 comune și 1327 sate. Cel mai mare și mai important oraș al Regiunii este Municipiul Timișoara, care este și cel de-al treilea oraș al României după numărul de locuitori.

Regiunea Vest este traversată de 2 coridoare prioritare europene de transport: Orient-Est Mediterana și Rin-Dunăre. De asemenea, orașul Moldova Nouă este singurul port la Dunăre din Regiunea Vest.

3.4. Relief

Regiunea Vest are un cadru natural variat, distribuit armonios în zone de câmpie, deal și munte, care urcă în trepte de la vest la est.

Altitudinea maximă este înregistrată în Vf. Parângu Mare (2519 m), iar altitudinea minimă în zona Moldova Nouă (62 m).

3.4.1. Munții

Relieful muntos al regiunii face parte din lanțul Carpaților Meridionali și al Carpaților Occidentali.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Carpații Meridionali sunt compuși din unitățile montane Parâng (Munții Parâng, Munții Șureanu, Munții Orăștiei) și Retezat-Godeanu (Munții Retezat, Munții Godeanu, Munții Țarcu, Munții Vâlcan, Munții Cernei, Munții Mehedinți).

Cel mai înalt vârf montan este Vf. Parângu Mare – 2.519 m (Munții Parâng), care este și cel de-al patrulea vârf din punct de vedere al înălțimii din România. Următoarele 2 vârfuri ca înălțime sunt: Vf. Peleaga - 2.509 m, Vf. Retezat – 2.482 m (Munții Retezat).

Reprezentativi pentru regiune sunt Munții Retezat, care sunt considerați ”bijuteria arcului carpatic”¹ fiind considerat cel mai complex și grandios masiv din Carpați. Originalitatea sa constă în existența a peste 20 de vârfuri mai înalte de 2000 m (regiunea muntoasă cea mai înaltă din țară) precum și a 80 de lacuri și tăuri, printre care și cel mai mare lac glaciatic din țară - lacul Bucura și cel mai adânc lac glaciatic - lacul Zănoaga. Biodiversitatea sa foarte bogată a contribuit la declararea unei bune a părți a teritoriului său Parc Natural (primul parc natural din România).

Carpații Occidentali sunt reprezentați de Munții Banatului (Munții Semenic, Munții Aninei, Munții Locvei, Munții Dognecei, Munții Almăjului), Munții Poiana Ruscă și Munții Apuseni (Munții Zărandului, Munții Codru Moma, Munții Metaliferi, Munții Bihorului). Comparativ cu înălțimile înregistrate în Carpații Meridionali, în Carpații Occidentali altitudinile scad drastic cu aproximativ 1000 m.

Cele mai însemnate vârfuri sunt: Vf. Găina – 1.486 m (Munții Apuseni), Vf. Piatra Goznei - 1447 m (Munții Semenic) și Vf. Padeșu - 1.374 m (Munții Poiana Ruscă).

În Munții Banatului se află cel mai întins masiv carstic din România, masa de calcar dezvoltându-se de-a lungul unei fâșii de la Reșița până la Dunăre.

Între culmile muntoase se profilează depresiuni montane și culoare de văi despărțitoare precum: Depr. Brad-Hălmagiu, Depr. Gurahonț, Depr. Zărandului, Depr. Almăjului (Bozovici), Depr. Caraș-Cărbunari, Depr. Liubcova, Depr. Domașnea-Mehadia, Culoarul Mureșului, Culoarul Bistrei, Culoarul Timiș-Cerna și Defileul Dunării.

3.4.2. Dealurile Regiunii Vest

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Dealurile din Regiunea Vest fac parte din Dealurile Banatului și Crișanei, subunități ale Dealurilor de Vest. Acestea formează o linie continuă la extremitatea nord-vestică a Munților Codru-Moma și pe versantul nordic al Munților Zărandului.

3.4.3. Zonele de câmpie

Zonele de câmpie din Regiunea Vest predomină în județele Timiș și Arad și aparțin Câmpiei de Vest, care face parte din Marea Câmpie a Tisei.

3.5. Clima

Cea mai mare parte a Regiunii Vest cade sub incidența climatului temperat continental de tranziție, cu influențe oceanice și submediteraneene.

Influențele submediteraneene sunt caracterizate prin ierni blânde și regim pluviometric mai bogat (mai ales toamna). Influențele continentale determină temperaturi mai moderate și precipitații mai bogate. Treptele de altitudine au o mare influență asupra nuanțării climatice, în zona înaltă determinând un climat montan mai răcoros, cu umezeală mare în tot timpul anului.

3.5.1. Temperaturi medii anuale

Temperatura medie multianuală oscilează între 10-12 °C, cu valori mai ridicate în Câmpia de Vest și de-a lungul Dunării. Odată cu altitudinea, valorile scad progresiv, atingând 3,7°C la stația Semenici (1.400m) și -0,5°C la stația Țarcu (2.180m), sau pot atinge valori de aproximativ -2°C în Munții Parâng și Retezat.

Temperatura medie anuală de vară (iulie) are valori diferențiate: în unitățile Câmpiei de Vest, izoterma de vară are valori medii de 21° - 23°C, în zona Dealurilor de Vest și a munților mai scunzi din Munții Banatului, valori medii de 18° - 21°C, în vreme ce zona montană înaltă se caracterizează prin valori termice de vară de sub 18° C.

Temperatura medie anuală de iarnă (ianuarie) se diferențiază tot în funcție de relief. Iernile cele mai blânde (-1° - +1°C), se înregistrează în sudul și centrul Câmpiei Timișului, de-a lungul văii Timișului și parțial a Begăi.

Iernile căldute (-1° - -3°C) sunt specifice celorlalte unități de câmpie, a zonelor de deal și de munți joși, iar iernile relativ reci (-3° - -5°C) caracterizează zonele montane mijlocii (sub 1.500 m). Valoarea cea mai scăzută (sub -5°C) este caracteristică creștelor muntoase înalte din Carpații Meridionali (M-ții Retezat, M-ții Godeanu, M-ții Parâng, M-ții Țarcu).

3.5.2. Precipitații

Cantitatea medie multianuală a precipitațiilor depășește 600 mm în partea sudică și estică (Timișoara: 631 mm, Lipova: 623 mm) și chiar 700 mm la contactul cu unitatea deluroasă (Făget: 737 mm). Optimumul pluviometric se situează la altitudini medii (1.200-1.600 m), mai ales dacă versanții au expoziție vestică. Astfel se explică valorile mari ale precipitațiilor de la stația Semenici - 1.259 mm (1.400 m), respectiv Vf. Țarcu - 1.151 mm (2.190 m). Precipitațiile scad la înălțimi mai mari.

3.6. Hidrografia și sursele de apă

3.6.1. Ape curgătoare

Principalele cursuri de apă curgătoare ce traversează Regiunea Vest sunt: Dunărea, Mureșul, Crișul Alb, Crișul Negru, Bega, Timiș, Caraș, Nera, Cerna și Jiul. 6 Toate cursurile de apă ale regiunii sunt afluențe fluviului Dunărea. Râurile Crișul Alb, Crișul Negru, Mureș, Bega, Timiș, Bârzava, Caraș și Nera au și caracter transfrontalier, trecând în Ungaria și/sau Serbia.

Cel mai important și mai mare curs permanent de apă care drenează teritoriul Regiunii Vest este fluviul Dunărea, care intră în țară la Baziaș și parcurge pe teritoriul României o distanță de 1.075 km, din care 60 km parcurși pe teritoriul Regiunii Vest, în județul Caraș-Severin. Defileul Dunării are o importanță ridicată pentru regiune, atât din punct de vedere al transportului (fiind el

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

însuși un coridor TEN-T), dar și industrial și turistic. Cu toate acestea, lipsa conectivității adecvate a infrastructurii la portul Moldova Nouă de pe Dunăre din Regiunea Vest se translatează într-un nivel scăzut de dezvoltare socio-economică a zonei adiacente Dunării

3.6.2. Lacuri

Lacurile din Regiunea Vest sunt reprezentate de lacuri naturale și lacuri de acumulare.

Lacurile naturale sunt situate în special în zonele montane ale regiunii și ele pot fi de tip carstic precum: Lacul Dracului (în Cheile Nerei) și Ochiul Beiului (Beușnița), Lacul Coronini.

În Regiunea Vest sunt și lacuri glaciare: cum ar fi: Iezerul Țarcu, Pietrele Albe (Munții Țarcu), Tăul Mare, Tăul Mic, Tăul Negru, Tăul Porții, Bucura (cel mai mare lac glaciare din țară), Zănoaga Mare (cel mai adânc lac din țară), Judele, Slăveiu, Stănișoara, Țapul, Galeșul (Munții Retezat), Gâlcescu, Roșiile, Zăvoaiele, Mândra, Deneș (Munții Parâng), Iezerul Mare și Iezerul Mic (Munții Șureanu).

Lacurile naturale din Regiunea Vest nu sunt valorificate din punct de vedere turistic, nefiind amenajate. Majoritatea dintre ele fac parte din trasee turistice montane și au un potențial mare de atragere turiști.

Cele mai cunoscute din regiune sunt Ochiul Beiului și Lacul Bucura.

În urma unor lucrări hidrotehnice de anvergură a apărut un număr însemnat de lacuri de acumulare, pe aproape toate râurile importante ale regiunii. Astfel, se pot aminti: Porțile de Fier (Dunăre), Gozna, Văliug, Secu, Bârzava (Bârzava), Trei Ape, Hitiaș (Timiș), Poiana Mărului (Bistra Mărului), Surduc (Gladna), Herculan și Valea lui Iovan (Cerna), Taria (Taria), Teliuc sau Cinciș (Cerna hunedoreană), Valea de Pești (Jiu), Gura Apelor, Hațeg (Râul Mare), Pogăniș (Pogăniș), Tauț (în bazinul Cîgherului), Pădureni.

Lacurile naturale și de acumulare au un potențial turistic important, în prezent fiind valorificate lacuri precum Surduc, Văliug, Secu, Tauț, etc.

3.6.3. Riscul de producere a inundațiilor

România este una din țările europene cu cel mai mare risc de producere a inundațiilor, anual prejudiciile fiind de aproximativ 140 milioane EUR pentru economia națională.⁸ Îndeosebi, în Regiunea Vest, județele Arad și Timiș sunt predispuse la apariția inundațiilor, iar în lipsa unor lucrări de infrastructură, anual au loc pierderi economice importante.

Sectoarele de apă cu risc potențial semnificativ la inundații, cu un risc pe aproape toate râurile majore din regiune: Crișul Alb, Mureș, Bega, Timiș, Nera, etc. Informațiile sunt extrase din Planurile de Management al Riscului la Inundații – PMRI. În timp ce este dificil de estimat numărul localităților și al populației potențial afectată la inundații, s-a observat că, prin crearea unui buffer de 1 km de la râurile cu risc de inundații (zona potențial inundabilă), numărul localităților posibil a fi afectate este de ordinul zecilor.

Aproape toate marile orașe din regiune au un risc de inundații, printre acestea fiind Timișoara, Arad, Reșița, Lugoj, Caransebeș, Hunedoara, Brad, Petroșani și Orăștie, care au cumulativ o populație de 824.594 locuitori.

3.6.4. Potențialul apelor termale și minerale

Izvoarele termale, minerale și de apă plată constituie importante bogății naturale ale regiunii, cunoscute și captate din cele mai vechi timpuri. Potențialul balnear al apelor termale este valorificat în următoarele stațiuni de interes național și regional: Băile Herculan în județul Caraș-Severin, Geoagiu-Băi în județul Hunedoara și Moneasa în județul Arad. Alături de acestea, s-au dezvoltat și stațiuni mai mici, de interes local, cum ar fi: Vața de Jos și Călan-Băi în județul Hunedoara, Băile Călacea și Bogda în județul Timiș, Băile Lipova în județul Arad. Mai multe detalii despre dezvoltarea stațiunilor turistice din Reg. Vest se găsesc la capitolul de turism.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Sunt valorificate apele minerale de la Lipova (Arad), Buziaș (Timiș), precum și apa plată de la Băile Herculane (Caraș-Severin). Din Regiunea Vest, județele Timiș și Arad au un potențial geotermal important.

3.7. Solul și resursele sale

Din punct de vedere pedogeografic, Regiunea Vest poate fi inclusă în regiunea carpatică și în regiunea banato-crișană.

Toate clasele de soluri sunt bine reprezentate în regiune, prezentând o etajare altitudinală. Astfel, Câmpiei Banato-Crișene îi sunt specifice molisolurile și pe arii mai restrânse vertisolurile. În Dealurile Banatului și Crișanei s-au dezvoltat solurile din clasa argiluvilosuri și cambisoluri. În Munții Carpați se întâlnesc spodosoluri la altitudini de peste 1500 – 1600 m și umbrisoluri la altitudini mijlocii (1000 -1400 m) și mari (peste 1800 m). În depresiunile intra și submontane sunt caracteristice argiluvisolurile, cambisolurile și solurile hidromorfe. În sectoarele joase, slab drenate ale Câmpiei Banato-Crișene și în luncile și terasele unor râuri se întâlnesc soluri hidromorfe, halomorfe, soluri organice și soluri neevoluate.

Molisolurile, datorită conținutului ridicat de humus, sunt cele mai fertile soluri pentru cultura plantelor. Răspândirea mare a acestui tip de soluri în Regiunea Vest a transformat Câmpia Banato-Crișană în cea de-a doua mare zonă agricolă a țării, după Câmpia Bărăganului.

Conform structurii fondului funciar, în Regiunea Vest, suprafața agricolă ocupă 58,2% din totalul teritoriului, ocupând locul IV după regiunile Sud-Muntenia (79,5%), Sud-Est (70,6%) și Sud-Vest Oltenia (61,5%). În județele Timiș și Arad, suprafețele agricole au ponderi superioare nivelului regional și național (61,4%), pe când județele Caraș-Severin și Hunedoara se individualizează ca județe cu ponderi superioare ale suprafețelor împădurite.

În Regiunea Vest, pădurile și alte vegetații forestiere aveau o pondere de 32,4% din totalul suprafeței regiunii și sunt localizate în principal, în județele Caraș-Severin (48,6%) și Hunedoara (44,1%). individualizează ca județe cu ponderi superioare ale suprafețelor împădurite.

La nivelul național, pădurile ocupă 26,9% din teritoriu. În comparație cu alte regiuni, Regiunea Vest ocupă locul II, după regiunea Centru (36,5%) și se află la mică distanță de regiunea Nord-Est (31,8%).

Chiar dacă statistic, suprafața totală a pădurilor a crescut în perioada 2011-2017, atât la nivel național, cât și la nivel regional, este important a se întreprinde eforturi suplimentare de protejare a pădurilor de tăierile ilegale, în contextul a numeroase cazuri de tăieri ilegale.

Fondul forestier are o importanță deosebită pentru dezvoltarea durabilă a teritoriului, deoarece defrișările și exploatarea abuzivă pot avea efecte negative directe asupra omului: alunecări de teren, inundații, avalanșe.

3.8. Resursele subsolului

Relieful variat al Regiunii Vest a favorizat exploatarea diverselor resurse naturale:

Hidrocarburi lichide și gazoase (petrol și gaze naturale) se găsesc în special în zona de câmpie, la Pecica, Turnu (județul Arad), Biled, Călacea, Dudeștii Vechi, Satchinez, Șandra, Variaș (jud. Timiș), etc. Minereurile de metale feroase și neferoase predomină în zonele de deal și de munte:

- aur și argint la Chișindia, Cladova, Dud (jud. Arad) și la Brad (jud. Hunedoara),
- cupru la Bradișoru de Jos, Dognecea, Moldova Nouă, Oravița, Sasca Montană (județul Caraș-Severin),
- fier la Moneasa (jud. Arad), Dognecea, Ocna de Fier, Topleț (jud. Caraș-Severin), Ghelari (jud. Hunedora),
- mangan la Delinești, Pârnești (jud. Caraș-Severin) și Baru Mare (jud. Hunedora);

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- molibden la Leasa, Săvârșin (jud. Arad);
- minereuri complexe la Băița, Forotic, Moldova Nouă, Sasca Montană (jud. Caraș-Severin) Brad, Deva, Săcărâmb (jud. Hunedora);
- minereuri radioactive la Bârzava, Iacobini, Milova, Pătârș, Săvârșin (jud. Arad), Ciudanovița (jud. Caraș-Severin);
- sulfuri polimetalice la Oravița, Moldova Nouă, Rușchița, Sasca Montană (jud. Caraș-Severin) și Muncelu Mic (jud. Hunedora).

Regiunea Vest este deosebit de bogată în zăcămintele de cărbuni care sunt concentrate în special în județele Hunedoara și Caraș-Severin:

- antracit la Dognecea și Lupac (jud. Caraș-Severin),
- cărbune brun la Mehadia (jud. Caraș-Severin), Lunca și Țebea (jud. Hunedora),
- huilă la Anina, Doman, Rusca Montană, Secu (jud. Caraș-Severin), Depresiunea Petroșani, Ponor (jud. Hunedora), Sinersig (jud. Timiș),
- lignit la Dalboșeț, Goleț, Ilova (jud. Caraș-Severin), Sinersig, (jud. Timiș)
- șisturi bituminoase la Anina, Doman, Reșița (jud. Caraș-Severin).

Materiale de construcții:

- andezit, asbest: la Dieci, Ineu, Hălmagiu, Leasa, și Pâncota (jud. Arad)
- argile refractare: la Biled, Cărpiniș, Deta, Jimbolia, Lucareț, Lugoj (jud. Timiș),
- calcar la Iacobini (județul Arad) Anina, Mehadica (jud. Caraș-Severin), Luncani (jud. Hunedoara) și Nădrag (jud. Timiș),
- marmură la Bucova, Rusca Montană, Rușchița (jud. Caraș-Severin) și Alun (jud. Hunedoara)
- nisip, granit, granodiorit și diorit la Păuliș, Radna, Săvârșin (jud. Arad) dar și la Brădișoru de Jos, Glimboca, Mehadia (jud. Caraș-Severin),
- nisip cuarțos la Ghioroc, Păuliș (jud. Arad), Brănești, Gladna Montană, Tomești (jud. Timiș),
- nisip metalurgic la Doclin, Surducu Mare (jud. Caraș - Severin)

4. Evoluția populației și potențialul demografic

4.1. Populația

Regiunea Vest are populația cea mai scăzută din regiunile din România, având în anul 2018 un număr de 2.007.273 locuitori (9,04% din populația României, 3,81% din populația UE).

În județul Timiș se concentrează 37,4% din populația totală a Regiunii Vest, în timp ce în județul Caraș-Severin locuiesc doar 16,1% din locuitorii regiunii. În județele Arad și Hunedoara numărul de locuitori este aproximativ egal. Modul de distribuție a populației pe județe este în legătură directă cu nivelul de dezvoltare economică a acestora.

4.1.2. Evoluția populației

Există diferențe mari în evoluția populației în perioada 2011-2018 între județele regiunii. Timiș este singurul județ care înregistrează un trend pozitiv, toate celelalte județe din regiune înregistrând o scădere a numărului populației. Județul Hunedoara are cea mai mare scădere, în valori absolute populația scăzând în acest județ în perioada 2011-2018 cu 27.312 persoane (5,6%). Procentual, cea mai mare scădere în intervalul de timp analizat s-a înregistrat în județul Caraș-Severin, scăderea fiind de 5,7%. În județul Arad populația a scăzut cu 1,8%.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

4.1.3. Densitatea populației

Densitatea populației în Regiunea Vest în anul 2018 era de 62,7 locuitori/km², cu 30,5 locuitori/km² mai mică decât densitatea medie de la nivel național.

Cea mai scăzută densitate din regiune se înregistrează în județul Caraș-Severin, cu o valoare de doar 37,8 locuitori/km² în anul 2018, mult sub media regională și cea națională.

Cea mai ridicată densitate din regiune se înregistrează în județul Timiș, de 86,3 locuitori/km², valoare superioară mediei regionale, dar sub media națională.

4.1.4. Distribuția populației pe medii de rezidență

În Regiunea Vest 63,1% din populație are domiciliul în mediul urban și 36,9% în mediul rural. Cu o pondere a populației urbane mult peste media națională, Regiunea Vest este cea mai urbanizată regiune din România, după București-Ilfov.

Evoluția populației urbane în intervalul 2011-2018 a relevat o tendință de reducere a populației din mediul urban, în contrast cu trendul creșterii numărului populației din mediul rural.

4.1.5. Structura populației pe sexe

La 1 ianuarie 2018 populația Regiunii Vest era alcătuită din 1.032.240 femei (51,4%) și 975.033 bărbați (48,6%). La nivelul țării ponderea populației feminine este puțin mai scăzută, fiind de 51,2% din totalul populației, în timp ce populația masculină reprezintă 48,8% din populația țării.

Structura populației pe sexe este similară la nivelul tuturor județelor, cu populația de sex feminin majoritară (valori între 51,0 – 51,7%). Cea mai mare pondere a populației feminine este în județul Timiș, de 52%, iar cea mai mică în județul Caraș-Severin, 51,0%.

4.1.6. Structura etnică a populației

Regiunea Vest este caracterizată prin diversitate etnică, datorată cursului istoric care a imprimat un profil multicultural și multilingvistic. Evenimentele istorice precum al doilea război mondial, instaurarea comunismului și revoluția din decembrie 1989 au determinat scăderea numărului diverselor etnii prin emigrația în valuri (în special germanii și maghiarii). După anul 1989, au apărut în România grupuri etnice noi (italieni, chinezi, etc).

Potrivit rezultatelor Recensământului din anul 2012, populația Regiunii Vest este în proporție de 82,2% de etnie română (aproape de media națională de 83,4%). Populația care s-a declarat de etnie maghiară reprezintă 4,9% din totalul populației stabile, iar cea de etnie romă 2,5%. Celelalte minorități etnice au cote nesemnificative (sub 1%) iar populația de alte etnii decât cele specificate reprezintă 2,1%.

4.1.7. Structura confesională a populației

Religia este cea mai înaltă expresie a vieții spirituale a omului. Ea este un indicator semnificativ al vieții culturale și morale a acestuia. Multiconfesionalitatea este o trăsătură caracteristică, determinată de evoluția istorică a regiunii, astfel, la nivelul Regiunii Vest religia majoritară este cea ortodoxă – aproximativ 74,9% din totalul populației regiunii. Celelalte confesiuni, în număr de 18, sunt caracteristice pentru 25,1% din populație. Cei mai numeroși sunt romano-catolicii, urmați de penticostali, baptiști, reformați și greco-catolici.

4.2. Potențialul demografic

4.2.1. Evoluția ratei de natalitate și mortalitate, sporul natural

Rata de natalitate la nivelul regiunii Vest a înregistrat o tendință de creștere de la 7,9‰ la 8,8‰ în perioada 2011-2017, după care a marcat o scădere abruptă în anul 2018, acest lucru fiind valabil pentru toate județele din regiune. Județele Caraș-Severin și Hunedoara au cele mai mici rate de natalitate, acest lucru fiind puternic corelat cu nivelul de dezvoltare economică.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Comparativ cu România, rata de mortalitate în Regiunea Vest este superioară în perioada 2011-2017 și inferioară în anul 2018. Vârful ratei de mortalitate a fost atins în anul 2017 (12,1%). Județele cu cea mai ridicată rată de mortalitate sunt Caraș-Severin, Hunedoara și Arad, cu valori ale ratei peste media regională. În județul Timiș rata de mortalitate este inferioară mediei regionale.

Rata de mortalitate infantilă reprezintă numărul deceselor copiilor sub 1 an, care revin la 1.000 de nașcuți-vii în anul de referință. Rata de mortalitate infantilă este un indicator al stării de sănătate a unei populații.

Din totalul deceselor înregistrate în anul 2018 în Regiunea Vest, sub 1% au fost decese la o vârstă sub un an.

Comparativ cu anul 2011, se observă o îmbunătățire semnificativă a situației regiunii în ceea ce privește numărul deceselor la o vârstă sub un an. Numărul de decese de copii sub un an la 1.000 nașcuți-vii a scăzut cu 59,5% în intervalul 2011-2018. Rata de mortalitate infantilă a scăzut în Regiunea Vest în acest interval de timp de la 8,9‰ la 5,3.

4.2.2. Sporul natural al populației în perioada 2011-2018 este negativ, pe fiecare an, atât la nivel de regiune, cât și la nivelul fiecărui județ. Pentru această perioadă, totalul pierderilor înregistrate la nivel de regiune este de 45.304 de persoane (164.976 persoane decedate și 119.673 nașcuți vii).

Regiunea Vest a înregistrat în anul 2018 un spor natural negativ de 6.773. Față de anul 2011, se înregistrează o creștere cu 0,17% a deceselor, în timp ce numărul nașcuților vii a crescut cu 2,9%, fapt ce determină scăderea sporului natural negativ cu 3,4% în 2018 comparativ cu 2011. În anul 2017 se observă o ameliorare a sporului natural după care își reia trendul de descreștere.

La nivelul Regiunii se înregistrează discrepanțe semnificative în ceea ce privește sporul natural. În anul 2011, pe primul loc se află județul Hunedoara, cu un spor natural negativ de 2.273 persoane (32,4% din totalul regional), urmat de Arad, cu un spor natural negativ de 1.845 persoane (26,3% din totalul regional) și Caraș-Severin cu o pierdere de 1.710 persoane (24,4% din totalul regional). Cea mai bună situație se înregistrează în Timiș, care are cel mai mic spor natural negativ, de 1.190 persoane (17% din totalul regional). Acesta se datorează în principal numărului mai mare de nașcuți vii comparativ cu celelalte județe (43,4% din totalul pentru Regiunea Vest). În 2018, comparativ cu 2011, se înregistrează ameliorarea sporului natural negativ în Timiș (cu 71,9%) și Arad (cu 0,4%), în timp ce în celelalte două județe acesta înregistrează creșteri: 17,36% în Caraș Severin și în Hunedoara, cu 14,1%.

4.2.3. Durata medie a vieții

În perioada 2011-2018, se observă că durata medie de viață (numărul mediu de ani pe care îi are de trăit un nou-născut, dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile mortalității pe vârste din perioada de referință) are o creștere evidentă, peste nivelul national.

5. Sănătatea

5.1. Rețeaua de unități medicale

În Regiunea Vest, în anul 2018, funcționau **49 de spitale**, din care **37 spitale de stat** și **12 spitale private**. Cele mai multe spitale (22), se află în județul Timiș, județul cu cel mai mare număr de locuitori, iar cele mai puține (6) se găsesc în județul Caraș-Severin, județul cu cea mai scăzută populație. Pe razele județelor Arad și Hunedoara funcționează 11, respectiv 10 spitale.

Din cele 49 de spitale 12 sunt spitale private. Județul Timiș are cel mai mare număr de unități medicale private-7, iar județul Arad are 4. În Caraș-Severin funcționează un spital privat. În județul Hunedoara nu există nicio unitate medicală privată.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Spitalele regiunii sunt concentrate cu precădere în mediul urban, în timp ce în mediul rural există doar spitale de psihiatrie sau recuperare neuropsihomotorie (6 astfel de spitale: 3 în județul Arad, 2 în județul Timiș și unul în județul Hunedoara).

Regiunea Vest	Spitale	Ambulatorii integrate spitalelor și de specialitate	Dispensare Medicale	Sanatorii TBC
	49	44	27	2
Arad	11	8	5	0
Caraș-Severin	6	4	6	0
Hunedoara	10	10	11	2
Timiș	22	22	5	0

Sursa Baze tempo

Mediul urban regional beneficiază de o distribuție a spitalelor publice uniformă, dacă se exclude Timișoara. Municipiul Timișoara este centru medical universitar de referință la nivel național și cel mai mare oraș al regiunii și beneficiază de cel mai mare număr de spitale: 8 spitale publice. Reședințele de județ beneficiază de un spital clinic județean fiecare, în timp ce în orașele mici sunt spitale municipale sau orașenești. În mediul urban din județul Arad sunt 4 spitale, în județul Caraș-Severin sunt 5, în județul Hunedoara sunt 9, iar în județul Timiș există 15 spitale publice.

5.2. Număr de paturi de spital

În anul 2018, Regiunea Vest ocupa poziția VII în România în ceea ce privește numărul de paturi de spital la 100.000 de locuitori.

Numărul de paturi de spital din Regiunea Vest a crescut cu 170 la 100.000 locuitori în perioada 2011-2018, cu o rată anuală de 2,6%. Deși mai rapidă, tendința este coerentă cu nivelul național, dar și cu tendința de la nivelul UE.

5.3. Stații de salvare și SMURD

Pe teritoriul Regiunii de Vest se află un număr de 41 stații de salvare și substații, repartizate relativ uniform. Cel mai mare număr de stații se găsește în județul Timiș, 13 stații, iar cel mai mic număr este în județul Hunedoara, 8 stații. Locuitorii județelor Arad și Caraș-Severin beneficiază de un număr de 10 stații de ambulanță fiecare. La stațiile și substațiile de ambulanță, se adaugă un număr însemnat de stații SMURD, specializate pe intervenții rapide în caz de accidente, care întregesc sistemul medical de urgență. Acestea se găsesc pe întreg teritoriul regiunii, dar repartitia lor a fost influențată de caracteristicile reliefului și de distribuția populației în teritoriu. Acestea sunt răspândite deopotrivă în mediul urban și cel rural. Stațiile SMURD au fost înființate cu precădere în orașele mici și în unele sate pentru a oferi o mai bună acoperire a teritoriului și pentru intervenții rapide. Stațiile SMURD sunt în număr de 4 în județul Caraș-Severin, 6 în județul Arad, 7 în județul Timiș și 10 în județul Hunedoara.

5.4. Personalul medical

Datele regionale privind personalul medical creează o imagine amplă a resurselor umane disponibile să ofere asistență medicală pentru populație. Numărul de medici poate fi reprezentativ pentru accesul la sistemul de sănătate. Regiunea Vest are 359 medici la 100.000 locuitori.

Regiunea Vest este coerentă atât cu dinamica României cât și cu cea a UE în ceea ce privește numărul de doctori la 100.000 locuitori. Acesta a crescut cu 8,9% în perioada 2011-2018.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În Regiunea Vest există 1.576 medici, stomatologi, farmaciști și asistente medicale la 100.000 de locuitori. Peste 22% din personalul de asistență medicală din Regiunea Vest îl reprezintă medicii. Există unele disparități intra-regionale în ceea ce privește numărul de medici, stomatologi, farmaciști, asistente medicale în Regiunea Vest: Timiș are cel mai mare număr, 2.134, urmat de Hunedoara, 1.396, Arad, 1.196 și Caraș-Severin, 1.092.

6. Educația

6.1. Populația școlară

În anul 2017, populația școlară a Regiunii Vest era de 313.854 persoane, reprezentând 8,8% din totalul populației școlare de la nivel național. Prin corelare cu populația totală, Regiunea Vest deține cea mai mică populație școlară din toate regiunile României, aceasta fiind influențată de sporul natural negativ și natalitatea scăzută.

În perioada 2011-2017, populația școlară a scăzut constant, identificându-se în general o scădere mai accelerată în perioada 2014-2017. În Regiunea Vest, scăderea populației școlare a fost mai mare decât cea înregistrată la nivel național.

6.1.2. Populația școlară pe niveluri de educație

În anul 2017, din totalul populației școlare, în învățământul terțiar erau cuprinși 17,78% în învățământul secundar superior 23,8%, în învățământul primar și gimnazial 43,9 %, iar în cel preșcolar 14,6%. Această structură este similară în majoritatea regiunilor din România (cu excepția București-Ilfov unde învățământul terțiar deține aproape 50%).

Obiectivul Europa 2020 pentru educație superioară prevede că 40% din populația UE cu vârstă între 30-34 de ani trebuie să fie absolventă de educație terțiară, în timp ce pentru România ținta pentru acest indicator este de 26,7%. În Regiunea Vest, în anul 2017 doar 24,5% din persoanele cu vârstă de 30 – 34 ani erau absolvenți de studii superioare, această valoare fiind departe București Ilfov de 51,7%, dar peste media din alte patru regiuni.

6.1.3. Învățământul profesional și tehnic

Învățământul profesional și tehnic are o importanță deosebită la nivel european, fiind practic nivelul de instruire care asigură piața forței de muncă cu personal calificat imediat după finalizarea liceului. În România, în ultimii ani, învățământul profesional și tehnic a reintrat în atenția autorităților, după ce în anul 2009 s-au desființat școlile de arte și meserii. Acest lucru este observat și în datele statistice de la INS, unde se relevă o scădere abruptă în anul 2009. După anul 2014, învățământul profesional și tehnic a avut o creștere bună, în anul 2017, fiind înrolați la nivel național 182.094 elevi. În Regiunea Vest, numărul acestora a fost de 16.430 elevi (9,02% din total).

În ultimii ani, învățământul profesional s-a organizat și sub forma unor școli duale, acestea fiind inițiate de operatorii economici interesați, în calitate de potențiali angajatori și parteneri de practică. În cadrul acestor școli, agentul economic finanțează și asigură pregătirea elevilor. Exemple de bune practici din Regiunea Vest sunt: Școala Duală Banat (Timișoara), Școala Profesională Duală – Continental (Timișoara), Colegiul Tehnic (Reșița), Colegiul Tehnic „Aurel Vlaicu” (Arad), Colegiul Tehnic Transilvania (Deva).

6.1.4. Rata de părăsire timpurie a școlii

Părăsirea timpurie a școlii este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă învățământul din România. Dintre cauzele cel mai des întâlnite care determină elevii să părăsească sistemul de educație amintim: situația economică precară, mediul familial dezorganizat și munca părinților în străinătate. Un fenomen la fel de grav este neșcolarizarea.

Obiectivul Europa 2020 este de a reduce părăsirea timpurie a școlii la 10% la nivel de UE. Obiectivul fixat pentru România este de 11,3%. Regiunea Vest a atins obiectivul pentru România

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

și este pe locul 2 între regiuni după București-Ilfov (5,5%). Această valoare situează regiunea puțin peste media UE 28, de 10,6%.

6.1.5. Abandonul școlar

Abandonul școlar este puternic diferențiat pe medii. În mediul rural, abandonul este mult mai pronunțat în comparație cu mediul urban. În România, în 2017, rata abandonului școlar în mediul rural a fost de 27,1%, pe când cea din orașele cu peste 50.000 de locuitori a fost de 4,5%¹⁷.

Abandonul școlar din mediul preuniversitar este prezent în toate cele patru județe ale Regiunii de Vest și se manifestă cu intensități diferite în fiecare județ.

Rata de abandon școlar pentru învățământul primar la nivel regional este de 1,9% și este cea mai scăzută rată de abandon școlar pe niveluri de instruire. Județul Caraș-Severin înregistrează cea mai mare rată de 2,8%, fiind urmat de județul Arad cu o valoare de 2,4%. Județele Hunedoara și Timiș înregistrează valori similare ale abandonului în învățământul primar, de 1,3% respectiv 1,5%.

La nivelul învățământului gimnazial în anul 2017, Regiunea de Vest a înregistrat o rată medie de abandon de 2,3%, având o dinamică similară cu rata de abandon din ciclul primar. Județul Arad a înregistrat cea mai ridicată rată de abandon de 3,5%, în timp ce județul Hunedoara înregistrează cea mai mică rată, de doar 1,1%. Județele Caraș-Severin și Timiș au valori ale abandonului ciclului gimnazial apropiate, de 2,2% respectiv 2,3%.

Pentru învățământul secundar ciclul 2 (liceal și profesional), 2017 a fost anul cu una dintre cele mai reduse rate ale abandonului din ultimii ani. Regiunea de Vest a avut o valoare a abandonului de 3,2%, cu valori mai mari ale abandonului în județele Hunedoara, cu 4,1% (cea mai mare rată a abandonului din regiune) și județul Caraș-Severin cu o rată a abandonului de 3,5%. Cea mai redusă rată a abandonului s-a înregistrat în județul Arad de 2,6%, în timp ce județul Timiș a avut o rată a abandonului de 2,9%.

Învățământul postliceal și de maiștri a înregistrat cele mai însemnate valori ale abandonului dintre toate nivelurile de instruire la nivel regional. Pentru anul 2017, rata de abandon a fost de 11,7%, de aproximativ 4 ori mai mare față de anul 2010 când rata de abandon era de doar 3,6%. În județul Timiș rata de abandon a fost de 15,9%, cea mai mare din regiune, iar județul Hunedoara a înregistrat cea mai mică rată de abandon de 9,2%. Județele Arad și Caraș-Severin au avut rate ale abandonului similare, de 10,3%, respectiv 10,2%.

Indicatorul persoane care abandonează timpuriu școala (populația cu vârsta între 18-24 ani cu cel mult un nivel de educație secundară inferioară) are în vedere obiectivul Europa 2020 de a reduce părăsirea timpurie a școlii la 10% la nivel de UE și la 11,3% în România. Cu o valoare de 11,3% Regiunea Vest a atins obiectivul pentru România și este pe locul 2 în România (în ordine inversă) după București-Ilfov (5,5%). Această valoare situează regiunea puțin peste media UE28 de 10,6%.

În anul 2017, un procent de 17,4% din tinerii din Regiunea Vest cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare profesională, riscând să fie excluși definitiv de pe piața forței de muncă și să devină dependenți de prestații sociale. Acest procent este alarmant pentru o regiune care dorește să își accelereze dezvoltarea economică și coeziunea socială. Regiunea Vest se clasează pe locul 2 în țară (în ordine inversă), după regiunea Nord-Est.

6.1.6. NEETs

Confruntată cu un val ridicat al șomerilor în rândul tinerilor, Uniunea Europeană și-a concentrat o parte din resurse pentru a reduce pe de-o parte șomajul tinerilor, iar pe de altă parte,

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

riscurile la care sunt expuse persoanele tinere, care sunt susceptibile abandonului școlar sau absenteismului de pe piața muncii.

Apărut în anii 1990, termenul NEET a făcut referire la tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani care au abandonat sistemul de învățământ dar nu au intrat pe piața muncii. Din anul 2010 în contextul inițiativei Europa 2020 "Tineretul în mișcare", înțelesul termenului a fost extins de mai multe ori pentru a cuprinde persoanele cu vârsta între 15 și 34 de ani.

Termenul NEET definește tinerii care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare. Mai mult, în NEET sunt incluse și persoanele inapte să lucreze din cauza unui handicap sau a unei boli.

Studiile efectuate au identificat șapte subgrupe sociale care prezintă factorii de risc foarte ridicați ca un tânăr să devină NEET. Educația este un factor cheie al reușitei, astfel că un tânăr care abandonează școala de la o vârstă fragedă are de 3 ori mai multe riscuri de a deveni NEET. Persoanele imigrante, care întâmpină bariere lingvistice sau de adaptare la cerințele comunității au cu 70% șanse mai mari să devină NEET față de alții. Persoanele cu dizabilități sau bolnave au risc cu până la 40% mai ridicat să devină NEET în comparație cu persoanele fără probleme. Tinerii care provin din familii monoparentale, cu părinți divorțați au o susceptibilitate cu 30% mai mare de a deveni NEET. În cazul familiilor cu părinți șomeri, tinerilor din acestea le crește riscul de a deveni NEET cu 17%. În strânsă legătură cu șomajul, venitul redus pe gospodărie poate determina tinerii să devină în multe cazuri NEET. De asemenea, locul în care locuiesc influențează puternic probabilitatea tinerilor de a deveni NEET, traiul în spații izolate fiind cu cel mai mare impact. La nivelul Uniunii Europene în anul 2018, 16,5% din totalul tinerilor au fost considerați ca aparținând categoriei NEET. Procentul variază puternic de la o țară la alta, cu cele mai mici rate în Olanda și Suedia (8%) și cele mai mari în Grecia și Italia (peste 25%).

Pentru România, tinerii din categoria NEET reprezintă 20,6% din totalul tinerilor, un procent peste media europeană, în spatele Ungariei sau Polonei care înregistrează valori apropiate de media europeană, dar înaintea Bulgariei care are o rată a NEET de 20,9%.

Statistica NEET în funcție de sex arată o predilecție a persoanelor de sex feminin să abandoneze școala sau să nu se angajeze, un procent aproape dublu față de persoanele de sex masculin. În Uniunea Europeană 20,9% din persoanele de sex feminin aparțin NEET, în timp ce doar 12,2% aparțin persoanelor de sex masculin.

În România, se păstrează trendul european, dar cu discrepanțe și mai mari. Astfel că 28,9% din persoanele de sex feminin aparțin NEET în timp ce 12,8% din persoanele de sex masculin se înscriu NEET.

Analiza persoanelor NEET după mediul de rezidență evidențiază discrepanțe și mai mari atât la nivel european cât și la nivel național. Cel mai mic procent al persoanelor NEET la nivel european se găsește în mediul urban, al orașelor mari, unde 15,1% din tineri se încadrează acestei categorii. Orașele mici și zonele suburbane înregistrează un procent mai mare al tinerilor NEET de 17,3%, iar mediul rural deține cea mai mare rată NEET de 18,3%.

În România diferențele în funcție de mediul de rezidență sunt și mai mari. Orașele mari au o rată a NEET sub media uniunii, de 11,1%, dar procentul crește la 24,7% când se vorbește despre NEET din orașele mici și zonele suburbane. Pentru spațiul rural tinerii care aparțin categoriei NEET reprezintă 26,6% din totalul acestora, de peste 2 ori mai mare în comparație cu urbanul mare.

În perioada 2014-2020 s-au derulat mai multe proiecte naționale și regionale în vederea integrării tinerilor din categoria NEET în câmpul muncii sau pentru a fi luați în evidențele oficiilor pentru ocuparea forței de muncă.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În Regiunea Vest au fost derulate mai multe proiecte care vin în ajutorul tinerilor din categoria NEET. Cele mai multe dintre acestea sunt realizate prin Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

❖ Proiectul INTESPO - înregistrarea tinerilor în evidențele Serviciului Public de Ocupare, este gestionat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și vizează găsirea tinerilor cu vârsta între 16 - 24 ani și urmărește consilierea și identificarea calificărilor acestora, respectiv angajarea, acest fapt fiind motivat și de câteva prime financiare pentru cei care reușesc să parcurgă toți pașii proiectului.

❖ Proiectul ACTIMOB – activare și mobilitate tineri NEET, derulat de către ANOFM, urmărește integrarea a peste 11000 tineri NEET șomeri, cu vârsta între 16 și 24 ani în câmpul muncii, proiect derulat pe o perioadă de 60 de luni, început în luna mai 2019.

❖ Proiectul UNIT 2 - urmărește îmbunătățirea posibilităților de încadrare a cel puțin 900 de tineri NEET care sunt înregistrați la Serviciul Public de Ocupare,

❖ Proiectul UNIT 4 - dorește să îmbunătățească posibilitatea de încadrare a minimum 1.0184 de șomeri înregistrați la Serviciul Public de Ocupare prin ucenicie la locul de muncă și stagii pentru absolvenții de învățământ superior.

6.2. Infrastructura de educație

În ceea ce privește infrastructura de educație din Regiunea Vest, aceasta era alcătuită din 622 unități de învățământ, predominând unitățile de învățământ primar și gimnazial (56,9%). Numărul și ponderea unităților în învățământul post secundar și terțiar (doar licență) era sub 2%.

În perioada 2011-2017 a avut loc o reducere a numărului total de unități de învățământ cu 2,2%. O scădere semnificativă s-a înregistrat în cadrul unităților de învățământ antepreșcolar și preșcolar.

În anul 2017 în Regiunea Vest funcționau 11 universități, din care 7 sunt de stat și 4 private. Șase dintre aceste universități (4 de stat și 2 private) sunt concentrate în municipiul Timișoara, care reprezintă unul dintre principalele centre universitare din țară. În municipiul Arad sunt două universități (una de stat și una privată), și câte o universitate în Reșița (de stat), Petroșani (de stat) și Lugoj (privată).

În anul 2017, în cadrul unităților de învățământ superior au funcționat 554 de facultăți, din care 74% erau cuprinse în universitățile publice.

Infrastructura specifică educației a beneficiat de investiții importante de-a lungul ultimilor ani, dar rămâne una cu multiple necesități de renovare, modernizare și îmbunătățire. Nevoile de investiții se manifestă atât la nivelul construcțiilor, a sălilor de clasă, a dotării laboratoarelor, a bibliotecilor, a sălilor de sport, cât și la nevoia de a se construi diverse dependințe precum grupuri sanitare.

Dotarea unităților de învățământ este diferită și pot genera decalaje suplimentare privind calitatea educației între școlile din mediul urban și cele din mediul rural. În *Strategia Privind Modernizarea Infrastructurii Educaționale 2017-2023*, se menționează că 60% dintre școlile primare sau gimnaziale din mediul rural nu sunt dotate cu biblioteci, comparativ cu 20% din urban. De asemenea, disparitățile dintre rural și urban se manifestă și la nivelul dotării unităților de învățământ cu laboratoare. 72% dintre școlile din rural și 30% din urban nu sunt dotate cu laboratoare. Proporția se păstrează și la nivelul situației sălilor de sport, unde 68% din școlile din spațiul rural și 29% din școlile din mediul urban nu dispun de acestea.

În anul 2017, Regiunea Vest a avut 546 biblioteci școlare reprezentând 8,06% din totalul bibliotecilor școlare naționale. Numărul bibliotecilor este în general corelat cu nivelul de dezvoltare al județelor din regiune și numărul elevilor înscriși. În perioada 2011-2017, evoluția

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

bibliotecilor din regiune a fost mai negativă comparativ cu cea de la nivel național (scădere de 23% față de 16%), valoarea fiind în primul rând influențată de scăderea cu aproape jumătate a numărului de biblioteci din jud. Caraș-Severin.

În ceea ce privesc bibliotecile universitare, și acestea continuă tendința națională de diminuare. Ceea ce este important de menționat este faptul că bibliotecile universitare cât și cele școlare de la nivel regional au o scădere mai mare decât media națională, ceea ce arată o degradare mai accentuată la nivel regional a acestui tip de infrastructură educațională. În ceea ce privește numărul bibliotecilor universitare, acestea sunt corelate în general cu numărul universităților dintr-o localitate, în general, fiecare universitate având un astfel de tip de infrastructură.

Regiunea Vest deține o pondere de 12,02% din totalul laboratoarelor școlare de la nivel național, creșterea din perioada 2011-2017 fiind superioară celei de nivel național (14% față de 2%).

La nivelul județelor, dotarea cea mai bună cu laboratoare școlare se întâlnește în județul Timiș. Județul Arad s-a evidențiat cu cea mai mare creștere a numerelor de laboratoare din regiune (31%), în timp ce jud. Hunedoara și Caraș-Severin au înregistrat scăderi (16% respectiv 3%).

Actul educațional se realizează și în atelierele școlare, atât din mediul urban cât și din cel rural. La nivel național, numărul atelierelor școlare se află într-un regres continuu și evident (13%), fapt ce reiese din perioada de timp analizată. Cu toate acestea, regiunea nu se înscrie acestei tendințe, dimpotrivă, în intervalul 2011 – 2017 înregistrează o creștere a numărului de ateliere (18%). Cu excepția jud. Hunedoara, toate celelalte județe au înregistrat creșteri ale numărului de ateliere școlare.

În ceea ce privește numărul de PC-uri, în perioada analizată, atât la nivel regional cât și la nivel național, s-a observat o tendință pozitivă. În Regiunea Vest, toate județele au înregistrat creșteri la acest indicator, cea mai mare fiind în jud. Timiș (36%) și cea mai mică în jud. Caraș-Severin (7%).

6.3. Numărul absolvenților

În România, în anul 2017 numărul absolvenților din toate nivelurile educaționale era de 501.802 elevi și studenți. În Regiunea Vest, numărul absolvenților în anul 2017 a fost de 45.231, reprezentând 9% din totalul absolvenților pe toate nivelele de educație din țară. 72,85% din numărul absolvenților au fost din învățământul preuniversitar, în timp ce 27,15% au provenit din învățământul superior.

Din punct de vedere al modificării numărului absolvenților în anul 2016 comparativ cu anul 2011, se observă o scădere de 12% a numărului total de absolvenți. O scădere semnificativă se înregistrează la nivelul absolvenților din învățământul superior la nivel de regiune (-31%).

6.4. Cadre didactice și numărul de elevi pe cadru didactic

Dimensiunea și calitatea profesională a personalului didactic influențează în mod direct rezultatele procesului educațional. În Regiunea Vest în anul 2017 au fost înregistrate 15.473 de cadre didactice în învățământul primar, secundar inferior, secundar superior și post secundar non terțiar. 2/3 din aceste cadre didactice (64,2%) au fost în învățământul primar și secundar inferior și 1/3 (34,83%) în învățământul secundar superior. Comparativ cu anul 2011, media personalului didactic a scăzut cu 3,71%, valoare similară cu scăderea medie din România (-3,99%).

Raportul număr de elevi la un cadru didactic în anul 2017, la toate nivelurile de educație, din Regiunea Vest este de 14,4, valoare apropiată de media obținută de România: 15,2. Dinamica este diferită pe niveluri de educație. În perioada 2011-2017 procentul a crescut în învățământul

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

primar și secundar inferior (2,66%), dar a scăzut în învățământul secundar superior (-17,9%) și în învățământul post secundar (-58,14 %).

7. Gradul de sărăcie și asistența socială

7.1. Persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială

Persoanele aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială reprezintă indicatorul de bază privind incluziunea socială, stabilit prin Strategia Europa 2020.

În România, în anul 2017, 35,7% din totalul populației se afla în risc de sărăcie sau excluziune socială în scădere cu 4,6% comparativ cu anul 2014. În Regiunea Vest, în anul 2017 ponderea populației în risc de sărăcie sau excluziune socială este de 32,5%, fiind astfel sub media națională de 35,7% și în scădere față de anul 2014 (7,6 puncte procentuale). Comparativ cu media UE28, ponderea populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială din Regiunea Vest este încă peste media europeană de 23,4%.

7.2. Populația afectată de lipsuri materiale grave

În ceea ce privește populația afectată de lipsuri materiale grave (stare de sărăcie severă), în anul 2017 aceasta reprezenta 19,7% din totalul populației naționale. La nivelul Regiunii Vest, ponderea a fost de 13,8% din totalul populației regiunii. Regiunea Vest se situează pe locul III în România, valori mai mici înregistrându-se în Regiunea Centru (13,2%) și Regiunea Nord-Vest (11,9%). Situația Regiunii Vest s-a îmbunătățit semnificativ comparativ cu anul 2011. Cu toate acestea, ponderea populației afectate de lipsuri materiale grave din Regiunea Vest este de două ori mai mare comparativ cu media europeană de 6,6%.

7.3. Infrastructura socială

În Regiunea Vest, în anul 2019 funcționau un număr total de 48 cămine acreditate pentru persoane vârstnice. Ca și evoluție în timp, numărul acestora a crescut cu 32 față de anul 2011. Creșterea semnificativă a fost datorată înființării de noi cămine administrate de furnizori privați (de la 6 în anul 2012, la 27 în anul 2017).

În anul 2017, un număr de 1720 de copii din Regiunea Vest beneficiau de măsuri de protecție specială în centre de tip rezidențial. Dintre aceștia, 994 copii se află în serviciile rezidențiale din subordinea DGASPC, iar 726 sunt în centrele rezidențiale private. Numărul copiilor din centrele rezidențiale a scăzut față de anul 2012 cu 434 copii. Scăderea semnificativă a numărului de copii aflați în servicii de tip rezidențial publice și private este consecința politicii naționale de dezintitucionalizare a copiilor. Dezintitucionalizarea se face fie prin reintegrarea lor în familia naturală sau extinsă, fie prin adopție sau prin serviciul social de tip familial, fiind promovată ideea de dezvoltare a copilului în sistem familial.

Numărul persoanelor cu dizabilități înregistrate la sfârșitul anului 2017 în Regiunea Vest era de 74.271, ceea ce reprezintă 10% din numărul total al persoanelor cu dizabilități înregistrate la nivel național (797.104) și 3,69% din totalul populației Regiunii Vest. 98% din totalul persoanelor cu dizabilități înregistrate la nivelul regiunii sunt neinstituționalizate, trăind în familiile aparținătoare. Restul persoanelor sunt instituționalizate în centre rezidențiale.

Din totalul persoanelor cu dizabilități înregistrate la nivel regional, cele mai multe sunt în județul Timiș (34,15%). În intervalul 2010-2017 numărul persoanelor cu dizabilități din regiune a crescut cu 9%, adică cu 6.670 persoane, trendul fiind unul crescător.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ

2021-2027

Numărul copiilor cu dizabilități din Regiunea Vest este de 5.812, reprezentând 8% din totalul persoanelor cu dizabilități din regiune, dar conform statisticilor, aceștia nu au fost instituționalizați în centre rezidențiale.

În anul 2017, în Regiunea Vest funcționau un număr de 34 de centre sociale pentru persoane cu dizabilități în coordonarea MMJS prin Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, dintre care 31 de centre sunt de tip rezidențial și 3 centre sunt nerezidențiale (centre de zi sau care oferă servicii de îngrijire la domiciliu). Față de anul 2010, numărul centrelor pentru persoane cu dizabilități a scăzut de la 37 la 34.

În anul 2017, în cele 34 de centre pentru persoane cu dizabilități din regiune au fost înregistrați un număr de 1.553 beneficiari, din care 1.483 sunt instituționalizate în centrele rezidențiale.

În Regiunea Vest în anul 2017 funcționau 15 cantine de ajutor social, din care peste jumătate (8) sunt în județul Hunedoara, în județul Caraș-Severin (4) și Timiș (2), iar în județul Arad se înregistrează doar o cantină socială. Numărul cantinelor sociale din regiune a cunoscut oscilații pe parcursul anilor.

8. Infrastructura Regiunii de Vest

8.1. Infrastructura de transport

8.1.1. Culoare TEN-T

Regiunea Vest este traversată de ambele culoare europene TEN-T care trec prin țară: Rin-Dunăre și Orient / Mediterana de Est. Pentru transportul rutier, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului Autostrăzii A1, a DN 6 Lugoj – Băile Herculane și a DN 59 Timișoara – Moravița. Rețeaua TEN-T rutier extinsă se suprapune DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani.

Pentru transportul feroviar, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului magistrelor principale 200 Curtici – Arad – Simeria și 900 Timișoara – Băile Herculane, a magistralei secundare 217 Timișoara – Arad și a magistralei secundare 922 Timișoara – Moravița. Rețeaua feroviară extinsă cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani.

Pentru modul de transport naval, rețeaua TEN-T de bază se suprapune fluviului Dunărea, în regiune fiind portul secundar Moldova Nouă care face parte din rețeaua extinsă TEN-T.

Aeroportul Traian Vuia Timișoara face parte din rețeaua de bază TEN-T.

Municipiul Timișoara este centru nodal și terminal rutier-cale ferată pe rețeaua de bază.

8.1.2. Transportul rutier

8.1.2.1. Autostrăzi și Drumuri europene

Autostrada A1, cea mai importantă rută de transport rutier din România dinspre Marea Neagră spre Europa Centrală traversează regiunea. În perioada 2009 – 2018, au fost construiți 211 km de autostradă (locul II cu privire la numărul de km de autostradă, după regiunea Sud-Muntenia).

Cinci drumuri europene traversează Regiunea Vest de la nord la sud și de la est la vest. Dintre acestea, trei sunt clasificate ca drumuri europene principale: E68 - Ungaria (Nădlac) - Arad - Deva - Sibiu, Brașov - București; E70 - Serbia (Moravița) - Timișoara - Craiova - București; E79 - Ungaria - Oradea (Borș) - Valea Jiului (județul Hunedoara) - Sudul României, iar celelalte două sunt drumuri europene secundare: E671 limită jud. Bihor - Arad - Timișoara, E673 - asigură legătura prin Făget între Estul României și Banat.

8.1.2.2. Caracteristici drumuri publice

Lungimea și densitatea drumurilor publice (inclusiv autostrăzi și drumuri europene) plasează Regiunea Vest printre cele mai puțin dezvoltate regiuni din România. În anul 2018 existau 11.060 km drumuri publice (ultima regiune din România, neluând în calcul Regiunea București-Ilfov, care are un statut aparte), cu o densitate de 34,5 km/100 km², apropiată celei de la nivel național (36,1 km/100 km²).

La nivel județean, din punctul de vedere al lungimii rețelelor de drumuri, cel mai bine dezvoltate sunt județele Hunedoara și Timiș, cu 3.361 km, respectiv 3.198 km, urmate de județul Arad cu 2.531 km, și de Caraș-Severin pe ultimul loc, cu 1.970 km.

Județul Caraș-Severin deține cea mai redusă lungime și densitate a drumurilor (23,1 km/1000 km²), însă datorită numărului redus de locuitori ponderea drumurilor raportată la 100.000 de locuitori este bună (605 km/100.000 locuitori). În Arad, densitatea drumurilor este relativ bună, sub media regiunii, însă.

47% din totalul drumurilor publice din Regiunea Vest sunt modernizate (locul II după București-Ilfov). Pe categorii de drumuri, cele naționale sunt modernizate în procent de 98,6%, pe când cele județene și comunale doar în procent de 32%, sub media națională. Județele Caraș-Severin (55%) și Arad (54%) au un grad de modernizare peste media regiunii, în timp ce județul Timiș (47%) are o pondere egală cu regiunea iar ponderea județului Hunedoara (37%) este sub nivelul regiunii.

8.1.2.3. Drumuri județene

Din totalul de 4.629,6 km de drumuri județene, 56,9% prezintă îmbrăcămînți rutiere cu durabilitate mai mare (din beton asfaltic și beton de ciment), folosite pentru traficul greu, de mare intensitate și cu rezistență sporită împotriva factorilor climaterici. Un procent destul de mare - 21,1%, este reprezentat de drumurile din pământ și pietruite (în special în județele Caraș-Severin și Hunedoara), necesitând investiții importante pentru modernizare. Nici procentul de 21,2% reprezentat de drumurile cu îmbrăcămînți asfaltice ușoare nu este unul favorabil pentru calitatea și durabilitatea drumurilor județene.

În ceea ce privește starea de viabilitate a drumurilor, doar 44,9 % din drumurile din regiune au o stare bună și foarte bună și un procent foarte mare (32,3%) este reprezentat de drumurile în stare rea și foarte rea. În județele Hunedoara și Caraș-Severin, starea drumurilor județene era foarte rea și rea pentru jumătate din drumuri. Cea mai bună stare o au drumurile județene din Timiș.

8.1.2.4. Străzile orașenești

În anul 2017, 69,8% din străzile orașenești din Regiunea Vest erau modernizate. La nivel național, regiunea se situează în apropierea mediei naționale (68,5%). La nivel județean, cele mai ridicate ponderi ale străzilor orașenești modernizate sunt în județele Timiș (86,3%), Caraș-Severin (74,9%) și Hunedoara (72,9%). Județul Arad în schimb are o pondere mai scăzută decât nivelul național, de doar 52,4%.

8.1.2.5. Centuri localități urbane

Municipiul Arad are o centură ocolitoare care face parte din traseul autostrăzii A1 (în partea de sud-vest, și o centură pe direcția est-nord vest care străbate un cartier rezidențial al orașului. Municipiul Timișoara are centură deocamdată doar pe direcția est-nord, iar centura de sud este încă la stadiu de proiect în vederea finanțării prin programul POIM 2014 – 2020. Municipiul Reșița nu are centură ocolitoare, iar Municipiile Deva, Orăștie și orașul Simeria, pot considera ca o centură ocolitoare în partea nordică, Autostrada A1, care atrage majoritatea traficului de tranzit pe direcția principală a culoarului Deva – Sibiu. Alte municipii cu centuri ocolitoare sunt Caransebeș și Lugoj.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Dintre orașele mai au centuri ocolitoare cu statut de drum național sau județean: Ineu, Curtici, Pecica (în județul Arad), Moldova Nouă și Oravița (din județul Caraș-Severin) și Petroșani, Hațeg și Uricani (din județul Hunedoara), Buziaș și Deta (Timiș).

8.1.2.6. Accesul spre puncte de frontieră

În Regiunea Vest sunt doisprezece puncte de frontieră, cinci cu Ungaria (Nădlac I, Nădlac II, Turnu, Vârșand în județul Arad și Cenad în Timiș) și șapte cu Serbia (Jimbolia, Moravița, Foeni, Vălcani, Lunga în județul Timiș și Naidăș și Moldova Nouă – punct de trecere frontieră cu bacul în județul Caraș-Severin).

8.1.3. Transportul feroviar

8.1.3.1. Rețeaua feroviară

Cu o lungime a liniilor de cale ferată de 1.888 km (anul 2017), Regiunea Vest este zona cu cea mai întinsă rețea feroviară de pe teritoriul României (aproximativ 17,5% din totalul rețelei la nivel național).

Cu toate acestea, evoluția din perioada 2011-2017 arată că rețeaua se diminuează permanent în România și în regiune, în anul 2017 fiind cu -0,3% mai redusă comparativ cu anul 2011.

8.1.3.2. Puncte de trecere a frontierei pe calea ferată

Dintre punctele de trecere frontieră, doar la Curtici este asigurat accesul traficului de călători pe cale ferată.

8.1.4. Transportul aeroportuar

În Regiunea Vest există un număr de două aerogări internaționale, la Timișoara și Arad. În trecut au mai funcționat două aerodromuri, unul la Caransebeș (pentru traficul intern) și unul la Deva, specializat doar pe activități de aviație sportivă.

8.1.4.1. Aeroportul Internațional Traian Vuia Timișoara

Cel mai important aeroport din Regiunea Vest este Aeroportul Internațional “Traian Vuia”, parte a rețelei TEN-T. Aeroportul Timișoara este unul dintre cele 4 aeroporturi din România care are o pistă cu o lungime mai mare de 3 km (2 sunt în București – Ilfov și 1 - în Sud-Est).

8.1.4.2. Aeroportul Internațional Arad

Aeroportul Arad este cel de-al doilea din regiune. Acesta se află la doar patru kilometri de centrul orașului și are acces la drumul european E68 (Budapesta-Arad-Deva-București) și la axa feroviară internațională Budapesta-Curtici-Arad-București.

8.1.5. Transportul pe ape

Transportul fluvial se desfășoară pe Dunărea Fluvială (Baziaș-Brăila), pe tronsonul Baziaș-Orșova, unde pot circula nave de tonaj mediu, asigurându-se un pescaj de peste 2 m. 23,3 % din porturile interioare ale României se regăsesc pe acest tronson: Baziaș, Moldova Veche, Moldova Nouă, Drencova, Tișovița.

Existența canalelor navigabile pe teritoriul Regiunii Vest este un atu în crearea și dezvoltarea unor centre logistice multimodale.

Portul Moldova Veche are cea mai importantă activitate economică. În perioada 2011-2017, evoluția a fost pozitivă, portul crescând de la 28.000 t (anul 2011) la 87.000 t (anul 2017). Ca pondere din volumul național de mărfuri transportate pe apă, portul Moldova Veche a avut doar 0,3%, fiind unul dintre cele mai mici din România.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

8.1.6. Transportul public urban

Transportul public de pasageri în Regiunea Vest este dezvoltat în municipiile reședințe de județ și mai puțin la nivelul celorlalte orașe din regiune. În total, 21 de orașe au un sistem propriu de transport public urban de călători sau investesc în prezent pentru introducerea lui.

Un procent de 10,9% din totalul transportului local de pasageri din țară se desfășoară în Regiunea Vest regiunea ocupând locul 5 între regiunile României. Distribuția pe județe arată că județul Timiș domină clar transportul public de pasageri - 87,4% din total pasageri transportați cu mijlocele de transport în comun din regiune, urmat la mare distanță de județul Arad cu 8,4%, iar județele Caraș-Severin și Hunedoara totalizează 3,2%, respectiv 1,0% din total regiune.

8.2. Infrastructura de utilități

8.2.1. Alimentarea cu apă

În majoritatea țărilor din Uniunea Europeană nivelul de conectare al populației la alimentarea publică cu apă este de aproape 100%, prin urmare, accentul este pus pe tratarea apelor reziduale. Acest fapt nu este valabil și în cazul României, care are cea mai mică pondere din UE a populației conectate la sursa de apă (67,5%).

În anul 2017, 1.379.953 persoane erau deservite de sistemul public de alimentare cu apă în Regiunea Vest (68,74% din total populație), regiunea depășind doar regiunea Sud-Vest Oltenia. La nivel național, 13.229.699 persoane beneficiau de serviciul public de alimentare cu apă (59,50% din total populație).

În perioada 2011-2017 s-au înregistrat progrese în ceea ce privește creșterea accesului la alimentare cu apă. În Regiunea Vest, creșterea a fost de 11,1%, fiind mai mare decât cea de la nivel național (10,4%).

La nivel regional, rata cea mai mare de creștere a accesului la alimentarea cu apă a fost în județul Arad (18,5%), urmat de Timiș (16,4%), respectiv Caraș-Severin (7,8%). În județul Hunedoara, acest indicator a avut o evoluție negativă (0,5%).

După mediul de rezidență, în anul 2017, toate localitățile urbane sunt deservite de rețea cu alimentare apă în procent de 100%.

În ceea ce privește localitățile din mediul rural, 86,8% sunt conectate la rețele de alimentare apă, această valoare fiind superioară mediei de la nivel național (77,5%). Județul Timiș este fruntaș în ceea ce privește ponderea localităților rurale conectate la rețelele cu alimentare apă. Acesta este urmat de județul Arad (88,2%), Caraș-Severin (82,6%) și Hunedoara (74,5%).

8.2.1.1. Rețeaua de distribuție a apei, la sfârșitul anului 2017 era de 9.490,8 km, distribuită pe județe, după cum urmează:

- județul Arad – 2.930,90 km rețele, din care în mediul urban 1.376,80 km;
- județul Caraș-Severin – 1.268,00 km rețele, din care în mediul urban 462,70 km;
- județul Hunedoara – 1.937,20 km rețele, din care în mediul urban 1.069,50 km
- județul Timiș – 3.354,70 km rețea, din care în mediul urban 1.098,30 km

8.2.2. Rețeaua de canalizare și apă menajeră

În Regiunea Vest, în anul 2017, 1.036.334 persoane au fost conectate la sistemul public de canalizare, (51,5%) din totalul populației, depășind media națională (44,9%).

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

La nivel regional, județul Hunedoara are cea mai mare pondere a populației deservită de sistemul public de canalizare (66,2%), fiind urmat de Timiș (56,6%), Caraș-Severin (43,3%) și Arad (34,6%). Ponderea mare a populației deservită de sistemul public de canalizare din județul Hunedoara se datorează gradului mare de urbanizare al județului.

În perioada 2011-2017, ponderea persoanelor conectate la canalizare a crescut cu 9,2% în regiune.

La nivelul județelor, cea mai importată creștere a avut-o județul Hunedoara care a crescut cu 14,3%, județul Timiș a crescut cu 9,2%, Caraș-Severin cu 6,4% iar județul Arad a avut cea mai mică creștere, de doar 2,8%.

8.3.Fondul de locuințe

În Regiunea Vest, sunt 833.499 locuințe, în anul 2017, din care 527.604,87 de locuințe - 63,3%²⁷ sunt în mediul urban.

Suprafața construită desfășurată a locuințelor în Regiunea Vest este de aproximativ 701 mii m².

Din punct de vedere al perioadei de construire, majoritatea clădirilor au fost construite în perioada 1961 – 1980, conform normativelor specifice perioadei.

8.3.1.Blocurile de locuințe

Conform INS, în regiunea Vest, există un număr de 345.884 gospodării în locuințe colective (blocuri de apartamente), reprezentând astfel aproximativ 10,4% din total România.

În Regiunea Vest, prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, au fost reabilitate un număr de 90 blocuri de locuințe, însumând 4.196 apartamente. La vremea respectivă, costul mediu de reabilitare a fost 722 mii lei pe clădire, sau în jur de 16 mii lei pe apartament.

Prin Programul Operațional Regional 2014 – 2020 au fost contractate până în prezent un număr de 65 proiecte care vizează reabilitarea termică a 223 blocuri de locuințe, însumând 10.064 apartamente.

În total, un procent de doar 4,1% din totalul gospodăriilor din locuințe colective au fost sau urmează să fie reabilitate utilizând fonduri europene prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, respectiv 2014 – 2020. În aceste date nu au fost incluse locuințele colective reabilitate termic din bugetul local al unităților administrativ teritoriale sau pe cheltuiala proprie a locatarilor.

9.Biodiversitatea și protecția naturii

9.1.Arii protejate

România este una din dintre țările cu cea mai mare biodiversitate din Europa. În țara noastră se regăsesc cinci cele nouă regiuni biogeografice identificate de Uniunea Europeană (cel mai mare număr de astfel de regiuni).²⁸ În Regiunea Vest, se localizează trei din cele cinci regiuni biogeografice din România: panonic, continental și alpin. În cadrul acestor regiuni putem identifica arii protejate.

Ariile protejate din cadrul Regiunii Vest cuprind zone naturale delimitate geografic și topografic, destinate realizării unor obiective specifice privind conservarea diversității biologice, a elementelor și fenomenelor peisagistice, geologice, paleontologice, speologice sau de altă natură prin instituirea unui regim special de ocrotire, conservare și utilizare durabilă.

Pe teritoriul Regiunii Vest există 5 Parcuri Naționale și 4 Parcuri Naturale, declarate prin Legea nr. 5/2000 și prin H.G. 2151/2005.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Pentru a putea realiza o conservare adecvată a biodiversității, beneficiază în prezent de statut legal de protecție la nivel regional un număr de 97 de Rezervații Naturale, Științifice și Monumente ale Naturii în cadrul programului Natura 2000.

DENUMIRE	SUPRAFAȚĂ (ha)
Parcul Național Retezat	38.000,8
Parcul Național Domogled - Valea Cernei	24.413
Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița	26.707
Parcul Național Semenic - Cheile Carașului	36.219,4
Parcul Național Defileul Jiului	599,2
Parcul Natural Lunca Mureșului	17.285
Parcul Natural Porțile de Fier	76.520,2
Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina	38.115,7
Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului	100.427

Sursa: Ministerul Mediului, calcul suprafață ESRI ArcMAP

9.2.Flora

Din punct de vedere a zonalității latitudinale a vegetației, cea mai mare parte a teritoriului Regiunii Vest aparține zonei silvostepii, cu o subzonă a pălcurilor de pădure de stejari mezofili, în principal cu stejar pedunculat (*Quercus robur*) la nord de Mureș, o subzonă a pălcurilor de pădure de stejari submezofili-termofili cu stejar pufos (*Quercus pubescens*), în zonele de câmpie joasă și o subzonă a pălcurilor de pădure de stejari submezofili-termofili cu cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto*).

Munții Banatului, Munții Cernei și Munții Mehedinți se remarcă prin prezența florei submediteraneene cum ar fi: cărpinița (*Carpinus orientalis*), liliacul sălbatic (*Syringa vulgaris*), mojdreanul (*Fraxinus ornus*), alunul turcesc (*Corylus colurna*), cornul (*Cornus mas*), scumpia (*Cotinus coggygria*). În sudul Munților Banatului, spre Defileul Dunării, este prezent și fagul oriental (*Fagus orientalis*), iar în pădurile de conifere din Munții Banatului a fost aclimatizat bradul duglas (*Pseudotsuga menziesii*).

În Regiunea Vest se întâlnesc 20 de specii de plante rare, periclitare și endemice, care necesită măsuri de conservare. Dintre acestea se pot aminti câteva: pinul negru de Banat (*Pinus nigra ssp banatica*), zâmbrul, tisa (*Taxus baccata*), floarea de colț, narcisa (*Narcissus stellaris*), ghințura galbenă (*Gentiana lutea*), cornaciul (*Trapa natans*), ghiocelul (*Galanthus nivalis*), crucea voinicului (*Hepatica transsilvanica*), arnica (*Arnica montana*).

9.3.Fauna

Prin varietatea, bogăția și originalitatea ei, fauna acestei regiuni prezintă o importanță deosebită și reprezintă totodată pentru multe specii limita nordică a arealului de răspândire. Diversitatea mare de a faunei se datorează în primul rând varietății, biotopurilor, ceea ce a determinat existența, în regiune, a numeroase specii de câmpie joasă și chiar de stepă, de zăvoaie, precum și faună caracteristică zonelor colinare și regiunilor carstice și montane. biotopurilor, ceea ce a determinat existența, în regiune, a numeroase specii de câmpie joasă și chiar de stepă, de zăvoaie, precum și faună caracteristică zonelor colinare și regiunilor carstice și montane.

Această regiune este una dintre puținele din țară unde pot fi întâlnite un număr mare de specii de păsări care pot fi: oaspeți de iarnă sau de vară, specii de pasaj sau sedentare. Dintre speciile protejate de păsări se pot aminti: stârcul cenușiu sau bătlanul (*Ardea cinerea*), stârcul roșu (*Ardea purpurea*), stârcul de noapte (*Nycticorax nycticorax*), buhaiul de baltă (*Botaurus stellaris*),

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

egreta mare (*Egretta alba*), egreta mică (*Egretta garzetta*), codalbul (*Haliaetus albicilla*), *Ardeola ralloides*, *Ixobrychus minutus*.

În ceea ce privește speciile de pești, apele din regiune conferă condiții optime dezvoltării lipanului (*Tymallus tymallus*) și mreței (*Barbus barbus*) în sectorul montan și colinar, a crapului (*Cyprinus carpio*) și cleonului (*Leuciscus cephalus*) în sectorul de câmpie.

Fauna de reptile este reprezentată prin elemente termofile, multe dintre acestea fiind însă vulnerabile și rare așa cum sunt: șopârla de ziduri (*Lacerta muralis*), broasca țestoasă de apă (*Emys orbicularis*), broasca țestoasă de uscat (*Testudo hermanni*), vipera cu corn (*Vipera ammodytes ammodytes*), ultimele două fiind de origine mediteraneană și având ca areal de răspândire Munții Banatului și sud-vestul Carpaților Meridionali.

Mamiferele de interes comunitar, întâlnite la nivelul Regiunii Vest sunt: pisica sălbatică (*Felis silvestris*), râsul (*Lynx lynx*), ursul, (*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), vidra (*Lutra lutra*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), și diverse specii de liliac.

Printre principalii factori antropici care au dus la diminuarea efectivelor speciilor de faună și floră sălbatică se pot enumera: reducerea și fragmentarea habitatelor din cauza urbanizării, dezvoltarea intensă a activităților industriale și de agrement, crearea lacurilor de acumulare, desecarea luncilor inundabile ale râurilor, creșterea poluării apelor și solului, agricultura de tip industrial și suprapășunatul, creșterea folosirii pesticidelor, vânătoarea.

10. Economia Regiunii Vest

Dezvoltarea economică a unei regiuni depinde foarte mult de mediu în care aceasta activează. Pe parcursul ultimilor ani, evoluția economică a României a fost pe un trend ascendent, creșterea economică a rămas puternică în 2019, aproape de nivelul din anul precedent. În lipsa unor date certe, estimăm că PIB-ul României a crescut cu 4% în 2019, ca urmare a nivelului ridicat al cheltuielilor efectuate de consumatori și al revigorării investițiilor. Creșterea economică din 2019, are la bază în principal sectorul construcțiilor, aflat în plină expansiune, dar și consumul care a stimulat importurile la valori semnificative.

În anul 2018, investițiile totale din România au reprezentat 21,0% din PIB, depășind media UE, de 20,3%, și a țărilor învecinate, de 20,9%. Totuși, investițiile private au scăzut la 18,3% din PIB, dar au rămas peste media din restul țărilor din UE și din țările cu caracteristici similare. Investițiile publice s-au redresat ușor după nivelul cel mai scăzut pe care l-au înregistrat în 2017, crescând până la 2,7% din PIB, mult sub media UE și mult sub media țărilor învecinate.

10.1. Produsul intern brut

Produsul intern brut (PIB), principalul agregat macroeconomic al contabilității naționale, reprezintă rezultatul final al activității de producție a unităților producătoare rezidente.

În ceea ce privește valoarea absolută a PIB-ului, **Regiunea Vest se poziționează pe locul 7** la nivel național, cu o valoare a indicatorului în anul 2018, de **19.207 milioane EURO**, situându-se astfel pe poziția a șaptea la nivel național, surclasând doar Regiunea Sud-Vest Oltenia. Privind în plan național, PIB-ul înregistrat în Regiunea Vest reprezintă 9,4% din valoarea PIB-ului național. În ceea ce privește creșterea acestui indicator în valori nominale, are valoarea de 47,6%, ocupând poziția a VII-a în perioada 2011 – 2018 în ceea ce privește creșterea, clasându-se însă sub media națională de 55,1%.

În regiune pentru anul 2017, se poate observa că aproape o jumătate din PIB este formată prin contribuția județului Timiș (48,2%), urmat de Arad și Hunedoara, iar pe ultimul loc se găsește

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

județul Caraș-Severin cu o contribuție de doar 11,8%, însă în mod îmbucurător această proporție se află în creștere față de anii precedenți.

Din perspectiva PIB-ului pe p.c. (per capita – pe cap de locuitor)³⁰ raportat de standardul puterii de cumpărare PPS 2018, **Regiunea Vest ocupă locul II în acest clasament cu o valoare de 20.900 EURO p.c. PPS** fiind întrecută doar de către regiunea București-Ilfov cu valoarea de 46.800 EURO p.c. PPS, iar pe locul III situându-se regiunea Centru cu o valoare de 19.200 EURO p.c. PPS. Însă în prezent, raportat la PIB p.c. PPS³¹ (Puterea de Cumpărare Standard), Regiunea Vest este la o valoare de 67% din media UE27, depășind media națională de 66% din media UE27. Conform celor mai recente date statistice, la nivel de 2018, **din perspectiva PIB-ului** ³⁰PIB-ul **exprimat în prețuri de consum, Regiunea Vest cu valoarea de 10.800 EUR/locuitor**, depășește media înregistrată la nivel național de 10.500 EUR/locuitor, situându-se pe locul II, după Regiunea București-Ilfov (24.200 EUR/locuitor). În Regiunea Vest în anul 2017, se poate observa faptul că județele Timiș și Arad reușesc de asemenea să depășească media națională 12.200 EUR/locuitor (Timiș), respectiv 9.800 EUR/locuitor (Arad), celelalte două județe fiind foarte apropiate cu 7.500 EUR/locuitor (Caraș-Severin) și 7.600 EUR/locuitor (Hunedoara).

10.2. Productivitatea muncii

În economie există numeroși indicatori care se, folosesc pentru a măsura productivitatea muncii, aceasta putând fi măsurată ca valoarea adăugată sau produsul intern brut raportat la numărul de ore muncite. ³²În cazul de față se va utiliza raportul dintre valoarea adăugată brută și numărul de persoane ocupate pentru anul 2017. Cu toate acestea în tabelul de mai jos, se vor folosi medii ale acestui indicator, deoarece valorile înregistrate depind de fiecare ramură industrială în parte și de economia regiunii și locale. Este normal ca în orașele mari să existe o valoare mai mare datorită densității întreprinderilor și a forței de muncă.

Pentru anul 2017, productivitatea muncii în Regiunea Vest este în valoare de **16.805 euro/persoană ocupată** și se situează pe locul secund la nivel național, după Regiunea București-Ilfov (35.799 euro/ persoană ocupată). Desigur diferențele dintre regiunile țării în termeni de productivitate este destul de mică, excepție făcând Regiunea Nord-Est și Regiunea Sud-Vest Oltenia. Regiunea Vest se află cu puțin sub media națională (97% din media RO)

10.3. Întreprinderile

La nivel european și nu numai, întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt considerate ca reprezentând un factor cheie pentru creștere economică, inovare, ocupare a forței de muncă și integrare socială. În țara noastră, există un dezechilibru accentuat în ceea ce privește repartizarea întreprinderilor la nivel local, anumite zone polarizând un număr relativ mare de IMM-uri, în timp ce în multe altele funcționează puține întreprinderi, îndeosebi din categoria microîntreprinderilor.

În anul 2018 erau înregistrate în Regiunea Vest un număr de 52.216 de întreprinderi. Majoritatea acestor întreprinderi reprezentau microîntreprinderi, între 0-9 angajați (89,8%), un procent foarte apropiat cu media întâlnită la nivel național de 89,7% și cu cea întâlnită în restul regiunilor de dezvoltare (88,6% - 90,5%). În ceea ce privește restul categoriilor de mărime, în Regiunea Vest există un număr de 4.365 de întreprinderi de dimensiuni mici (10 – 49 salariați) care reprezintă 8,4% din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest, întreprinderile de dimensiuni mijlocie (50 – 249 salariați) însumează 1,5% (794 firme) din Regiunea Vest, iar cele cu dimensiuni mari, cu peste 250 de angajați reprezintă doar 0,3% (157 firme) din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Regiunea Vest se află pe locul VII referitor la numărul de întreprinderi raportat la numărul total național, cu un procent de doar 9% din totalul de 576.545 de societăți comerciale existente în România. Pe primul loc se situează Regiunea București-Ilfov cu 24,6% sau 142.118 din totalul întreprinderilor, iar pe locul 2 fiind Regiunea Nord-Vest cu 14,9% sau 85.847 din totalul întreprinderilor.

Evoluția numărului întreprinderilor în Regiunea Vest în perioada 2011 – 2018 a fost una pozitivă, în timp ce în perioada anterioară trendul evoluției numărului întreprinderilor era unul negativ, datorită efectelor crizei economice și nu numai, în perioada analizată, economia a început să își revină și să înflorească prezentând o creștere constantă a numărului întreprinderilor la nivel de regiuni de dezvoltare și de județe, numărul crescând de la 41.904 în 2011 la 52.216 în 2018, reprezentând o creștere de 24,6% situată sub media națională de 27,5%, iar în clasamentul regiunilor în funcție de creșterea înregistrată ocupând locul 5, unde Regiunea Nord-Vest se remarcă printr-o creștere impresionantă de 37,6%. În Regiunea Vest, cea mai mare creștere a numărului de întreprinderi o înregistrează județul Timiș cu 30,8% depășind media națională.

Pentru anul 2018, cel mai mare număr de întreprinderi se găsește în județul Timiș cu o proporție de 49% adică 25.595, urmând apoi pe loc secund cu aproape jumătate din numărul firmelor din Timiș, județul Arad cu 12.548 de companii sau 24%, iar județul Hunedoara cu 9.196 de companii (17,6%) și Caraș Severin cu 4.877 de companii (9,3%) ocupând locurile trei și respectiv patru.

În ceea ce privește rata în care companiile după un an de la înființare se declară inactive, aceasta este în valoare de 27,9% în Regiunea Vest, depășind rata întâlnită la nivel național de 17,5%. Această rată este una dintre cele mai mari din țară și este alarmant deoarece aproape 1 din 3 companii înființate se declară inactive după doar un an de activitate.

Din punct de vedere al domeniilor de activitate, în Regiunea Vest cele mai multe întreprinderi își desfășoară activitatea în Comerț 29% (31,1% național), urmând pe loc secund "Activități profesionale, științifice și tehnice" 11,2% (11,4%), pe locul trei aflându-se domeniul de Construcții 9,6% (9,5% național), iar la foarte mică distanță Industria Prelucrătoare 9,5% (9% național), urmând apoi domeniul de "Transport și depozitare" 8,3% (8,7% național). Restul domeniilor rămase având fiecare proporții relative mici. După cum se poate observa proporționalitatea domeniilor este asemănătoare cu cea națională, cu diferențe de sub 1%, singura excepție fiind făcută de domeniul comerțului care este mai slab dezvoltat în Regiunea Vest față de media națională.

10.4. Comerțul electronic

În ceea ce privește **comerțul electronic la nivel de firme**, conform datelor disponibile pe Eurostat, în anul 2017, 18% din totalul întreprinderilor din UE28 făceau vânzări online. România este mult sub această medie, și ocupă penultima poziție, cu doar 8% din totalul întreprinderilor făcând vânzări online

În perioada 2011-2017, în România, procentajul utilizatorilor de internet care fac cumpărături online a crescut mai bine de 2,5 ori, iar la nivel regional acesta a crescut de aproape 5 ori. După cum se vede în tabelul de mai jos, comerțul online din România are un potențial bun de creștere, în anul 2017, acesta situându-se doar la 30% din media UE28.

În perioada 2011-2017, Regiunea Vest a avut cea mai consistentă creștere dintre toate regiunile de dezvoltare, pornind de pe ultimul loc în anul 2011 și ajungând pe locul II, după regiunea București-Ilfov la indicatorul ponderea populației care a comandat bunuri sau servicii prin internet.

10.5. Densitatea IMM-urilor

Pentru anul 2018, densitatea IMM-urilor în economia afacerilor per 1.000 locuitori era de 26 în Regiunea Vest, identică ca valoarea înregistrată la nivel național, ocupând locul al treilea, după Regiunea București-Ilfov cu o valoare peste dublu, de 55,6 și Regiunea Nord-Vest cu 30,3. Ca și evoluție a acestui indicator, Regiunea Vest se află la jumătatea clasamentului, cu o evoluție sub media națională de 28,9%, obținând valoarea de 26,7%.

Județele Timiș și Arad reușesc să depășească nivelul indicatorului la nivel național cu valori de 34 pentru Timiș și 26,6 pentru Arad, unde este important de menționat faptul că, județul Timiș este singurul județ din Regiune care în perioada 2011 – 2018 a înregistrat o evoluție pozitivă referitor la numărul populației de 2,8%, restul județelor fiind pe o pantă descendentă a numărului populației: Arad (-1,7%). Caraș-Severin (-6,2%), Hunedoara (-6%). Factorul de creștere a populației combinat cu faptul că în Timiș creșterea numărului întreprinderilor este de 30%, precum și faptul că aproape jumătate din întreprinderi își desfășoară activitatea în Timiș, contribuie la obținerea unui astfel de rezultat pentru acest județ.

De asemenea este important de menționat pentru restul județelor care înregistrează o valoare mai mică faptul că populația se află în scădere, cea mai mare fiind o rată negativă de aproape 6% în județul Caraș-Severin, precum și o rată de creștere timidă a numărului întreprinderilor, care este aproape de trei ori mai mică decât rata națională, explică rezultatul mai mic obținut de aceste județe.

10.6. Exporturi și importuri

Exporturile din Regiunea Vest reprezintă 17,2% din valoarea totală a exporturilor țării, prin acest procent plasându-se pe locul 2, după Regiunea București-Ilfov care se află pe primul loc cu o valoare de 20,4%, iar pe locul 3 se află Regiunea Centru la distanță mică față de Regiunea Vest, cu o valoare de 15,9%. În total aceste trei regiuni însumează peste jumătate din valoarea totală a exportului din România.

În ceea ce privește evoluția de-a lungul anilor, Regiunea Vest a înregistrat o creștere de 75%, fiind devansată de Regiunea Sud-Vest Oltenia care și-a dublat valoarea bunurilor exportate în perioada analizată cu o valoare de 113% și de Regiunea Centru care a avut o creștere de 86%. În acest context Regiunea Vest a reușit să depășească procentul de creștere înregistrat la nivelul întregii țări de 49,5% sau cel de Regiunea București-Ilfov de 54,7%.

În 2018, aproape 90% din exporturile realizate în Regiunea Vest se datorează celor două județe, Timiș (59,4%) și Arad (30,5%), iar locul 3 este ocupat de județul Hunedoara (7,1%), iar pe ultimul loc județul Caraș Severin (3%). Ca evoluție a ponderii exporturilor în Regiunea Vest, pentru perioada 2011-2018, județele Timiș și Caraș-Severin sunt singurele cu o pondere crescătoare, restul județelor având o pondere descrescătoare în perioada analizată.

În Regiunea Vest, pentru anul 2018, balanța comercială este pozitivă per ansamblu, ceea ce înseamnă că importurile sunt mai mici decât exporturile sau că veniturile se păstrează mai mari decât cheltuielile. De altfel Regiunea Vest se numără printre singurele 3 regiuni din țară care reușesc să aibă o balanță comercială pozitivă, situându-se pe primul loc în ceea ce privește balanța comercială pozitivă cu o valoare de 1.571.619 lei în anul 2018, pe locul secund se află Regiunea Sud-Vest Oltenia cu o valoare de 1.333.200 lei, dar însă cu un volum de importuri și exporturi la o treime față de volumul anual al Regiunii Vest, iar pe locul 3 se regăsește Regiunea Centru cu o balanță pozitivă de 879.861 lei și cu un volum de importuri și exporturi asemănător cu cel al Regiunii Vest.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În Regiunea Vest, în anul 2018, în ceea ce privește balanța comercială pozitivă, pe locul 1 se află județul Caraș-Severin cu 28,5% mai multe exporturi decât importuri, iar pe locul 2 județul Hunedoara cu 28%, privind în termeni nominali acestea sunt diferențe favorabile pentru cele două județe, însă trebuie menționat faptul că volumul celor două este mult mai mic decât celelalte două județe unde volumul este considerabil mai mare.

10.7. Salariații și salariul mediu

Referitor la numărul de salariați în întreprinderile din Regiunea Vest, în anul 2018 erau 426.844 persoane care munceau în toate clasele de mărime ale companiilor din regiune, reprezentând 10% din totalul național de salariați din România.

În ceea ce privește distribuția salariaților pe clasele de mărime ale întreprinderilor, între primele trei categorii (microîntreprinderi, mici și medii), proporțiile sunt relativ echilibrate între 21-22% din totalul regiunii pentru fiecare, însă în cea de a patra categorie, întreprinderi mari (peste 250 de persoane), Regiunea Vest are o proporție de 36,1% din totalul regiunii, cea mai mare în categoria de întreprinderi mari.

Evoluția numărului salariaților în perioada 2014 – 2018, în Regiunea Vest este mai mică față de valoarea la nivel de țară de 6,7% comparativ cu 1,8% în Regiunea Vest. De asemenea privind mai îndeaproape în regiune, singurele județe care au semnalat o creștere a numărului de salariați sunt județele Timiș cu o creștere de 7,9%, iar Arad cu o creștere de 3,6%, aproape de două ori mai mică decât cea națională, apoi se află județul Hunedoara care are o scădere de 9,4% echivalentul a 7.395 de salariați, iar la urmă se află județul Caraș-Severin cu o scădere de 13,3% a numărului de angajați, echivalentul a 4.773 de angajați, însă în același timp numărul de șomeri se află în scădere, ceea ce înseamnă că una dintre cauzele care au condus la această scădere a numărului salariaților ar putea fi migrația populației.

În anul 2018, salariul mediu net în Regiunea Vest, a fost de 2.545 lei cu 97 lei (3,7%) mai puțin decât salariul mediu net înregistrat la nivel național în valoare de 2.642 lei. În clasamentul salariului mediu net, Regiunea Vest ocupă poziția a doua după Regiunea București-Ilfov, în care se câștigă cel mai bine, 3.559 lei fiind salariul mediu net lunar, cu 40% mai mare decât în partea de Vest.

În ceea ce privește evoluția salariului mediu net, la nivel național este o medie de 83% pentru perioada 2011 – 2018. Regiunea Vest are o medie de 91%, mai mare față de cea la nivel național, situându-se astfel pe poziția a treia, pe primul loc fiind Regiunea Nord-Vest cu 100,3% creștere.

Dintre județele din regiune, cea mai mare creștere este în județul Timiș de 97%, depășind creșterea medie înregistrată în Regiunea Vest de 91%, urmând județul Arad cu 85,7%, iar îndeaproape fiind județele Caraș-Severin (85,1%) și Hunedoara (76%).

Regiunea Vest este una dintre cele mai bine clasate regiuni de dezvoltare când vine vorba de rata șomajului pentru anul 2018, aceasta este în valoare de 1,8%, aproape de două ori mai mică decât cea la nivel național de 3,33% și clasându-se pe locul II după Regiunea București-Ilfov cu o rată de 1,2%.

Este o performanță mare pentru Regiunea Vest care reușește aproape în toate județele să aibă o rată a șomajului mai mică decât cea națională. Astfel pe primul loc se află județul Timiș cu o rată a șomajului de 0,8%, echivalentul a 2.724 de persoane. Un fapt important de menționat pentru Regiunea Vest este că județul Timiș se află pe locul 2 în topul județelor în ceea ce privește rata șomajului fiind depășit doar de județul Ilfov care se află pe primul loc cu o rată de 0,6%. Privind mai departe în regiune, județul Arad are o rată de 1,4%, fiind urmat de județul Hunedoara

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

cu 3,4%, ambele fiind sub nivelul național al ratei, iar județul Caraș-Severin depășind puțin pragul național, înregistrând valoarea de 3,4%.

10.8. Venituri medii lunare pe o gospodărie

În ceea ce privește veniturile medii lunare pe gospodărie, Regiunea Vest se clasează la jumătatea clasamentului regiunilor cu o valoare de 4.172 lei/lună/gospodărie, la valori apropiate cu restul regiunilor de dezvoltare aflate în partea superioară a clasamentului, excepție făcând regiunea București-Ilfov cu o valoare de 6.358/lună/gospodărie. Dacă între anii 2011-2015, veniturile au avut o creștere modestă, în perioada 2015-2018, într-un interval scurt de timp au avut o creștere mare. În Regiunea Vest în perioada 2015-2018 venitul mediu per gospodărie a crescut cu aproape 50%, iar pentru întreaga perioadă analizată, 2011-2018, creșterea a fost de 64%. Aceste diferențe între perioadele analizate și aceste majorări, pot fi atribuite în prima parte datorită perioadei de tranziție post-criză economică globală din anii 2008-2009, iar efectele acestei crize puteau fi resimțite chiar și la câțiva ani după criză.

10.9. Investițiile străine directe

Pentru Regiunea Vest în anul 2018, acestea erau în valoare de 6,94 miliarde euro și reprezintă o pondere de 8,6% din valoare înregistrată la nivel național de 81,12 miliarde euro. Regiunea Vest se află pe locul 3 în topul investițiilor străine direct după Regiunea București-Ilfov care însumează 49,25 miliarde euro cu o proporție uriașă de 60,7% din totalul investițiilor, iar pe locul 2 se situează Regiunea Centru cu o valoare apropiată de Regiunea Vest de 7.33 miliarde euro sau 9% din totalul național. Numărul angajaților din întreprinderile nou create cu capital străin a scăzut, din cauza menținerii unui nivel limitat al investițiilor străine din ultima perioadă.

În ceea ce privește județele care compun Regiunea Vest cu privire la investițiile străine directe, situația este disproporționată, astfel pe primul loc se găsește județul Timiș cu 4,35 miliarde euro investiții străine directe care depășește pondere înregistrată de Regiunea București-Ilfov în totalul național, ponderea județului Timiș în Regiunea Vest fiind de 62,7%, pe loc secund se situează la mare depărtare județul Arad cu 1,01 miliarde euro sau 14,5% din totalul Regiunii Vest. În finalul clasamentului se află pe locul 3, județul Hunedoara cu 393 milioane euro sau 5,7% din ponderea totală, iar pe locul 4, Caraș-Severin cu 162 milioane euro sau 2,3% din totalul regiunii.

Comaniile cu capital exclusiv străin sau cu capital mixt român-străin nu sunt o noutate în Regiunea Vest, ele și-au făcut apariția la începutul anilor 90", datorită poziționării geografice avantajoase a Regiunii Vest, accesul facil la piața de muncă și condiții favorizante astfel încât aceste companii să prospere. Acest lucru este confirmat de numărul mare de companii cu participație străină din vestul țării și care continuă să fie în creștere. În 2018 sunt active **6.705** companii cu participație străină la capital în Regiunea Vest, reprezentând o creștere de 60% față de anul 2011 (4.202 companii).

În județul Timiș se află majoritatea companiilor cu capital străin cu o proporție de 59,3%, pe loc secund fiind județul Arad cu 26,7%, urmate fiind de Hunedoara 8,3% și Caraș-Severin 5,6% este important de menționat că aceste județe pot prezenta un avantaj față de județele Hunedoara și Caraș-Severin, datorită infrastructurii de transport rutier în regim de autostrada prin traversarea celor 2 județele de către Autostrada A1, care scurtează timpul de deplasare și sporește siguranța rutieră, precum și prezența unei linii de tren de înaltă viteză în județul Arad. De asemenea o dată cu finalizarea construcțiilor și darea în folosință a tronsonului Lugoj-Deva există premise de creștere a participației companiilor cu capital străin în județul Hunedoara, datorită conectării cu restul rețelei de transport în regim de autostradă și existența unei mari piețe de forță de muncă,

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

care trece printr-o tranziție industrială, datorită diminuării producției industriale care a dus la disponibilizarea angajaților și creșterea șomajului în zonele afectate.

Un fapt important de menționat este acela că Regiunea Vest se află pe locul 3 în topul regiunilor cu investiții directe de tipul întreprinderilor greenfield. Aceste tipuri de întreprinderi sunt companii înființate de către sau împreună cu investitori străini, investiții care au pornit de la 0. Pe primul loc este Regiunea București-Ilfov cu 61,2%, locul 2 Regiunea Centru 11,3%, iar Regiunea Vest cu 10,1%, locul 4 fiind ocupat de Nord-Vest cu 6,3%. Fluxul de investiții de tip greenfield reprezintă aproximativ 63% din totalul investițiilor străine directe realizate în România.

Din punct de vedere al evoluției acestui indicator în perioada 2011 – 2018, a avut o creștere medie de 47%, însă există regiuni fruntașe care au înregistrat o creștere peste medie și cele care au excelat mai puțin. Printre regiunile care au înregistrat o creștere substanțială se află și Regiunea Vest care a crescut cu 74,3% în perioada 2011 – 2018, ocupând astfel locul 2, la scurtă distanță față de ocupanta primei poziții Regiunea Nord-Vest cu o creștere de 87,9%. Din aceste rezultate se poate spune că, Regiunea Vest a prezentat un mare interes pentru investitorii străini, iar că aceștia continuă să creadă în potențialul de dezvoltare al regiunii.

Activitatea întreprinderilor investiție străină directă, în ansamblul ei, are un impact pozitiv asupra comerțului exterior al Regiunii Vest.

10.10. Structuri suport pentru afaceri

În Regiunea Vest se numără o serie de factori care vin în sprijinul dezvoltării economiei printre acestea se regăsesc:

Parcuri: industriale, științifice, tehnologice și logistice

- ☐ Incubatoare, Acceleratoare, Centre de afaceri
- ☐ Spații de Coworking, Clădiri de birouri publice sau/și privat
- ☐ Programe de antreprenoriat și mentorat prin parteneriate ale universităților cu ONG-uri

Spațiile de coworking sau clădirile de birouri în parteneriat public-privat sunt un concept relativ nou în Regiunea Vest, acestea și-au făcut apariția în urmă cu câțiva ani (2012-2013) și au început să ia amploare în rândul celor care caută o soluție simplă și necostisitoare și care își doresc să aibă un punct de lucru de unde să își poată manageria afacerea. Pe scurt conceptul de coworking, înseamnă un spațiu de birouri care este împărțit cu alte persoane, pe baza unui abonament lunar, persoanele dispun de toate facilitățile: sala de ședințe, sală de mese, spațiu de relaxare etc. Spațiile de coworking pot lua forme diferite, de tip open space sau încăperi separate de diferite dimensiuni, care pot găzdui echipe de diferite mărimi. O altă caracteristică a acestor spații de coworking este faptul că în jurul lor se creează o anumită comunitate, de oameni care împărtășesc țeluri și obiective asemănătoare. În general aceste spații de coworking se adresează în principal celor care își desfășoară activitatea în domeniul IT sau domenii care nu necesită neapărat un punct fix de lucru: dezvoltare software, design, marketing sau contabilitate și cabinete de avocatură, dar nu se limitează doar la aceste lucruri, de obicei spațiile de coworking sunt nișate pe anumite categorii. În funcție de destinația spațiilor, acestea pot găzdui coworkeri din diferite domenii, unele pot fi ateliere de creație, în care le sunt puse la dispoziție echipamente și unelte, exemplu fiind industriile creative.

Parcurile industriale sau zonele industriale sunt locuri amenajate special de către persoane juridice sau autorități publice, care ulterior sunt puse la dispoziția companiilor interesate. De obicei acestea vin împreună cu câteva facilități pentru a le crește interesul companiilor și pentru a le

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

ușura munca, astfel parcurile industriale beneficiază de: drumuri de incintă proiectate să suporte traficul greu, rețea subterană de apă potabilă proprie, rețea de canalizare proprie, rețea de energie electrică proprie, rețea de distribuție a gazului metan, telefonie și internet. Pe scurt beneficiarilor li se satisfac toate nevoile necesare pentru a-și desfășura munca în condiții optime.

Din punct de vedere al serviciilor oferite de aceste parcuri/zone industriale, ele se mențin la un nivel de bază, servicii administrative și de mentenanță. Din păcate parcurile industriale se limitează la oferirea infrastructurii necesare și nu inițiază servicii viitoare. Datorită lipsei acestor servicii, elementul de inovare și dezvoltare al acestor locații industriale are un spectru limitat de acțiune ceea ce îngreunează dezvoltarea durabilă și transformare acestora în clustere industriale care să integreze procese întregi de dezvoltare-fabricare-distribuție de produse.

De obicei companiile care își desfășoară activitatea în parcurile/zone industriale, sunt companii care activează în sectorul de tehnologie medie, companii care nu sunt lideri inovatori în sectorul lor de afaceri, ci inovatori modești. Aceste întreprinderi activează în sectoare precum: minerit, procesarea metalelor, construcții, fabricarea componentelor electrice, prelucrarea textilelor, fabricarea componentelor automotiv. Companiile cu capital străin prezente în parcurile industriale din Regiunea Vest au tendința de a-și importa tehnologia din propria țară, în loc să dezvolte tehnologia în regiune. Acest fapt limitează inovarea companiilor și valoarea adăugată creată în întreprinderile din regiune este mică, regiune care pentru aceste companii rămâne atractivă pentru forța de muncă, care vin cu un preț redus și pentru buna conectivitate cu Vestul Europei

10.11. Cercetare – Dezvoltare și Inovare

În perioada 2014-2020, activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare a stat la baza strategiei UE de a deveni cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere până în 2020.

Pentru perioada de finanțare 2021-2027, activitatea de cercetare, dezvoltare și inovare se va finanța în principal prin *Obiectivul de Politică 1: „O Europă mai Inteligentă, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii”*, iar alocarea va avea procentaj de 35% din Politica de Coeziune. Suma destinată României, în cadrul acestui obiectiv va fi de aproximativ 6 miliarde de euro. În cadrul Obiectivului de Politică 1, Comisia Europeană a formulat o serie de propuneri orientative de investiții pentru România precum:

- ☐ Integrarea organizațiilor CDI românești în programe de colaborare transfrontaliere și internaționale (Sinergii Horizon Europe, Piața Unică, Interreg etc.);
- ☐ Dezvoltare și utilizare infrastructuri CDI;
- ☐ Consolidarea capacității CDI a întreprinderilor și promovarea colaborării între organizațiile CDI și mediul de afaceri;
- ☐ Susținerea proceselor de transfer tehnologic pentru creșterea gradului de inovare a întreprinderilor.

10.11.1. Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare pe cap de locuitor (CIBCD)

Valoarea CIBCD în Regiunea Vest este de 38,9 EURO/locuitor în anul 2017, relativ apropiată fiind de media națională de 48,1 EURO/locuitor, ocupând poziția a doua în topul regiunilor, după Regiunea București-Ilfov care are o valoare la jumătate față de media Uniunii Europene (629,2 EURO/locuitor).

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

10.11.2. Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare (CIBCD) – procent din PIB

În anul 2017, în ceea ce privește cheltuielile interne brute pentru cercetare-dezvoltare ca procent din PIB, valoarea obținută de Regiunea Vest este cea de-a doua la nivel de țară (0,38% din PIB), după Regiunea București-Ilfov (1,22% din PIB). Valoarea pe care o are Regiunea Vest este apropiată de media pe țară de 0,50% din PIB, însă este departe față de media realizată de către UE27 (2,15% din PIB), fiind practic imposibil să se atingă obiectivul de 3% din PIB până în anul 2020. După o creștere impresionantă în perioada 2011-2016 în care procentul din PIB alocat cercetării și dezvoltării aproape că s-a dublat de la 0,23% în 2011 la 0,45% în 2016, se constată că, în anul 2017, în Regiunea Vest, acest procent înregistrează o scădere de 15,5%, acest trend fiind identificat în aproape toate regiunile de dezvoltare ale țării, în timp ce media Regiunii București-Ilfov, a României (datorată creșterii din regiunea BI) și cea din UE27 au înregistrat o creștere.

Județul Arad a alocat în anul 2017 pentru cercetare și dezvoltare 0,31% procente din PIB, peste jumătate din media națională, înregistrând cea mai bună evoluție din regiune în perioada 2011-2017, dublându-și alocarea pentru activități de CD (197%). Județul Caraș-Severin a alocat doar 0,002% din PIB, iar comparativ cu anul 2011, când aloca 0,15% din PIB, scăderea este 85%. Județul Hunedoara a înregistrat o creștere modestă, de doar 1%. Timișul este singurul județ din regiune care a depășit media națională având valoarea de 0,61%, înregistrând o creștere de 73% în perioada analizată.

10.11.3. Structura cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare

Cheltuielile desemnate pentru cercetare și dezvoltare realizate de către sectorul privat din Regiunea Vest, în anul 2017 erau în valoare de 25,1 EURO/loc. și valorează 66% din totalul cheltuielilor în cercetare și dezvoltare din Regiunea Vest, în timp ce în Regiunea București-Ilfov ponderea cheltuielilor sectorului privat în cercetare și dezvoltare este de doar 56%, iar cel la nivel național este de 58%. Regiunea Vest se află la egalitate cu media celor 27 de state membre în ceea ce privește acest indicator.

10.11.4. Capitalul uman din CDI

O modalitate de a atinge obiectivul de a deveni “cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoștere din lume” este prin intermediul investițiilor în capitalul uman. Dezvoltarea științifică și tehnologică a fost o plasată o dată cu Strategia de la Lisabona în centrul obiectivelor UE, cu un interes sporit asupra rolului și cuantificării abilităților în cadrul forței de muncă.

10.11.5. Personalul din cercetare-dezvoltare

Dincolo de aspectele care țin strict de infrastructură, un aspect important este legat de factorul uman. Pentru entitățile CDI este foarte greu să atragă și/sau să păstreze tinerii cu o bună pregătire, din cauza salariilor necompetitive și a lipsei finanțării. Cei mai buni studenți din clasele de absolvenți ai universităților preferă să lucreze pentru companiile multinaționale din regiune, să emigreze pentru a-și continua studiile în străinătate sau să lucreze în sectorul privat în alte țări. Deficitul de cercetători buni pune presiune pe calitatea cercetării.

Regiunea Vest nu înregistrează deficiențe doar în menținerea tinerilor cercetători, ci și în asigurarea unei forțe de muncă calificată și mediu calificată, astfel că și școlile de formare profesională necesită îmbunătățiri pentru a furniza atât tehnicieni calificați (forță de muncă specializată) cât și tehnicieni mediu calificați pentru sectoarele de specializare inteligentă. Lipsa muncitorilor calificați care să poată folosi utilaje de medie și înaltă tehnologie aduce cheltuieli

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

suplimentare întreprinderilor și mărește costul de producție. Accesul la o rezervă mai mare de forță de muncă specializată completat cu tineri absolvenți universitari mai bine instruiți ar consolida avantajele comparative ale regiunii în acest sector.

În anul 2017, în Regiunea Vest, avea 4.099 salariați în activitatea de cercetare și dezvoltare, iar mai mult de jumătate dintre aceștia (2.697 de persoane) se află în județul Timiș. Procentul populației ocupate cu forța de muncă care activau în sectorul de cercetare și dezvoltare era în valoare de 0,49% în creștere cu 26% față de anul 2011. Ponderea națională a salariaților din cercetare și dezvoltare în totalul personalului ocupat cu forța de muncă este de 0,54%. Regiunea Vest se situează pe poziția a doua după Regiunea București-Ilfov care are 1,66% din totalul personalului pentru cercetare și dezvoltare, dar care însă este în scădere de 9% față de anul 2011. Din totalul personalului implicat în activitatea de cercetare și dezvoltare în Regiunea Vest, cei mai mulți sunt cercetători: 61% din total (2.493 salariați), tehnicieni și asimilați: 5% (222 salariați), și alte categorii de salariați în pondere de 34% (1.384 pers.).

Județul Arad se apropie de media regiunii și are o valoare de 0,45% din totalul persoanelor ocupate și înregistrează o creștere de 25% similară cu creșterea regiunii. În timp ce județele Hunedoara și Caraș-Severin înregistrează o scădere în perioada 2011-2017, de 32% respectiv 20% astfel că personalul din cercetare și dezvoltare în Caraș-Severin reprezintă 0,09% din total, iar în Hunedoara de 0,22% din totalul persoanelor ocupate. Singurul județ care depășește media regiunii și cea națională este județul Timiș cu o valoare de 0,78% și cu o creștere de 43% în perioada analizată.

10.11.6. Investițiile în personalul implicat în cercetare și dezvoltare

Investițiile realizate în personalul care își desfășoară activitate în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării poartă denumirea de cheltuieli de capital și pot include: echipamente, utilaje, terenuri, brevete, licențe, alte cheltuieli pentru dezvoltare proprietate intelectuală etc, care sunt necesare pentru o desfășurare eficientă și eficace a activității de cercetare și dezvoltare.

În Regiunea Vest, în anul 2017, investițiile alocate în personalul din cercetare și inovare sunt mai mici comparative cu anul 2011, urmărindu-se tendința națională. La nivel regional, în anul 2017, jud. Hunedoara a avut cea mai mare alocare de fonduri pentru personalul din CD, iar împreună cu jud. Timiș, depășesc suma alocată de la nivel național.

10.11.7. Resursele umane din știință și tehnologie

Procentul de persoane care își desfășoară activitatea în știință și tehnologie se află în creștere atât în Regiunea Vest, cât și în România, raportat la totalul populației active. Cu o pondere de 25,5%, Regiunea Vest se situează sub media pe țară de 26,1% sau precum și de media înregistrată UE.

10.11.8. Ocuparea forței de muncă în domeniul tehnologiilor înalte

Regiunea de Vest înregistrează un procentaj bun, ceea ce duce la concluzia faptului că există personal înalt calificat, cu studii superioare care muncește în domeniul științei și a tehnologiilor înalte. Procentajul deținut de regiune în 2018, ocupă locul al doilea național, cu valoarea de 6,5% din totalul forței de muncă, pe primul loc fiind Regiunea București-Ilfov cu 9,6%. Ponderea obținută de Regiunea Vest este dublă față de media națională a acestui indicator (3%), și superioară mediei celor 27 de state membre UE (4,1%).

10.11.9. Proprietatea intelectuală

Cererile de brevetare sunt o măsură a rezultatului activității de cercetare-dezvoltare-inovare. Scopul unui brevet este de a proteja rezultatul activității de cercetare-dezvoltare, dar sunt la fel de semnificative ca și sursă a informației tehnologice, care poate ajuta la evitarea unei reinvestiri și reinventări de idei care nu sunt necesare. O idee brevetată nu este însă în mod necesar o idee comercializată, deci indicatorul poate fi văzut ca un indice al nivelului de CDI, nu ca un scor al introducerii pe piață al produselor CDI.

După numărul de brevete depuse în profil teritorial, Regiunea Vest ocupă un modest loc cinci, depășind doar regiunile Centru, Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia. În anul 2018, numărul brevetelor din Regiunea Vest a fost mai scăzut comparativ cu anul 2011 per ansamblu, în toată această perioadă performanța fiind una destul de scăzută. Cu 60 de cereri de brevete, dintre care 50% în județul Timiș, Regiunea Vest este depășită la acest indicator chiar și de 4 județe individuale, precum și de municipiul București.

În ceea ce privește județele componente ale regiunii, județul Timiș are o proporție de 50% (număr: 30) din totalul cererilor de brevete, urmând apoi județele Hunedoara (număr: 16), Arad (număr: 11) și județul Caraș-Severin (număr: 3).

10.11.10. Clustere

În Regiunea Vest există mai multe clustere concentrate pe sectoarele dominante, formate pentru a facilita interacțiunea și cooperarea dintre actorii care își desfășoară activitatea în aceste sectoare.

Clusterul Automotivest a fost înființat în anul 2007 ca organism neguvernamental, nonprofit, apolitic, cu personalitate juridică. Obiectivul principal al Asociației este crearea unui mediu economic care să sprijine inițiativa de "cluster" din domeniul industriei auto prin dezvoltarea unei platforme centrale de servicii pentru firmele (furnizori/cumpărători) din Regiunea Vest active în acest domeniu.

Clusterul TIC a fost creat în anul 2011, fiind rezultatul unui demers de lungă durată. Viziunea Clusterului Regional TIC23 este promovarea și susținerea întreprinderilor regionale TIC drept actori pe piața globală, generatori de produse proprii, sub un brand regional puternic. Clusterul are ca obiective următoarele aspecte:

- ☐ Sprijinirea evoluției modelului de business în sectorul TIC regional dinspre comerț și servicii către consultanță și produse proprii;
- ☐ Consolidarea sectorului TIC regional prin crearea unor centre de cercetare-dezvoltare și creșterea ponderii produselor cu valoare adăugată mare;
- ☐ Integrarea ofertei de educație cu nevoile mediului de afaceri în sectorul TIC regional;
- ☐ Menținerea resursei umane TIC în Regiunea Vest;
- ☐ Crearea unui context regional favorabil afacerilor TIC și prioritizarea investițiilor publice în sector, precum și atragerea de noi resurse și investiții.

Creat în 2011, **clusterul ROSENC** este o asociație cu personalitate juridică română, de drept privat fără scop patrimonial, neguvernamentală, non-profit, apolitică și independentă, având drept scop promovarea României și a Regiunii Vest, pe termen lung, ca lider în sectoarele energiilor regenerabile, eficienței energetice și noilor energii sustenabile.

De dată mai recentă este **Asociația Cluster pentru Turism Banat (CLUSTRBANAT)**, care urmărește dezvoltarea competitivă a domeniului turismului prin promovarea destinațiilor turistice locale, județene și regionale.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Un actor regional important în sectorul cercetării-dezvoltării-inovării, **Asociația Tehimpuls**, acționează ca o interfață pentru actorii regionali din sistemul de inovare. Practic, Asociația Tehimpuls are ca principale activități promovarea inovării și facilitarea interacțiunii dintre unitățile C&D și actorii din sectorul privat din industriile conexe. De asemenea, această asociație a publicat o bază de date de oferte și cereri de cercetare care oferă informații cu privire la activitatea de cercetare din cadrul universităților și ICD pentru cunoașterea și utilizarea de către sectorul privat. În plus, acest organism are un rol semnificativ în încurajarea comunicării dintre părți prin intermediul târgurilor și al altor reuniuni.

În contextul preocupărilor companiilor/ universităților/ institutelor CDI de a aduce pe piață produse/ tehnologii/ servicii noi, mai competitive, respectiv de a-și găsi parteneri de afaceri din străinătate, Tehimpuls a venit în sprijinul acestora prin următoarele activități derulate:

- Vouchere de inovare. Tehimpuls a acordat vouchere de inovare în firme. Scopul acordării voucherelor de inovare este de a intermedia și impulsiona legătura dintre cererea și oferta de cercetare, dezvoltare și inovare, respectiv dintre IMM-uri și institutele de cercetare, dezvoltare și inovare, și de a stimula inovarea în cadrul firmelor, prin intermediul dezvoltării de produse și procese inovatoare. Sprijinul concret constă în expertiză din partea institutelor și experților de cercetare, dezvoltare și inovare, care este pusă la dispoziția firmelor pe baza unor cereri specifice de inovare.

Servicii oferite în mod gratuit prin aderarea la rețeaua Enterprise Europe Network (începând cu anul 2015 Tehimpuls face parte din Consorțiul Ro-Boost SMEs): activități de întocmire de profile de parteneriat și redactare de expresii de interes, servicii de instruire, servicii de consiliere (acordare de suport de specialitate, informări cu privire la legislație UE etc.), servicii de consultanță, acces la finanțare, business intelligence, facilitarea accesului la piețe internaționale, parteneriate pentru proiecte internaționale de cercetare și dezvoltare, facilitarea de inovare și transfer tehnologic transnațional, transmitere de newsletters, organizarea de evenimente, workshop-uri, training-uri.

Acces la instrumentul **IMP3rove**. Tehimpuls deține franciza de utilizare a Instrumentului **IMP3rove** pentru Evaluarea Managementului Inovării în Firme în relația cu firmele din regiune. Această metodă de evaluare și îmbunătățire a managementului inovării este cea mai complexă metodă existentă la nivel european, fiind recunoscută de Comisia Europeană.

- ☐ Organizarea de evenimente:
- ☐ Eveniment tradițional “Mic dejun cu inovatorii”
- ☐ Târgul Regional de Inovare Innomatch – eveniment anual de inovare al Regiunii Vest
- ☐ Competiția regională de inovare
- ☐ Competiția Regională Scale-UP (dedicată IMM-urilor din regiune cu potențial de scalare)
- ☐ Evenimente de brokeraj cu caracter internațional: Demo Plast Vest (dedicat industriei de prelucrare a materialelor plastice, cauciuc și compozite), Agromalim (dedicat industriei agro-alimentare)
- ☐ Misiuni de companii (Incoming și Outgoing) - în domeniul alimentar, agricol și biotehnologie cu Serbia în cadrul Târgului internațional AGROMALIM (Incoming, Timișoara), în cadrul Târgului Internațional al Tehnicii și Realizărilor Tehnice (Outgoing, Belgrad).

Un alt actor regional important este **consorțiul RO-BOOST SMEs**. Prin pachete de servicii dedicate antreprenoriatului și inovării, acest consorțiu oferă consultanță cu privire la politici, reglementări legale și programe de finanțare europeană, acces la finanțare (venture capital, vouchere, equity funds etc.), internaționalizare (informații despre piețe din Europa și țări terțe–

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

business intelligence), parteneriate pentru proiecte internaționale de cercetare și dezvoltare, facilitarea inovării și a transferului tehnologic transnațional, dezvoltarea de parteneriate de afaceri transnaționale, dezvoltarea capacității de management al inovării. De asemenea, acest consorțiu promovează servicii cu valoare adăugată prin intermediul organizării de evenimente, grupuri de mentoring, training-uri, întâlniri, activități de brokeraj, misiuni de companii (misiuni economice), prin intermediul unei platforme europene dedicate întreprinderilor mici și mijlocii, în cadrul birourilor de informare ale partenerilor consorțiului și prin intermediul paginii web.

10.11.11. Strategia de specializare inteligentă

Regiunea Vest are o vastă experiență în elaborarea unui astfel de document strategic, în prezent fiind la cea de-a patra iterație a documentului după Strategiile Regionale elaborate pentru perioada 2004-2008, 2009-2013, 2014-2020. Toate documentele realizate, inclusiv strategia pentru perioada 2021-2027 aflată în lucru, au fost elaborate având în vedere modificările survenite în domeniul CDI la nivel european, național și regional cât și proiectele deja implementate în acest sector la nivel regional.

Metodologia strategiilor de specializare inteligentă presupune alegerea și dezvoltarea unor sectoare economice reprezentative de la nivel regional și construirea pe avantajele acestora.

În Regiunea Vest, identificarea domeniilor de specializare inteligentă a fost realizată în primul rând pe baza analizei indicatorilor socio-economici (cifra de afaceri, numărul salariaților, profitul net înregistrat, numărul societăților comerciale din sectorul de afaceri) care clasează aceste sectoare printre cele mai prospere. În al doilea rând a fost urmărită cererea resursei umane calificate și nu numai, care este în creștere în fiecare an spre aceste sectoare de afaceri.

Companiile care activează în aceste sectoare, anual își sporesc numărul angajaților și sunt în căutare permanentă de personal înalt calificat. O altă caracteristică specifică acestor sectoare de afaceri este capacitate acestora de dezvoltare, inovare și de adaptare asupra noilor tendințe și cerințe din partea pieței. Aceste sectoare de afaceri beneficiază de mari oportunități în ceea ce privește cercetare, dezvoltarea și inovarea sau crearea de noi produse revoluționare sau utilizarea celor mai recente tehnologii.

O componentă importantă atașată Sectorului de Specializare inteligentă este lanțul valoric strategic (strategic value chain). Aceste sectoare de afaceri contribuie la dezvoltarea industrială a Europei și oferă o creștere a avantajelor competitive europene la nivel mondial. Întreprinderile care își desfășoară activitatea în aceste sectoare de afaceri sunt afaceri orientate către viitor care contribuie la dezvoltarea sectoarelor industriale și totodată îmbunătățind poziția Europei pe scena mondială. Sectoarele care fac parte din această strategie sunt considerate cheie pentru o dezvoltare orientată către un viitor mai bun care să respecte politicile UE stabilite pe termen lung.

Domeniile de specializare inteligentă identificate la nivelul Regiunii Vest pentru perioada 2021-2027 sunt:

- Agricultură și industrie alimentară;
- Digitalizare, industrializare, inclusiv Industry 4.0;
- Eficiență energetică și construcții (clădiri) sustenabile;
- Industria prelucrătoare;
- Industriile culturale și creative;
- Sănătate și calitatea vieții.

Numărul de firme din sectoarele de specializare inteligentă, în anul 2018, sunt în proporție de 14.432 firme, însumând 43% din totalul companiilor din Regiunea Vest. Numărul de angajați angrenați în cadrul companiilor aferente specializării inteligente este de 204.483 salariați, fiind în

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

proporție de 55% din total personalului din întreprinderile din Regiunea Vest. Cifra de afaceri are valoare de 11,2 mld. EUR reprezentând 47% din totalul cifrei de afaceri înregistrate la nivel regional. Profitul net este de 897 mil. EUR reprezentând 56% din profitul total de la nivel regional.

Desigur privind mai atent la sectoarelor de specializare inteligentă există sectoare mai profitabile, cu venituri mai mari și care angrenează o mai mare forță de muncă și altele cu un volum mai redus. Sectorul care cuprinde cea mai mare forță de muncă și în care se regăsesc cele mai multe firme este cel de eficiență energetică și construcții sustenabile cu 4.858 companii în care lucrează 59.372 angajați generând o cifră de afaceri anuală de 2.7 mld. EUR. Un alt sector care angrenează o proporție mare de personal este sectorul de agricultură și industrie alimentară în care își desfășoară activitatea, nu mai puțin de 3.245 companii în care activează 26.439 angajați, generând o cifră anuală de 1,6 mld. EUR.

10.11.12. Întreprinderi inovative

Întreprinderile inovative sunt o componentă importantă în ceea ce privește dezvoltarea societății și a economiei, aceștia sunt pionierii zilelor noastre care își alocă resurse: financiar, timp, personal asupra dezvoltării de produse și/sau servicii, noi procese de distribuție, de ambalare etc. din care vor putea beneficia în viitor, în mai mare sau mai mică măsură, consumatorii. Astfel de întreprinderi trebuiesc încurajate și sprijinite de către mediul public și privat care prin parteneriate pot sprijini aceste întreprinderi și pot contribui în cadrul procesului de inovare. Ținând cont de faptul că, în Regiunea Vest, cea mai mare parte din procesul de inovare este susținut de mediul privat (66%), se poate considera alarmant faptul că în Regiunea Vest își desfășoară activitatea 63 firme inovative conform Institutului Național de Statistică, aceste valoare clasând Regiunea Vest spre coada clasamentului devansând doar Regiunea Sud-Vest Oltenia (49 firme inovative). Această valoare a numărului întreprinderilor inovative este îngrijorătoare deoarece cea mai mare parte a inovării din Regiunea Vest se bazează pe câteva zeci de firme care în totalul întreprinderilor din Regiunea Vest au un procent de 0,12%.

Inovarea de produs reprezintă oferirea către piață a unui bun sau serviciu care a suferit îmbunătățiri considerabile în ceea ce privește atribuțiile sau caracteristicile acestuia. Aceste îmbunătățiri pot fi de ordin tehnic, funcțional, software, noi materiale folosite etc.

În Regiunea Vest majoritatea întreprinderilor inovative se concentrează asupra inovării de proces (44 de firme), un proces mai puțin complex care nu solicită la fel de multe resurse ca și inovarea de produs unde este necesară o planificare amănunțită și o strategie bine conturată.

În ceea ce privește inovarea de produs în Regiunea Vest sunt doar 7 companii care realizează acest tip de inovare, iar companiile care realizează ambele concomitent inovare și de proces și de produs sunt în număr de 12 companii (19% din totalul companiilor inovative)

10.11.13. Infrastructura de suport pentru activitatea de CDI

Învățământul universitar are o puternică istorie și tradiție în Regiunea Vest, de aproximativ 100 de ani de când a fost înființată "Universitatea Politehnică din Timișoara", cea mai veche din Regiunea Vest, zeci de generații de studenți au trecut pe porțile universităților din Regiunea Vest. Astfel în Regiunea Vest își desfășoară activitatea **11 universități publice și private**, ocupând locul III la nivel național în ceea ce privește numărul unităților de învățământ superior, fiind depășită de Regiunea București-Ilfov cu 33 de unități și Regiunea Nord-Vest cu 15 unități.

În regiune, cel mai mare număr de universități se găsește în Timiș cu 7 universități, mai puțin cu 2 față de anul 2011, dintre acestea 4 sunt publice și 3 private. În Arad există 2 universități dintre care una publică și una privată. În județul Hunedoara există o singură universitate publică

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

care și-a început activitatea în anul 1948, iar în județul Caraș-Severin cu o universitate publică care primește studenți pe porțiile sale, de mai bine de 50 de ani.

În ceea ce privește populația de studenți din centrele universitare, în Regiunea Vest se observă o scădere a numărului total de studenți în toate tipurile de învățământ superior. Astfel în anul 2017 erau **55.791 studenți** cu 5% mai puțini față de anul 2014 (58.189 studenți). Privind în Regiunea Vest, singurul județ în care numărul de studenți este în creștere de la an la an, este Timiș, cu o creștere de 3% în ultimii 3 ani analizați (2014: 39.970 respectiv 2017: 41.065). Restul județelor se află pe o pantă descendentă în privința numărului de studenți înregistrați. Cea mai mare scădere este în județul Caraș-Severin de 35%, în anul 2014 numărul fiind de 1.920 studenți, iar în 2017 de 1.251 studenți. Următoarea scădere majoră o are județul Arad unde din 2014 de la 12.052 studenți a scăzut cu 21% numărul acestora ajungând la 9.525 studenți, iar la final fiind județul Hunedoara cu o scădere ponderată de 7% din 4.247 studenți în 2014 la 3.950 în 2017.

Cercetarea este dezvoltată în cadrul universităților în centre de cercetare-acreditate de Consiliul Național pentru Cercetare Științifică în Educația Superioară, departamentele sau laboratoarele facultăților.

Conform Legii naționale a Educației din România, universitățile au fost clasificate în 3 mari categorii și anume:

- Universități de cercetare avansată și educație
- Universități de educație și cercetare științifică
- Universități centrate pe educație și creație artistică

Cea mai mare distincție pentru universități este să se afle în prima categorie (Universități de cercetare avansată și educație), iar în Regiunea Vest, Universitatea Politehnică din Timișoara face parte din cercul universităților care se află în această categorie. În cea de a doua categorie (universități de educație și cercetare științifică) se află nu mai puțin de trei universități din Regiunea Vest, acestea sunt: Universitatea de Vest Timișoara, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara și Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” din Timișoara.

În Regiunea Vest, **entitățile de inovare și transfer tehnologic (EITT)** sunt în număr destul de redus, existând două centre acreditate și două centre autorizate provizoriu. Toate cele 4 EITT din Regiunea Vest sunt în municipiul Timișoara.

O mare importanță în ceea ce privește cercetarea, dezvoltarea și inovarea, o au instituțiile de cercetare și dezvoltare prin Institutele de Cercetare și Dezvoltare Naționale care acoperă un spectru larg de domenii de cercetare. Capacitatea și dimensiunea acestor institute variază considerabil, de la mai puțin de 10 până la peste 100 cercetători. În același mod, numărul de publicații în jurnalele ISI și brevetele deținute de ICS din Regiunea Vest variază de la valori nesemnificative până la niveluri competitive cu restul țării.

Profilul sectorial al unităților de cercetare în Regiunea Vest este diferit de la un județ la altul:

- În județul Arad unitățile de cercetare sunt predominante în: construcții și material rulant, sectorul vinului și creșterea bovinelor;
- În județul Hunedoara în siderurgie și metalurgie, silvicultură. Minerit și securitatea mineritului sunt principalele sectoare cu unități de cercetare;
- În județul Caraș-Severin găsim unități de cercetare în inginerie mecanică, cultivarea fructelor și creșterea ovinelor;
- În județul Timiș sunt concentrate majoritatea unităților de cercetare ale regiunii, așadar domeniile sunt mai diverse: sudură și testarea materialelor, chimie și electro- chimie, fizică,

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

silvicultură, construcții, sănătate publică, mașini hidraulice, agricultură, medicină, științe sociale etc.

11. Turism

11.1. Tendințe în dezvoltarea turismului

Turismul reprezintă o activitate economică importantă în Uniunea Europeană, având un impact major asupra creșterii economice, ocupării forței de muncă și dezvoltării sociale. Acest sector economic poate fi un instrument puternic în combaterea declinului economic și a șomajului.

În momentul de față, Regiunea Vest nu reprezintă una dintre regiunile românești cele mai vizitate de turiști. Cu un număr de aproape 1 milion turiști sosiți (anul 2017), regiunea ocupă locul VII, depășind doar regiunea Sud-Vest Oltenia. Cea mai vizitată regiune din România este Regiunea Centru (3 milioane vizitatori), fiind urmată de București-Ilfov (aeroportul cu cele mai multe legături aeriene din țară), respectiv Sud-Est (regiune care cuprinde litoralul Mării Negre).

Valorile turistice ale Regiunii Vest sunt date de un cadru natural deosebit de bogat și variat, cu o multitudine de tipuri de relief, de o rețea hidrografică reprezentativă și de un bogat și variat fond forestier și cinegetic, toate acestea se pot constitui în destinații turistice cu un mare grad de atractivitate. De asemenea, în regiune sunt localizate un număr mare de monumente arheologice de importanță națională și internațională, un exemplu fiind cetățile dacice din județul Hunedoara care fac parte din patrimoniul UNESCO.

În Regiunea Vest, există o multitudine de tipuri de activități turistice cu potențial de dezvoltare, printre cele mai importante fiind *ecoturismul și turismul activ* (parcuri naționale, situri Natura 2000, monumente istorice), *turismul balnear și de wellness* (Băile Herculane, Geoagiu, Lipova), și *turismul urban și de afaceri* (Timișoara, Arad). Cu certitudine, turismul de weekend, poate valorifica atracțiile regionale, prin dezvoltarea consumului intern, regional, al pieței turistice, pe de o parte, pe de altă parte, printr-o mai bună conectare internațională ar duce la dezvoltarea unei piețe internaționale, așa cum rezultă și din Strategia sectorială de dezvoltare turistică a județului Timiș 2018-2028.

De asemenea, câștigarea de către municipiul Timișoara a titlului de Capitală Culturală Europeană 2021 reprezintă o oportunitate majoră nu doar pentru Timișoara, ci și pentru întreaga Regiune Vest, pentru a investi în domeniul cultural și implicit în turism. În dosarul de candidatură la titlul Capitală Europeană a Culturii 2021 (pag. 71), Timișoara își propune să atragă turiști prin evenimentele culturale reprezentate, să dezvolte noi forme de turism în regiune precum turismul tematic urban și rural. Această oportunitate majoră trebuie să fie valorificată de întreaga Regiune Vest.

11.2. Patrimoniul natural protejat

În Regiunea Vest regăsim o varietate de arii naturale protejate, care, integrate în circuite turistice, pot deveni puncte de atracție turistică.

În vederea conservării și protejării patrimoniului național conform OUG nr. 57/2007 cu modificări și completări prin Legea 49/2011 se instituie un regim diferențiat de protecție, conservare și utilizare, potrivit următoarelor categorii de arii naturale protejate:

- ❖ de interes național: rezervații științifice, parcuri naționale, monumente ale naturii, rezervații naturale, parcuri naturale;
- ❖ de interes internațional: situri naturale ale patrimoniului natural universal, geoparcuri, zone umede de importanță internațională, rezervații ale biosferei;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- ❖ de interes comunitar sau situri "Natura 2000": situri de importanță comunitară, arii speciale de conservare, arii de protecție specială avifaunistică;
- ❖ de interes județean sau local: stabilite numai pe domeniul public/privat al unităților administrative teritoriale, după caz.

Parcul Național Retezat a fost primul parc național din țară, creat încă din anul 1932, având o suprafață de aproximativ 40.000 ha, dintre acestea 2.000 de ha fiind rezervate pentru cercetare științifică.⁴³ Mare importanță în perimetrul masivului Retezat o are ocrotirea circurilor, văilor glaciare, a lacurilor glaciare, a grohotișurilor, a masivelor forestiere, a pajiștii alpine și a numeroase specii de plante și animale⁴⁴.

Munții Retezat, cu valori peisagistice originale, care suscită practicarea intensă a turismului, au cea mai ridicată altitudine medie din întreg lanțul Carpaților românești, având **peste 60 de piscuri de peste 2.200 m altitudine**, culminând cu **vârful Peleaga** (2.509 m). Dar nu numai înălțimile impresionează în munții Retezat, aici găsindu-se **peste 80 de lacuri glaciare**, la care se adaugă flora și fauna bogată și variată.

Acest parc reprezintă cea mai mare rezervație științifică complexă din România, inclusă de UNESCO printre rezervațiile naturale ale Biosferei. Acesta cuprinde relief glaciari (numeroase circuri, văi și lacuri glaciare), rarități vegetale (orhidee de munte, floarea de colț, nucul sălbatic), precum și exemplare valoroase ale faunei.

Parcul Național Domogled – Valea Cernei este al doilea ca mărime din țară și unicul care înglobează un întreg bazin hidrografic și mai multe masive muntoase. Rezervația naturală Domogled a fost „printre primele rezervații naturale din România cu acest statut”, la vremea respectivă cuprinzând o suprafață de circa 1.194 ha. Fiind situat în apropierea Băilor Herculane, Domogledul este considerat una dintre cele mai bogate rezervații în materie de specii de plante din Europa, cifra plantelor superioare depășind 1000.

Zona este impresionantă prin relieful tipic de carst și prin aspectul particular al vegetației: arborii contorsionați ce cresc din pereții de stâncă și asociațiile vegetale inedite. Ca element distinctiv al zonei se observă prezența Pinului Negru de Banat, specie care este recunoscută pentru rezistența și adaptarea la condiții deosebite. Aici se mai întâlnesc peșteri termale unice în România.

Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița este situat la limita sud-vestică a țării, în sudul Munților Aninei, fiind axat pe cursul mijlociu al râului Nera. Motivul constituirii acestui parc a fost extraordinara bogăție floristică a zonei, completată de diversitatea și unicitatea peisajului, precum și de starea de sălbăcie păstrată datorită accesului dificil în această zonă. Bogăția floristică a zonei este impresionantă, aici întâlnindu-se numeroase specii balcanice, mediteraneene și submediteraneene. Cheile Nerei, cu o lungime de 18 km sunt cele mai lungi și sălbatice chei din țară.

Parcul Național Semenic–Cheile Carașului, este situat în partea centrală a județului Caraș-Severin, ocupând o suprafață de 36.100 ha ce include 10 rezervații declarate și 8 rezervații propuse. Frumusețea Cheilor Carașului este dată de sculptarea „aproape în întregime” a formațiunilor calcaroase. De asemenea, predomină fenomenele carstice, pe lângă peșteri și avene se întâlnesc doline și lapiezuri, „constituind unul dintre marile platouri carstice din Banat.”

Parcul Național Defileul Jiului a fost constituit în anul 2005. Parcul adăpostește numeroase specii de animale, fiind menționat sub numele de "drumul centro-europeano-bulgar", reprezentând unul dintre principalele culoare de migrare a păsărilor. Sub aspectul florei, teritoriul parcului este împădurit într-o proporție de 85%, o parte din frumusețea acestuia fiind dată de versanții abrupti și împăduși.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

De asemenea, la nivelul Regiunii Vest au fost identificate o serie de parcuri naturale și anume:

- ❖ **Parcul Natural Lunca Mureșului;**
- ❖ **Parcul Natural Porțile de Fier** (bilateral cu Serbia, pe ambele maluri ale Defileului Dunării)
- ❖ **Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina** în Munții Orăștiei (Cetățile Dacice)
- ❖ **Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului**

La nivel european, **NATURA 2000** reprezintă o rețea ecologică europeană de arii naturale protejate din cadrul Statelor Membre ale Uniunii Europene. Scopul constituirii rețelei NATURA 2000 a fost acela de a asigura conservarea habitatelor naturale și supraviețuirea speciilor amenințate cu dispariția și a celor rare de pe teritoriul Uniunii. Este important de menționat că ariile naturale din cadrul NATURA 2000 nu sunt arii naturale strict protejate, ci modele de dezvoltare durabilă.

În Regiunea Vest, Rețeaua NATURA 2000 este alcătuită din:

- ❖ *70 situri de importanță comunitară (SCI)*, însumând 6.546,3 km², adică 20,4% din suprafața totală a Regiunii,
- ❖ *27 situri de protecție specială avifaunistică (SPA)*: 5.241,9 km², adică 16,4% din suprafața totală a Regiunii

Potențialele beneficii socio-economice atrase de către implementarea NATURA 2000 se pot rezuma la:

- Posibilitatea atragerii de investiții noi și fonduri europene;
- Producerea și promovarea de branduri locale;
- Dezvoltarea turismului, ecoturismului și agroturismului, cicloturismului din perimetrul sitului NATURA 2000;
- Generarea de noi locuri de muncă;
- Relaxarea și petrecerea timpului liber a activităților de recreere familială în weekend;
- Promovarea tezaurului natural și cultural, păstrarea și transmiterea ocupațiilor tradiționale;
- Oportunități pentru educație, infrastructură, sănătate, etc.

Alte zone protejate le reprezintă rezervațiile mixte:

- Rezervația mixtă Dealul Mocrea – Ineu
- Rezervația naturală mixtă Moneasa
- Parcul Dendrologic Simeria
- Parcul Dendrologic Bazoș

11.3. Patrimoniul cultural material și imaterial

Suprapunerea Regiunii Vest pe teritoriul a trei vechi regiuni istorice (provincia Banatului, Crișanei și Transilvaniei) indică faptul că s-au format anumite obiceiuri, tradiții, credințe, moduri de viață diferite și diverse între locuitorii regiunii astfel încât Regiunea Vest reunește o diversitate de moșteniri culturale adunate în secole de existență a poporului român.

În istoria Regiunii Vest au fost de asemenea numeroase grupuri etnice care și-au pus amprenta asupra modului de viață, a culturii, arhitecturii, activităților economice, organizării spațiului, toate acestea fiind vizibile astăzi. Cu precădere, Regiunea Vest a fost un spațiu de confluență, influențat de grupurile etnice care s-au stabilit aici, precum: maghiarii, germanii, austriecii, și într-o mai mică măsură de cei din grupul slav sudic precum sârbii și bulgarii, bizantin-grecesc și turco-otoman.

11.3.1. Patrimoniul cultural material

Patrimoniul material este constituit din monumente arheologice, ansambluri, situri arheologice, colecții, arhive, muzee, case memoriale iar patrimoniul imaterial este obiceiuri, tradiții și credințe, meșteșuguri și gastronomie.

Conform anexei *Strategiei pentru cultură și patrimoniu național 2016-2020*, corelat cu ultima variantă publicată a *Listei Monumentelor Istorice din România*, în anul 2015, în Regiunea Vest au fost înregistrate **2.107 monumente istorice**, reprezentând 7% din totalul de la nivel național. Regiunea Vest concentrează cel mai mic număr de monumente dintre regiunile de dezvoltare din România.

La nivelul județean, cea mai mare concentrare a monumentelor istorice se găsește în județul Caraș-Severin cu 832 monumente (39,5%). Acesta este urmat de județul Hunedoara - 518 monumente (24,6%), județul Arad - 417 monumente (19,8%) și Timiș - 340 monumente (16,1%). Timișoara deține cel mai mare ansamblu arhitectonic de clădiri istorice din România (cca. 14.500 imobile).⁴⁷

Caracteristic regiunii este și patrimoniul industrial (linii ferate industriale, căi ferate, furnale, mine, puțuri, galerii romane, etc), acumulat mai ales în timpul dezvoltării economice timpurii din sec. al XIX-lea, de care dispun cu preponderență județele Caraș Severin (Reșița, Anina, Oravița etc) și Hunedoara (Hunedoara, Govăjdia, Brad, Patrila, etc). Reconversia și valorificarea acestui patrimoniu poate reprezenta o resursă importantă pentru dezvoltarea turismului de nișă.

După clasa valorică (A – monumente de valoare națională sau universală respectiv B - monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local), Regiunea Vest cuprinde 572 monumente grupa A și 1.535 monumente grupa B). **Ponderea monumentelor din grupa A reprezintă una dintre cele mai mari din România**, fiind pe locul III, după regiunile Centru (38,3%) și Sud-Muntenia (27,2%).

De o importanță deosebită sunt monumentele incluse în *Lista Patrimoniului Mondial UNESCO*, din Regiunea Vest fiind incluse **Cetățile Dacice din Munții Orăștiei**: Sarmisegetuza, Costești-Cetățuie, Costești-Blidariu, Lunca – Piatra-Roșie și Banița. După tipul monumentelor, (clasele I-IV), se observă că predomină cele de tipul II - monumentele de arhitectură și I - monumentele arheologice.

În Regiunea Vest, 44,7% (număr: 942) dintre monumente sunt localizate în mediul urban, iar 55,3% (număr: 1.165), sunt localizate în mediul rural. Cu excepția județului Timiș, unde municipiul Timișoara concentrează 35% din totalul monumentelor, toate județele regiunii au o pondere mai mare a monumentelor localizate în mediul rural.

Prin Programele Operaționale Regionale (POR) 2007-2013 și 2014-2020, s-au investit fonduri în conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural.

În cadrul POR 2007-2013 - DMI 5.1, s-au finanțat patru proiecte de patrimoniu cultural: câte două proiecte în județele Arad și Hunedoara. Valoarea medie a proiectelor a fost de 6,2 milioane euro, această valoare fiind rezultatul a faptul că trei din cele patru proiecte au fost proiecte complexe, reabilitându-se mai multe monumente istorice în cadrul unui proiect (de ex. Centrul istoric al municipiului Arad) sau mai multe părți componente ale unui ansamblu monument istoric (de ex. Cetatea Devei și Biserica și Mănăstirea Maria Radna).

În perioada 2007-2013, proiectele de patrimoniu cultural finanțate în cadrul POR au avut o valoare totală de aproximativ **24.673.322 EUR**.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Pentru perioada 2014-2020, fondurile alocate pentru acest domeniu, prin POR, s-au mărit considerabil, proiectele depuse având o valoare totală de aproximativ **72.158.327 EUR**. Valoarea medie a unui proiect a fost de 2,8 milioane euro.

După specificul proiectelor au fost finanțate:

- În cadrul **priorității 5.1**, s-au finanțat măsuri de restaurare, consolidare, protecție și conservare a monumentelor istorice cuprinse în *Lista Monumentelor Istorice* cât și în *Lista patrimoniului mondial UNESCO din România*;

- În cadrul acestei priorități s-au depus **23 proiecte** cu o valoare de **63.777.793 milioane euro**;

- În cadrul **priorității 7.1**, s-au finanțat activități care au fost localizate în stațiuni turistice conform prevederilor HG 852/2008, prin acțiuni de dezvoltare a infrastructurii pentru turismul balnear;

- În cadrul acestei priorități s-au depus **3 proiecte** cu o valoare de **8.380.534 milioane euro**.

După județul de implementare a proiectelor, din cele 26 de proiecte depuse, **cele mai multe proveneau din jud. Hunedoara** (8), respectiv Timiș (7), Caraș-Severin 6) și Arad (5). După valoarea cumulată a proiectelor, cea mai mare a fost în județul Hunedoara (25.201.255 mil. EUR), acesta fiind urmat de Arad (17.787.492 EUR), Caraș-Severin (14.824.763 mil. EUR) și Timiș (14.344.818 mil. EUR).

Cele mai mari proiecte din punctul de vedere al valorii totale, sunt proiecte de reabilitare a unor cetăți și castele respectiv situri arheologice (Cetatea Ineului – 4,90 mil. EUR, Dealul Cetății Deva – 4,87 mil. EUR, Cetatea Orăștiei – 4,73 mil. EUR, Amfiteatru sit arheologic Ulpia Traiana Sarmisegetuza – 7,65 mil. EUR), iar cele mai mici sunt în general biserici (lăcașe de cult).

La nivel național, prin *Programul Național de Restaurare*, s-au investit în România, în perioada 2011-2015, aproximativ 42,7 mil. euro, dintre care, în Regiunea Vest s-au investit doar 3,4 mil. euro (8,0% din total sumei de la nivel național).

11.3.2. Muzeele, colecțiile private, dar și casele memoriale reprezintă modalități prin care anumite bunuri culturale mobile pot fi valorificate în scop turistic.

Conform INS, în anul 2017, Regiunea Vest a înregistrat un număr de **67 muzee și colecții publice**, această valoare fiind mai scăzută decât cea înregistrată în 2011, când se înregistrau 71 de unități. Comparând situația de la nivel regional, cu excepția regiunii București-Ilfov, Regiunea Vest are cel mai mic număr de muzee și colecții publice. În ciuda numărului mic de astfel de unități, Regiunea a reușit să își mărească numărul de vizitatori de la 405.204 (anul 2011) la 779.531 (anul 2014, **92%**), respectiv 1.118.633 vizitatori (anul 2017, **44%**).

La acestea se adaugă colecțiile etnografice private care au luat amploare în ultimii 8 ani, precum cele de la Gărbăna, Dalboșeț - jud. Caraș-Severin, Lugoș, Covăsânți - jud. Timiș, Peșteana - jud. Hunedoara etc.

Datorită numărului relativ scăzut al muzeelor și colecțiilor publice, se poate spune că Regiunea Vest nu deține un avantaj comparativ față de alte regiuni, iar pentru a fi competitivă regiunea trebuie să investeaze fonduri nu doar în reabilitarea infrastructurii clădirilor, ci și în îmbunătățirea serviciilor.

Casele memoriale

Casele memoriale aparțin categoriei monumentelor culturale cu funcție turistică și reprezintă instituții muzeistice de mică amploare în care se regăsesc elemente de referință ce

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

aparțin vieții, operei și personalității unor personaje, care s-au născut, locuit sau au creat în aceste edificii. În unele cazuri construcția în sine are și o valoare arhitecturală deosebită, recunoscută.

În interiorul caselor memoriale de cele mai multe ori, se păstrează elementele autentice în care și-au desfășurat activitățile personalitățile vremii, precum cărți, fotografii personale, documente, corespondență sau alte obiecte. Frecvent, casele memoriale înființate au aparținut unor personalități din domenii precum literatura, arta, știința, politică și altele.

La nivelul României, există 288 de clădiri incluse în categoria caselor memoriale.

În fapt, numărul caselor memoriale este mult mai mare deoarece nu toate clădirile ce au aparținut unor personalități marcante din fiecare localitate sau județ au fost înscrise în patrimoniul monumentelor istorice. În absența unei centralizări detaliate la nivel de UAT sau județ, inventarierea informațiilor privind numărul caselor memoriale, starea imobilelor și clasificarea acestora după importanță este dificil de realizat.

În Regiunea Vest au fost identificate 31 de edificii aparținând grupei caselor memoriale dintre care 14 sunt considerate imobile de patrimoniu – monumente istorice, iar 17 imobile sunt nelistate.

Repartizarea pe județe a caselor memoriale arată că în județul Arad sunt 8 case memoriale, dintre care 2 sunt monumente istorice, în județul Caraș-Severin au fost identificate 3 case memoriale, 2 sunt incluse în patrimoniul național, în județul Hunedoara sunt 8 case memoriale, 4 dintre acestea sunt clădiri monument istoric iar în județul Timiș au fost identificate 12 case memoriale, 6 incluse în lista monumentelor istorice.

În județul Arad, 2 case memoriale monumente istorice se află în municipiul reședință de județ și au aparținut unor reputați oameni politici, iar 6 case memoriale se află în localitățile Săvârșin, Covăsânț, Pâncota, Zăbrani și Monoroștia și au aparținut unor personalități marcante pe plan local ce au activat în artă, muzică, literatură sau folclor.

Din cele 3 case memoriale identificate la nivelul județului Caraș-Severin, 2 sunt monumente istorice și se regăsesc în Caransebeș și localitatea Eftimie Murgu, aparținând unor personalități din domeniul militar și istoric-cultural recunoscute la nivel național. În Bocșa se află o casă memorială aparținând unei personalități locale din sfera culturii și artelor.

În județul Hunedoara se regăsesc 8 case memoriale, 4 dintre acestea sunt incluse în listele monumentelor istorice și au aparținut unor personalități remarcabile din sfera culturală, personalități istorice, ori medicală și se află în localitățile Ilia, Aurel Vlaicu, Crișan, și Petrila. Alte 4 edificii de importanță pentru istoria locală se află în Deva, Crișan, Poienița Voinii și Baia de Criș.

În județul Timiș, au fost identificate cel mai mare număr de case memoriale din regiune. 6 dintre acestea sunt case memoriale incluse în listele clădirilor de patrimoniu și sunt concentrate în Lugoj – 4 case memoriale, Ciacova și Lenauheim. Acestea au aparținut unor personalități din domeniul literaturii, muzicii și artelor. Celelalte 6 case memoriale sunt în localitățile Jimbolia, Deta, Sânicolau Mare, Făget și Traian Vuia și au aparținut unor personalități din literatură, inginerie, artelor sau medicinei.

În ciuda valorii remarcabile pe care o au casele memoriale din punct de vedere istoric și cultural, valorificarea lor în scop turistic este una timidă, realizată punctual. Clădirile monument istoric trebuie reabilitate și puse în valoare pentru a reprezenta o atracție turistică valoroasă și amenajate mici puncte muzeale pentru a reda publicului momente din viața și istoria oamenilor care au marcat existența și parcursul țării. Casele memoriale de importanță locală trebuie supuse unor procese de modernizare și promovare pentru a putea genera fluxuri turistice. Acestea trebuie menținute și valorificate deoarece vor continua să reprezinte identitatea locală, specifică fiecărei

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

regiuni în parte, cu care se identifică locuitorii acestor areale. Mai mult, o măsură esențială pentru ca acestea să reprezinte puncte de atracție și să genereze fluxuri consistente în arealele în care se află este dată de capacitatea de a genera emoție și curiozitate în rândul oamenilor pentru ca aceștia să le considere atracții turistice și totodată parte din identitatea și istoria locală.

Valoarea culturală a caselor memoriale nu poate fi măsurată și trebuie fructificată capacitatea acestora de a genera emoție la nivelul turiștilor. Aceste edificii au nevoie de promovare la nivel regional și național, de investiții minime care să le pregătească a fi integrate în circuitul turistic și chiar de o strategie la nivel regional și național pentru a putea fi protejate.

Patrimoniul cultural material

Etnografia și folclorul reprezintă o importantă ramură a patrimoniului imaterial, fiind compusă din arhitectura populară țărănească, tehnică și instalații populare, costume populare, ceramică populară, muzee etnografice sătești, manifestări populare tradiționale, festivaluri, manifestări artistice etc.

Pe teritoriul Regiunii Vest sunt localizate mai multe zone de interes etnografic și anume:

- ❖ În județul Arad (de la vest spre est): zona de nord a Nădlacului, zona Șiria, zona Buteni, Ususău, Vărădia de Mureș și zona Vârfurile.
  - ❖ În județul Caraș-Severin: Pojejena, Ciclova Română, Depresiunea Almăjului, culoarul Timiș – Cerna și culoarul Bistrei
  - ❖ În județul Hunedoara: Ținutul Pădurenilor, Țara Zărandului, Ținutul Orăștiei și Zona Văii Mureșului.
  - ❖ În județul Timiș: zona Dudeștiilor Vechi, zona Lenauheim, zona Lugojului și zona Făget.
- Patrimoniul cultural imaterial se evidențiază în centrele etnografice:
- ❖ centre de producere a ceramicii la Bârsa, Târnăvița (județul Arad), Biniș (comuna Doclin) în județul Caraș-Severin;
  - ❖ port popular la Șicula, Bârsa, Buteni (județul Arad), Bozovici (județul Caraș-Severin), Chizătău, Făget, Receaș (județul Timiș);
  - ❖ obiceiuri folclorice tradiționale - Târgul de fete de pe Muntele Găina, Târgul Sărutului de la Hălmagiu (județul Arad), Festivalul național al fanfarelor țărănești „Cântec de Brumar” Festivalul cultural artistic al Văii Carașului, Festivalul folcloric „Veliscu Boldea” (Reșița), Serbările Crainei (Petnic), Festivalul de muzică corală ”Timotei Popovici” (Caransebeș), Festivalul concurs de muzică populară „Ion Luta Iovita” (Caransebeș), Festivalul cultural-artistic al Văii Almăjului (județul Caraș-Severin), Măsuratul Oilor, Nunta Pădurenească,
  - ❖ Mersul cu duba, Cununa Grâului, Strigarea peste sat, Obiceiul Călușeilor, Ceata de călușeri a romilor, Nunta pădurenească de la Dăbînca, Nunta de la Lăpugiu, Colindul laic cu duba (județul Hunedoara), Festivalul cântecului și dansului românesc, Festivalul cântecului, jocului și portului popular de pe Valea Begheiului, Dansul Călușarilor din Țara Făgetului (județul Timiș);
  - ❖ economie rurală: mori de apă la Rădești, Valea Mare, Iacobini, Vârfurile, Roșia (județul Arad), Rudăria, Prigor, Putna, Liborajdea, Păltiniș, Pătaș, Borlovenii Noi, Gârliște, Bozovici, Gornea, Gîrnic (județul Caraș-Severin), Călușarii – patrimoniul UNESCO, meșteșuguri populare - ceramică, arta lemnului, icoane pe piatră, încondeierea ouălelor (județul Hunedoara)
  - ❖ specific gastronomic: Muntele Mic - Poiana Mărului, Semenici - Brebu Nou - Văliug, Zona Băile Herculane, Valea Almăjului, Clisura Dunării 55 (județul Caraș-Severin), tradiționalii virșlii de Brad (județul Hunedoara).

11.4. Tipurile de turism

Împărțirea tipurilor de turism a pornit de la condițiile oferite de **unicitatea și diversitatea cadrului natural** al Regiunii Vest, care alături de specificitățile climatice, hidrologice, și biogeografice au contribuit, la întregirea peisajului și ambientului dezvoltării activităților turistice în regiune.

De asemenea, **resursele patrimoniului cultural**, deopotrivă materiale (obiective de importanță istorică, edificii religioase, monumente, etc) și imateriale, sunt reprezentative pentru teritoriul analizat, în condițiile în care acestuia i se suprapun cinci dintre cele mai valoroase entități etnografice naționale, constituite de spațiile mentale aferente Țării Moșilor, Țării Zărandului, Țării Hațegului, Țara Făgetului și Țării Almăjului.

Din punct de vedere metodologic, tipurile de turism din regiune au la bază *Studiile elaborate de Banca Mondială pentru ADR Vest* în care domeniul de turism este tratat ca un domeniu cu potențial de specializare inteligentă.

11.4.1. Ecoturismul și turismul activ

Unul dintre principalele active ale Regiunii Vest constă în resursa de patrimoniu natural: peisaje muntoase, trecători, lacuri, izvoare de ape termale și minerale, parcuri și rezervații naturale. Aproximativ 26% din toate zonele protejate din România sunt situate în Regiunea Vest. Aceste zone protejate fac parte din rețeaua Natura 2000. Principalele parcuri naționale și naturale din Regiunea Vest acoperă o arie de aproximativ 4.461 km², ceea ce reprezintă 13,4% din suprafața terestră a Regiunii Vest. În afara acestor parcuri, fluviul Dunărea – care este granița județului Caraș-Severin și granița națională a României cu Serbia – reprezintă un alt avantaj important cu potențial de a deveni o resursă turistică semnificativă pentru Regiunea Vest.

În Regiunea Vest există o multitudine de zone care permit activități de ecoturism și turism activ. Un exemplu în acest sens este Valea Timișului – areal care se întinde în județele Caraș-Severin și Timiș.

În această categorie se pot include și activitățile precum sporturile de iarnă, alpinismul și drumețiile. Cadrul natural a permis dezvoltarea unor stațiuni de iarnă din care menționăm pârtiile din Munții Semenici (jud. Caraș-Severin) și Munții Parâng (jud. Hunedoara).

❖ Stațiunea Semenici. Este localizată în jud. Caraș-Severin, în munții cu același nume. Stațiunea este înconjurată de cele trei vârfuri ale Munților Semenici (Piatra Gozna – 1.447m; Semenici – 1.446m; Piatra Nedeia – 1.437m). Datorită climatului montan, caracterizat prin temperaturi foarte scăzute și datorită celor aproximativ 1.400 m la care sunt amenajate pârtiile, zăpada este prezentă aici în timpul sezonului rece (aprox. 6 luni pe an), făcând astfel posibilă practicarea în condiții bune a sporturilor de iarnă. În stațiune sunt 5 pârtii de schi cu nivele diferite de dificultate, atât pentru începători, cât și pentru avansați.

❖ Stațiunea Muntele Mic. Este situată la poalele versantului sudic al Munților Țarcu, la o altitudine de 1.525 m, în jud. Caraș-Severin. Din punct de vedere al condițiilor de ski, Muntele Mic este una din stațiunile privilegiate din țară, deoarece zăpada ține chiar și 180 de zile pe an. Temperaturile scăzute înregistrate iarna fac posibilă practicarea sporturilor de iarnă din luna noiembrie până în luna mai. Grosimea stratului de zăpadă are în medie 1 metru. Momentan există 3 telescaune și 5 teleschiuri. Există un plan de dezvoltare a domeniului schiabil Muntele Mic-Nedeia cu conexiuni către Borlova și Poiana Mărului.

❖ Stațiunea Straja. Stațiunea Straja este localizată în județul Hunedoara, la o altitudine de 1445 de metri, în inima Munților Vâlcăni, în zona Valea Jiului, la aproximativ 8 km de municipiul Lupeni. Complexul turistic este format din 210 cabane, case de vacanță, pensiuni și vile. Dintre

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

acestea, 70 sunt omologate cu 1, 2, 3 și 4 stele. În Straja sunt amenajate 12 pârtii de schi, fiecare fiind echipată cu instalație de transport pe cablu (teleschi). Cinci dintre acestea beneficiază și de instalație de nocturnă, făcând astfel posibilă utilizarea pârtiilor până seara. Cele 11 instalații de transport pe cablu vă asigură accesul facil la toate pârtiile din stațiune: 4 telescaune, 6 teleskiuri și telegondola care face legătura dintre Lupeni și stațiune. Datorită construirii telegondolei și a telescaunului de pe Vf. Straja, apar pârtii noi, cea mai lungă fiind Pârtia Straja, cu o lungime de 8,1 km.

❖ Stațiunea Râuşor. Este o stațiune de la poalele celor mai înalte vârfuri ale masivului Retezat. Din Râuşor pornesc mai multe trasee turistice spre vârfurile, lacurile și cascadele Retezatului. Pârtia de ski are o lungime de 1.200 m și 380 m diferență de nivel, dotată și cu teleschi. Pe lângă pensiunile din zonă există atât locuri de campare cât și de parcare.

11.4.2. Turismul cultural

În ceea ce privește patrimoniul istoric și arhitectural, 2.107 monumente și situri istorice situate în Regiunea Vest au fost înregistrate pe lista națională a Monumentelor Istorice din România.

În județul Arad, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt obiectivele și orașele istorice, peste 20 castele, mănăstiri și biserici, centre etnografice și obiectivele turistice de patrimoniu din mediul rural. Județul Arad este recunoscut pentru cetățile medievale din localitățile Arad, Șiria, Dezna și Șoimoș.

În județul Caraș-Severin, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt de natură arheologică: siturile geto-dacice (Bocșa, Colțan, Ocna de Fier, Oravița, Sasca Montană, etc.), arhitectură romană militară (Vărădia, Mehadia, Țeregoa, Moldova Veche, etc.), cetățile medievale (Carașova, Mehadia, Coronini, Caransebeș, etc.), monumentele istorice și religioase (mănăstiri, biserici din lemn), monumentele istorice și arhitecturale (Caransebeș, Oravița, Băile Herculane, Bocșa și Anina), muzeele și casele memoriale (Reșița, Caransebeș, Oravița, Varadi, Ocna de Fier, Anina, Moldova Nouă). Deși în județul Caraș-Severin există un număr important de monumente înregistrate, fluxurile de turiști sunt extrem de mici. Acest lucru se datorează în principal accesibilității reduse și lipsei de infrastructură rutieră integrată și de facilități de cazare în zona rurală.

Patrimoniul cultural din zona rurală reprezintă, de asemenea, un avantaj semnificativ pentru Caraș-Severin. Acesta include morile de apă din valea Rudăriei (în comuna Eftimie Murgu) care nu numai că au o utilizare utilitară, ci au inspirat legende și folclor în legătură cu ritualurile și tradițiile rurale de nuntă. Istoria antică și caracteristicile arhitecturale ale acestora formează un spirit al locului extrem de specific.

În județul Hunedoara, resursele turistice antropice sunt diverse, cuprinzând cetăți și fortărețe romane (complexul Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa, Sarmizegetusa Regia), cetăți medievale (Castelul Corvinilor, Cetatea Deva), artă și arhitectură istorică și religioasă (Deva, Hunedoara, Calugara), muzee și galerii de artă, etnografie și folclor.

În județul Timiș, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt: conacele, castelele și cetățile medievale (Castelul Huniade din Timișoara), grupuri de clădiri și mănăstiri (Palatul Baroc din Timișoara, Castelul Reginei Elisabeta din Banloc, Mănăstirea Partoș, Mănăstirea Săraca), bisericile de lemn, evenimente culturale și festivaluri, muzee și case memoriale (Lugoj Traian Vuia), etnografie și artizanat (Muzeul Satului Bănățean, Dumbrava).

De asemenea, importante de menționat sunt și:

❖ Sanctuarul Neolitic de la Parța, sanctuar vechi de aproximativ 6.000 de ani, unic în

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

România și unul dintre puținele din Europa, complet restaurat, atracție de nivel mondial pentru pasionați

❖ Fortificația preistorică de la Cornești: Iarcuri, fortificație de pământ remarcată la începutul sec. 18

În mediul rural turismul cultural are un potențial deosebit de valorificare, iar acesta decurge din perpetuarea ocupațiilor, meșteșugurilor, datinilor și obiceiurilor tradiționale românești, încă practicate cu ocazia unor manifestări folclorice de mare autenticitate și originalitate, concretizate în festivaluri artistice și nedei, organizate în fiecare județ al regiunii, dar cu precădere în Țara Moșilor, Țara Zărandului, Țara Hațegului, Țara Almăjului și Țara Pădurenilor.

11.4.3. Turismul balnear și wellness

Regiunea Vest are mai multe stațiuni balneare importante, cum ar fi: i) Buziaș și Băile Călacea din județul Timiș; ii) Moneasa și Lipova Băi din județul Arad; iii) Băile Herculane din județul Caraș-Severin; și iv) Geoagiu Băi și Băile Călan din Județul Hunedoara. Aceste stațiuni sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită calității izvoarelor termale, datorită amplasării lor, patrimoniului istoric, obiceiul național de a merge în concediu în stațiuni și noua tendință internațională de turism balnear și medical.

Însă aceste stațiuni balneare nu au fost modernizate de la căderea comunismului și au suferit de pe urma unei strategii ineficiente de privatizare inițiată la sfârșitul anilor 1990. Spațiile de cazare din aceste stațiuni nu mai sunt competitive și turiștii din Regiunea Vest preferă să meargă în stațiunile balneare din Ungaria. Alte puncte slabe ale stațiunilor balneare din Regiunea Vest sunt:

- accesul dificil la resursele naturale (drepturile de exploatare ANRM);
- spațiile vechi de cazare care necesită lucrări de renovare;
- îmbătrânirea personalului medical;
- lipsa spațiilor de agrement;
- o proporție mare de turiști sociali: pensionari finanțați prin sistemul de stat de bilete subvenționate în stațiunile balneare;
- ambiguități legale cu privire la dreptul de proprietate asupra terenurilor ce rezultă din procesul de retrocedare a proprietăților confiscate în perioada comunistă și eșecul privatizărilor efectuate de autoritățile publice;
- predominarea tratamentelor balneare reactive față de tratamentele medicale proactive;
- lipsa renovării centrelor orașelor din stațiunile balneare istorice;
- probleme sezoniere: rata scăzută de ocupare cu excepția lunilor de vară.

Potențial de modernizare îl au și ștrandurile termale din județele Arad (Dorobanți, Curtici) și Timiș (Lovrin, Sânmihaiu German, Jimbolia sau Deta).

11.4.4. Turismul urban și de afaceri

Turismul urban este văzut tot mai mult ca un instrument și element de facilitare pentru promovarea orașelor europene ca destinații turistice. Acesta crează conexiuni cu alte sectoare ce devin tot mai importante, fapt care generează noi echipamente /infrastructură (muzee, spații de cazare, restaurante, etc.) cu impact asupra calității vieții locuitorilor. În plus, dezvoltarea turismului influențează imaginea orașelor și modul în care acestea sunt percepute: dacă un oraș este perceput ca destinație turistică, acesta devine atractiv nu doar pentru turiști, ci și pentru locuitorii săi și sectorul afacerilor în ansamblu. În acest context, orașele pun în aplicare tot mai mult strategii

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

teritoriale de branding ce se bazează pe sintagme turistice « I Amsterdam », « Only Lyon », « Be Berlin » și faimosul « I Love NY ».

Principala formă de turism în orașele din Regiunea Vest este reprezentat de turismul de afaceri. Atractivitatea zonei din punct de vedere economic și al investițiilor este ilustrată prin faptul că cei care călătoresc în scop profesional reprezintă majoritatea șederilor de o noapte în hotelurile din principalele orașe din Regiunea Vest.

Apropierea geografică a Regiunii Vest de Europa de Vest și Centrală, aeroporturile din Arad și Timișoara, singura conexiune transfrontalieră pe autostradă din România, cele trei linii de cale ferată internaționale (Curtici, Jimbolia și Moravița) și potențialul economic al regiunii atrag investitori, contribuind astfel la apariția și dezvoltarea turismului de tip MICE: meetings, incentives, conventions and exhibitions în Regiunea Vest.⁶⁴ Cele două centre de expoziții și conferințe – Expo Arad Internațional și CRAFT Timișoara – au un impact regional transfrontalier și consolidează poziția zonei Arad-Timișoara ca centru economic regional european.

Cu condiția ca o serie de probleme cheie să fie soluționate în mod adecvat, turismul urban și MICE au potențialul de a face ca Regiunea Vest să prospere. Următoarele probleme reprezintă blocaje importante pentru acest segment de turism:

- ❖ caracterul sezonier mare și șederea medie mică;
- ❖ capacitatea mică de a transforma fluxurile de turiști de afaceri în turiști de agrement;
- ❖ conectivitatea scăzută între două orașe economice importante (trenuri puține, lipsa liniilor de autobuz între aeroport și Arad convention center);
- ❖ lipsa unor centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.

11.4.5. Turismul vitivinicol

Are un mare potențial de valorificare în regiune, acesta concretizându-se în activitatea de vizitare a unei regiuni viticole consacrate și în cea de consum a produselor turistice asociate vinului, la care se adaugă într-o anumită proporție și practicarea unor activități conexe, precum sportul, gastronomia, activitățile culturale etc.

Potrivit *Organizației Somelierilor din România*⁶⁵, în cadrul Regiunii Vest, se individualizează două mari zone viticole, respectiv Regiunea Viticolă a Banatului și Regiunea Viticolă a Crișanei și Maramureșului, fiecare grupând mai multe centre viticole.

A. Regiunea Viticolă a Banatului, cunoscută ca cea mai restrânsă regiune viticolă din România, aceasta este situată în partea de sud-est a țării, arealul său geografic întinzându-se pe teritoriul administrativ a numai două județe: Timiș și Caraș Severin. În prezent regiunea viticolă a Banatului este specializată în producerea vinurilor albe și roșii, seci sau demiseci, de calitate superioară. Deși plantațiile viticole formează o zonă relativ compactă, acestea au totuși un caracter insular, regiunea viticolă a Banatului incluzând două podgorii, Banat și Receaș.

a. Podgoria Banatului grupează 16 localități și trei denumiri (branduri) zonale acordate de Oficiul Național al Viei și Produselor Vitivinicole (ONVPV):

- **Moldova Nouă** pentru vinurile din nouă localități: Moldova Nouă, Moldova Veche, Măcești, Pojejena, Radima, Belobreșca, Socol, Câmpia, Zlatița;
- **Dealurile Tirolului** pentru vinurile din patru localități: Berzovia, Fizeș, Doclin, Tirol;
- **Silagiu** pentru vinurile din trei localități: Buziaș, Silagiu, Bacova.

b. Podgoria Receaș, grupează 4 localități din județul Timiș (Receaș, Izvin, Herneacova, Petrovaselo) și o singură denumire zonală de comercializare a vinurilor *Receaș*.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Pe etichetă mai pot apărea și următoarele denumiri ale plaiurilor viticole: Izvin, Herneacova, Dealu Țiganului, Dealu Viilor, Dealu Vechi, Petrovaselo.

B. **Regiunea viticolă a Crișanei și Maramureșului** este situată în partea de sud-vest a țării, cuprinzând plantațiile viticole cantonate pe dealurile Crișanei, Maramureșului, depresiunile Silvaniei, Oradiei, Aradului și cele de pe nisipurile din Câmpia Tisei. Delimitarea este făcută la sud de localitatea Miniș (județul Arad) și la nord de centrul viticol Hamleu (județul Satu Mare). Regiunea viticolă a Crișanei și Maramureșului include două podgorii, Crișana și Miniș, cea din urmă fiind integrată Regiunii Vest.

Podgoria Miniș (Podgoria Aradului), grupează 17 localități din județul Arad (Barațca, Păuliș, Miniș, Ghioroc, Cuvin, Covăsânț, Șiria, Galșa, Mâsca, Pâncota, Măderat, Târnova, Drauț, Mocrea, Șilindia, Satu Mic, Luguzău) și o singură denumire zonală de comercializare a vinurilor *Miniș*.

Pe etichetă mai pot apărea și următoarele plaiuri viticole: Barațca, Păuliș, Dealu Dăicani, Dealu Curții, Dealu Lung, Dealu Soarelui, Miniș, Ghioroc, Cuvin, Dealu Crucii, Covăsânț, Șiria, Galșa, Dealul Cireșilor, Dealul Zănoaga, Dealul Domnesc, Mâsca, Măderat, Pâncota, Dealul Bocrița, Mocrea, Șilindia.

Provocările majore care sunt și limitările actuale ale turismului vini-viticol sunt legate de absența unor trasee de vizitare integrate regional, național sau chiar internațional, lipsa semnalizării și promovării acestora și absența unei oferte turistice constante și stabilă

Alte tipuri de turism care s-au dezvoltat în regiune sunt turismul de evenimente și turismul de shopping. Turismul de evenimente cuprinde festivaluri (muzicale, de arte, teatru și altele), concerte, evenimente sportive, conferințe, seminarii tematice și evenimente sportive. Deși numărul acestora este foarte mare, acestea nu au dobândit pe deplin recunoașterea internațională. Turismul de shopping se manifestă mai ales în Timișoara și atrage un număr ridicat de persoane din Ungaria și Serbia care locuiesc în apropierea granițelor, datorită varietății tot mai mari a magazinelor pentru procurarea bunurilor.

11.5. Infrastructura turistică

În anul 2017, în Regiunea Vest, erau înregistrate **770 de unități de cazare**, adică **9,7% din totalul național**. La acest indicator, regiunea se situează pe locul VI, devansând doar regiunile Sud-Vest Oltenia (529 unități de cazare) și București-Ilfov (209 unități de cazare). În perioada 2011-2017, toate regiunile au înregistrat creșteri ale numărului unităților de cazare, dintre care cea mai notabilă creștere a avut-o regiunea Centru care aproape și-a dublat capacitatea de cazare (+97,1%). În perioada amintită, Regiunea Vest a avut o creștere de +50,1%, creșterea fiind sub media națională.

La nivel regional, mai mult de un sfert din unitățile de cazare sunt răspândite în județele Caraș-Severin (31%) și Hunedoara (28%), în timp ce județele Timiș și Arad au ponderi mai scăzute. În perioada 2011-2017, la nivelul județelor din regiune au avut loc schimbări importante în infrastructura turistică.

În Regiunea Vest, după tipul unităților de cazare predomină **pensiunile turistice** (număr de 225; 29%), **pensiunile agroturistice** (număr de 186; 24%), **hotelurile** (număr de 148; 19%), **cabanele turistice** (număr de 61; 8%) și **vilele turistice** (număr de 50; 6%).

După tipul unităților de cazare turistică, raportate la regiune, sunt importante următoarele date:

- ☐ 64% din totalul vilelor turistice se găsesc în județul Hunedoara;
- ☐ 56% din totalul cabanelor turistice se găsesc în județul Hunedoara;
- ☐ 44% din totalul pensiunilor agroturistice se găsesc în județul Caraș-Severin;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- 40% din totalul hotelurilor se găsesc în județul Timiș;
- 31% din totalul pensiunilor turistice se găsesc în județul Caraș-Severin;

În anul 2017, în Regiunea Vest, au fost disponibile **30.165 locuri de cazare**, adică **8,8%** din totalul național. Acest indicator este corelat cu numărul unităților de cazare, astfel că regiunea se menține pe locul VI, devansând doar regiunile București-Ilfov și Sud-Vest Oltenia. În perioada 2011-2017, indicatorul locurilor de cazare a avut o evoluție ascendentă în Regiunea Vest; creșterea de 27,4% a fost mai mare decât creșterea de la nivel național (23,4%).

Privind distribuția spațială a locurilor de cazare, se observă faptul că acestea sunt concentrate pe de-o parte în orașele reședință de județ (Timișoara 5.053 locuri, Arad 3.012 locuri, Deva 959 locuri respectiv Reșița 775 locuri), dar și în localitățile care sunt stațiuni turistice (Băile Herculane 4.542 locuri, Geoagiu 1.475 locuri, Lupeni 1157 locuri, Moneasa 972 locuri, Buziaș 874 locuri și Petroșani cu stațiunea Parâng 819 locuri).

În cifre absolute, în anul 2017, **36% din locurile de cazare erau localizate în stațiunile turistice**, 32% în municipiile reședințe de județ, 18% în localitățile din rural și 13% în localitățile din mediul urban, altele decât municipiile reședință de județ.

Taberele de elevi și preșcolari

Taberele pentru copii și tineri sunt activitățile recreativ-educative desfășurate cu precădere în perioada vacanțelor școlare în centrele de agrement din țară aflate în subordinea Ministerului Tineretului și Sportului. Acesta prin direcțiile județene de sport și tineret organizează:

- ❖ Tabere de agrement: minivacanțe (7 zile, 6 pensiuni complete) care au ca scop recreerea, socializarea și relaționarea, prin îmbinarea activităților artistice, cu cele practice și cu aventura. Elevii vor învăța să se bucure de călătorii, de distracție și de ceea ce pot învăța și construi împreună.

- ❖ Tabere tematice: minivacanțe (7 zile, 6 pensiuni complete) în care elevii beneficiază de programe de educație nonformală, pe o anumită temă, în vederea dezvoltării unor abilități și competențe complementare celor oferite în cadrul sistemului de învățământ. Activitățile recreative se întrepătrund cu cele educaționale urmărind socializarea și relaționarea grupului.

- ❖ Taberele naționale: minivacanțe (7 zile, 6 pensiuni complete) în care elevii beneficiază de programe de educație nonformală, facilitând accesul acestora la programe și proiecte specializate pentru dezvoltarea unor abilități și competențe complementare celor oferite în cadrul sistemului de învățământ. Temele sunt de real interes pentru beneficiari, fiind în concordanță cu studiile, activitățile, abilitățile și aptitudinile lor.

- ❖ Taberele sociale: minivacanțe (6 zile, 5 pensiuni complete) care au ca scop integrarea în societate a elevilor care beneficiază de o măsură de protecție specială, urmărind socializarea și relaționarea grupului.

- ❖ Taberele pentru preșcolari, elevi și studenți cu handicap: minivacanțe (6 zile, 5 pensiuni complete) are au ca scop socializarea și relaționarea și integrarea în societate a preșcolarilor, elevilor și studenților care necesită măsuri de protecție în sprijinul recuperării și incluziunii sociale.

Conform INS, în anul 2018 funcționau în România un număr de 59 de tabere pentru elevi și preșcolari, repartizate la nivelul celor 7 regiuni de dezvoltare. La nivelul regiunii București-Ilfov nu există nicio astfel de unitate de cazare pentru elevi. Cele mai numeroase tabere se regăsesc în Regiunea Centru, cu 19 unități de cazare, iar cele mai puține sunt în Regiunea Sud-Vest, doar 4 unități. Regiunea Vest, a numărat în anul 2018, 7 tabere școlare și preșcolare, ceea ce reprezintă 11,86% din totalul național.

În ceea ce privește capacitatea de cazare a unităților de tip tabere de elevi și preșcolari, în anul 2018, regăsim în cele 59 de unități un număr de 6.704 paturi, cu o medie de aproximativ 114

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

locuri pe tabără. În Regiunea Vest este localizată circa 6% din capacitatea de cazare, cu 398 locuri, și o medie de 57 de paturi/tabără, situându-se pe ultimul loc la nivel regional.

Regiunea Vest s-a bucurat de o diversitate mare a taberelor și centrelor de agrement pentru preșcolari și elevi până la începutul anilor 2000. După această perioadă, taberele și centrele de agrement au fost abandonate, fiind închise rând pe rând din cauza condițiilor improprie pentru cazare a elevilor și desfășurării evenimentelor.

Din totalul celor 27 de tabere și centre de agrement, cele mai numeroase s-au aflat în județul Caraș-Severin, unde au funcționat 10 astfel de centre, fiind urmat de județul Arad cu 7 centre, județul Hunedoara cu 6 centre și județul Timiș cu 4 centre.

În prezent, conform statisticii Ministerului Tineretului și Sportului, mai sunt funcționale doar 5 tabere și centre de agrement la nivel regional coordonate de către acesta.

În județele Hunedoara și Timiș sunt în operare două astfel de centre, în județul Caraș-Severin funcționează o tabără iar în județul Arad nu mai este deschis nici un astfel de centru de agrement pentru elevi. Capacitatea de cazare maximă a Regiunii este de 319 locuri. Județul Hunedoara numără 121 de locuri, județul Timiș 107 locuri iar județul Caraș-Severin poate oferi cazare doar în 91 de locuri.

Din punct de vedere al infrastructurii specifice, pentru diverse modalități de petrecere a timpului liber, centrele de agrement au fost dotate cu terenuri de sport, ateliere (olărit), alte echipamente (mese de ping-pong, biliard, fotbal), spații de joacă, amfiteatru în aer liber și alte dotări specifice necesare desfășurării și altor evenimente.

Centrele și taberele de agrement din regiune sunt înscrise în Calendarul Taberelor Naționale, unde anual sute de elevi participă la evenimente tematice și de petrecere a timpului liber. Evenimentele tematice desfășurate acoperă mai multe domenii precum Literatura, Educația pentru Sănătate, Arte Vizuale, Comunicare.

Centrele de agrement sunt orientate și către elevii cu dizabilități sau celor cu probleme sociale. Anual, peste 3000 de locuri la nivel național sunt alocate elevilor sau preșcolarilor cu dizabilități și aproape 3500 locuri sunt alocate celor care provin din familii disfuncționale ori cu probleme financiare.

11.6. Circulația turistică

În anul 2017, în Regiunea Vest au sosit **960.698 turiști**, adică **7,9% din totalul turiștilor sosiți în România**. Perioada 2011-2017 a fost una de creștere constantă a numărului de sosiri turiști, atât la nivel național (+72,7%) cât și la nivel regional (+50,2%). După numărul turiștilor sosiți, Regiunea Vest a ocupat, în anul 2017, locul VII din cele opt regiuni de dezvoltare ale României. O posibilă explicație a acestui fapt se datorează poziției regiunii, la granița de vest, fiind o zonă cu un flux mare de tranzit spre Europa Centrală și de Vest.

În anul 2017, regiunea a înregistrat un număr de **2.298.952 înnoptări**, adică 8,5% din totalul național. În perioada 2011-2017, regiunea a înregistrat o bună performanță, înregistrându-se creșteri pentru acest indicator, atât la nivel regional (+36,6%), cât și la nivelul județelor, județele Timiș (+60,6%) și Hunedoara (+45,9%) depășind media regională.

Durata medie a sejurului reprezintă un alt indicator important deoarece relevă date importante despre atractivitatea unui loc. Practic, cu cât durata medie a sejurului este mai mare, cu atât un turist va sta mai mult într-o anumită destinație turistică, astfel că el va fi mai predispus să cheltuiască mai mulți bani.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În anul 2017, regiunea avea o durată medie a sejurului de 2,4 zile, această valoare fiind ușor mai mare decât media națională de 2,2 zile. La nivel național și regional, în perioada 2011-2017, durata medie a sejurului a înregistrat scăderi, după cum se vede în tabelul de mai jos.

În acord cu politicile din domeniul turismului de la nivel european, este recomandat ca toți factorii de decizie din Regiunea Vest să conlucreze pentru diversificarea și îmbunătățirea gamei de produse și servicii turistice, îndeosebi în domeniul turismului sustenabil, turismului accesibil, turismului pentru vârstnici și turismului din sezoanele cu activitate redusă.⁶⁷ De asemenea, o acțiune cu impact major pentru performanța turistică, care se aplică și la Regiunea Vest, este îmbunătățirea mobilității și a pregătirii forței de muncă din sector – îndeosebi abilitățile TIC – și ajutorarea antreprenorilor din turism să își gestioneze abilitățile.

Regiunea Vest deține o mare varietate de resurse turistice (cadru natural, patrimoniu material și imaterial), care pot fi valorificate chiar și în zonele mai defavorizate din punct de vedere socio-economic.

O serie de probleme din domeniul turismului din regiune afectează performanța sectorului și anume:

- ❖ Accesibilitate nesatisfăcătoare și lipsa infrastructurii rutiere / feroviare integrate spre obiectivele turistice;
- ❖ Infrastructură de cazare insuficientă și învechită, îndeosebi în stațiunile turistice sau în mediul rural;
- ❖ Infrastructura de turism montan/natural nedezvoltată sau învechită (lipsa marcajelor sau a hărților);
- ❖ Lipsa infrastructurii de interpretare/ghidare sau informații turistice;
- ❖ Probleme sezoniere: rata scăzută de ocupare
- ❖ Monumente cu potențial turistic sunt abandonate și se degradează continuu fie din cauza drepturilor neclare de proprietate fie din lipsă de fonduri pentru lucrările de reabilitare;
- ❖ Personalul calificat din turism este deficitar;
- ❖ Servicii turistice insuficient diversificate;
- ❖ Competitivitate scăzută a stațiunilor turistice în raport cu stațiunile din Ungaria.

11.7. Microanaliză a stațiunilor și arealelor turistice din Regiunea Vest

Conform legii turismului în România, o stațiune turistică este definită ca localitate sau parte a unei localități care dispune de resurse turistice, care este atestată prin Hotărâre a Guvernului inițiată de autoritatea administrației publice centrale responsabilă în domeniul turismului, la propunerea autorității administrației publice locale, în situația îndeplinirii cumulative a criteriilor și condițiilor de atestare, stabilite prin norme metodologice. În funcție de criteriile și condițiile de atestare, stațiunile turistice pot fi: de interes național sau local. În funcție de acreditarea primită de la Ministerul Sănătății, conform legii, stațiunile turistice de interes național sau local pot fi și: balneare, climatice sau balneoclimatice.

Din cele 128 stațiuni declarate oficial pe teritoriul țării în anul 2020, Regiunea Vest număra 14 dintre acestea, reprezentând 10,94% din totalul stațiunilor la nivel național. Defalcăt pe categorii de interes, stațiunile de interes național sunt în număr de 6: Moneasa (Județul Arad), Băile Herculane și Muntele Mic (județul Caraș-Severin), Geoagiu-Băi și Zona Parâng-Petroșani (județul Hunedoara) și Buziaș (județul Timiș). Ponderea lor reprezintă 11,76% din totalul stațiunilor de interes din țară.

Stațiunile de interes local sunt în număr de 8 repartizate astfel: Lipova în județul Arad, Crivaia, Secu, Semenic și Trei Ape în județul Caraș-Severin, Straja și Vața de Jos în județul

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Hunedoara și Călacea în județul Timiș. Ponderea lor reprezintă 10,39% din totalul stațiunilor de interes local din țară.

La nivel regional, deși nu au dobândit o recunoaștere oficială prin numire în cadrul unei legi, mai multe areale s-au transformat în atracții turistice pentru locuitorii din regiune datorită posibilităților variate de petrecere a timpului liber, îndeosebi la sfârșit de săptămână. Areele turistice care s-au consacrat la nivelul mentalului colectiv al locuitorilor sunt: Căsoaia și lacul Ghioroc în județul Arad, Poiana Mărului în județul Caraș-Severin, Câmpu lui Neag, lacul Cinciș, Râuşor și Băile Călan în județul Hunedoara, Valea lui Liman și lacul Surduc în județul Timiș. Mai mult, unele dintre aceste areale turistice precum Băile Călan prezintă o istorie multiseculară, dar au cunoscut o decădere din cauza lipsei de investiții.

O altă clasificare mai relevantă a stațiunilor se face după funcțiile acestora: stațiuni cu valențe curative, recreative și mixte. Stațiunile cu funcție predominant curativă valorifică elementele cadrului natural sau antropice care au drept scop principal recuperarea și conservarea stării de sănătate fizică și psihică a organismului. Cele mai reprezentative resurse utilizate în această direcție sunt apele termale, minerale și termominerale, climatul, la care se adaugă proceduri de cură și tratament.

Stațiunile cu funcție recreativă sunt mai răspândite în arealele montane care sunt favorabile turismului și activităților hivernale și agrementului estival. Aici sunt incluse ca elemente peisajul și zăpada, principalele atracții, alături de întreaga infrastructură care este orientată înspre recreere prin drumeții montane, practicarea sporturilor de iarnă.

Stațiunile care dețin funcție mixtă răspund ambelor cerințe, atât curative cât și recreative având dotări variate și adaptate acestor nevoi. Mai mult, acestea trebuie să aibă o capacitate de cazare foarte mare, un confort ridicat la standarde înalte.

Existența unor resurse și tipuri de cură predominante a condus la o categorisire a stațiunilor curative, astfel pot fi stațiuni balneare, climaterice și balneoclimaterice. Pentru Regiunea Vest, un atu consistent este dat de prezența unui număr însemnat de astfel de stațiuni, care se regăsesc în fiecare județ. Cele mai reprezentative sunt Băile Herculane, Moneasa, Vața de Jos, Buziaș, Geoagiu Băi, la care se adaugă Călacea și Lipova. În aceste areale, activitatea turistică se concentrează în jurul curelor cu apă subterană sau de suprafață cu temperaturi și grad ridicat de mineralizare.

Celelalte stațiuni se înscriu funcțiilor recreative, cele din zona montană precum Straja, Parâng, Semenic sau Muntele Mic și, sau climaterice cum este cazul Crivaia, Secu și Trei Ape, cunoscute pentru climatul sedativ și tonifiant.

Areele turistice nerecunoscute oficial se înscriu în general funcției recreative. Râuşor este o destinație mai retrasă, preferate pentru practicarea sporturilor de iarnă, Poiana Mărului, Cinciș, Surduc, Ghioroc, Câmpu lui Neag, Valea lui Liman, Căsoaia și Călan sunt destinații preferate în sezonul cald.

Cele mai răspândite tipuri de unități de cazare sunt hotelurile și pensiunile, care se găsesc în egală măsură atât în stațiunile balneare cât și în cele montane. Acestea asigură un confort mai ridicat, cu unități de alimentație proprie dar și alte facilități care asigură serviciile de care turistul are nevoie pe durata unui sejur mai îndelungat, pentru tratament sau recreere. Lipova, Moneasa, Buziaș, Băile Herculane și Geoagiu predomină hotelurile, dar se întâlnesc și un număr însemnat de pensiuni. În Straja, Parâng-Petroșani predomină pensiunile turistice, iar în celelalte spații montane sunt mai dese cabanele și vilele turistice.

Alte spații de cazare precum, campingurile, satele de vacanță, căsuțele turistice sunt întâlnite în zonele turistice mai puțin dezvoltate.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Baza materială existentă la nivelul stațiunilor este una diversificată, cu diferențe mari de la una la alta, deși s-au realizat investiții în cele mai multe dintre acestea, absența unei strategii cu o viziune unitară asupra stațiunilor, a permis doar o îmbunătățire punctuală a serviciilor oferite într-un cadru de multe ori învechit.

Stațiunile balneare pot genera venituri substanțiale pe durata întregului an, iar dezvoltarea bazei materiale și a serviciilor este esențială pentru supraviețuirea lor în contextul unei concurențe masive.

- ❖ Băile Herculane
- ❖ Stațiunea Buziaș
- ❖ Geoagiu Băi
- ❖ Stațiunea Vața de Jos
- ❖ Stațiunea Moneasa
- ❖ Stațiunea Lipova
- ❖ Stațiunea Baile Calacea

Stațiunile din zonele montane destinate practicării sporturilor de iarnă au cunoscut o dezvoltare, mai mult sau puțin sistematică de-a lungul ultimelor două decenii. Aici au fost construite vile, pensiuni și case de vacanță care au atras numeroși turiști datorită proximității față de domiciliu dar și al tarifelor practicate mai scăzute decât în stațiunile montane consacrate. Dar cel mai relevant pentru o stațiune montană sunt pârtiile de schi care au beneficiat de îmbunătățiri constante.

La nivelul regiunii, se găsesc 30 de pârtii de schi omologate, conform Ministerul Turismului la nivelul anului 2019. Cele mai numeroase se întâlnesc în județul Hunedoara datorită condițiilor reliefului, fiind urmat de județul Caraș-Severin și Arad cu doar o pârtie.

În județul Arad în stațiunea Moneasa a fost amenajată o pârtie de schi pentru a completa serviciile oferite turiștilor în lungime de 180 de metri dar și pentru a crește atractivitatea zonei.

În județul Hunedoara practicarea sporturilor de iarnă se desfășoară la înălțimile munților parâng, Retezat și Vulcan. Stațiunile Parâng-Petroșani și Straja sunt cele mai reprezentative pentru județ și regiune și se bucură de numeroase pârtii dotate cu telecabină, telescaun sau teleschi pentru a deservi turiștii.

În Parâng-Petroșani sunt omologate 6 pârtii dotate cu telescaun. Acestea au lungimi variabile, între 320 m și 1200 m. În stațiunea Straja sunt omologate 8 pârtii cu lungimi variabile între 500 m și 2000 m. accesul spre acestea se face cu ajutorul telegondolei și al telescaunelor. În proximitate au fost amenajate două pârtii omologate în UAT Vulcan care au lungimi de 310 m și 395 m.

În Râușor, un areal turistic atractiv din Munții Retezat a fost amenajată și omologată o pârtie de schi în lungime de 780 m și care oferă turiștilor practicarea anumitor sporturi de iarnă în pentru completarea turismului de recreere.

În județul Caraș-Severin din cele 12 pârtii omologate, 8 dintre acestea sunt realizate pe versanții Munților Semenic în stațiunea omonimă sau Văliug. Lungimile medii ale acestora variază între 500 m și 900 m, dar se evidențiază pârtia de slalom uriaș de 1250 m. O parte dintre acestea dispun de servicii de transport pe cablu – teleschi dar și de nocturnă. Muntele Mic beneficiază de pe urma a 4 pârtii omologate cu lungimi între 816 m și 1020 m. Aici au fost amenajate teleschi și telescaun pentru un acces mai facil.

Turismul, indiferent de formele sau durata lui, poate să primească și valențe ecologice prin drumeții montane. Cele mai multe dintre stațiuni se află poziționate în zone montane cu peisaje deosebite, aproape de arii naturale protejate, unde calitatea aerului este superioară iar recuperarea psihică este intensă.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Turismul din Regiunea Vest va fi determinat de modernizarea, dezvoltarea și reabilitarea atracțiilor turistice diverse dar consacrate. Stațiunile balneare consacrate dar și cele montane care se află în plină dezvoltare vor avea nevoie de investiții concrete și coerente care vor avea la bază o strategie de dezvoltare turistică durabilă și integrată, conformă cu actualele cerințe și nevoi ale turistului.

Reabilitarea patrimoniului, monumente, clădiri istorice, terme și alte elemente care pot crește atractivitatea zonei sunt necesare pentru accesarea turismului regional la un nivel superior, prin care se poate atinge o dezvoltare socio-economică ridicată.

Investiții în sectorul turistic, în speță în stațiunile și arealele turistice au fost realizate timid dar și sporadic, din această cauză impactul general al acestora este unul scăzut.

Autoritățile publice au accesat fonduri europene pentru 4 proiecte pentru a îmbunătăți patrimoniul sau pentru a dezvolta infrastructura turistică. Două proiecte s-au materializat în Buziaș și câte unul pentru Băile Herculane și Geoagiu.

12. Tendințe în dezvoltarea urbană

Agenda 2030 subliniază că orașele au un rol major în dezvoltarea viitoare a lumii, astfel că cel puțin 65% din obiectivele agendei pot fi atinse doar la nivel de zone urbane. Mai mult, prin **Obiectivul strategic de dezvoltare 11: Orașe și comunități durabile**, sunt trasate direcții de investiții majore pentru orașele viitorului pe care acestea să le atingă până în anul 2030, după cum urmează:

- Accesul tuturor la **locuințe adecvate, sigure și accesibile** și la servicii de bază,
- Acces la **sisteme de transport sigure**, accesibile și durabile pentru toți,
- Urbanizarea incluzivă și durabilă și îmbunătățirea capacității de planificare și gestionare participativă, integrată și durabilă a orașelor,
- Protejarea **patrimoniului cultural și natural** al lumii,
- Reducerea **dezastrelor**,
- Reducerea impactului negativ pe cap de locuitor al **mediului înconjurător**, prin acordarea unei atenții speciale calității aerului și gestionării deșeurilor,
- Asigurarea accesului universal la **spații verzi și publice sigure**, inclusive și accesibile,
- Susținerea legăturilor economice, sociale și de mediu pozitive între **zonele urbane, periurbane și rurale** prin consolidarea planificării dezvoltării naționale și regionale.

Urmând trendul global, și în **Uniunea Europeană, în cadrul politicii de coeziune**, politica de dezvoltare urbană a crescut constant în ultimii 15 ani.

Carta de la Leipzig pentru orașe europene durabile, din anul 2007 a fost un moment definitoriu pentru că se menționează pentru prima dată necesitatea unei politici comune pentru dezvoltare urbană durabilă. Tot atunci statele membre UE au convenit să folosească **instrumentul dezvoltării urbane integrate**. Ca urmare, începând cu perioada de programare 2007-2014, politica de dezvoltare urbană a devenit parte a politicii de coeziune.

Ulterior, odată cu adoptarea **Strategiei Europa 2020**, ca o recunoaștere a importanței orașelor, perioada de programare a fondurilor politicii de coeziune **2014-2020** a obligat statele membre să aloce **cel puțin 5%** din alocarea națională FEDR către **dezvoltarea urbană integrată**⁷¹, implementată prin **strategiile urbane durabile integrate**, și prin **delegarea către orașe a selectării proiectelor** ce urmau să fie implementate. În total, cel puțin 50%⁷² din resursele Fondului European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) pentru această perioadă au fost investite în zone urbane.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Politica de dezvoltare urbană a primit un nou impuls prin semnarea **Pactului de la Amsterdam din 2016 de către statele membre UE**, care a stabilit cadrul pentru **Agenda urbană pentru UE**. **Agenda Urbană pentru UE** reprezintă un pas istoric și inovativ pentru Europa în abordarea problemelor orașelor, pentru că presupune o abordare integrată și coordonată a dezvoltării urbane, care depășește granițele sectoriale, implică toate nivelurile de guvernare, vizează orașele de toate dimensiunile și noi metode de lucru. Au fost identificate **12 teme** care sunt considerate importante pentru dezvoltarea urbană și au fost create **Parteneriate** dedicate între orașe, state membre și Comisia Europeană, care urmăresc să stimuleze creșterea, inovarea și calitatea vieții în orașele UE.

Cele 12 teme, respectiv parteneriate, vizează: Incluziunea migranților și refugiaților, Locuințe accesibile, Calitatea aerului, Sărăcia urbană, Economie circulară, Tranziție digitală, Locuri de muncă și competențe pentru economia locală, Mobilitate urbană, Adaptare climatică, Tranziție energetică, Achiziții publice responsabile și inovative și Utilizarea durabilă a terenurilor.

Pentru **viitoarea perioadă de programare a fondurilor UE, 2021-2027**, politica de coeziune va continua să pună un accent sporit pe sprijinirea orașelor și a strategiilor de dezvoltare locală urbane. Spre deosebire de perioada anterioară, există un **obiectiv de politică dedicat dezvoltării urbane integrate** - *Obiectivul de Politică 5 "O Europă mai aproape de cetățeni, prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a zonelor urbane, rurale și de coastă și a inițiativelor locale"*, iar statele membre au obligația de a aloca **6% din FEDR** strategiilor de dezvoltare urbană. Se menține și se încurajează delegarea de responsabilități și atribuții la nivel local și parteneriatele cu toți actorii relevanți din zona urbană.

12.1. Politica de dezvoltare urbană în România

În România nu există o politică de dezvoltare urbană propriu-zisă, toate studiile realizate despre sistemul de dezvoltare urbană și direcționarea investițiilor s-au realizat pentru a putea accesa fondurile de coeziune ale UE 2007-2013 și 2014-2020.

Dezvoltarea urbană în România are la bază structurarea și definirea rețelei de orașe din **legislația** care stabilește organizarea administrativ teritorială a României. Astfel, în România, pot exista conform prevederilor legale următoarele categorii de zone urbane:

Conform Legii nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României:

➤ **Oraș:** unitatea administrativ-teritorială urbană, caracterizată de o densitate mare a populației și care concentrează activități socio-culturale și activități economice predominant neagricole (217 orașe),

➤ **Municipii:** orașe care au un număr mai mare de locuitori, o însemnătate deosebită economică, socială și culturală la nivel județean sau național (63 municipii),

➤ **Municipii-reședință de județ:** municipiile în care își au sediul autoritățile administrației publice ale județului (40 municipii reședință de județ).

Legea 350/2001 privind amenajarea teritoriului și Legea 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, ierarhizează orașele pe mai multe ranguri cuprinzând:

➤ **Rangul 0:** Capitala României – municipiul de importanță europeană;

➤ **Rangul 1:** (peste 200.000 de locuitori) - **municipii de importanță națională cu influență potențială la nivel european** (11 municipii: Brașov, Brăila, Galați, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Iași, Oradea, Ploiești, Timișoara,

➤ **Rangul 2:** (între 25.000 – 100.000 locuitori) - **municipii de importanță interjudețeană, județeană** sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități: (82 de municipii),

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

➤ **Rangul 3: orașele** (172 de orașe).

HG 998/200875, elaborată de către Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor (MDLPL) în contextul accesării fondurilor europene disponibile prin Programul Operațional 2007-2013, clasifică orașele în:

➤ **7 poli de creștere** (Brașov, Cluj-Napoca, Craiova, Constanța, Iași, Ploiești, Timișoara), câte unul pentru fiecare regiune de dezvoltare, cu excepția regiunii București-Ilfov, și

➤ **13 poli de dezvoltare urbană**, de importanță regională: Arad, Baia Mare, Bacău, Brăila, Galați, Deva, Oradea, Pitești, Râmnicu Vâlcea, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Târgu Mureș.

➤ **Centre urbane**, orașele peste 10.000 de locuitori.

Prin **Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR)**, adoptată de Guvernul României în 2016 este conturată viziunea de dezvoltare a teritoriului național pentru orizontul de timp 2035 și sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României. Aceasta va sta la baza întregului sistem de planificare spațială la nivel național. SDTR propune clasificarea zonelor urbane astfel:

- ☐ Municipiu capitală, de importanță națională și europeană,
- ☐ Municipii poli regionali principali cu potențial transnațional,
- ☐ Municipii poli județeni principali,
- ☐ Municipii și orașe poli județeni secundari,
- ☐ Municipii și orașe centre urbane cu rol zonal,
- ☐ Municipii și orașe centre urbane cu funcții specializate.

Pornind de la legislația existentă, au fost adoptate diferite politici de investiții în zonele urbane. Astfel, în cadrul perioadei de programare 2007-2013, **polii de creștere, de dezvoltare și centrele urbane** au beneficiat de investiții din fonduri europene în valoare de 1,39 miliarde de euro în cadrul Axei prioritare 1 ”Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbani de creștere”. Au rămas în afara finanțării orașele sub 10.000 de locuitori.

Ulterior, în perioada 2014-2020, abordarea finanțării dezvoltării urbane a fost schimbată. Doar **municipiile reședință de județ** au fost selectate să primească finanțare în cadrul conceptului de **dezvoltare urbană integrată** (art. 7 din Regulamentul (UE) nr. 1301/2013 cu privire la FEDR). Acestea au beneficiat de fonduri dedicate în 4 domenii principale de investiții: mobilitate urbană, educație, spații verzi și comunități marginalizate. Pentru accesarea fondurilor au trebuit să întocmească Strategii de dezvoltare Integrată durabilă și să selecteze proiectele care vor primi finanțare.

Restul orașelor mici și mijlocii nu au fost vizate de politica de dezvoltare urbană integrată, dar au beneficiat de finanțare în cadrul Axei prioritare 13 ”Sprijinirea regenerării orașelor mici și mijlocii”, POR 2014-2020.

În perioada viitoare de programare, pornind de la tendințele UE, **politica de dezvoltare urbană ar trebui să vizeze dezvoltarea tuturor tipurilor de orașe și să fie inclusă ca și domenii de finanțare obligatorii prioritățile identificate de Agenda globală 2030 și Agenda Urbană a UE** (prin cele 12 parteneriate) în vederea dezvoltării urbane sustenabile: transport, energie, locuire, economie, patrimoniu cultural și natural și spații verzi și publice.

De asemenea, politica de dezvoltare urbană ar să țină cont și de **provocările actuale ale orașelor** din România, identificate în Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR):

- ☐ grad slab de urbanizare – aproximativ 60%, în ciuda distribuției spațiale echilibrate,
- ☐ grad ridicat de hipertrofiere urbană (prin diferența dintre capitală și restul localităților urbane),
- ☐ lipsa unei categorii consistente și bine configurate de orașe mijlocii,

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- ☐ tendință de ruralizare a orașelor mici și mijlocii,
- ☐ scăderea accentuată a populației urbane din orașele mari precum și reducerea numărului de orașe mijlocii, cauzate de un proces lent de îmbătrânire demografică, de migrația populației din orașe către rural și periurban / respectiv polarizării urbane,
- ☐ dinamică pozitivă a populației în localitățile din aria de influență a marilor centre urbane și necesitatea încadrării acestor în zone urbane funcționale,
- ☐ dezechilibre ale economiei orașelor ca urmare a restructurării industriale;
- ☐ existența unor probleme de mediu, transport, utilități în zonele urbane.

12.2. Structura sistemului urban

Populația urbană a Regiunii Vest este concentrată în **42 de orașe**, din care **12 municipii** (4 municipii reședință de județ⁷⁶ și 8 municipii⁷⁷) și **30 de orașe**, conform clasificării din Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României.

Din punctul de vedere al ierarhizării acestora, conform Legii 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, în regiunea Vest sunt:

- ❖ 1 oraș de **rang 1**: Municipiul Timișoara,
- ❖ 11 orașe de **rang 2**: Arad, Caransebeș, Reșița, Deva, Brad, Hunedoara, Lupeni, Orăștie, Petroșani, Vulcan și Lugoj,
- ❖ 30 orașe de **rang 3**.

Localitățile urbane ale Regiunii Vest sunt repartizate relativ uniform în teritoriu, predominând orașele mici, sub 20.000 locuitori – 30 la număr (71,42% din totalul de orașe al Regiunii Vest), spre deosebire de Uniunea Europeană, unde aproximativ 60% din populație trăiește în orașe medii, peste 50.000 de locuitori.

Strategia de Dezvoltare Teritorială a României a identificat că unul din aspectele negative cu privire la echilibrul rețelei de localități urbane din România este lipsa unei categorii consistente și bine configurate de orașe mijlocii, între 50.000 și 100.000 de locuitori. Regiunea Vest nu face excepție.

Doar 3 orașe din regiune au între 50.000 și 100.000 de locuitori: Deva, Hunedoara (județul Hunedoara) și Reșița (județul Caraș-Severin). Singurele orașe mari ale Regiunii Vest (peste 100.000 de locuitori) sunt: Timișoara, cu 330.209 locuitori și Arad cu 177.601 locuitori.

12.3. Densitatea populației urbane

Densitatea locuitorilor din orașe în Regiunea Vest se situează între 36,3 locuitori/ km² și zone care concentrează densități de peste 1.000 de locuitori/km² cum ar fi orașele Timișoara și Deva.

În anul 2017, media densității urbane a regiunii este de 271,27 loc/ km², sub media națională care este de 408,2 locuitori/km². Doar 8 orașe se situează peste media națională, iar din acestea doar 5 au densități peste 500 locuitori/km²: Timișoara, Deva, Hunedoara, Arad și Orăștie.

În județul Arad, cel mai populat areal este cel al municipiului Arad (densitate de 749,9 locuitori / km²) și al orașelor din nordul acestuia: Curtici, Sântana și Pâncota (cu densități între 100 și 150 locuitori/ km², iar restul orașelor au densități între 60-100 locuitori/ km²).

În județul Caraș-Severin, Reșița și Caransebeș sunt cele mai populate, cu o densitate aproape similară (442,3 locuitori/km² Caransebeș și 436,9 locuitori/km² Reșița), urmate de orașele din nord: Oțelu Roșu și Bocșa (150-210 locuitori/km²), pe când cealaltă jumătate fiind mai slab populată cu densități apropiate de media națională (60-100 locuitori/km²).

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Județul Hunedoara are cel mai mare număr de orașe bine populate din Regiune: 10 din 14 orașe (71%) au peste 150 locuitori/km², spre deosebire de celelate 3 județe care au sub 50%. În județul Hunedoara există două mari zone compacte ce concentrează majoritatea populației urbane a județului, și anume culoarul Mureșului – Culoarul Orăștiei – Depresiunea Hațeg cu orașele Deva, Hunedoara, Simeria, Orăștie, și orașele din valea Jiului cu orașele: Petroșani, Lupeni, Vulcan. Deva este al doilea cel mai populat oraș al regiunii, cu o densitate de 1190 locuitori/km², iar Orașul Geoagiu este cel mai slab populat din județ (36,3 locuitori/km²).

În județul Timiș cât și în regiunea Vest, Timișoara deține cel mai mare număr de locuitori și cea mai mare valoare a densității populației – aproximativ 2.500 locuitori/ km². Lugojul, al doilea oraș ca mărime din județul Timiș are o densitate de 480,6 locuitori/ km², orașele Jimbolia, Deta și Sănnicolaul Mare - peste 100 locuitori / km², iar restul orașelor din Timiș (alături de Uricani și Geoagiu din județul Hunedoara) sunt cele mai slab populate areale urbane din Regiunea Vest.

12.4. Spațiile verzi din mediul urban

În vederea dezvoltării durabile a orașelor, este nevoie de regândirea modului în care spațiile verzi sunt proiectate în orașe, pentru că ele pot aduce o multitudine de beneficii: îmbunătățirea calității aerului, regularizarea microclimatului (permite apei să se infiltreze în sol și reduc impactul încălzirii climatice), îmbunătățirea sănătății, promovarea incluziunii sociale.

În anul 2017, Regiunea Vest ocupa **locul 5 privind suprafața spațiilor verzi** din mediul urban din cele 8 regiuni ale României, cu 2891 ha spații verzi.

În regiune, cea mai mare rată de creștere o are **județul Arad**, acestea fiind peste media națională. În județul Arad, creșterea suprafeței spațiilor verzi se datorează în cea mai mare parte orașului Arad (20 ha) și Lipova (114 ha).

Județul **Caraș Severin** nu se încadrează în trendul regional de creștere, suprafața spațiilor verzi a scăzut, datorită orașelor Anina (-19 ha) și Oravița (-17 ha) și a faptului că niciun oraș din Caraș-Severin nu a înregistrat în perioada analizată creșteri de suprafețe spații verzi.

În județul **Hunedoara**, creșterea spațiilor verzi se datorează mai multor orașe, ceea ce arată din nou o distribuție mai echilibrată a dezvoltării între orașele județului: Deva (32 ha), Vulcan (29 ha), Petrila (20 ha), Călan (11 ha), Aninoasa, Brad, Orăștie (sub 10 ha).

Deși are cea mai mare suprafață de spații verzi din județele regiunii, județul **Timiș** a înregistrat o creștere nesemnificativă a suprafeței spațiilor verzi (0,5%), datorată orașelor mici: Făget, Gătaia sau Ciocova (sub 5 ha). Îngrijorător este că singurul oraș mare al regiunii, polul de creștere Timișoara nu a înregistrat în această perioadă nicio creștere a suprafețelor verzi. Mai mult de atât, suprafața construită a crescut constant nu doar în Timișoara, ci și în localitățile din jurul acestora.

Prin OUG 114/200781, s-a stabilit că autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura din terenul intravilan o suprafață de spațiu verde de minimum 26 mp/locuitor.

În anul 2017, **Regiunea Vest a înregistrat o valoare de 22 mp/locuitor**, mai mare ca și media națională de 21,3%, dar mai mică decât media europeană.

13. Dezvoltarea rurală

13.1. Spațiul rural din Regiunea Vest

Zonele predominant rurale alcătuiesc jumătate din Europa cuprinzând aproximativ 20% din populație. Cu toate acestea, majoritatea zonelor rurale sunt, de asemenea, printre regiunile cele mai puțin favorizate din UE, cu un PIB pe cap de locuitor semnificativ sub media europeană.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Comparativ cu UE, România deține o pondere mult mai ridicată a persoanelor care locuiesc în mediul rural.

În Regiunea Vest, în mediul rural locuiau, în anul 2017, **737.522 persoane**, adică 36,7% din totalul populației regionale.

În comparație cu celelalte regiuni din România, Regiunea Vest are a doua cea mai mică rată a populației rurale, după regiunea București-Ilfov (8,9%).

În Regiunea Vest, contrar tendinței de la nivel național de scădere a populației din rural (-0,4%, -38.310 persoane), populația din zona rurală a crescut cu +10.276 persoane (+1,4%). De asemenea, creșteri ale populației din rural au înregistrat și regiunile Nord-Vest, Centru, Nord-Est și București-Ilfov. Creșterea din rural a fost influențată de **migrația populației dinspre urban în zonele periurbane**, adică în acele zone de polarizare ale marilor centre urbane.

Cele mai mari creșteri ale numărului de locuitori aparțin localităților rurale din vecinătatea marilor orașe din regiune, iar printre primele 10 ca și creștere, 8 sunt localități din jurul Timișorii, cel mai mare centru urban al regiunii. Dintre acestea, cea mai mare creștere au avut-o localitățile Giroc (+5.887) și Dumbrăvița (+4.329). Localitatea Vladimirescu (județul Arad) se remarcă ca și una din comunele cu cel mai mare număr de locuitori din România – 13.228 locuitori, având o creștere de 1.153 locuitori în perioada mai sus menționată.

După numărul locuitorilor, 43% din unitățile administrativ-teritoriale (UAT) din mediul rural sunt de mărime medie spre mică (1.000-2.500 loc.), iar 38% sunt de mărime medie spre mare (2.500-5.000 loc.). 4% din UAT-urile rurale au sub 500 locuitori, acestea fiind răspândite predominant în zona montană înaltă, greu accesibilă. 8% din UAT-uri rurale sunt de mărime mare și foarte mare (peste 5.000 loc.).

Sub aspect spațial, cele mai mari comune din punctul de vedere al numărului locuitorilor se găsesc în partea de vest a regiunii (subdiviziunile Câmpiei de Vest) în județele Arad și Timiș, satele fiind în principal de mărime medie (2.500-5.000 locuitori), acestea fiind, în mare parte, localitățile din rural care au înregistrat o creștere a populației. În județele Caraș-Severin și Hunedoara, satele nu depășesc 5.000 de locuitori, fiind de mărime medie spre mică și așezate în culoare și depresiuni, dar și în spațiul montan, de exemplu în M-ții Metaliferi și M-ții Bihorului (nordul județului Hunedoara). În acest spațiu geografic, majoritatea satelor au înregistrat scăderi ale populației.

13.2. Agricultură din Regiunea Vest

Agricultura reprezintă o ramură economică importantă, atât pentru România, cât și pentru Regiunea Vest.

În anul 2017, **valoarea producției agricole** era în România de 16,5 mld. EUR, iar în **Regiunea Vest de 1,8 miliarde EUR**, adică 10,8% din totalul național.

În Regiunea Vest, ramura agricolă predominantă este cea vegetală (65,3% din totalul producției), fiind urmată de cea animală (33,8%), respectiv serviciile agricole (0,9%). Comparativ cu nivelul național, Regiunea Vest are o pondere mai mare a producției ramurii animale, cu o veche tradiție în acest domeniu.

În Uniunea Europeană, ponderea populației din sectorul agriculturii este foarte mică (3,7%), spre deosebire de România (20,8%), care are una dintre cele mai mari ponderi al forței de muncă din agricultură de la nivelul Uniunii. În Regiunea Vest, în anul 2017, în agricultură (sursele statistice permit interogarea datelor doar pentru sectorul agricultură, silvicultură și pescuit) lucrau 147.900 persoane, adică 17,8% din totalul populației ocupate. La nivelul județean se remarcă Timișul și Aradul cu valori mai scăzute decât media regională.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În perioada 2011-2017, în toate regiunile României a scăzut numărul populației din sectorul agricultură, acest lucru fiind datorat atât migrației populației care a cauzat o criză generalizată a forței de muncă, dar și dezvoltării firești a economiei românești în sectorul de servicii.

13.3. Structura terenurilor agricole

Conform ultimelor date disponibile de la nivel regional (anul 2013), în Regiunea Vest, au fost înregistrate 247.000 exploatații agricole (ferme), adică 6,8% din totalul național de 3.629.660.

Regiunea Vest deține **12,7% din suprafața agricolă a României**, dispunând de un important potențial de valorificare. **Suprafața agricolă** însumează **1.864.096 ha**, aceasta fiind superioară regiunilor Sud-Vest Oltenia (1.796.634 ha) și București-Ilfov (104.505 ha).

Privind categoriile de folosință ale suprafeței agricole, se observă următoarele aspecte:

- ❖ Regiunea Vest are o pondere mai mare a terenului arabil decât regiunile Nord-Vest și Centru;
- ❖ Comparativ cu nivelul național, Regiunea Vest are ponderi superioare ale pășunilor respectiv fânețelor, acestea fiind suprapuse zonelor de relief mai înalte;
- ❖ Suprafața agricolă extinsă, îndeosebi în județele Timiș (79,5%) și Arad (63,8%), a constituit o bună premisă pentru dezvoltarea activităților agricole, inclusiv cereale, horticultură și producția animală;
- ❖ Dacă în județele Timiș și Arad relieful de câmpie favorizează cultivarea cerealelor, în județele Caraș-Severin și Hunedoara, relieful predominant - cel al treptelor mai înalte (munți și dealuri), permite pe de altă parte, dezvoltarea pomiculturii și a creșterii animalelor.

Regiunea deține o pondere destul de modestă ale suprafețelor cultivate cu *viță-de-vie*, aceasta fiind de 3 ori mai mică decât nivelul național; la nivel regional cele mai mari suprafețe sunt în județele Timiș (4.121 ha) și Arad (3.764 ha).

Cu o pondere de 1,4%, Regiunea Vest deține o valoare ușor mai mare a livezilor și pepinierelor pomicole decât cea de la nivel național (1,3%). La nivelul județean, acestea sunt întâlnite predominant în județul Caraș-Severin (10.774 ha) și Timiș (8.403 ha).

13.4. Cultivarea plantelor

Cultivarea plantelor reprezintă o ramură dezvoltată a agriculturii în Regiunea Vest. Cele mai reprezentative culturi sunt: porumbul boabe (1.693.995 t), grâul (1.129.037 t), legumele (426.096 t), floarea soarelui (291.214 t), cartoful (245.311 t), sfecla de zahăr (179.322 t) și rapița (163.099 t).

Cerealele reprezintă categoria de plante cea mai cultivată din Regiune, în anul 2017 însumând **3.088.080 t**, adică **11%** din totalul național. După volumul total, regiunea ocupă locul IV, după regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est și Sud-Vest Oltenia. Aceste trei regiuni se suprapun Câmpiei Române, cea mai mare câmpie a României. În perioada 2011-2017, toate regiunile înregistrează creșteri ale volumului de cereale, acest lucru fiind datorat în mare parte creșterii productivității.

La nivel regional, județele Timiș respectiv Arad reprezintă principalii producători de cereale, volumul cumulat depășind regiuni precum Nord-Vest sau Centru.

Plantele uleioase (floarea soarelui, soia și rapița), reprezintă o altă categorie importantă de plante vegetale. Cu un volum total de **507.964 tone**, regiunea a ocupat locul VI, reprezentând **10,2%** din totalul național.

În anul 2017, în Regiunea Vest, producția de **cartofi** a fost de 245.311 t, adică 7,9% din totalul național. În perioada 2011-2017, toate regiunile au înregistrat scăderi ale producției de

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

cartofi, scăderea de la nivel regional (-33,1%) fiind mai mare decât cea de la nivel național (-24,0%).

Regiunea Vest nu reprezintă o zonă tradițională pentru producția cartofului, în termeni de productivitate, în anul 2017 s-a înregistrat o valoare de 14.210 kg/ha, acesta fiind sub media națională de 18.393 kg/ha. Valoarea producției medii a cartofului la hectar a depășit doar regiunea București-Ilfov. La nivel regional, doar județul Arad a înregistrat o producție medie mai mare decât valoarea de la nivel național.

Legumele au o importanță majoră pentru dieta sănătoasă a omului. În anul 2017, producția de legume a regiunii a însumat 426.096 t. Comparativ cu anul 2011, producția a înregistrat o scădere de -2%, aceasta fiind datorată diminuării producției de legume din județele Caraș-Severin și Hunedoara. În această perioadă, cea mai mare creștere a avut-o județul Arad (+3,8%).

În Regiunea Vest, suprafața viilor și pepinierelor viticole este 8.661 ha, din care majoritatea sunt prezente în județele Timiș și Arad. În județul Caraș-Severin suprafața ocupată cu vii este mult mai restrânsă (772 ha), iar în jud. Hunedoara, fondul funciar arată doar o suprafață de 4 ha ocupată cu vii. anul 2017, producția medie de struguri a Regiunii Vest era de 6.437 kg/ha, fiind depășită doar de Regiunea Centru (7.447 kg/ha) și Sud-Est (6.523 kg/ha).

În anul 2017, în Regiunea Vest, producția totală de **fructe** a fost de 93.581 tone, aceasta fiind mai mică decât anul 2011 cu aproximativ -26,2%. Cu excepția regiunii București-Ilfov, în perioada 2011-2016, toate regiunile au înregistrat scăderi ale producției de fructe, dintre care cele mai importantă scădere a avut-o regiunea Sud-Muntenia (-42,0%), acesta fiind și regiunea care în mod tradițional produce cea mai mare cantitate de fructe din România.

13.5. Creșterea animalelor (zootehnia)

Creșterea animalelor are o pondere importantă în agricultura românească, reprezentând una dintre activitățile de bază în sectorul rural. Deși efectivele de animale existente sunt exploatate în mod eficient, există un potențial de creștere a producției animale nevalorificat încă, dat de suprafața de pășuni și fânețe existentă în regiune. Principalele animale crescute în Regiunea Vest sunt păsările (5.292.553 capete capete), ovinele (1.461.659 capete) și porcinele (919.331 capete).

În anul 2017, raportat la nivelul național, Regiunea Vest deținea 20,9% din totalul porcinelor, 14,6% din totalul ovinelor, 16, 8% din totalul iepurilor și 10,3% din totalul familiilor de albine.

13.6. Îmbunătățiri funciare

Irigațiile au o importanță deosebită pentru agricultură deoarece se asigură aprovizionarea cu apă în vederea asigurării independenței atunci când condițiile meteorologice sunt nefavorabile.

În România, suprafața terenurilor agricole amenajate cu lucrări de irigații este insuficientă comparativ cu suprafața agricolă totală. În perioada 2011-2017, dezvoltarea infrastructurii de irigații a fost negativă, în toate regiunile României. Cu atât mai mult, suprafața agricolă udată efectiv cu cel puțin o udare reflectă starea dezastruoasă a infrastructurii de irigații din România, fiind udată efectiv doar 7% din suprafața pe care sunt amenajate irigații. Regiunea Vest deține doar 1,7% din totalul suprafețelor amenajate pentru irigații.

13.7. Infrastructura agricolă

Infrastructura specifică desfășurării activității agricole este dată în primul formată din parcul de tractoare și mașini agricole, acestea asigurând modernizarea și mecanizarea acestei activități, cât și depozitele de cereale și/sau punctele de colectare.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În anul 2017, Regiunea Vest deținea 14,8% din infrastructura de tractoare și mașini principale din agricultură, ocupând locul III, după regiunile Nord-Vest și Sud-Muntenia. Corelat cu suprafața agricolă a Regiunii Vest, se poate spune că infrastructura de mașini agricole este dezvoltată. La nivel regional, jud. Timiș deține cel mai mare număr de tractoare și mașini agricole (29.142), urmat de județele Caraș-Severin (20.905), Arad (20.351) și Hunedoara (10.607).

13.8. Silvicultura

În Regiunea Vest, pădurile ocupă 31,9% din teritoriu, valoare fiind dată de suprafețele mari împădurite din județele Caraș-Severin și Hunedoara.

Din totalul pădurilor de la nivel național, regiunea Vest ocupă locul III, deținând 16,2%. Pe primele locuri se află regiunile Centru (19,4%) și Nord-Est (18,3). În perioada 2011-2017, volumul de lemn recoltat a fost relativ constant, fiind corelat cu suprafața de pădure deținută de fiecare regiune.

În Regiunea Vest, în anul 2017, în sectorul silviculturii⁸³ activau 359 de companii (7,1% din total RO), cu un număr de angajați de 3.211 persoane (8,0% din total RO). Cifra de afaceri din acest sector era în jur de 100 de milioane de euro.

14. Zone miniere și orașe industriale propuse pentru Fondul de Tranziție Justă Județul Caraș-Severin – Potențiale zone beneficiare de finanțare prin FTJ

Delimitarea arealului

Județul Caraș-Severin s-a bucurat de o tradiție minieră și industrială de timpuriu, cu mult înainte de începuturile Epocii Moderne. Resursele naturale abundente și variate, îndeosebi cărbuni și minereuri feroase și neferoase, au condus către urbanizarea și industrializarea puternică a teritoriului județului, devenind reper pentru industria siderurgică și metalurgică la nivel național și internațional. Procesul socialist de industrializare a creat centre urbane construite în jurul unei singure industrii, ba chiar în jurul unei singure întreprinderi. Dacă în anii 1930, doar Reșița se califica drept oraș monoindustrial pe teritoriul actual al României, după anii 1960 numărul acestora a crescut foarte mult.

Orașele din județul Caraș-Severin în care au existat activități industriale masive sunt Reșița, Bocșa, Oțelu Roșu, Anina, Oravița și Moldova Nouă. De asemenea, activități miniere extractive au fost în perimetrul acestor orașe, în mediul rural, unde au fost descoperite resursele naturale.

Pe raza județului Caraș-Severin se conturează câteva areale industriale distincte, în care sunt cuprinse atât orașele în care s-a dezvoltat industria grea, intens consumatoare de energie, cât și arealele în care s-au exploatat resursele naturale:

- ❖ Zona industrială Reșița-Bocșa, complexe industriale siderurgice și metalurgice, cu zona de exploatare a minereurilor feroase în Dognecea, Ocna de Fier, Lupac;
- ❖ Orașul Oțelu Roșu centrat pe industria siderurgică-metalurgică;
- ❖ Arealul industrial Oravița-Anina, cu industrie minieră pentru industria energetică;
- ❖ Orașul Moldova Nouă, cu industrie concentrată pe minereurile cuprifere.

Resursele naturale

Complexitatea formațiunilor geologice ce conțin numeroase substanțe utile au redat județului Caraș-Severin un potențial economic însemnat. Exceptând petrolul, există cantități însemnate de rezerve reprezentând 130 de zăcăminte omologate, din care 64 zăcăminte de cărbuni și minereuri, 50 zăcăminte de substanțe nemetalifere și roci utile și 6 zăcăminte de ape industriale, termominerale și plate.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Zăcămintele de cărbuni se găsesc în toate formele sale în cantități însemnate în mai multe areale din județ. Antracitul se găsește în perimetrul localităților Lupac și Eftimie Murgu. Huila, cu rezerve semnificative, se găsește în perimetrul Anina, Ponor, Secu și Doman. Rezerve mai reduse se găsesc în arealul Bigăr, Cozla și Rusca Montană.

Cărbunele brun se află în zăcămintul de la Mehadia. Lignitul, cu o importanță a rezervelor mai ales locală, se găsește în perimetrul localităților Caransebeș, Ilova, Goleț și Dalboșeț.

În strânsă legătură cu structurile geologice, rezerve mari de șisturi bituminoase se găsesc în arealul Anina-Doman-Secu.

Minereurile feroase reprezintă o resursă importantă a județului. Acestea se găsesc pe arii extinse, cu precădere la Ocna de Fier în apropiere de orașul Bocșa, Dognecea, Rușchița și Băuțar dar și la Topleş.

Manganul se găsește la Delinești, magnetită și cuarț întâlnim în arealul Topleş iar răzleț întâlnim rezerve de molibden.

Minereurile neferoase au o răspândire largă pe teritoriul județului. Cele mai importante rezerve sunt cele de azbest, în perimetrul depresiunii Bozovici (Bozovici, Borlova, Voislova, Buchin), de talc (se află în zona Marga-Voislova), de pegmatite (pe teritoriul localităților Delinești, Var, Măgura, Măru, Voislova, Băuțar, Bucova).

Foarte importante pentru industria județului o reprezintă rezervele mari de cupru. Zăcămintele cuprifere sunt concentrate în partea de vest a județului, pe aliniamentul Dognecea - Oravița - Sasca Montana – Moldova Nouă.

Uraniul se găsește în rezerve însemnate în arealul Ciudanovița. Plumb și zinc se găsește la Rușchița dar și la Dognecea.

Rezerve auro-argintifere se găsesc în cantități mai reduse în perimetrul exploatărilor Moldova Nouă.

Alte rezerve exploatate sunt cele de argile (din perimetrul Anina, Ohabita), nisip metalurgic (Doclin, Surduc), calcare (Moniom, Reșița, Gârliște), marmură (Rușchița, Bocșa, Ocna de Fier).

14.1. Aspecte privind industria grea a județului

Industria energetică era centrată pe exploatarea de cărbuni, asupra huilei care are o putere calorică ridicată (6.200 – 7.200 – 8.500 kcal/kg). Huila spălată era destinată cocseriei din centrul metalurgic Reșița, iar cărbunii necocsificabili erau utilizați în termocentrale (Reșița și Anina). În perioada 1970-1980 în județul Caraș-Severin se producea aproximativ 90% din necesarul de cocs al țării.

Industria metalurgică se baza pe exploatarea de fier din perimetrul Ocna de Fier, a manganului extras de lângă Delinești, a argilelor refractare exploatate din perimetrul Anina, a calcarului de la Doman. Au fost construite turnătorii de oțel, fabrică de aglomerare a minereurilor, fabrică de produse refractare, furnale mecanizate, fabrici de laminare dar și uzine constructoare de mașini. În anul 1974, județul Caraș-Severin deținea 11,8% din producția de fontă și 14,8% din producția de oțel ale țării.

Industria metalurgică era concentrată istoric în două orașe – Reșița, producând fontă, oțeluri, laminate finite ușoare și grele, respectiv Oțelu Roșu specializat în producția de laminate ușoare, tablă, cilindrii de laminare și oțeluri-beton.

Industria constructoare de mașini s-a concentrat în principal la Reșița, unde s-au locomotive (cu aburi și diesel, căi ferate, material rulant, turbine cu aburi și generatoare electric, turbosuflante). La Bocșa s-au realizat mașini și utilaje agricole, construcții metalice pentru industriile conexe.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Industria extractivă s-a concentrat în preajma orașelor Oravița, Moldova Nouă și Anina. Minereurile cuprifere și minereuri neferoase erau valorificate în întreprinderi la Moldova Nouă sau Sasca Montană. Șisturile bituminoase erau exploatate la Anina, în termocentrala Crivina, care a funcționat doar până în anul 1987.

Au existat industrii semnificative ale cocseritului în Anina și Reșița, industrie a minereurilor neferoase la Oravița, industria materialelor de construcții în zona Bocșa și industria chimică la Reșița unde se producea var și material anticoroziv.

În anii 1980 când industria funcționa la capacitate maximă existau un număr însemnat de exploatații miniere, fabrici și uzine, care, mai târziu vor fi închise aproape în totalitate. Cel mai mare complex industrial siderurgic și metalurgic este cel de la Reșița, în care activau 15.000 de oameni, la care se adăugau și ale fabrici din industriile conexe.

Activitățile industriale au fost prezente în toate orașele județului. Platforme siderurgice de dimensiuni mari au fost construite, sau cele vechi au fost modernizate pentru a putea face față cerințelor vremii. Industrializarea a atras după sine și o rată ridicată a urbanizării, populația a crescut semnificativ, cea mai mare parte fiind angrenată în industria mineritului, metalurgică și siderurgică.

La nivelul județului cele mai reprezentative exploatații miniere și platforme industriale au fost: Minele Anina, exploatarea cuprifera Moldova Nouă, exploatarea de uraniu de la Ciudanovița-Lișava, minele de la Ocna de Fier, Dognecea, Lupac, Doman din perimetrul Bocșa-Reșița, uzinele constructoare de mașini de la Reșița, combinatele siderurgic și metalurgic Reșița, Combinatul metalurgic Bocșa, Combinatul siderurgic Oțelu Roșu, combinatul siderurgic Oravița, termocentrala Anina.

În anii 1970-1980 peste 60% din totalul populației județului era angrenată în industria grea, fie în exploatații miniere, fie în fabrici și uzine. Întreprinderile erau de dimensiuni mamut și existau 24 de întreprinderi industriale. Dintre acestea 5 unități aveau între 1.000 și 2.000 de muncitori, 2 între 2.000 și 3.000 de muncitori, 3 întreprinderi aveau între 3.000 și 5.000 muncitori și 2 unități industriale peste 5.000 muncitori.

Combinatul Siderurgic și întreprinderea constructoare de mașini din Reșița au fost printre cele mai complexe și integrate concentrări de capacități de producție și forță de muncă industrială din țară.

În prezent, la nivelul orașelor funcționează mai multe firme din domeniile industriei grele, cu precădere din domeniul metalurgiei. Numărul angajaților angrenați în acest sector este mult diminuat față de perioada socialistă, cea mai mare întreprindere având 781 angajați. Din cele mai importante 10 firme din metalurgie, 5 sunt localizate în Reșița și însumează 940 de angajați. Oțelul Roșu, un fost centru metalurgic important deține 3 firme mari, dar cu un număr redus de angajați. În Bocșa și Moldova Nouă funcționează alte întreprinderi din domeniul metalurgiei și au doar 15 și respectiv 9 angajați.

14.2. Aspecte demografice și economice

Populația orașelor centre industriale, se aliniază tendinței naționale de scădere a populației în perioada de după anul 1990. Închiderea platformelor industriale care se suprapune peste o perioadă de tranziție critică, în care s-au pierdut foarte multe locuri de muncă, au condus la pierderi masive de populație (tabel 3). Dacă în anul 1992 municipiul Reșița număra 100.482 locuitori, în anul 2019 număra doar 85.565 locuitori, o scădere cu -14,85% a populației în 17 ani, scădere apropiată de media județului. Cea mai semnificativă scădere a populației s-a manifestat în orașul Moldova Nouă, care a pierdut peste 21% în perioada analizată, ajungând la 13.152 locuitori în anul

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

2019. Scăderi importante de populație au fost și în orașele Oravița (-18,68%), Anina (-15,56%). Bocșa și Oțelu Roșu au înregistrat cele mai mici reduceri ale populației, de -6% respectiv -7%.

Structura populației pe grupe mari de vârstă relevă o populație îmbătrânită, grupa persoanelor cu vârsta peste 65 ani mai numeroasă față de vârsta persoanelor tinere sub 15 ani. În 2019 grupa sub 15 ani număra la nivelul județului 40.977 persoane, 220.309 persoane pentru grupa cu vârste între 15 și 64, persoane apte de muncă și 57.615 persoane pentru grupa peste 65 ani. Municipiul Reșița are puțin peste 10.000 persoane în grupa vârstei tinere, în timp ce grupa vârstnică este numărată 14.390 persoane, iar grupa medie este cea mai numeroasă de 61.101 persoane. Cu excepția orașului Bocșa, unde populația tânără de 3.167 persoane este mai numeroasă ca populația grupei vârstnice (2.939 persoane), toate orașele se încadrează tiparului unei populații îmbătrânite.

PIB-ul județului Caraș-Severin este cel mai mic din Regiunea de Vest, cu toate că acesta a crescut continuu în ultimii ani. Valoare absolută a fost de 2.086 milioane Euro și a reprezentat doar 12% din totalul regiunii. Se observă faptul că în plină perioadă de tranziție, atunci când unitățile industriale și minele erau în proces de închidere, PIB-ul județului a fost la unul dintre cele mai scăzute nivele. Puterea de cumpărare raportată la valoarea medie a UE este de doar 50%, indicând slaba performanță economică a județului Caraș-Severin.

Numărul mediu de angajați din orașele analizate a suferit o scădere dramatică de la începutul anilor 1990 până în anul 2018. Acest fapt se reflectă și la nivel județean, în anul 1990 s-au înregistrat 145.392 angajați, număr care a scăzut continuu, ajungând la minimul perioadei analizate în anul 2018, când s-au înregistrat doar 52.969 angajați, cu -63,57% mai puțin față de anul de referință.

La nivelul orașelor, cea mai drastică scădere a numărului mediu de angajați a fost în Anina, când în anul 2018 s-au înregistrat doar 557 persoane angajate, ceea ce reprezintă o reducere cu aproape -90% față de anul 1991. A doua scădere semnificativă se manifestă în Oțelu Roșu, unde figurau angajate doar 1.416 persoane, cu aproape -80% mai puțin ca în anul 1991. Moldova Nouă înregistrează a treia scădere masivă, în anul 2018 erau angajate 2.183 persoane, ceea ce reprezintă cu -72% mai puțini față de anul 1991.

Reșița, Oravița și Bocșa înregistrează reduceri ale persoanelor angajate sub media județului, valorile situându-se în jurul a 50% din numărul de angajați din anul 1991.

Restructurările masive din industrie, închiderea minelor, a platformelor industriale, dar și reducerea semnificativă a populației au determinat diminuare a mediului economic care se resimte prin număr redus de angajați.

Rata șomajului a variat puternic în ultimele decenii, fiind influențată de doi factori mari – diminuarea ca mărime a agenților economici și reducerea populației.

Orașele se confruntă cu o lipsă acută de locuri de muncă al cărei efect se resimte de ani de zile în economia locală și care influențează în mod negativ calitatea vieții locuitorilor orașului. Numărul mediu de șomerii înregistrat din regiune în ultima decadă au înregistrat o scădere.

Mediul economic al județului a cunoscut un regres semnificativ în deceniile de tranziție. Deși era unul din centre industriale ale țării, cu numeroase întreprinderi active, închiderea exploataților miniere, ce a condus la închiderea coloșilor industriali, a determinat un efect de domino asupra economiei județului. Forța de muncă este scăzută, agenții economici se găsesc într-un număr redus, iar populația tânără alege să migreze, în timp ce populația actuală este îmbătrânită.

În ultimii 10 ani, numărul de firme active din județ s-a redus constant. Dacă în anul 2008 existau 5.547 de firme, în 2018 numărul total a ajuns la 4.877, ceea ce reprezintă 9% din totalul firmelor din Regiunea Vest.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

După mărimea firmelor, predomină microîntreprinderile, cu până la 9 angajați, în anul 2018 înregistrându-se la nivel de județ 4.403 unități. Întreprinderile mici sunt în număr de 406, în scădere față de anul 2008.

Firmele mari și foarte mari reprezintă doar 1,3% din numărul total de întreprinderi. În scădere substanțială față de anul 2008, cu 47 de unități, reprezentând doar 7% din totalul regiunii.

În perioada de referință 2008 – 2018, numărul firmelor din orașele analizate se poziționează pe o tendință de creștere susținută, unele localități și-au dublat numărul de firme în ultimii 10 ani. Cea mai mare rată de creștere a înregistrat-o orașul Oțelu Roșu, unde în anul 2018 sunt cu 120% mai multe firme față de anul 2008. Este urmat de orașele Bocșa și Oravița, care au avut creșteri ale numărului de firme de 112% respectiv 107%.

Cea mai redusă creștere au înregistrat-o orașele Anina cu 74,5% și Moldova Nouă cu 86%. Municipiul Reșița a înregistrat o creștere a firmelor importantă, în anul 2018 numărul firmelor a fost de 1815, aproape dublu față de anul de referință.

Rata de creare a firmelor la nivel regional arată fluctuații reduse de-a lungul timpului. Numărul firmelor nou înființate s-a aflat pe o pantă ascendentă la începutul anilor 2000, când s-au înființat 8.431 în anul 2002. În anul 2009 numărul firmelor nou înființate a atins maximul, cu 12.530. În anul 2017 numărul acestora a scăzut ușor, la 12.498.

Întreprinderile nou înființate la nivelul Regiunii Vest sunt caracterizate de o durată de funcționare relativ scurtă, deoarece în anul 2017 din numărul total de firme nou înființate doar 58% rămân active după primul an, procent în scădere față de anul 2001. Se constată o creștere puternică și constantă a firmelor care devin inactive, valoarea fiind de aproape 28% din totalul firmelor nou înființate. Firmele care se desființează se află pe o tendință susținută de scădere ratei, astfel că dacă în anul 2001 valoarea a fost de 22,4%, în anul 2017 procentul de firme desființate a coborât la 14%.

Cifra de afaceri medie înregistrată este în strânsă corelație cu dimensiunea companiei, cu cât crește numărul de angajați cu atât crește și cifra de afaceri. Cifra de afaceri medie pentru Regiunea Vest în anul 2018 este de 540.111 euro.

La nivelul anului 2018, pentru orașele analizate, raportul între firme și populație a variat în funcție de specificul fiecărei localități (tabel 13). Municipiul Reșița, cel care deține și în prezente funcții multiple față de celelalte orașe, a înregistrat 20,94 firme la 1.000 locuitori, cea mai mare valoare, dar sub media regională. Doar Oțelu Roșu se mai apropie de această valoare, unde există 19,61 firme la 1.000 de locuitori. Cea mai mică valoare a densității antreprenoriale se găsește în Anina, unde există doar 8,91 firme la 1.000 de locuitori, de aproape 3 ori sub media regională. Celelalte orașe au valori relativ similare, cuprinse între 12,04 firme la 1.000 locuitori în Bocșa, la 15,83 firme/1.000 locuitori în Oravița.

Nici unul dintre orașe nu se apropie de media regională care este de 26 firme/1.000 locuitori. Distanțele mari ale acestui indicator arată încă o dată fragilitatea și slaba dezvoltare a mediului economic.

Dezvoltarea industriilor extractivă (mineri) și metalurgică și siderurgică în județ a creat o conexiune puternică între toate ramurile industriale, mai mult, întreprinderile au fost puse într-un raport de interdependență, aflarea de materii prime influențează mecanismul și volumul de producție, care la rândul lui este influențat de piața de desfacere.

Monoindustrializarea care a caracterizat județul a avut efectul de bumerang, efect apărut după schimbarea de regim politic în anul 1989. Dependența de o singură ramură industrială a produs mutații dramatice în toate orașele. Restructurările și privatizările au dus la concedierea a

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

mii de oameni, lipsa locurilor de muncă a creat un nivel foarte ridicat al șomajului, fapt urmat de un fenomen de depopulare al orașelor dar și satelor.

Modificărilor puternice din cadrul domeniilor economic și social li s-au adăugat o problemă importantă – poluarea. Închiderea exploataților miniere și abandonarea siturilor industriale a condus la creșterea nivelului de poluare prin praf, cenuși, radioactivitate și metale grele, răspândite în arealele locuite. Se impune ecologizarea tuturor siturilor și crearea unor spații de siguranță în jurul acestora pentru a preveni contactul locuitorilor cu acestea, cu scopul de a reduce riscurile de îmbolnăvire.

14.3. Aspecte privind poluarea

Deși activitatea minieră este întreruptă de mai mult timp, exploatațiile care s-au întins pe durata a 3 secole au marcat puternic mediul natural. Mai mult, intensitatea crescută a exploatațiilor de după anii 1950, au contribuit la apariția și menținerea unor dezechilibre naturale, care afectează locuitorii județului Caraș-Severin.

Dacă minele din subteran nu sunt vizibile și nu influențează puternic mediul sau omul, exploatațiile de suprafață, minele de uraniu și haldele de steril sunt cele care provoacă dezechilibre puternice și poluează mediul natural prin radioactivitate, cenuși și chiar defrișări.

Printre efectele negative asupra mediului a întregii activități miniere sunt modificări de relief care se manifestă prin degradarea peisajului natural, strămutări ale gospodăriilor sau a altor obiective socio-economice. Scoaterea din circuitul natural al unor suprafețe foarte mari de teren pentru realizarea haldelor, a depozitelor substanțelor minerale, construcția instalațiilor industriale care devin inutilizabile în alte scopuri odată ce activitatea este sistată. Degradarea terenului se face prin alunecarea haldelor și a iazurilor de decantare, cu provocarea unor accidente ecologice grave. Echilibrul hidrodinamic al apelor subterane este afectat, acestea, alături de apele de suprafață pot fi puternic poluate chimic, această poluare se face concomitent cu poluarea solului.

Poluarea, în diferitele ei forme, se poate face și prin neprotejarea și conservarea haldelor de steril sau a iazurilor atunci când sunt supuse factorilor externi precum precipitații sau vânt. Prin acestea materialele poluatoare sunt împrăștiate la distanțe considerabile, uneori ajungând și în localități.

Județul Caraș-Severin este considerat a fi unul dintre cele mai poluate din țară, deoarece pe teritoriul acestuia se numără 33 situri contaminate și 9 situri cu potențial de contaminare.

Din totalul de 33 de situri contaminate, 8 sunt halde de deșeuri menajere orășenești, celelalte fiind considerate situri contaminate istoric. Municipiul Reșița este înconjurat de 4 situri contaminate - 3 halde de zgură metalurgică și platforma uzinei constructoare de mașini. Orașul Anina este afectat de 13 halde de steril de mină, dar și în incintele miniere. Cele 6 iazurile și haldele de steril afectează locuitorii și mediul din perimetrul Moldova Nouă. Probleme ale exploataării timpurii și îndelungate sunt și pentru localitățile Bocșa, Dognecea, Ocna de Fier și Sasca Montană și Oțelu Roșu.

Exploatarea uraniului a condus la poluare cu material radioactiv în perimetrul localităților Ciudanovița - Lișava, cu font natural radioactiv foarte ridicat.

Încercări de decontaminare și ecologizare a siturilor contaminate s-au efectuat în mai multe etape după anii 2000, dar fără rezultate importante, unele din acțiuni fiind chiar întrerupte.

În județul Caraș-Severin, suprafața ocupată cu deșeuri industriale și menajere inventariată până în prezent este de 339,92 hectare. Dintre acestea 29,25 ha sunt acoperite acoperite cu deșeuri menajere, în mediul urban (cele din mediul rural au fost închise la 16 iulie 2009, reabilite și redade în circuitul natural), iar diferența este ocupată cu deșeuri industriale astfel : 5,15 ha acoperite

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

cu cenușă provenită de la CTE Crivina Anina, 245,01 ha ocupate cu steril provenit din industria extractivă, 60,51 ha acoperite cu zgură rezultată din procesele de prelucrare din industria metalurgică feroasă.

Populația care trăiește în proximitatea siturilor contaminate se ridică în anul 2017 la 160.000 locuitori (tabel 14), ceea ce prezintă 50% din populația totală a județului. Cea mai mare comunitate se află în municipiul Reșița, unde peste 87 de mii de persoane sunt expuse riscurilor.

Cea mai însemnată populație afectată este cea din mediul urban, deoarece industria s-a concentrat în acestea și mai puțin în mediul rural acolo unde s-au concentrat cu precădere extragerea resurselor.

Poluarea se face mai cu seamă prin degajarea substanțelor chimice în atmosferă, de aceea principalii poluanți monitorizați sunt dioxidul de sulf (SO_2), oxizi de azot (NO_2 , NO_x), monoxid de carbon (CO), ozon (O_3), particule în suspensie (PM_{10}) și $\text{PM}_{2,5}$, benzen (C_6H_6), plumb (Pb). De precizat că parametrii meteorologici (precipitații, intensitatea și direcția vântului, temperatura, presiunea atmosferică și altele) pot influența dispersia poluanților în atmosferă și implicit pot mări sau restrânge arealele în pericol.

Datele furnizate de către APM Caraș-Severin pentru perioada 2016-2018 arată nivelul de poluare înregistrat la stațiile de măsurare a calității aerului din anumite puncte din județ. Pe teritoriul județului sunt amplasate 5 stații automate de monitorizare a calității aerului în Reșița, Oțelul Roșu (stații de tip industrial), o stație EMEP pe Muntele Semenici, o stație de trafic în localitatea Buchin și o stație de fond urban/trafic în Moldova Nouă.

Depășiri ale valorilor normale s-au înregistrat cu precădere pentru particulele de PM_{10} , O_3 și CO la toate stațiile, dar în perioade scurte de timp. Dacă în anul 2016 cele mai multe depășiri s-au înregistrat la stația CS3 – 23 zile pentru PM_{10} grav. Și 15 pentru $\text{PM}_{10\text{nef.}}$, în anul 2018 depășiri mari pentru PM_{10} s-au înregistrat la stațiile CS2 și CS4, de 9 respectiv 8.

Concentrația de ozon din aerul înconjurător se evaluează folosind pragul de alertă ($240\mu\text{g}/\text{m}^3$ – măsurat timp de 3 ore consecutiv), calculat ca medie a concentrațiilor orare, pragul de informare ($180\mu\text{g}/\text{m}^3$) calculat ca medie a concentrațiilor orare și valoarea țintă pentru protecția sănătății umane ($120\mu\text{g}/\text{m}^3$) calculat ca valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 ore (medie mobilă) care nu trebuie să fie depășită de mai mult de 25 ori/an. Depășiri ale valorilor normale O_3 s-au înregistrat la stațiile CS1. ($\mu\text{g}/\text{m}^3$ 131,88), valoare maximă a mediilor) și CS2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$ 118,24, valoare maximă a mediilor) în anul 2018.

Emisiilor antropice ale substanțelor acidifiante: oxizi de azot (NO_x), amoniac (NH_3) și oxizi de sulf (SO_x , SO_2), oferă informații referitoare la modificările survenite în emisiile provenite de la principalele sectoare sursă: producerea și distribuția energiei; utilizarea energiei în industrie; procesele industriale; transport rutier; transport nerutier; sectorul comercial, industrial și gospodărie; folosirea solvenților și a produselor; agricultură; deșeuri; altele.

Pentru celelalte substanțe monitorizate, deși nu s-au constatat depășiri, dar se pot observa creșteri ale concentrațiilor de SO_2 , Pb , Ni , NO_x la toate stațiile de măsurare.

În Raportul ANPM Caraș-Severin pe anul 2018, se precizează că din analiza datelor prezentate, la toți poluanții luați în studiu, la toate tipurile de stații, nu se poate determina tendința generală a concentrațiilor medii anuale (care de regulă s-au situat sub valorile limită/valorile țintă), deoarece datele intrate în analiză sunt insuficiente.

Captura de date la stațiile automate din rețeaua automată de monitorizare a calității aerului este, sub 85%, în principal din cauza frecvențelor defecțiuni ale analizatoarelor și întreruperilor repetate de energie electrică. Din analiza datelor se constată că la poluanții NO_2 , SO_2 , PM_{10} nu au fost depășite valorile limită anuale. În anul 2018 concentrațiile pentru poluanții monitorizați de

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

stațiile de monitorizare din județ de către APM CS, s-au situat sub pragurile prevăzute de legislația specifică în vigoare (Legea 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător, cu modificările și completările ulterioare).

Pentru perioada analizată APM CS nu a putut determina concentrațiile de metale grele (în unele perioade de timp), datorită unor defecțiuni apărute la echipamentele din laborator implicate în procesarea probelor de pulberi atmosferice.

Climatul economic al județului Caraș-Severin nu este unul solid, care să atragă investiții mari pentru locuitori și pentru a putea încetini ritmul de scădere a populației prin migrație. Urmele industriei grele, a mineritului și metalurgiei se resimt și în prezent, prin numărul mic de firme și diversitatea redusă a domeniilor de activitate ale acestora.

Pentru diminuarea disparităților la nivelul județului trebuie avute în vedere priorități prin care se pot atrage noi agenți economici care să răspundă nevoilor oamenilor dar și cerințelor dezvoltării durabile, să se creeze premisele unei economii dinamice, care pune accentul pe productivitate, nivel ridicat de calificare dar și prin dezvoltarea spiritului antreprenorial.

Se impun investiții masive pentru îmbunătățirea competitivității și productivității IMM-urilor prin achiziționarea de echipamente, mașini, utilaje sau orice tehnologie performantă, concomitent cu sprijinirea sectorului inovativ și de susținere a start-up-urilor. Creșterea productivității prin investiții în echipamente și tehnici moderne va duce la creșterea valorii adăugate a producției existente, mai ales în sectoarele industriale istorice.

Atragerea investițiilor trebuie realizată și prin acordarea unor facilități de natură logistică, fiscală sau de altă natură. Dezvoltarea ramurilor economice se va face prin apariția unor afaceri specializate (parcuri tehnologice sau centre de afaceri) care vor fi puse la dispoziția investitorilor.

Apariția și dezvoltarea unor ramuri economice de nișă pot conduce la ameliorarea stării economice a județului. Oferirea de servicii suport, precum analiza tehnologică și de piață, sisteme de transfer tehnologic, servicii oferite de către centrele de dezvoltare-inovare reprezintă o oportunitate mare pentru locuitori.

Relansarea economică a orașelor foste centre industriale ar putea fi realizată și prin creșterea calității vieții în spațiul urban. Aceasta presupune investiții din partea autorităților asupra spațiilor publice, a terenurilor degradate, a siturilor contaminate, a revitalizării centrelor civice și prin îmbunătățirea serviciilor publice.

Trebuie urmărită creșterea nivelului economic și îmbunătățirea nivelului de trai printr-o grijă mai mare acordată mediului natural. Reabilitarea siturilor industriale abandonate, fostelor centre de exploatare minieră și crearea unui sistem de monitorizare a calității aerului performant, cu un număr relevant de stații, sunt primele măsuri ce trebuie puse în aplicare.

Este foarte important implicarea mediului academic în aceste demersuri, astfel dezvoltarea de noi relații între universitate și mediul economic pe de-o parte și mediul universitar și cel public local pe de altă parte, pot conduce la măsuri care pot determina schimbări în mediul economic și social al județului.

15. Structuri parteneriale

În prezent, în Regiunea Vest funcționează mai multe structuri parteneriale, dintre care amintim:

❖ **Asociații de Dezvoltare Intercomunitară (ADI)** - sunt structuri de cooperare cu personalitate juridică, de drept privat, înființate, în condițiile legii, de către unitățile administrativ-teritoriale pentru realizarea în comun a unor proiecte pentru dezvoltare de interes zonal sau regional ori furnizarea în comun a unor servicii publice (Legea administrației publice locale nr.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

215/2001). În ultimii ani au fost înființate la nivelul Regiunii Vest mai multe asociații de dezvoltare intercomunitară, în principal cu scopul de a accesa fonduri europene pentru investiții.

❖ **Grupuri de acțiune locală (GAL)** - În România GAL-urile au început să fie formate în anul 2009 prin intermediul Axei 4 –Leader din cadrul PNDR 2007 –2013. Abordarea Leader “de jos în sus”, reprezintă o modalitate ce permite actorilor locali determinarea nevoilor zonei din care provin și contribuirea la dezvoltarea teritorială din punct de vedere economic, demografic, educațional, cultural etc. prin intermediul unei strategii de dezvoltare elaborată și implementată local. Grupurile de Acțiune Locală sunt entități ce reprezintă parteneriate public –private, constituite din reprezentanți ai sectorului public, privat și civil, desemnați dintr-un teritoriu rural omogen, care trebuie să îndeplinească o serie de cerințe privind componența, teritoriul acoperit și care implementează o strategie integrată pentru dezvoltarea teritoriului. GAL-ul are sarcina de a identifica și implementa o strategie de dezvoltare locală, de a lua decizii privind alocarea resurselor financiare și de a le administra, cu scopul de a asigura dezvoltarea durabilă a teritoriului pe care îl reprezintă.

❖ **Pactul Teritorial Vest pentru Ocupare și Incluziune Socială** - Crearea Pactului Teritorial Vest pentru Ocupare și incluziune socială, ca și a celorlalte 7 pacte regionale din România, a fost inițiativa Ministerului Muncii, Familiei și Egalității de Șanse. Crearea acestor structuri parteneriale la nivel regional, cu posibilitate de multiplicare la nivel județean și local, a reprezentat o importantă componentă, care avea drept scop elaborarea și implementarea politicii privind ocuparea forței de muncă la nivel regional (elaborarea Planurilor Regionale de Acțiune pentru Ocupare și Incluziune Socială -PRAO) și creșterea capacității de programare și absorbție a fondurilor europene.

16. Obiectivele Strategiei de Dezvoltare Regională Vest 2021 – 2027

Strategia pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027 răspunde nevoilor de dezvoltare de la nivel regional, identificate prin analizele statistice sau consultările parteneriale, dar ține cont și de orientările și tendințele din documentele strategice elaborate la nivel european sau național.

Strategia pentru Dezvoltare Regională Vest va influența viitoarea distribuție a dezvoltării în cadrul Regiunii Vest, oferind un cadru strategic pentru investiții.

Construirea strategiei regionale pleacă de la următoarele premise identificate pentru Regiunea Vest:

➤ Regiunea Vest rămâne în continuare o regiune care face parte din categoria celor mai puțin dezvoltate în contextul tipologiei utilizate la nivelul Uniunii Europene, având un PIB situat la 68% din media UE (27).

Chiar dacă se menține într-o poziție bună la nivel național la majoritatea indicatorilor economici relevanți (locul II după București Ilfov), cu excepția celor sociali, este nevoie și în următorii 8-10 ani de o gamă largă de intervenții specifice politicii de coeziune, care să acopere majoritatea domeniilor de dezvoltare.

➤ Similar perioadei 2014-2020, Regiunea Vest rămâne o regiune cu disparități de dezvoltare inter-regionale accentuate, pe de o parte între mediul urban și cel rural, pe de altă parte între județele Timiș și Arad, care sunt motorul de dezvoltare economică a regiunii și județele Caraș-Severin și Hunedoara, județe industriale, cu foste industrii minieră, siderurgică, metalurgică, energetică și grea nerestructurate, pentru care încă nu s-au identificat soluții economice

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

sustenabile. Provocarea constă în identificarea optimului de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă.

➤ Schimbările demografice, inclusive îmbătrânirea populației și migrația, rămân deosebit de importante în regiune. În intervalul 2000-2020, populația Regiunii Vest a scăzut de la 22.042.854 la 1.997.377 persoane. Răspunsul la schimbările demografice și, în special, evoluția structurii demografice a regiunii reprezintă în continuare provocări pentru furnizarea serviciilor publice, de sănătate, de educație pe tot parcursul vieții, dar și la nivel de impozitare, sistem de pensii, servicii financiare, turism și opțiuni de agreement.

➤ Regiunea Vest are rezultate modeste în cercetare și inovare care limitează perspectivele de dezvoltare și creștere economică. În contextul în care productivitatea economiei regionale este direct influențată de realizarea de produse și servicii inovative cu valoare adăugată mare, trebuie găsite cele mai potrivite mijloace de impulsione a activității de cercetare și inovare, pentru atingerea nivelului la care să producă rezultate semnificative cu potențial impact socioeconomic. De asemenea, sunt necesare investiții în sistemul de educație și formare, care să creeze o cultură a inovării și care să mențină și să producă permanent forță de muncă calificată și adaptată nevoilor regionale.

➤ Deși productivitatea medie din Regiunea Vest este peste media pentru România, Regiunea Vest reprezintă una dintre regiunile cu un nivel moderat de antreprenariat. Pentru creșterea productivității și competitivității, este nevoie de creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare a întreprinderilor, digitalizare, creșterea ratei de formare și de supraviețuire a întreprinderilor, crearea unei culturi antreprenoriale puternice și avansarea către sectoare cu valoare adăugată mai mare. Principalele caracteristici ale sistemului productiv al Regiunii Vest sunt:

- specializarea din ce în ce mai puternică în industriile considerate în categoria celor cu tehnologie mijlocie;
- specializarea întreprinderilor în producția de bază, care nu necesită un aport semnificativ de cunoștințe și competențe;
- un grad tot mai mare de integrare în lanțurile de valori regionale, conducând la o valoare adăugată locală mică;
- un grad tot mai mare de dominanță a investițiilor străine directe cu legături slabe în rândul întreprinderilor și al furnizorilor locali.

➤ Pentru adaptarea la noile tendințe de la nivel global și european, al Pactului ecologic european, care vizează măsuri complexe pentru reducerea schimbărilor climatice și a poluării, Regiunea Vest trebuie să depună eforturi semnificative pentru schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele regionale pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. În contextul în care aglomerările urbane încep să își atingă limitele fizice și sunt afectate de poluare, este nevoie de o regândire și direcționare a investițiilor spre un management smart al resurselor. Atenția trebuie să se îndrepte și spre producția și utilizarea de energie nepoluantă, precum și spre reconversia regiunilor monoindustriale.

Viziune:

La orizontul anului 2030, Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Ambiții Regiunea Vest 2030:

- ❖ Regiunea Vest - ”hub de inovare”, lider în ceea ce privește adoptarea tehnologiilor avansate și a promovării inovării la toate nivelurile societății
- ❖ referință pentru modelul de abordare a provocărilor climatice și demografice
- ❖ model de dezvoltare sustenabilă bazat nu doar pe creștere economică, ci pe plasarea culturii și creativității în centrul politicilor de dezvoltare

Pentru atingerea viziunii, investițiile trebuie să fie focusate pe următoarele obiective:

- transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în produse și servicii noi sau îmbunătățite și dezvoltarea capacităților pentru ca regiunea să adopte/creze tehnologii avansate și inovare disruptivă,
- diversificarea bazei economice și avansul spre activități economice cu valoare adăugată mare, crearea unei culture antreprenoriale și de inovare care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu companii puternice și reziliente;
- dezvoltarea în permanență a aptitudinilor / competențelor populației ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele;
- ajustarea politicilor de dezvoltare astfel încât să răspundă tendințelor de îmbătrânire demografică, migrării urbanrural în special în zonele din jurul orașelor mari și digitalizării societății,
- orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor și promovarea identității culturale.

Viziunea și obiectivele se pot atinge printr-un mix de intervenții, grupate ierarhic în piloni, priorități și măsuri.

Ca urmare a analizei socio-economice și parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2021-2027, au fost identificate **7 domenii majore de intervenție - PILONI** în care trebuie să se concentreze investițiile. Aceste domenii sunt strâns interconectate, atingerea viziunii regionale depinzând de progresul fiecăruia:

- 1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare**
- 2. Tranziție verde și schimbări climatice**
- 3. Accesibilitate**
- 4. Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante**
- 5. Sustenabilitate prin turism și cultură**
- 6. Dezvoltare urbană durabilă**
- 7. Tradiție și diversificare în mediul rural**

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare

Pilon 1

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP1, OP4

Prioritatea 1. Transformarea regiunii într-un ”hub de inovare” - Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-o pol național de referință în inovare.

Prioritatea 2. O regiune cu companii dinamice și competitive - Transformarea economiei prin creșterea

bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor.

Prioritatea 3. O regiune pregătită pentru era digitalizării - Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public.

2. Tranziție verde și schimbări climatice

Pilon 1

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP2

Prioritate 1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de mediu - Acces crescut la servicii edilitare de calitate prin investiții în infrastructura de alimentare cu apă, apă uzată, reciclarea și valorificarea

Deșeurilor.

Prioritate 2. Protejarea și conservarea biodiversității regionale și decontaminarea siturilor poluate - Creșterea bunăstării locuitorilor regiunii și scăderea poluării prin refacerea, protejarea și valorificarea biodiversității regionale

Prioritate 3. Îmbunătățirea eficienței energetice și a energiei din surse regenerabile - Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia prin creșterea eficienței energetice și prin valorificarea resurselor regenerabile de energie

Prioritate 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre - Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu.

3. Accesibilitate

Pilon 1

Alinierea Pilonului Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP2, OP3

Prioritate 1. Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T - Îmbunătățirea conectivității și mobilității inter-regionale și transfrontaliere prin investiții la axele TEN-T

Prioritate 2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T - Îmbunătățirea conectivității și mobilității intra-regionale, care să conducă la creșterea mobilității durabile și inteligente între localități

Prioritate 3. Dezvoltarea infrastructurii digitale - Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, interoperabile și sigure

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

4. Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante

Pilon 1

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP4

Prioritate 1. Acces egal la o educație modernă, conectată la tendințele pieței muncii - Asigurarea unui acces incluziv la educație și formare și optimizarea sistemelor de educație și formare pentru a răspunde cerințelor pieței muncii

Prioritate 2. Acces incluziv la servicii medicale performante și inovative, orientate către pacient - Îmbunătățirea stării de sănătate a populației și creșterea duratei de viață prin dezvoltarea unui sistem medical eficient și accesibil

Prioritate 3. Asigurarea unor servicii sociale echitabile, limitarea excluziunii sociale și riscului de sărăcie - Reducerea numărului de persoane vulnerabile, aflate în pragul sărăciei sau în fața riscului de excluziune socială, prin servicii calibrate nevoilor beneficiarilor

Prioritate 4. Creșterea ocupării forței de muncă și asigurarea incluziunii pe piața muncii - Creșterea gradului de ocupare și sprijinirea accesului tuturor pe o piață a muncii modernă, inclusivă și flexibilă

5. Sustenabilitate prin turism și cultură

Pilon 1

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP5

Prioritate 1: Crearea unui brand turistic regional prin promovarea potențialului endogen - Diversificarea și promovarea integrată a ofertei turistice regionale, cu accent pe nișele de turism care prezintă avantaje competitive

Prioritate 2: Valorificarea patrimoniului cultural - Punerea în valoare a patrimoniului cultural pentru creșterea atractivității turistice și dezvoltării sustenabile locale

Prioritate 3: Promovarea culturii în regiune - Asigurarea unei game variate de facilități în scop cultural, recreațional și educațional, care să promoveze cultura, ca avantaj comparativ al regiunii Vest.

6. Dezvoltare urbană durabilă urbană durabilă

Pilon 1

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP2, OP4, OP5

Prioritate 1. Mobilitate urbană durabilă - Reducerea poluării și congestiei în orașe, prin ncurajarea modurilor ecologice de transport

Prioritate 2. Orașele Regiunii Vest – orașe smart - Creșterea calității vieții în orașele din regiune, prin susținerea utilizării tehnologiilor digitale și inovative

Prioritate 3. Regenerare urbană - Revitalizarea orașelor și a cartierelor urbane din regiune, prin investiții integrate în spații publice și spații verzi

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

7. Tradiție și diversificare în mediul rural

Pilon 1

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: OP2, OP3, OP5

Prioritate 1: Dezvoltarea sustenabilă și inteligentă a spațiului rural - Reducerea decalajelor sociale și economice față de mediul urban, prin susținerea activităților tradiționale și încurajarea diversificării economice

Obiectiv și metodologie

Activitatea de monitorizare și evaluare a implementării PDR 2021-2027 a Regiunii Vest urmărește:

- gradul de atingere al obiectivelor specific ale priorităților propuse
- realizarea măsurilor incluse în strategie;
- evaluarea gradului de îndeplinire a indicatorilor și Țintelor asumate,
- evaluarea impactului per ansamblu a strategiei asupra regiunii;
- semnalarea problemelor sau riscurilor;
- identificarea și promovarea de proiecte pilot și de bune practici;
- optimizarea pe parcurs a unor aspect metodologice;
- asigurarea publicității și diseminării rezultatelor la nivelul factorilor interesați;
- facilitarea schimbului de informații între „actorii” dezvoltării regionale și beneficiare de proiecte la nivelul Regiunii Vest.

Durata și etapele monitorizării și evaluării

Activitatea de monitorizare și evaluare se desfășoară în anul 2024 și anul 2027 și cuprinde următoarele 5 etape:

- pregătirea,
- colectarea datelor,
- analiza rezultatelor,
- elaborarea unui raport strategic de monitorizare
- prezentarea rezultatelor.

Etapă de pregătire cuprinde selectarea instrumentelor de monitorizare utilizate și identificarea ariei activității de monitorizare.

Colectarea datelor se realizează prin aplicarea instrumentelor selectate în vederea completării tabloului cu indicatori.

Analiza rezultatelor presupune prelucrarea tuturor datelor și stă la baza întocmirii raportului strategic de monitorizare.

Elaborarea raportului strategic de evaluare se efectuează pe baza informațiilor colectate în etapele anterioare. Aceste informații vor fi corelate cu măsurile, indicatorii și Țintele asumate prin strategie.

În cadrul raportului vor fi evidențiate:

- situația și evoluția socio-economică la nivelul regiunii,
- realizările, problemele și perspectivele în ceea ce privește implementarea PDR,
- exemplele de bună practică,
- orice propuneri de modificare a PDR și a tabelelor financiare.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- Se vor realiza recomandări atât la nivelul procesului de monitorizare, cât și la nivelul măsurilor, indicatorilor și țințelor.

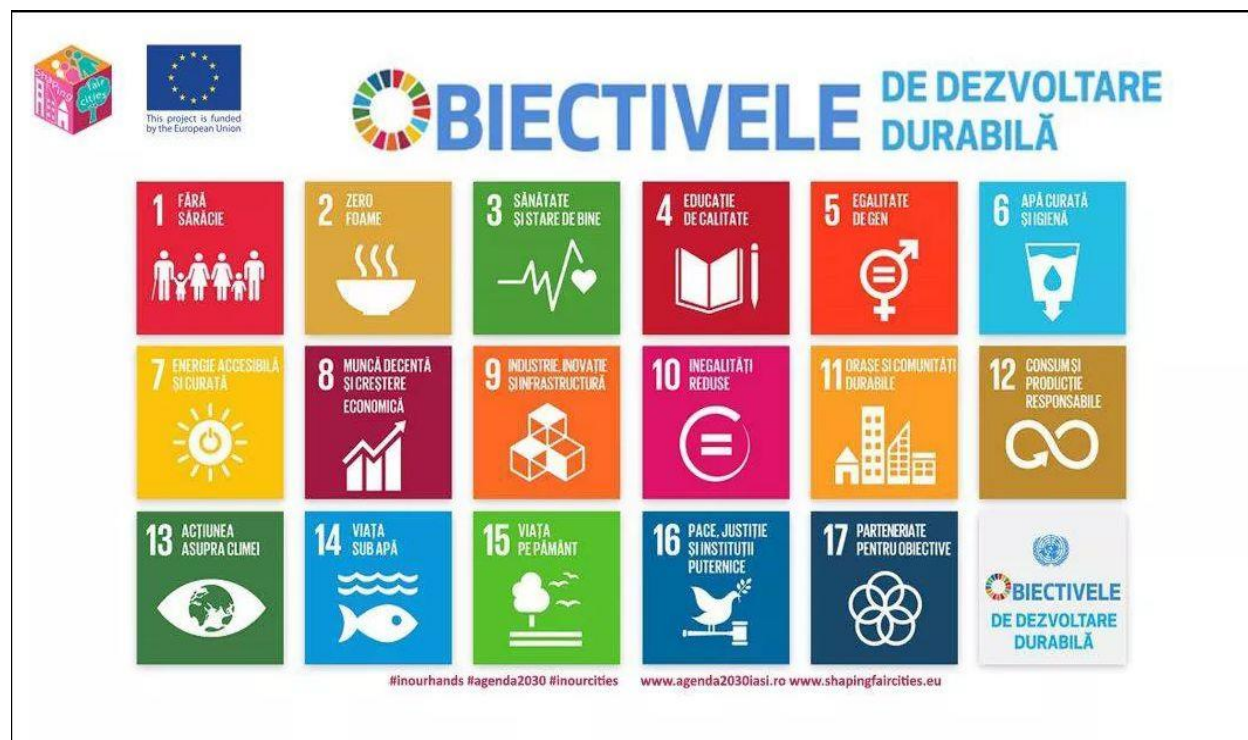
Prezentarea rezultatelor procesului de monitorizare și evaluare se realizează în cadrul ședințelor CDR, CRP sau a altor actori de la nivel regional.

Raportul de evaluare realizat în anul 2024 va constitui un instrument de ajustare a politicilor de investiții pentru perioada rămasă, iar cel din anul 2027 va fi un punct de plecare pentru perioada de planificare a perioadei de finanțare post 2020.

Corelarea Strategiei PDR Vest cu orientările europene, naționale

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă inițiată de ONU în anul 2015 este un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal, care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Au fost stabilite 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD), numite și Obiective Globale, universal aplicabile și interconectate, care au drept scop eradicarea sărăciei extreme, combaterea inegalităților și a injustiției și protejarea planetei până în 2030.

Uniunea Europeană a aderat la **Agenda 2030** în anul 2016 și s-a afirmat ca lider și promotor pentru îndeplinirea obiectivelor, astfel că s-au integrat ODD în toate politicile, inclusiv printr-o coerență mai bună între instrumentele financiare. Comisia Europeană, prin propunerea **unui nou Consens European privind dezvoltarea**, care reflectă abordarea holistică a Agendei 2030, urmărește să atingă obiectivul major de eradicare a sărăciei prin integrarea sistematică a dimensiunilor sociale, economice și de mediu și prin consolidarea legăturii dintre aspectele în materie de dezvoltare și securitate, acțiuni umanitare și migrație.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

UE propune o **Nouă Agendă Strategică 2019 – 2024**, care oferă cadrul și o direcție generală de acțiune pentru o durată de cinci ani, dar și pentru perioada ulterioară. Comisia Europeană a stabilit un set de priorități care reflectă valorile UE, ca urmare a modificărilor și schimbărilor climatice, tehnologice și demografice:

- Pactul ecologic european
- O Europă pregătită pentru era digitală
- O Europă mai puternică pe plan internațional
- O economie în serviciul cetățenilor
- Promovarea modului de viață european
- Un nou elan pentru democrația europeană

Noua **politică de coeziune și dezvoltarea regională** a UE după anul 2020 continuă investițiile în toate regiunile, printr-o abordare strategică simplificată. În perioada 2021 – 2027 s-au definit **5 obiective de politică (OP)**, ce au rolul de a stimula convergența economică și socială prin înzestrarea cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă.

Cele 5 OP sunt din cadrul noii politici de coeziune³⁷ sunt în consonanță cu ODD și prioritățile strategiei CE:

OP1. O Europă mai inteligentă – o transformare economică inovatoare și inteligentă.

OP2. O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon.

OP3. O Europă mai conectată – mobilitate și conectivitate TIC regională.

OP4. O Europă mai socială – implementarea Pilonului european al drepturilor sociale.

OP5. O Europă mai aproape de cetățeni – dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă prin initiative locale.

Prin PDR Vest se reflectă politicile de dezvoltare relevante la nivel național în raport cu nevoile și specificul regional. Principalele documente strategice naționale reflectate în Strategie sunt:

Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă (SNDD)

Strategia de Dezvoltare Durabilă a Teritoriului (SDTR)

Acordul de Parteneriat 2021 -2027.

Prin acestea, România își asumă să implementeze atât cele 17 ODD ale Agendei 2030 cât și cele 5 Obiective de Politică ale viitoarei politici de coeziune a UE.

Estimarea necesităților de finanțare

Planul pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027 este un document cuprinzător pentru nevoile de dezvoltare la nivel regional, iar necesitățile de finanțare ale celor 7 piloni strategici identificați au menirea să reflecte potențiale resurse financiare necesare pentru implementarea acestora.

În cadrul acestei estimări au fost însumate bugete la nivel de prioritate de investiții pe baza nevoilor exprimate de autoritățile publice locale și județene, indiferent de sursa de finanțare, dar orientate cu precădere înspre oportunitatea reprezentată de fondurile europene disponibile pentru perioada 2021-

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

2027.

Pentru prioritățile de investiții destinate mediului de afaceri și cercetării-inovării, s-a plecat de la o analiză a solicitărilor din perioada actuală, de la prognoze legate de evoluția principalilor indicatori macro-economici (creștere PIB, creștere populație ocupată, a salariului mediu net lunar), dar și de la

tendențele aferente perioadei 2021-2027, inovarea fiind una din prioritățile UE și ale regiunii și cel puțin 25% din fondurile de coeziune ale UE vor trebui direcționate către acțiuni destinate creșterii potențialului inovativ al mediului economic.

În ceea ce privește resursele financiare, prin Politica de Coeziune au fost alocate României **31,35 mld euro**, căreia i se adaugă resursele financiare aferente **Connecting Europe Facility – 1,09 mld euro**, React - EU și fondurile rambursabile și nerambursabile aferente **Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR)**, alocate prin **Mecanismul de Redresare și Reziliență**, în valoare de **30,4 mld euro**.

Prin Acordul de Parteneriat pentru perioada de programare 2021-2027, au fost stabilite **10 programe operaționale** și programe INTERREG, care răspund celor 5 obiective de politică stabilite de UE și asigură complementaritate și sinergii între toate instrumentele financiare disponibile

Programe:

- Programul Operațional Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCIDIF),
- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD),
- Programul Operațional Transport (POT),
- Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO),
- Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS),
- Programul Operațional Sănătate (POS),
- Programul Operațional Asistență Tehnică (POAT),
- Programul Operațional Tranziție Justă (POTJ),
- Programele Operaționale Regionale,
- Programul Operațional Acvacultură și Pescuit (PAP)
- Interreg VI România-Ungaria,
- Interreg IPA III România-Serbia,
- Programul transnațional al Dunării 2,
- Interreg Europa,
- URBACT IV,
- Interact IV,
- ESPON.

IV. PREZENTAREA JUDEȚULUI CARAȘ - SEVERIN

Stema județului Caraș-Severin

Este adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 684 din septembrie 1998 și publicată în Monitorul Oficial nr. 416 din 15 octombrie 1998.

Descrierea stemei

Stema județului Caraș-Severin are următoarea înfățișare - în scutul albastru se află un legionar roman ce poartă în mâna dreaptă scutul cu inițialele VRR (Virtus Romana Rediviva), iar cu mâna stângă sprijinind sulita, toate de argint. Personajul este flancat de câte un ecuson roșu de dimensiuni mai mici, încărcat, cel din dreapta, cu o albină de aur, cel din stânga, cu două ciocane încrucișate, suprapuse peste o roată dințată, ambele din același metal. La baza scutului este reprezentat un pod negru, cu două bolte plutind peste valuri naturale.

Semnificația elementelor

Legionarul roman și podul amintesc de intensul proces de romanizare care s-a desfășurat în antichitate în această zonă. Deviza: Virtus Romana Rediviva amintește de vitejia ostașilor regimentului de graniță din Banat. Albina evocă tradiționala activitate a locuitorilor, apicultura. Cele două ciocane încrucișate sunt un străvechi simbol al mineritului. Roata dințată evocă activitățile economice specifice zonei și evidențiază rolul important pe care l-au avut odinioară industria extractivă și metalurgică.

4.1 Localizare

Județul Caraș-Severin este situat în partea de sud-vest a României și face parte din categoria județelor riverane fluviului Dunărea. Prin portul dunărean Moldova Veche are ieșire la Marea Neagră. Suprafața totală de 8.519,76 km², reprezentând 3,6% din teritoriul țării, situează județul pe locul 3 la nivelul României ca suprafață, ocupând 26,59% din suprafața totală a regiunii Vest.

Poziția geografică a județului Caraș-Severin este cuprinsă între următoarele coordonate geografice:

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

NORD – Vârful Rusca

45°40'10" - latitudine nordică

22°26'15" - latitudine estică

SUD - Dealul Căprior

44° 35'20" – latitudine nordică

29° 9'10" – latitudine estică

EST – Vârful Scărișoara

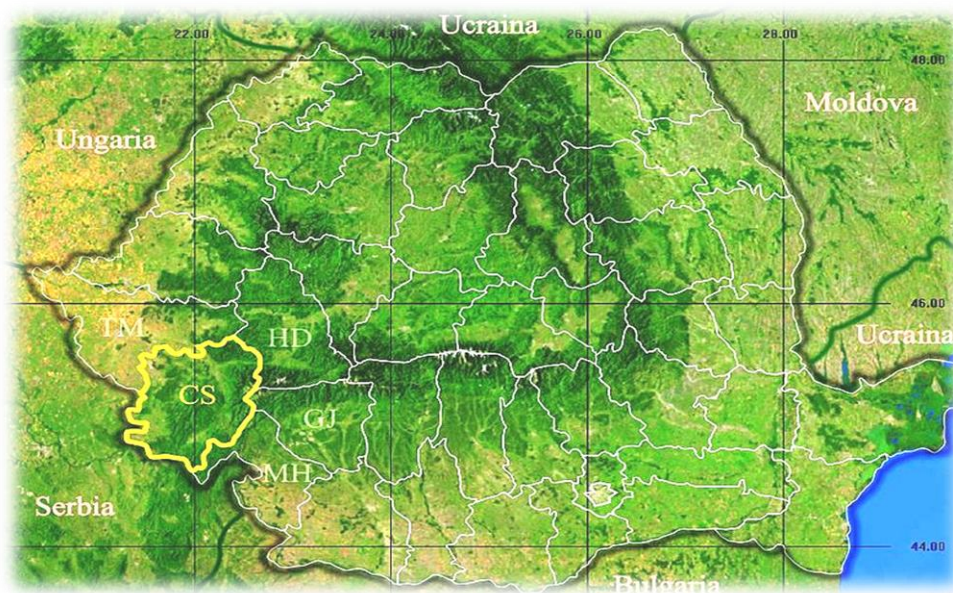
45° 25'10" – latitudine nordică

22° 43'30" – latitudine estică

VEST – localitatea Iam

45° 1'10" – latitudine nordică

21° 21'40" – latitudine estică

Teritorial județul Caraș-Severin se învecinează la nord-vest cu județul Timiș, la nord-est cu județul Hunedoara la est cu județul Gorj iar la sud-est cu județul Mehedinți, în partea de vest cu Republica Serbia și Muntenegru, pe o lungime de 70 km, iar în partea de sud-vest cu fluviul Dunarea pe o distanță de 64 km.

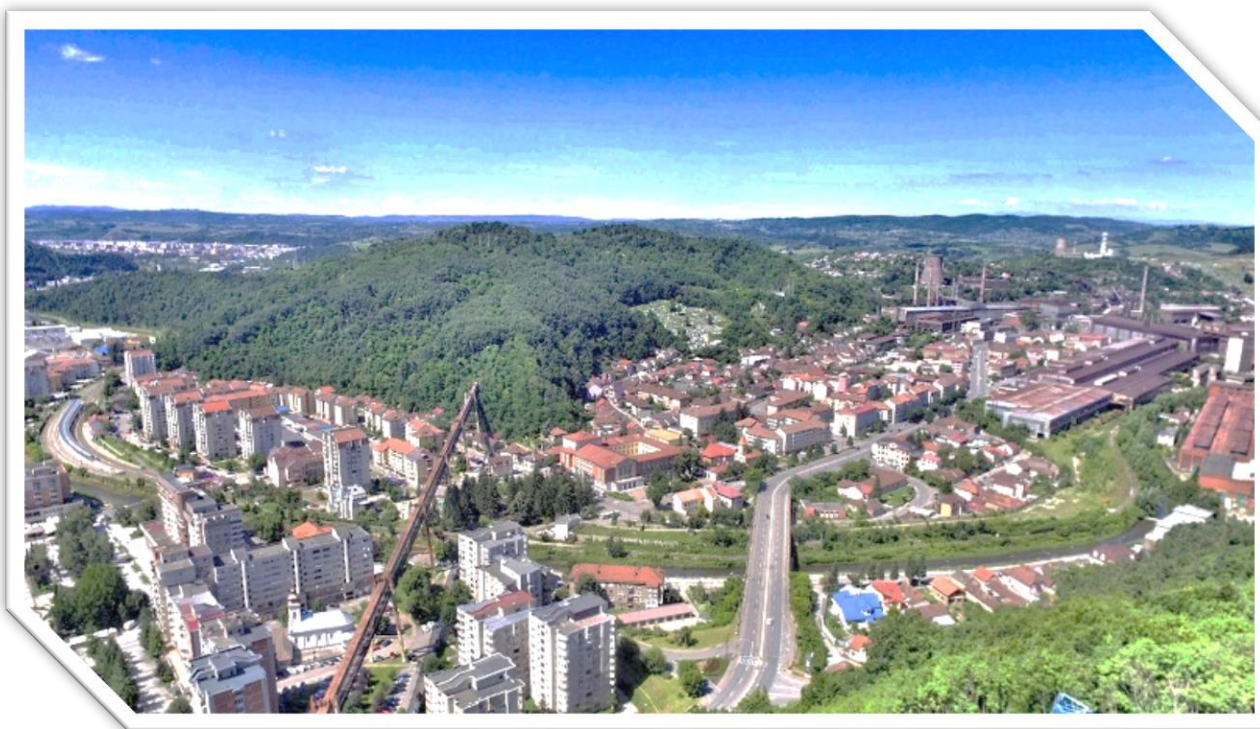
STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

4.2. Descriere administrativă

Organizarea administrativă a teritoriului județului Caraș-Severin în anul 2017 cuprinde 77 de unități administrativ-teritoriale:

- 2 municipii - Reșița; Caransebeș;
- 6 orașe – Anina, Bocșa, Băile Herculane, Moldova Nouă, Oravița, Oțelul Roșu;
- 69 comune;
- 287 sate;

Reședința județului este Municipiul Reșița.

4.3. Istoria județului Caraș-Severin

Istoria județului Caraș-Severin a fost influențată de poziția geografică, varietatea formelor de relief, clima favorabilă, resursele naturale care au oferit condiții prielnice dezvoltării societății omenești. Descoperirile arheologice de la Băile Herculane, demonstrează locuirea acestei zone încă din perioada paleoliticului. Pe întreg teritoriul județului au fost făcute cercetări arheologice care au scos la lumină vestigii ale așezărilor dacice dar și din perioada de după cucerirea romană – castrele romane de la Varadia – Arcidava și de la jupa - Tibiscum. După perioada de întemeiere a unor formațiuni politice și economice specific locale- cnezate și voievodate – Cnezatul lui Glad, Banatul Montan este organizat în districte ce intră sub incidența regatului maghiar. După o stăpânire turcă de 164 de ani, Banatul este ocupat de trupele imperiale austriece, în timpul războiului austro-turc din 1716-1718, iar prin Tratatul de la Passarowitz este alipit Imperiului habsburgic, ca domeniu al coroanei.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Statul austriac a luat o serie de măsuri pentru organizarea rentabilă a activității economice în general, a mineritului și a metalurgiei, în special. Au fost înființate ateliere manufacturiere de prelucrare a minereurilor, administrate direct de la Viena. Primele ateliere au fost inaugurate la Oravița – Ciclova în anul 1718, iar în anul 1723 au fost puse în funcțiune alte furnale la Dognecea și Bocșa, care au funcționat până în anul 1864. Curtea de la Viena a decis în anul 1768 construirea Uzinelor Metalurgice Reșița, construire finalizată în anul 1771. Uzinele de la Reșița produceau laminate, armament – tunuri. În 1851 au fost produse și șinele de cale ferată utilizate la construirea căii ferate Oravița- Baziaș, iar în anul 1872 a fost produsă prima locomotivă cu abur.

În anul 1854 Curtea Aulică de la Viena, concesionează construirea și exploatarea căilor ferate și vinde la 1 ianuarie 1855 o parte din domeniile sale cu minele, uzinele și instalațiile existente societății nou înființate – K.u.K. Staatseisenbahn Gessellschaft (StEG). StEG a modernizat uzinele de la Reșița – au fost refăcute furnalele și a fost construită o nouă oțelărie care produce după sistemul Siemens-Martin, a fost construită turnătoria, fabrica de locomotive, fabrica de armament.

Pentru asigurarea energiei electrice necesare uzinelor Reșița, în 1901-1909 au fost executate amenajări ale bazinului râului Bârzava și a fost construită centrala hidroelectrică Grebla, iar în 1908-1909 barajul de la Văliug.

După încheierea Primului Razboi Mondial, la 1 Decembrie 1918, Banatul intră în componența statului român.

După al doilea Război Mondial și după naționalizarea mijloacelor de producție, uzinele Reșița sunt preluate de stat, devenin componente ale societăților mixte sovieto-române (SOVROM) înființate în anul 1949. Au fost dezvoltate localități monoindustriale bazate pe industria extractivă – Anina, Moldova Nouă, Ocna de Fier, Dognecea, Oravița sau pe domeniul siderurgic și al construcțiilor de mașini – Reșița și Oțelul Roșu.

După anul 1997 majoritatea unităților miniere sunt restructurate iar efectele sociale au fost resimțite în rmătorii ani – creștere șomaj, pensionări anticipate, scăderea numărului de salariați, scăderea natalității, practicarea unei agriculturi de suszistență, starea precară a populației, migrarea tineretului spre centre urbane mari sau în alte țări europene etc.

4.4. Demografie

Din punct de vedere demografic, la recensământul din 2011 județul Caraș-Severin avea o populație de 295.579 locuitori.

JUDEȚUL	POPULAȚIA LA RECENSĂMINTELE DIN:						
	25 ianuarie 1948	21 februarie 1956	15 martie 1966	5 ianuarie 1977	7 ianuarie 1992	18 martie 2002	20 octombrie 2011
CARAȘ-SEVERIN	302.254	327.778	358.726	385.577	376.347	333.219	295.579
MUNICIPII ȘI ORAȘE	41.975	121.630	153.624	190.598	210.947	182.948	160.548
COMUNE	260.279	206.157	205.102	194.979	165.400	150.271	135.031

SURSA:INSSE-Caraș-Severin

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Populația stabilă pe sexe, după etnie:

Etnie	Populație stabilă
TOTAL	295.579
Români	243.933
Maghiari	2.938
Romi	7.272
Ucrainieni	2.483
Germani	2.897
Turci	19
Ruși- lipoveni	28
Sârbi	5.036
Slovaci	192
Bulgari	27
Croați	5.094
Greci	9
Italiani	30
Evrei	29
Cehi	1.556
Polonezi	10
Chinezi	3
Ceangăi	7
Macedoneni	6
Altă etnie	287
Informație nedisponibilă	2.376

Sursa: INSSE Caraș-Severin - RECENSĂMÂNT 2011

Populația stabilă pe sexe după starea civilă:

Județul	Populația stabilă	STAREA CIVILĂ LEGALĂ					Starea civilă de fapt - Persoane care trăiesc în uniune consensuală
		Necasătorit-ă	Casătorit-ă	Vaduv-ă	Divortat-ă	Informație nedisponibilă	
Caraș-Severin	295.579	107.427	143.455	31.165	13.476	53	11.744
Masculin	143.852	60.625	71.377	5.906	5.908	63	5.872
Feminin	151.727	46.802	72.078	25.259	7.568	20	5.872

Sursa: INSSE Caraș-Severin - RECENSĂMÂNT 2011

4.5. Cadrul natural

4.5.1. Relief

Județul Caraș-Severin, este un județ montan – 65,4% din suprafață, dar are și largi zone depresionare – 15,5%, dealuri – 10,8% și câmpii – 7,3%.

Zona muntoasă este reprezentată de Munții Banatului, Munții Țarcu-Godeanu și Munții Cernei. Altitudinile cresc de la vest la est, masivul Țarcu Godeanu cuprinzând înălțimi situate în intervalul 1.600-2.200 m, în același timp grupul Semenic, Anina, Almăj, Dognecea, Locvei au înălțimi variind între 600-1.400 m.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Munții Banatului au altitudini medii între 600-800 m.o Zonă aparte o reprezintă Depresiunea Almajului, străjuită din toate părțile de culmi nu prea înalte. Spre vest zona muntoasă este flancată de un relief deluros – Dealurile Oraviței. Doclinului și sarcoș-Zăgujeni.

Cea mai joasă formă de relief o formează Câmpia Timișului cu subunitățile – Câmpia Șipetului, Câmpia Moraviței și Câmpia Carașului.

4.5.2. Clima

Aspectul climatic este continental moderat cu nuanțe sud-mediteraneene, subtipul climatic bănațean care se caracterizează prin circulația maselor de aer atlantic și prin invazia maselor de aer mediteranean. În perioada iernii apar perioade frecvente de încălzire, cu primăveri timpurii și cantități medii de precipitații relativ ridicate. Valoarea medie anuală a temperaturii aerului este cuprinsă între 10°C – 11°C, în zonele de câmpie, Dealurile Vestice și Dognecei, între 9°C și 4°C în Munții Poiana Ruscă și Semenici, iar în Munții Țarcu și Godeanu temperaturi de 0°C.

În ultimul timp se constată o perturbare a limitelor anotimpurilor, determinată de modificările climei globale. Nebulozitatea și durata de strălucire a soarelui, dependente direct de circulația locală a atmosferei și de configurația reliefului, variază diurn și sezonier.

Precipitații

Precipitațiile medii anuale cresc de la 700-800 mm/m² în zonele joase, înregistrând până la 1.400 mm/m² în Munții Țarcu și Godeanu.

Regimul eolian

Vânturile dominante sunt:

- Austru – direcție sud-vest, viteză 1,7 m/s și frecvența de 2.5%;
- Coșava – direcție nord-est, viteză medie de 1,7 m/s și o frecvență de 1,7%;
- Fohnul – bate frecvent în lunile de iarnă din direcția nord-est cu o viteză de 1,7 m/s.

4.5.3. Hidrografia

Județul Caraș-Severin dispune de o reșea hidrografică bogată – 3.273 km fiind lungimea totală a cursurilor de apă. Timiș, Caraș, Cerna, Bârzava, Nera și afluenții lor și ai fluviului Dunărea formează principalele artere hidrografice.

Dunărea formează limita sudică a județului, pe o lungime de 60 km.

Lacurile naturale mai importante sunt de natură carstică – Lacul Dracului -700 m² și Lacul Ochiul Bei – 284 m² în Munții Aninei. Lacurile glaciare – lacul crio-nival Baia Vulturilor în Munții Semenici, Iezerul, Țarcu, Pietrele Albe în Munții Țarcului și lacuri carstice subterane formate prin bararea natural a unor galerii de peșteră – Peșterile Plopa și Buhui din Munții Aninei. De asemenea se găsesc și rezervele de apă în peșterile și formațiunile carstice din județ – Peștera Comarnic, Peștera cu Apă-gîrliște, Peștera Bigăr, Peștera Sodol etc.

Lacurile antropice – destinate producerii de energie electric, alimentării cu apă potabilă și industrial a localităților – Gozna, Văliug și secu, Grebla și Breazova – pe Bârzava, Trei Ape – pe Timiș, Buhui și Mărghițaș – pe Buhui, Poiana Mărului – pe Bistra, Herculan – pe Cerna, Lacul Poiana Ruscă – pe Râul Rece, Tăria – pe Bozovici, Gura Golumb – pe Miniș, Poneasca – la Poneasca, Zervești – pe Sebeș, Lacul Mare și Lacul Mic – la Dognecea, Medreș – pe Izvorul Negru, Oravița mare și Oravița Mică – la Oravița etc

Cascadele sunt reprezentate de – Cascada Bigăr, Cascada Beușnița, Cascada Șușara, Cascada Sodol etc.

Există însemnate rezerve de ape subterane, dintre care se remarcă izvoarele termominerale.

4.5.4. Flora – Fauna – Rezervații naturale

Flora

Flora din județul Caraș-Severin cuprinde multe specii rare sau declarate monumente ale naturii – Zada, Pinul Negru de Banat, Alunul turcesc, Garofița Bănățeană, Garofița Albă, Bulbuci, Bujorul de banat, Măceșul de Beușnița, Păducelul Negru, Vișinul Turcesc, Iedera Albă, Angelica, Urechea Ursului, Floarea de Colț, Floarea Semeniciului, Lalaua Pestriță, Narcisa, Stânjenelul, Papucul doamnei, Sângele Voinicului, Săbiuța, Brândușa Galbenă etc

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Zona de stepă și de silvostepă ocupă suprefețe restrânse în golfurile de câmpie ale carașului și Nerei și este reprezentată de – plop, sălcii, asociații de fag, stejar pufos, cărpinița, scumpina, liliacul sălbatic etc.

Zona pădurilor este bine reprezentată și diferențiat etajată:

- Etajul quercineelor în zona Moldova Nouă, înrejurimile reșiței, Bocșei, Caransebeșului;
- Etajul fagului în Munții Banatului, defileul Dunării, Munții Almașului și Locvei, în înrejurimile Reșiței și Caransebeșului și latura vestică a culoarului Timiș-Cerna. În această zonă întâlnim păduri de fag în amestec cu ulmul de pădure, paltin, brad, molid.

Zona alpină este formată din:

- Etajul subalpin între 1.700 m și limita superioară a pădurilor, unde predomină pajiști de iarba câmpului, păiuș, garofițe de munte, ienupăr, tufe de afine, jnepeni;
- Etajul alpin este caracterizat prin pajiști de iarba vântului, parușca, plante lemnoase – salcii pitice și azalea;

Fauna

Speciile de animale de interes cinegetic care habitează teritoriului județului sunt – urs, lup, râs, cerb carpatin, cerb lopătar, capra neagră, căprior, mistreț, vulpe, pisică salbatică, jder de piatră, nevăstuica, vidra, iepuri sălbatici, cocoș de munte, fazan, prepelițe, potârniche, rațe, găște, lișițe, becaține etc.

Pădurile sunt populate de – lup, șoarece gulerat, veverița, pârșul, jderul de pădure, mistreț, căprioara, iepure, cocoș de munte etc

Speciile de păsări sunt reprezentate de – acvila regală, vulturul alb, acvila țipătoare mare, acvila țipătoare mică, corbul, buha, egreta mică, vulturul alb, batza, rândunica roșcată, liliac, etc.

Speciile de pești ce populează apele sunt – păstrăv curcubeu, păstrăv indigen, zlăvoaca, lipan, mreana de munte, scobarul, cleanul, mreana, cega, nisetru, păstrugă, morun, somn.

Lumea insectelor cuprinde peste 1.500 de specii de fluturi, albine, termite etc.

Peisajul geografic al județului cuprinde:

- 218 specii de plante de interes național și 18 specii de interes comunitar;
- 230 specii de faună de interes național și 70 specii de interes comunitar;

Zone protejate

Zonele protejate reprezintă 30,1% din suprafața totală a județului și cuprind 62 de arii naturale protejate de interes național, din care 1 rezervație științifică în suprafață de 1,10 ha (în Parcul Național), 4 parcuri naționale însumând 101.018 ha - Semenice-Cheile Nerei, Cheile Nerei-Beușnița, Domogled-Valea Cernei și Retezat, 26 rezervații naturale în suprafață de 30.042,30 ha în interiorul Parcurilor Naționale și a Parcului Natural, 1 parc natural în suprafață de 74.774 ha – Porțile de Fier, 3 arii de protecție avifaunistică în Parcul Natural, 27 rezervații naturale în suprafață de 5.112 ha – în afara Parcurilor Naționale și a Parcului Natural.

În anul 2007 în județul Caraș-severin au fost declarate prin Ordin nr. 1964/2007 un număr de 9 Situri de Importanță Comunitară – SIT- și prin HG nr. 1284/2007 un număr de 6 arii de protecție avifaunistică – SPA- ce vor face parte din rețeaua Europeană Natura 2000.

Numărul Siturilor Natura 2000 a crescut în anul 2011 când au fost declarate prin Ordonanța nr. 2.387/2011 un număr de 15 situri și prin HG nr. 971/2011 un număr de 7 SPA-uri.

Suprafața ocupată de SPA-uri este de 238.486,6 ha iar cea ocupată de SCI-uri 281.963,45 ha.

În urma aderării la Tratatul Ramsar în anul 1991, Parcul natural Porțile de Fier a fost desemnat sit Ramsar în anul 2011.

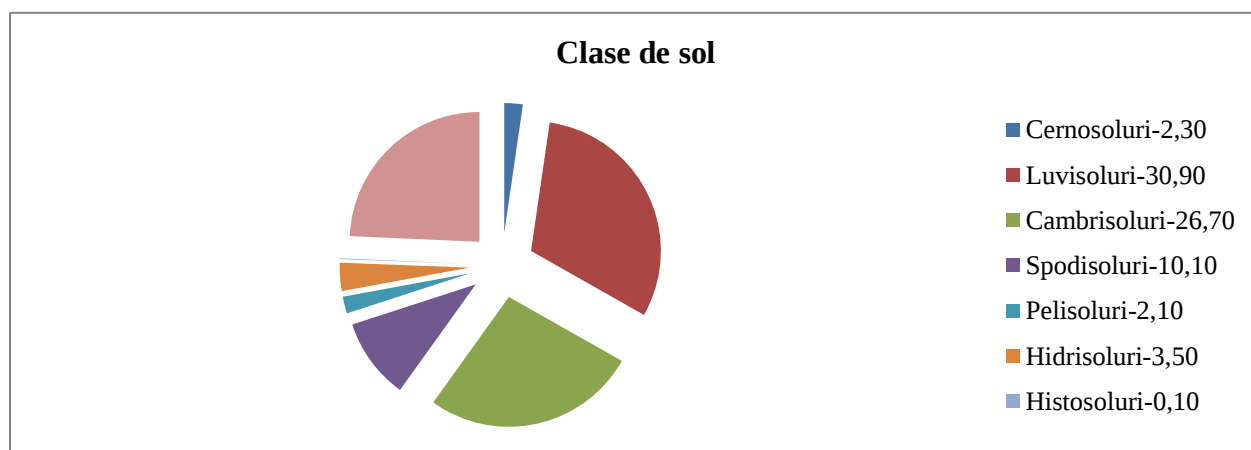
STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Ariile naturale protejate de interes național, declarate pentru protecția elementelor de floră, faună și habitate sunt din categoria III „monumente ale naturii”, IV „rezervații naturale” și ariile de protecție specială avifaunistică IUCN (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii) și au fost declarate prin Lege 5/2000 și HG 2151/2004.

Directiva Consiliului Europei 92/43 EEC referitoare la conservarea habitatelor naturale și a florei și faunei sălbatice - Directiva Habitate. În baza Directivei Habitate s-au desemnat SCI-uri (Sites of Community Importance - Situri de importanță comunitară), cele două tipuri de zone protejate contribuind la realizarea și coerența sistemului Natura 2000, precum și/sau la menținerea diversității biologice a regiunii sau regiunilor biogeografice respective.

4.6. Resursele solului și subsolului

Teritoriul județului Caraș-Severin aparține ca structură geologică orogenului Carpaților Meridionali, care este constituit din două unități geotectonice principale – Autohtonul Danubian și Cristalinul Getic care suportă cuverturi sedimentare.

Resurse naturale

Județul Caraș-Severin dispune de o gamă variată de resurse naturale, fiind bine reprezentate toate categoriile de resurse:

- Resurse regenerabile – apă, aer, sol, floră, faună sălbatică;
- Resurse neregenerabile – minerale și combustibili fosili;
- Resurse permanente – energie solară, eoliană, geotermală etc.

Zăcămintele metalifere:

- zăcăminte de minereu de fier – Ocna de Fier, Dognecea, Delinești, Târnova, Doman, Ogașu Popii, Tâlva Țipului, Munții Poiana Ruscă și Topleț.
- Zăcămintele de uraniu – Cărbunari;
- Zăcămintele de cupru – Dognecea, Oravița, Sasca Montană, Moldova Nouă;
- Minereuri de mangan – Delinești;
- Zăcămintele de plumb și zinc – zona Rușchița și Dognecea;
- Minereuri de aur și argint în zonele – Bocșa, Moldova Nouă și Almăj;

Zăcămintele nemetalifere – sunt puțin exploatate:

- Calcan metalurgic – Colțani, Dealul Crucii, Stîrnic;
- Azbest – Munții și Depresiunea Almăjului, Brădișorul de Jos, Voislova, Borlova;
- Mica albă – Timova, Secu;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- Talc – Marga, Voislova;
- Feldspat – Țeregova, Cărbunari, Glocul Craiovei;
- Cuarț și cuarțite – Delinești, Tîrnova, Ocna de Fier, Carașova, Moniom, Clocotici;
- Caolin – Sichevita, Nemed;
- Nisipuri metalurgice – Doclin, Surduc;
- Calcar – Carașova, Ocna de Fier, Reșița;
- Pământuri colorate – Gârnic, Coronini, Tirol, Fârliug, Cărbunari, Gîrliște, Constantin Daicoviciu;
- Marmură-Rușchița;
- Granit și granodiorit – Sichevita, Poneasca, Surduc, Topleț, Crușovița, Brădișorul de Jos;
- Argilă refractară – Anina;
- Dolomită – Cărbunari;
- Andezit – Valea Nerei;
- Gresie roșie – Topleț;
- Amfibolit – Dognecea;
- Granit – Topleț;
- Diorit negru – Foronic;

Pe teritoriul județului există 130 de zăcămintे omologate – 64 de zăcămintе de cărbuni și minereuri, 50 de zăcămintе de substanțe nemetalifere și roci utile și 6 zăcămintе de ape industrial, termominerale și plate.

4.7. Cultura și patrimoniul cultural

Județul Caraș-Severin este depozitarul unui excepțional patrimoniu monumental, acoperind domeniile istorie veche și medieval, etnografie, istoria industriei cărășene.

Principalele instituțiile care fac partea din rețeaua muzeistică a județului sunt:

Muzeul Banatului Montan Reșița – înființat în anul 1959, cuprinde conform Registrului de inventar general – 70.000 arhefacte, orgaizate în 13 colecții.

Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță, municipiul Caransebeș – înființat în anul 1962, cuprinde peste 80.000 artefacte, organizate în 14 colecții.

Muzeul Locomotivelor cu abur – Reșița

Muzeul de istoria farmaciei Montanistice Bănățene – Oravița

Muzeul orașului Bocșa “Spațiu șu lumină”

Muzeul de geografie literară “Tiberiu Boșcaiu”

Muzee satești

Mueul Țăranului Cărășan - Grădinari

Muzeul satului - Eftimie Murgu

Muzeul Sătesc - Bănia

Muzeul Sătesc de etnografie și istori locală “Ion Dragomir” - Gornea

Muzeul sătesc de etnografie - Glimboca

Muzeul Sătesc - Mehadica

Muzeul sătesc - Cornea

Centru de artizanat și împletituri - Crușovăț

Muzeul de Etnografie, Liceul Bănățean – Oțelul Roșu

Muzeul memorial General Moise Groza – Obreja

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Colecții private

Colecția de mineralogie estetică a Fierului “Constantin Gruescu” – Ocna de Fier
Colecția de arheologie și etnografie “Almăjul” – Șopotul Vechi

Case memoriale/plăci memoriale

Placa memorială – General Ion Dragalina
Placa memorială – Dr. Ion Sârbu – Eftimie Murgu
Placa memorială – Luță Ioviță – Caransebeș

Patrimonial arheologic

Rezervația arheologică Tibiscum, Jupa – înființată în anul 1977
Cetatea și așezarea dacică din satul Divici
Situl arheologic – Peștera Hoților
Villa rustică de la Gornea
Castrul de legiune de la Berzovia
Cetatea medievală Sf. Ladislau
Castrul auxiliar roman de piatră și așezarea civilă de la Țeregova
Turnul roman de la Petroșița
Villa rustică de la Bucosnița
Villa rustică de la Caransebeș
Castrul roman de la Zăvoi – cimitirul orthodox
Castrul roman de la Cornuțel – Dealul Cozlari
Construcția romană de tip mansion de la Brebu – Gura Văii
Turul locuință de la Ilidia
Donjonul de la Mehadia
Donjonul de la Turnu Ruieni
Cetatea Tricule
Cetatea Drencova

Patrimoniul monumental etnologic

140 de instalații hidraulice țărănești – mori, pive, gateri
Palatul comunității de Avere
Cazarma grănicerilor
Tribunalul militar și închisoare
Judecătoria Caransebeș
Banca Graniței
Casa grănicerilor
Casa Dicenzană
Sinagoga – Caransebeș
Casele de lemn construite în secolul XIX – Bucova
Moara cu ciură

Monumente ale zonei industriale

Puț 1 – Anina
Ansamblul uzinei siderurgice și a celei de curent electric – Anina
Sistemele de exploatarea a metalelor neferoase Dognecea și Ocna de Fier

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Central electric Grebla

Prima cale feroviară din țară – Oravița- Iam- Iasenova – Vrăcevgai- Baziaș- 78,5 km – 1854

Calea ferată de munte Oravița- Anina, semeringul Bănățean – 1863

Monumente istorice de artă și arhitectură

Teatrul vechi Mihai Eminescu – Oravița – 1817

Mănăstiri și schituri

Mănăstirea Călugăra – 1859

Mănăstirea Vasiova – 1905

Mănăstirea Slatina- Nera – 1994

Mănăstirea Almăj-Putna – 1996

Mănăstirea Brebu – 1997

Mănăstirea Teiuș – 1999

Mănăstirea piatra Scrisă – 1788

Schitul de pe Muntele Mic – 1939

Schitu Semenici – 1945

Schitul Bogăltin – 1949

Schitul Poiana Mărului

Schitul Gornea-Sichevița – 2003

Schitul Băile Herculane – 1946

Schitul Înălțarea Domnului - 2004

Manastirea Calugara, jud Caras-Severin

V. PREZENTAREA COMUNEI CĂRBUNARI

Stema Comunei Cărbunari

Adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 2049 / 2004.

ANEXA Nr 23 - DESCRIEREA ȘI SEMNIFICAȚIILE

elementelor însumate ale stemei comunei Cărbunari, județul Caraș-Severin

Descrierea stemei:

Stema comunei Cărbunari, potrivit anexei nr. 1.3, se compune dintr-un scut triunghiular cu marginile rotunjite, tăiat.

În partea superioară, în câmp de argint, se află o terasă deluroasă verde și trei căpițe de fân, de aur, dispuse simetric, cea din mijloc fiind mai mare.

În partea inferioară, în câmp albastru, se află stânci argintii, în interiorul cărora este un ochi de apă albastru.

Scutul este trimbrat de o coroană murală de argint cu un turn crenelat.

Semnificațiile elementelor însumate:

Predomină relieful deluros Tâlva lui Bălan și fânețe.

Ochiul de apă simbolizează principala atracție turistică a zonei, Lacul Dracului.

Coroana murală cu un turn crenelat semnifică faptul că localitatea are rangul de comună.

5.1. Localizare și structură administrativă

Comuna Cărbunari este amplasată în partea de sud-vest a județului Caraș-Severin, în zona montană a Banatului de sud la interferența Munților Locvei la vest, Munții Almăjului la est și Munții Aninei la nord-est, în zona bazinului de recepție al râului Nera.

Coordonatele geografice ale comunei sunt - amplasare pe paralela 44°50'36" latitudine nordică și pe meridianul de 21°46'06" longitudine estică.

Situată la o distanță de circa 90 km de reședința de județ Municipiul Reșița, la 36 km de orașul Oravița și 23 de km de orașul Modova Mouă, Teritoriul comunei se întinde pe o suprafață de 824,87 km², făcând parte din categoria comunelor de gradul III, conform Planului de Amenajare a Teritoriului Național.

Comuna Cărbunari are în componență două sate – Cărbunari și Știnăpări.

Conform datelor de la recensământul din 2011, comuna Cărbunari avea o populație de 1.008 locuitori.

Comuna Cărbunari se învecinează cu:

- Orașul Modova Nouă și Comuna Gîrnic în partea de sud;
- Comuna Sasca Montană în partea de nord;
- Comunele Năidaș și Pojejena în partea de vest;
- Comuna Șopotu Nou în partea de est;

Principalele căi de acces către comuna Cărbunari:

- DJ 571 – Moldova Nouă - Sasca Montană – Cărbunari;
- DJ 571B – Șopotul Nou – Cărbunari;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Distanța către Municipiile Reșița, Caransebeș și orașele din județul Caraș-Severin:

- Reșița – 90 km;
- Caransebeș – 134 km;
- Anina – 57 km;
- Băile Herculane – 96 km;
- Bocșa – 112 km;
- Moldova Nouă – 23 km;
- Oravița – 36 km;
- Oțelu Roșu – 150 km;

Distanța către orașe ale țării:

- Craiova – 250 km;
- București – 478 km;
- Pitești – 371 km;
- Constanța – 701 km;
- Tulcea – 758 km;
- Buzău – 592 km;
- Iași – 706 km;
- Suceava – 685 km;
- Satu Mare – 449 km;
- Timișoara – 149 km;
- Oradea – 318 km;
- Brașov – 485 km;
- Sibiu – 342 km;

Comuna Cărbunari nu dispune de conexiune feroviară directă. Cea mai apropiată stație de cale ferată este situată în orașul Oravița.

5.2. Elemente ale cadrului natural

5.2.1. Relief

Relieful comunei Cărbunari este unul de munte. Caracteristicile reliefului, dispunerea unităților acestuia în trepte, au influențat vegetația naturală, care se compune din pășuni și fânețe, păduri de foioase și conifere, pajiști alpine, vegetația cultivată fiind caracterizată de culturile cerealiere și suprafețe pomicole.

Teritoriul comunei are o suprafață de 6.797,172 ha făcând parte din categoria comunelor cu suprafață mijlocie.

Comuna Cărbunari este situată în partea de sud-vest a județului Caras-Severin, în zona bazinului de recepție al râului Nera. Teritoriul comunei se prezintă cu un relief accidentat, fiind amplasat pe un platou cu altitudine de 600 – 700 m, veche platformă de eroziune, înconjurată de păduri. Toate acestea au accentuat izolarea față de așezările din jur.

Arealul geomorfologic și geografic, pe care se desfășoară teritoriul comunei Cărbunari, face parte din unitatea muntoasă dezvoltată pe arealul alpin al grupeii munților Banatului, subgrupa munților și podișurilor din Munții Locvei.

Zona Știnăpări – Cărbunari este situată în regiunea geomorfologică mediană a podișurilor și munților calcaroși dintre Reșița – Moldova Nouă, unde predomină un relief carstic, de tip doline. Astfel, cele două localități sunt așezate pe platoul munților Locvei și înconjurat de păduri amestecate în care predomină fagul.

Pe platoul Cărbunari-Știnăpări se găsesc numeroase fenomene carstice: podișuri carstice (la Poieni) unde se dezvoltă o gamă variată de forme carstice: doline, văi de doline, uvale, depresiuni carstice, lapiezuri, peșteri, galerii subterane. Pe fundul celor mai mari doline numite „vârtacuri” se cultivă legume, porumb, cartofi, pomi fructiferi. Alte doline au la bază „avene” care sunt acoperite la intrare cu bolovani și bucăți de lemne. Platoul are câteva pâraie care își au obârșia în izvoare carstice și își pot pierde apa pe parcurs intrând în rețeaua subterană prin ponoare sau sorburi. Influența tectonică în alura geomorfologică este evidentă: cute largi, faliate, caracteristice stilului tectonic jursian, fracturi meridiane (Oravița – Sasca, Crucea Otomanului, Nera) a căror joncțiune are loc în sectorul Știnăpări-Gheorghe, prin falia inversă Simeón, terenuri

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

accidentate a căror cote absolute variază între 600 – 700 m N.M.B., platforme de eroziune fragmentate de văi cu pereți abrupti. Muntele Gheorghe, în trecut era acoperit de păduri iar localnicii l-au numit Muntele Sfântu Gheorghe, de la numele Sfântului Gheorghe, omorătorul de balauri, ales ca patron al celor ce muncesc în păduri.

Punctul cel mai înalt de pe teritoriul comunei este Dealul Tîlva Bălan – 718 m. Alături întâlnim Dealul Andriului cunoscut pentru nisipurile sale utilizate la realizarea tencuielii exterioare a caselor din comună.

Risc seismic

Conform Normativ P100/1982, arealul Cărbunari aparține zonei seismice C, cu parametri de calcul: $T_c=0,70$, $K_s=0,20$. Echivalența în grade seismice maxime potențiale este gradul VII scara MKS.

5.2.2. Clima

Clima în zona comunei Cărbunari este direct influențată de dispunerea altitudinală a principalelor forme de relief care își pun amprenta asupra distribuției maselor de aer în zonă.

Beneficiind de un climat continental-moderat cu nuanțe sub-mediteraneene, subtipul climatic bănațean se caracterizează prin circulația maselor de aer atlantic și prin invazia maselor de aer mediteranean, ceea ce conferă caracter moderat regimului termic, cu frecvente perioade de încălzire în timpul iernii, cu primăveri timpurii și cantități medii de precipitații. Temperatura medie a iernii are valori ceva mai ridicate decât în zone din țara situate la aceeași altitudine. În lunile de vară, temperaturile medii sunt în continua creștere, dar mai moderate de la o luna la alta, comparativ cu lunile de primăvară.

- Temperatura lunară minimă: -4°C ;
- Temperatura lunară maximă: $+28^{\circ}\text{C}$;
- Temperatura medie anuală: $+9^{\circ}\text{C}$;

Precipitațiile sunt caracterizate prin cantități anuale de circa 900 mm.

În Munții banatului predomină vânturile de vest și dinspre sud-vest. Pe platoul Muntelui Gheorghe vânturile au fost numite de localnici după zonele din care bat:

- Coșava – a fost numit de localnici - Dunăreanul și bate în rafale din direcția sud-est, pe întreaga durată a anului, dar cu frecvență și intensitate mai mare din noiembrie până în martie, provocând pagube materiale. Este un vânt de tip foehn, cald și uscat vara și rece iarna;
- Crivățul – bate dinspre răsărit și mai este numit și Almăjanul, aducând vara temperaturi ridicate și secetă iar iarna aduce ger și zăpadă;
- Austrul – sau Puștanul, bate dinspre vest și este un vânt domol ce vine dinspre câmpie (pustă) aducând vara secetă iar în timpul iernii ninsori;

Adâncimea de îngheț conform STAS 6054-77, fără stat protector de zăpadă pe sol, este de 0,90 m. Încărcările cu strat de zăpadă încadrează comuna în zona A.

5.2.3. Hidrografia

Teritoriul comunei Cărbunari face parte din bazinul de recepție al râului Nera. În podișul Cărbunari se dezvoltă o rețea de izvoare ce formează bazinul superior al pârâului Cremenița, afluent de stânga al Nerei, având $H_m=602\text{ m}$, $L=8\text{ km}$, $S=34\text{ km}$.

O serie de ogașe sunt activate sezonier, din care o parte alimentează Valea Rădimnuței, pârâul Cremenița, pârâul Șușara sau cele care se pierd în carst. Dintre ogașele ce drenează zona –

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Ogașul Vulpiei, Ogașul Tei, Ogașul Mănești, Ogașul cu Raci, Ogașul Cerbului, Ogașul Pietrosu, Ogașul Boiștea.

Pentru alimentarea cu apă a localității comunei Cărbunari, s-a folosit ca sursă, apa din Ogașul Cerbului care are un debit de până la 5l/sec.

Pe teritoriul comunei este amplasat și Lacul Dracului care face parte din Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița. Lacul a fost inițial un lac subteran, însă, odată cu prăbușirea unei bucăți din tavanul peșterii de la Lacul Dracului, acesta a apărut la suprafață. O parte din malurile sale au rămas în suprlombă. Lacul se întinde pe o suprafață de aproximativ 700 mp și este cunoscut ca fiind cel mai mare lac carstic din țară. Diametrul lacului este de 20 m, în timp ce adâncimea maximă variază între 9 și 12 m.

5.2.4. Floră și faună - Rezervații naturale

Floră

Vegetația din zona comunei Cărbunari este caracteristică zonei de munte – păduri, pajiști, poiene, zone de vale.

Așezarea comunei Cărbunari în Munții Locvei pe un platou calcaros, o situează din punct de vedere al vegetației în etajul fagului. Pădurile de fag ocupă cele mai ari suprafețe din teritoriu. În etajul inferior al fagului găsim carpenul. În cadrul pădurilor de fag crește și teiul roșu și teiul alb.

Alte specii de copaci ce cresc în făgete sunt: paltinul, ulmul, frasinul, plopul negru sau pluta – considerat uriașul pădurilor din zonă.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În interiorul pădurilor de fag se întâlnesc liane, iederă, carpenul de pădure. La marginea pădurilor de fag întâlnim numeroși arbuști – păducelul, porumbarul, măceșul, cornul și alunul.

În partea de nord-est a comunei, zonă cu un climat mai blând, întâlnim – mojdreanul, cărpinița, alunul turcesc, liliacul sălbatic, vișinul turcesc, scumpia și pinul negru.

Stratul ierbos de la poalele pădurilor de fag cuprinde – leurda, brebeneii, ghiociei, cocoșei, toporașii, brândușa de primăvară, lăcrămioare, feriga.

Vegetația zonei include și talpa-ursului, fetica, zădă, tisa, garofița bănațeană, ghimpele, smochinul, roșcovul sălbatic, păducel, patlagină, coada șoricelului, coada calului, ciuperci, etc

Pădurile de pe teritoriul administrativ la comunei Cărbunari se află în administrarea Ocolului Silvic Moldova Nouă.

Fauna

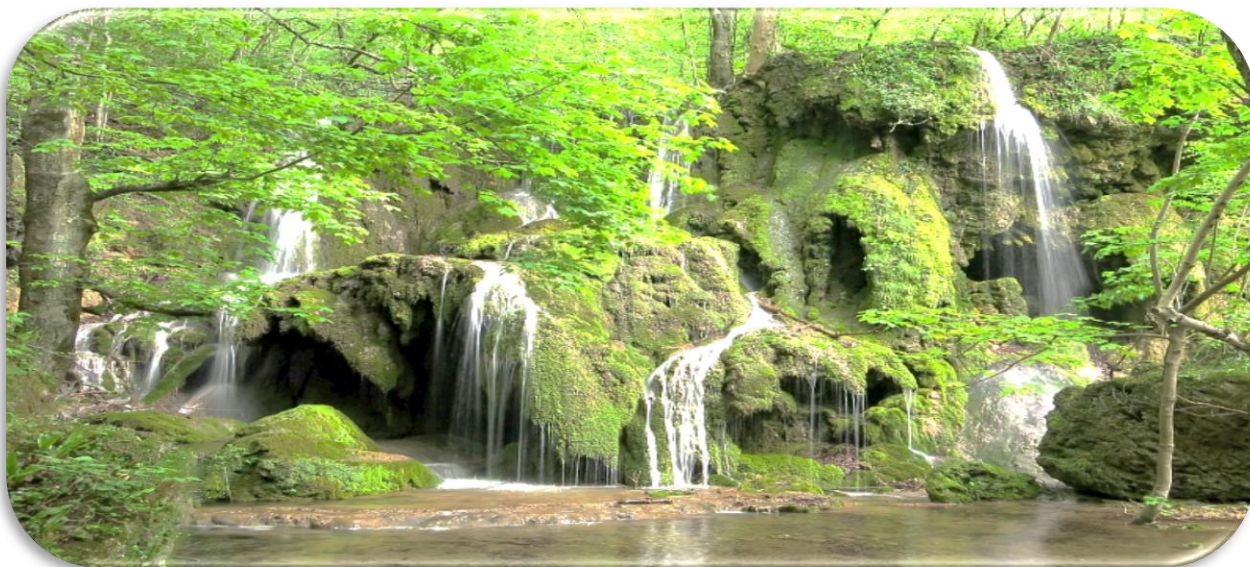
Fauna zonei prezintă o mare varietate. Dintre animalele mai importante pot fi amintite: vulpea, lupul, pârșul, cerbul, căprioară, mistreț, iepure, șoarece gulerat, scorpionul, vipera cu corn, acvila liliacul, râsul, ursul, etc.

Fauna locală cuprinde păsări precum: corbul, uliu mare, șorecar, uliul găinilor, cioara, gaița, mierla neagră, sturzul, codobatura de munte, sticletele, cinteza, ciocârlia, pițigoi, corbul, buha, cucuveaua, huhurezl, potârnichea de stâncă, lăstunul de stâncă, lăstunul mare, rândunica, vrabia de casă etc

Rezervații naturale

Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița se întinde pe o suprafață de 36.758,00 ha, cu altitudinea maximă de 1.160 m și minimă de 160 m și se axează în întregime pe abrupturile și platourile calcaroase din sudul Munților Aninei, ocrotind în rezervații și zonele tampon asociații vegetale, termofile, monumente ale naturii endemice și specii relictare ale florei și faunei, forme de endo și exocarst, sectoare de chei, izbucuri, cascade și lacuri carstice. Unitățile administrative-teritoriale care fac parte din parc sunt: Anina, Bozovici, Lăpușnicu Mare, Șopotul Nou, Cărbunari, Sasca Montană, Ciclova Romană, Oravița.

Rezervația naturală Beușnița, Rezervația Naturală Cheile Nerei, dau posibilitatea valorificării zonei sub aspect turistic. Vegetația și fauna cu influențe mediteraneene cuprind specii de plante și animale endemice și chiar unicate.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Rezervația Cheile Nerei-Beușnița acoperă 3.081,3 ha și este cuprinsă între Șopotul Nou – Sasca Romană, pâraurile Bei și Beușnița pe o lungime de 22 km, fiind cele mai lungi și sălbatice chei din țară.

5.2.5. Solul

Fondul funciar agricol este reprezentat de solurile din categoria - rendzine, subtip – rendzine tipice, cu profil (Am – AR – Rrz), format pe substrăte calcareoase, în general cu un singur orizont, cu volum edafic mijlociu, moderat acid la slab alcalin (pH – 6,3 -7,5), moderat la intens humifer (5,70 – 12,56), eutrofic (V – 74,59 – 100,00), moderat la foarte bine aprovizionat în azot total (0,25 – 0, 53), foarte slab la moderat aprovizionat în fosfor mobil (1,85 – 20, 60), foarte bine aprovizionat în potasiu mobil (6,90 – 22, 25). Aprovizionarea globală a solurilor este mijlocie spre superioară.

Solurile fondul forestier sunt reprezentate de următoarele clase și tipuri de sol: Clasa molisoluri, tipul de sol Rendzina reprezentând 35%, Clasa cambisoluri, tipul de sol Brun eumezobazic reprezentând 43%, Clasa argiluvisoluri, tipul de sol Brun luvic reprezentând 22%, Solurii neevoluate, tipuri aluvial și erodisol reprezentând sub 1%.

5.2.6. Resurse naturale

În locul minelor de altădată au rămas doar ruinele peste care a crescut vegetația. Prin intrările prăbușite ale minelor nu se mai poate pătrunde, în schimb au fost amplasate galerii noi, puțuri și foraje care au exploatat în amănunt Dealul Gheorghe până sus, pe platoul Cărbunari-Știnăpări. Activitatea miniera a fost încheiată în anul 1998, când s-a închis mina de la Sasca Montana.

Din cercetările geologice rezultă că în zona Sasca – Cărbunari exista mari cantități de minereu de cupru.

În prezent pe raza comunei se valorifică puține resurse naturale – doar lemn. Alte resurse naturale din zona sunt fructele de pădure.

5.3. Scurt istoric al comunei Cărbunari

Cărbunari

Comuna Cărbunari este formată din satul Cărbunari și Știnăpări.

Pe teritoriul comunei au fost descoperite urme ale activității umane ce datează din epocile paleolitic și neolitic – urme de locuire umană au fost descoperite în Peștera de la Urzicari.

Valea Cremenita a fost sursa primară de cremene, utilizată ca materie primă pentru confecționarea uneltelor și armelor din piatră specifice epocii paleolitice. Așezări umane ce aparțin culturii Coțofeni au fost descoperite pe Tilva Bălanului, Moara Turcului și Padina Seacă.

Din perioada antichității datează construcția romană din Valea Boiștei.

Cărbunari

Satul Cărbunari începe să fie menționat la sfârșitul secolului XVIII. Sunt consemnate două date – 1785 după D. Suci și 1775 după M. Bizerea.

Creșterea producției miniere și dezvoltarea topitoriilor crește necesarul de materiale folosite drept combustibil. Pe actualul teritoriu al comunei, în anul 1769 este defrișată pădurea și se ridică o colobie pentru muncitorii forestieri. Localitate s-a extins prin dezvoltarea topitoriei ce a luat locul celei de la Radimna. În anul 1810 s-a construit biserica, iar școală datează din jurul anului 1815. În anul 1868 existau aici circa 800 români.

Știnăpări

Satul apare în același context în care se creează și satul Cărbunari – necesitatea de exploatare a lemnului pentru topitorii. Primele mențiuni despre sat datează din 1755, când apar primele construcții ale muncitorilor ce lucrau în păduri – bufeni de tăietori de lemne. Denumirea așezării – stenap – butuc de lemn de o anumită dimensiune, provine de la îndeletnicirea de bază a locuitorilor. Alți istorici consideră că satul a apărut în contextul dezvoltării exploatărilor miniere de la sfârșitul secolului XVIII. Colonia montană Ștăpinari s-a înființat încă din anul 1790 când unii muncitori și-au ridicat locuințe în zonă. Deși au existat ordine de mutare a locuitorilor în satul Cărbunari, acesta nu a fost respectat și locuitorii au rămas să trăiască în mica așezare.

În lucrarea – Oltenii din Banat – a lui Damian Izverniceanu, se vorbește despre bufenii din Banat și se precizează că strămoșii locuitorilor de azi au emigrat din părțile Olteniei, din județele Mehedinți și Gorj, cele doua localități fiind fondate începând cu anul 1742. În aceste vremuri, locuitorii fiind denumiți bufeni, au găsit de lucru în minele și pădurile din fostul imperiu austro-ungar, constituind cea mai ieftină forță de muncă a acestuia. În anul 1858 în localitate trăiau circa 375 de oameni originari din Oltenia.

În discuțiile cu oamenii bătrâni din comună, aceștia auzind de la înaintașii lor, prima așezare ar fi fost pe Valea Radimnei, pe locul fostei fabrici de cherestea Zăvoi -Radimna. Dupa aceea s-au așezat pe actualul teritoriu, primele case fiind construite în anul 1742.

Ocupația locuitorilor de pe aceste meleaguri a fost munca în pădure, unii făcând cărbune de lemn – mangal - cărbunarii, iar alții făcând ștenapi - lemne pentru mina - știnăpării. Cu aceasta diviziune a muncii au fost fondate cele 2 sate. Cei din actualul sat Cărbunari au făcut cărbune din lemn-mangal, iar cei din actualul sat Știnăpări, fiind mai aproape de minele din Sasca Montană, au pregătit lemnul pentru mine, adică ștenapii. Majoritatea au lucrat la cărbune sau la ștenapi, unii au lucrat și la mina, deoarece se găsesc multe galerii de mina pe actualul teritoriu al comunei.

Originea denumirii localităților: Cărbunari și Știnăpări, are la baza ocupațiile de bază ale locuitorilor, respectiv a celor care au lucrat la cărbune și la ștenapi. Odată cu închiderea minelor din Sasca Montană, locuitorii de profesie mineri au fost nevoiți să plece la minele din Anina, Reșița, precum și în alte localități. Odată cu intrarea în exploatare a minelor din Moldova Nouă, minele Sasca Montană, o parte importantă din locuitorii comunei s-au întors, angajându-se la noua întreprindere.

După cel de-al Doilea Război Mondial, respectiv din 1957, se reia activitatea de prospecțiuni și exploatare geologice IPEG, care a funcționat până în anul 1992, iar din 1972 s-a reluat și activitatea de extracție a minereului de cupru și prelucrare primară la flotația din Sasca Montană, până în anul 1998 cand minele din zona Sasca Montană – Cărbunari au trecut în conservare și apoi închidere și ecologizare.

Istoric al situației administrativ teritoriale

Satele Cărbunari și Știnăpări au avut fiecare rand de comună încă de pe vremea vechiului Comitat Caraș - unit la 1881 cu Comitatul Severin) poziție care și-au menținut-o și în anii interbelici.

Înainte de anul 1918 cele două localități au aparținut de plasa Iam, fiind consude de un jude sau Chinez (cneaz, slav, primar) iar instituția administrativă se numea – Casa comunală.

După Unirea din anul 1918, vechilor comitate li se schimbă denumirea în județe iar cele două comune vor intra în componența plasei Răcăsdia, apoi în componența plasei Sasca Montană, după înființarea acesteia în anul 1933.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În urma reorganizării teritorial administrative, din anul 1950, localitatea Știnăpări pierde rangul de comună rămânând ca sat aparținător comunei Cărbunari, care trece de la Raionul Oravița la Raionul Moldova Nouă.

În perioada 1950-1952 zona este inclusă în regiunea Severin cu reședința la Caransebeș, după care în anul 1952, este arondată Regiunii Timișoara, devenită Banat în anul 1956.

După noua reorganizare administrativ-teritorială din anul 1968, cele două localități intră în componența reînființatului Județ Caraș-Severin.

La 1 mai 1989 comuna Cărbunari este desființată, cele două sate intrând în componența Comunei Sasca-Montană.

La data de 31 decembrie 1989 este reînființată Comuna Cărbunari, având în componență localitățile Cărbunari și Știnăpări.

Istoricul școlii din Comuna Cărbunari

Școala din localitatea Cărbunari

Prima informație referitoare la școala din Comuna Cărbunari datează din anul 1789 18 septembrie, când prin intermediul unui document, locuitorii solicitau Oficiului Montanistic Sasca numirea lui Proșerca, din Gârbovăț, în postul de învățător în satul lor.

Informațiile din secolul al XIX-lea parvin din documentele Oficiului Montanistic Sasca și din arhivele Diocezei Romano-catolice Timișoara. Oficiul susținea material școala germană din Sasca și pe cele românești din Cărbunari și Sasca.

Schematismul bisericilor greco-orientale de la Buda din 1843/1844 menționează ca învățător în Cărbunari pe George Meteevici. Satul avea 894 de locuitori din care 120 de copii, însă doar 50 frecventau școala.

După anul 1855 sarcina de patron al școlii din Cărbunari a fost preluată de StEG școală, care, la începutul secolului XX, împreună cu un nou înființată școală din Știnăpări, au fost transformate în școala de stat., în care limba de predare era majoritar maghiară.

În comuna Cărbunari nu au funcționat școli confesionale, naționale susținute de biserică și de săteni deoarece aceștia erau prea săraci pentru a le susține.

În perioada 1948-1952 școala din Cărbunari a funcționat cu patru clase primare și două posturi didactice. Numărul elevilor a fost cuprins între 80 și 128.

Începând cu anul școlar 1953-1953 s-a revenit la învățământul de 7 ani, care a funcționat până în anul 1964, când s-a trecut la învățământul de 8 ani.

Clădirea școli din Cărbunari a fost dată în folosință în 1950 sau 1951.

În perioada 1970-1990, s-a trecut la forma de învățământ de 10 clase, făcându-se o nouă revenire în anul școlar 2012-2013.

Școala din localitatea Știnăpări

Data probabilă de începere a funcționării este 1909 – dată înscrisă pe ștampila școlii. Școala nu a avut un loc special dedicat învățământului.

Până în anul școlar 1948-1949 a funcționat cu ciclul primar și cu cel postprimar, respectiv șase apoi șapte clase.

În perioada 1948-2015 a funcționat doar cu ciclul primar, de patru clase.

Cu o clădire nouă dată în folosință în anul 2006, școala nu a mai funcționat din anul școlar 2014-2015, din lipsă de elevi.

Grădinița din localitatea Cărbunari

A fost înființată ca grădiniță sezonieră în anul școlar 1952-1953.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

În prezent funcționează în același imobil cu școala din Cărbunari.

Grădinița din localitatea Știnăpări

A fost înființată ca grădiniță sezonieră în anul școlar 1952-1953. A încetat să funcționeze începând cu anul școlar 2011-2012 din lipsă de preșcolari.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

VI. ANALIZA SITUAȚIEI CURENTE

6.1. Suprafața și structura administrativă

Suprafața comunei Cărbunari este de 6.557 ha:

Destinație	Suprafață – ha
Total	6.557
Teren agricol	688
Teren arabil	71
Pășuni	366
Fânețe	251
Păduri	5.789
Livezi și pepiniere pomicole	-
Vii și pepiniere viticole	-
Luciu de apă (bălți)	1
Teren neagricol	5.869
Teren ocupat de construcții	55
Căi de comunicații și căi ferate	24
Terenuri degradate și neproductive	-

Sursa: Registru Agricol- Primăria Cărbunari -2021

Organizarea administrativ - teritorială a comunei Cărbunari, Județul Caraș-Severin:

Cărbunari	Sat reședință de comună
Știnăpări	Sat component

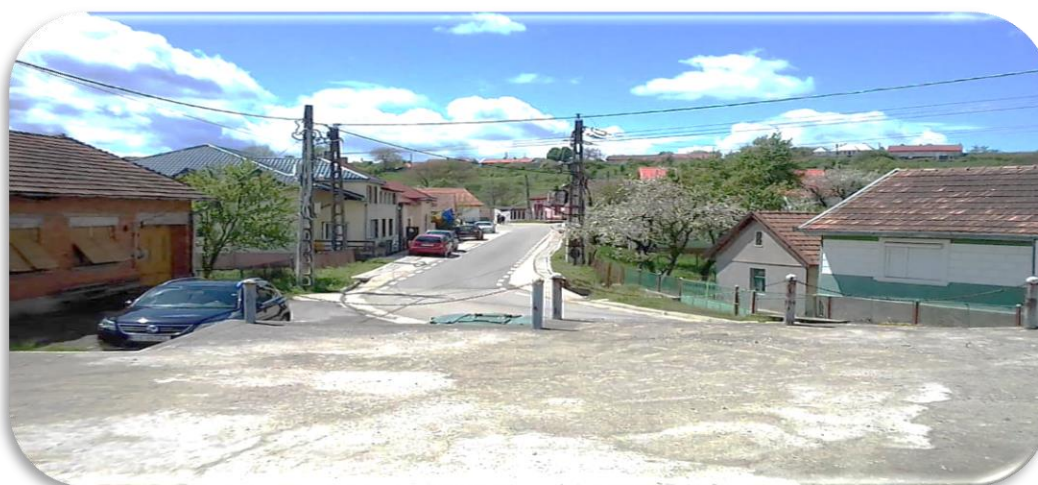

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Suprafața fondului funciar, după modul de folosință:

	Forme de proprietate	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2021
Total	Total	5.536	5.536	5.726	6.557
	Propietate privată	298	298	324	
Agricolă	Total	541	541	541	688
	Propietate privată	163	163	163	
Arabilă	Total	71	71	71	71
	Propietate privată	71	71	71	
Pășuni	Total	360	360	360	366
	Propietate privată	-	-	-	
Fânețe	Total	110	110	110	251
	Propietate privată	92	92	92	
Vii și pepiniere viticole	Total	-	-	-	-
	Propietate privată	-	-	-	-
Livezi și pepiniere pomicole	Total	-	-	-	-
	Propietate privată	-	-	-	-
Terenuri neagricole	Total	4.995	4.995	5.185	5.869
	Propietate privată	135	135	161	
Păduri și altă vegetație forestieră	Total	4.919	4.919	5.109	5.789
	Propietate privată	109	109	109	109
Ocupată cu ape, bălți	Total	-	-	-	
	Propietate privată	-	-	-	
Ocupată cu construcții	Total	55	55	55	55
	Propietate privată	26	26	52	
Căi de comunicații și căi ferate	Total	21	21	21	24
	Propietate privată	-	-	-	-
Terenuri degradate și neproductive	Total	-	-	-	-
	Propietate privată	-	-	-	-

Sursa: Insse – Baze tempo-

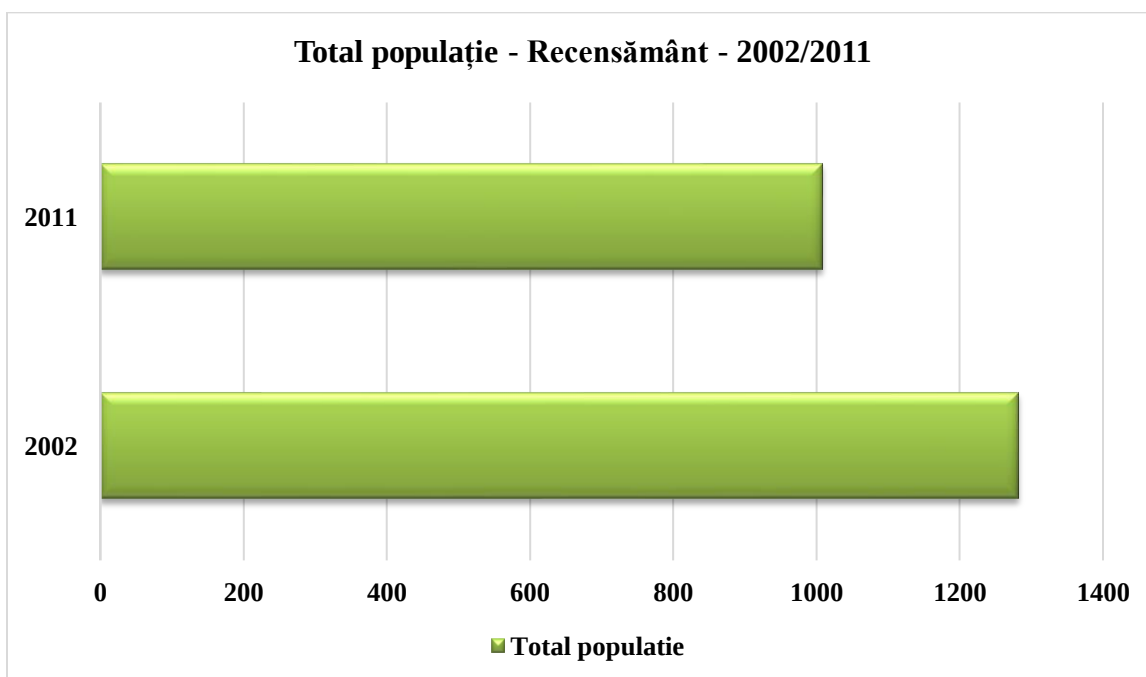
STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

6.2. Demografie

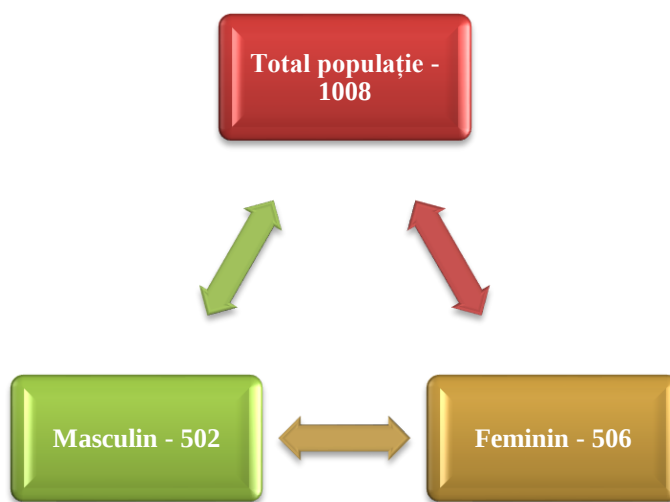
6.2.1. Populație

Conform datelor de la Institutul Național de Statistică, comuna Cărbunari avea la nivelul anului 2011 o populație stabilă de 1.008 locuitori, dintre care 502 persoane de sex masculin și 506 persoane de sex feminin.

În comparație cu datele din recensământul din 2002, populația comunei Cărbunari a scăzut de la 1.282 locuitori la 1.008 locuitori în anul 2011.

Sursa: Insse – Recensământ 2011

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Populația Comunei Cărbunari - pe sexe și grupe de vârstă:

Ambele sexe	Masculin	Feminin	Categorie de vârstă
23	13	10	Sub 5 ani
35	22	13	5 – 9 ani
50	30	20	10 – 14 ani
31	16	15	35 – 19 ani
47	27	20	20 – 24 ani
40	22	18	25 – 29 ani
51	29	22	30 – 34 ani
63	40	23	35 – 39 ani
66	36	30	40 – 44 ani
65	36	29	45 – 49 ani
72	41	31	50- 54 ani
89	43	46	55 – 59 ani
83	37	46	60 – 64 ani
97	46	31	65 – 69 ani
72	26	46	70 – 74 ani
66	19	47	75 – 79 ani
37	14	23	80 – 84 ani
21	5	16	85 ani și peste

Sursa: Inse - Recensământ 2011

Recensământ - 2011

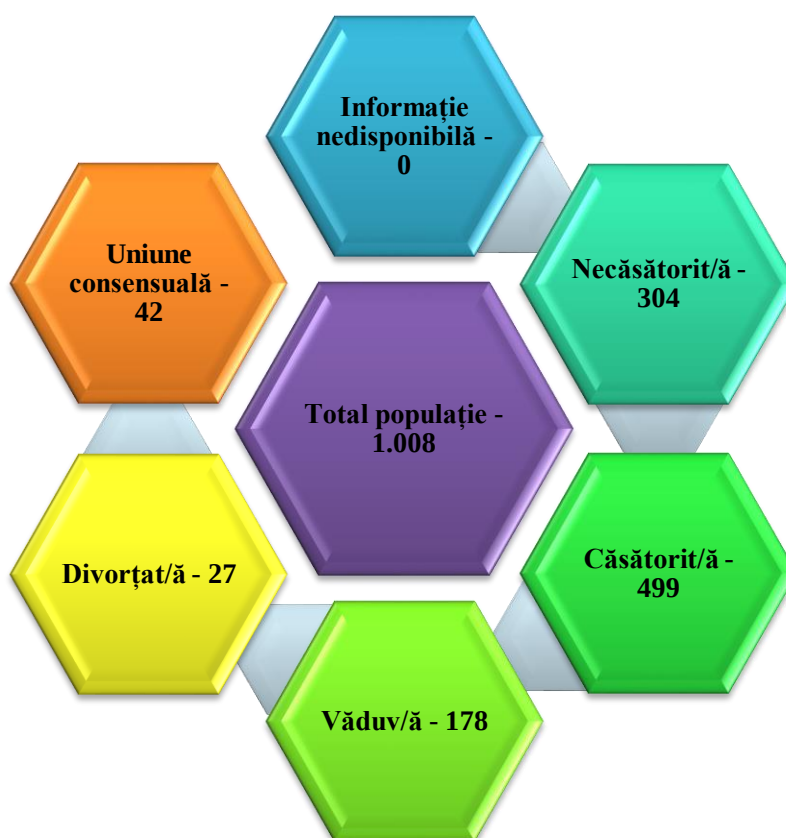

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Populația Comunei Cărbunari pe sexe și stare civilă:

Comuna Cărbunari	Populația stabilă TOTAL	STAREA CIVILĂ LEGALĂ					Persoane care trăiesc în uniune consensuală
		Necasatorit(ă)	Casatorit(ă)	Vaduv(ă)	Divortat(ă)	Informație nedisponibilă	
Ambele sexe	1.008	304	499	178	27	-	42
Masculin	502	205	252	22	23	-	21
Feminin	506	99	247	156	4	-	21

Sursa: Inse – Recensământ 2011

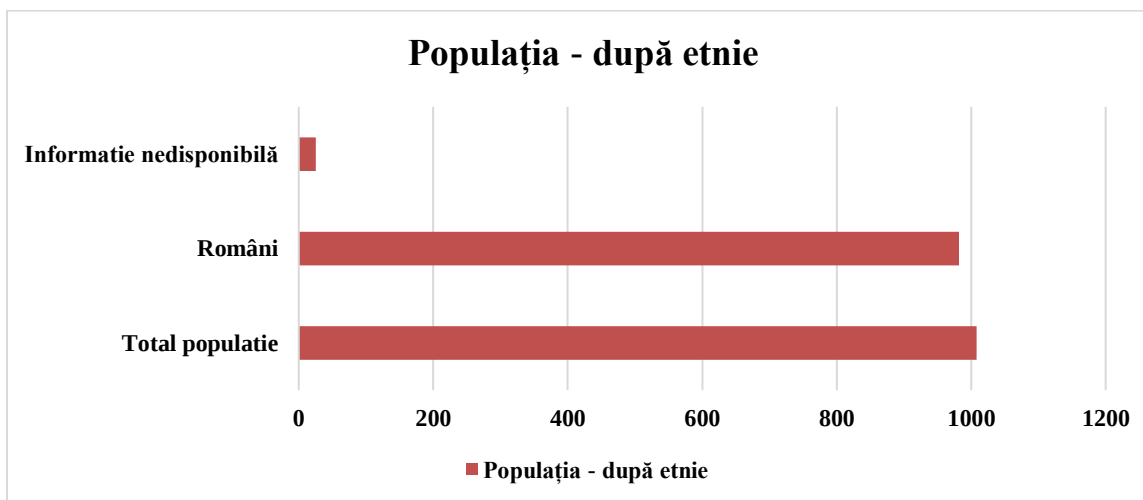

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Populația Comunei Cărbunari – după etnie:

Total populație stabilă	Români	Informație nedisponibilă
1.008	982	25

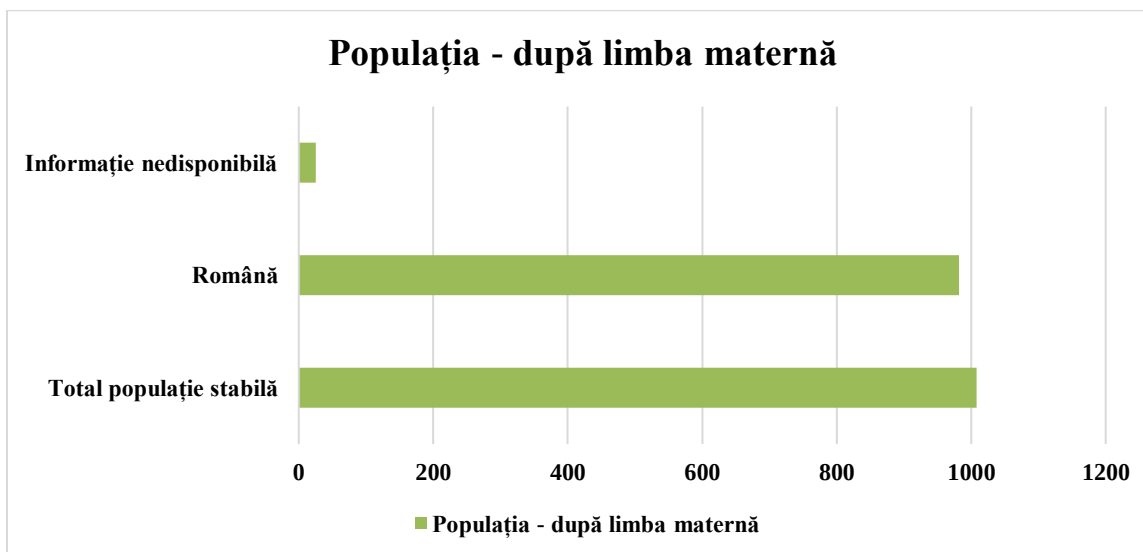
Sursa: Insse – Recensământ 2011

Populația Comunei Cărbunari – după limba maternă:

Total populație stabilă	Română	Informație nedisponibilă
1.008	982	25

Sursa: Insse – Recensământ 2011

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Populația Comunei Cărbunari - după religie:

Total populație stabilă	Ortodoxă	Baptistă	Fără religie	Informație nedisponibilă
1.008	841	138	3	25

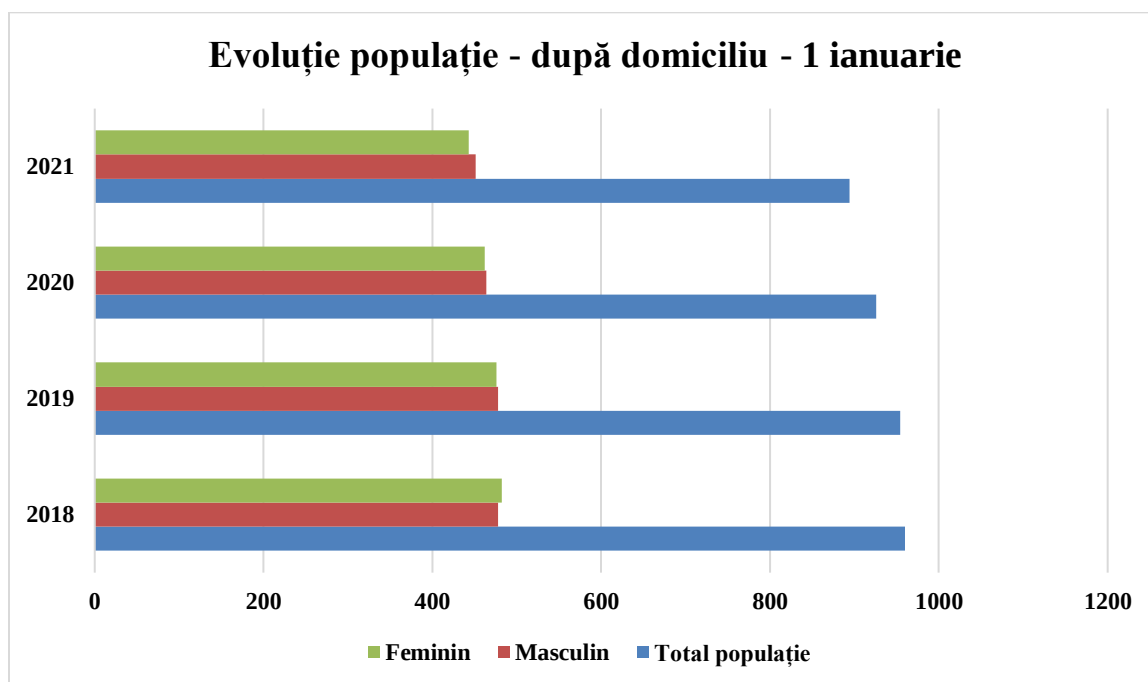
Sursa: Insse – Recensământ 2011

Evoluția populației din comuna Cărbunari – după domiciliu - 1 ianuarie:

Sexe	Anul 1992	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020	Anul 2021
	Număr persoane											
Total	1478	1093	1062	1033	1020	1014	996	983	960	954	926	894
Masculin	726	545	532	518	513	506	493	492	478	478	464	451
Feminin	752	548	530	515	507	508	503	491	482	476	462	443

Sursa: Insse – Baze tempo-

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

6.2.2. Mișcarea naturală și migratorie

Natalitatea - arată frecvența sau intensitatea nașterilor în interiorul unei populații, fiind un fenomen complex, biologic și social influențat de o serie de factori legați între ei: economici, politici, socio-culturali.

Evoluția nou născuților în comuna Cărbunari:

1990	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
17	3	3	1	3	3	7	7	3	7	5	1

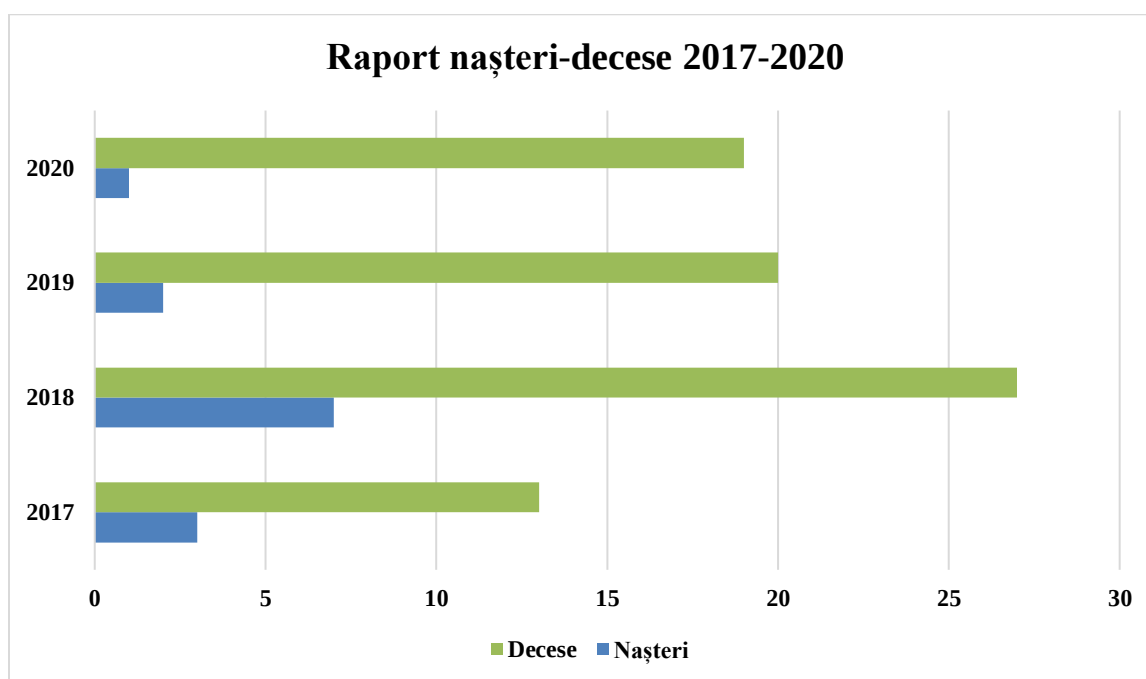
Sursa: Inse –Baze tempo-

Mortalitatea - reprezintă un indice rezultat din raportarea numărului de decese dintr –o populație la totalul populației respective, într – anumită perioadă și pe un anumit teritoriu. Ținând cont și de structura populației.

Evoluția deceselor în comuna Cărbunari:

1990	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
20	25	25	12	19	24	25	19	13	27	20	19

Sursa: Inse –Baze tempo-

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Mișcarea migratorie - este determinată de schimbarea domiciliului în altă țară sau din altă țară în România sau în altă localitate sau din altă localitate.

Evoluția stabilirilor de reședință în comuna Cărbunari:

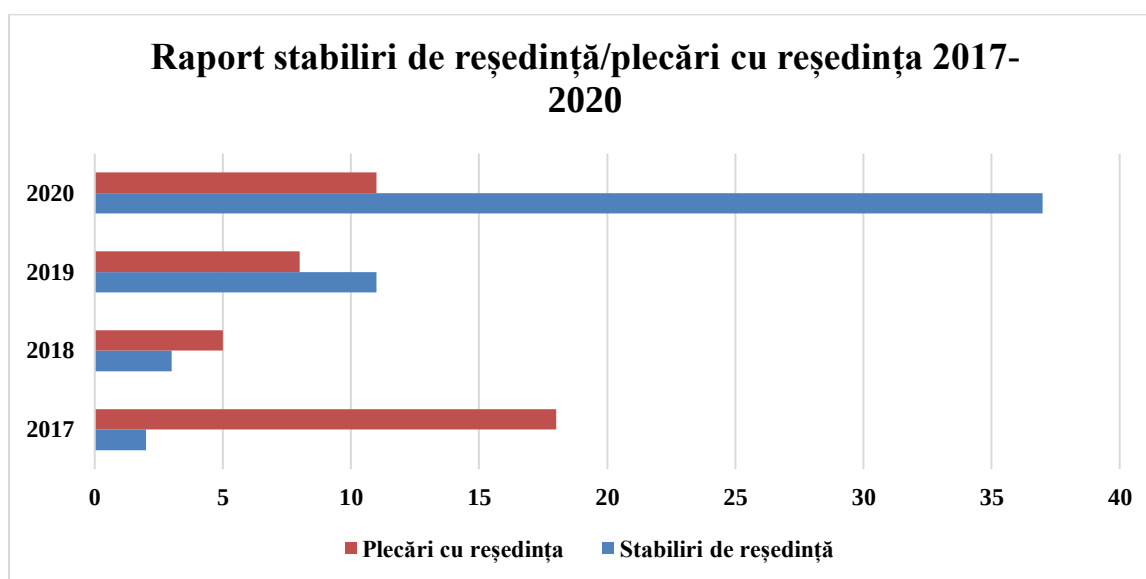
1990	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
11	3	3	1	27	1	9	18	2	3	11	37

Sursa: Insse –Baze tempo-

Evoluția plecărilor cu reședință, din comuna Cărbunari:

1990	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
67	22	12	18	7	11	7	14	18	5	8	11

Sursa: Insse –Baze tempo-

Sporul natural - este un indicator care relevă creșterea sau scăderea naturală a populației. Este definit în literatura de specialitate ca diferență între numărul născuților vii și cel al decedaților dintr-un an. Acesta reflectă echilibrul dintre cele două componente ale mișcării naturale: natalitate și mortalitate.

Comuna Cărbunari - 2019	
Născuți vii	1
Născuți morți	-
Decedați	19
Spor natural	-18
Căsătorii	3
Divorțuri	2

Sursa: Insse –Baze tempo-

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Fenomenul de nupțialitate - reprezintă numărul de căsătorii sau a persoanelor care se căsătoresc într – o anumită perioadă de timp, de obicei anul calendaristic. Pentru analiza nupțialității, este important să ținem cont de vârstă, în majoritatea țărilor existând legislație care stabilește vârsta minimă la care o persoană se poate căsătorii.

Evoluția căsătoriilor în comuna Cărbunari:

1990	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
5	3	3	1	4	3	4	3	4	4	3

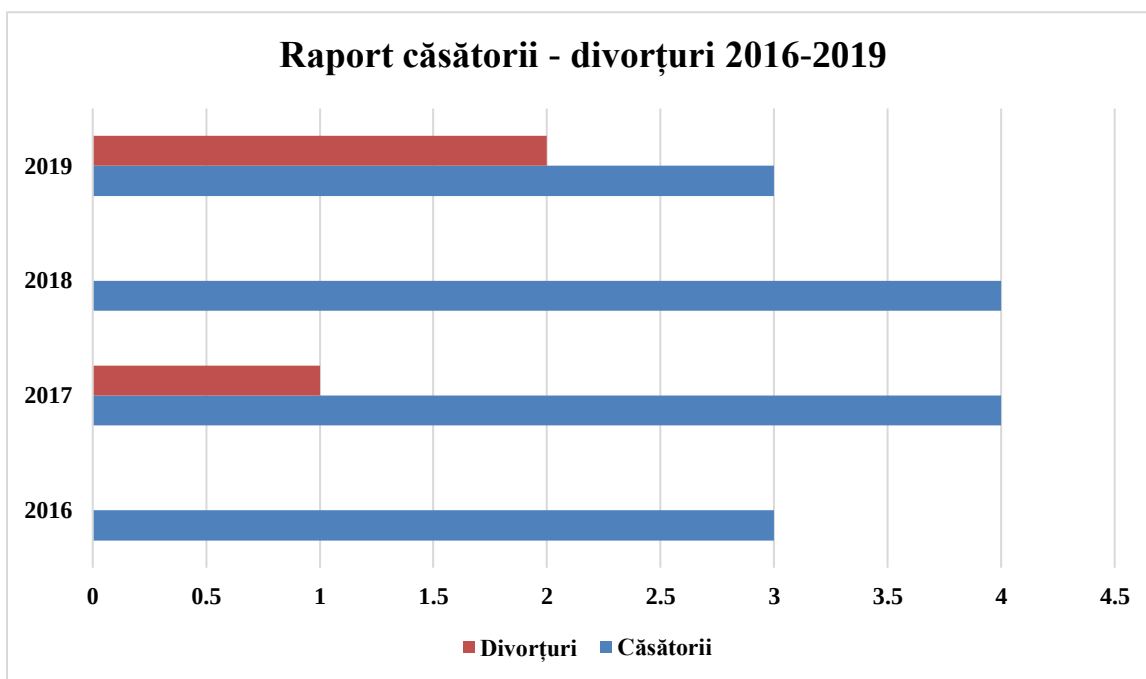
Sursa: Insse –Baze tempo-

Fenomenul de divorț – este definit prin numărul divorțurilor într –o anumită perioadă de timp, de obiceiuri în limitele unui an calendaristic. Intensitatea fenomenului este stabilită prin compararea persoanelor care au divorțat într–o anumită perioadă de timp.

Evoluția divorțurilor în comuna Cărbunari:

1990	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
2	-	-	1	-	1	-	-	1	-	2

Sursa: Insse –Baze tempo-

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

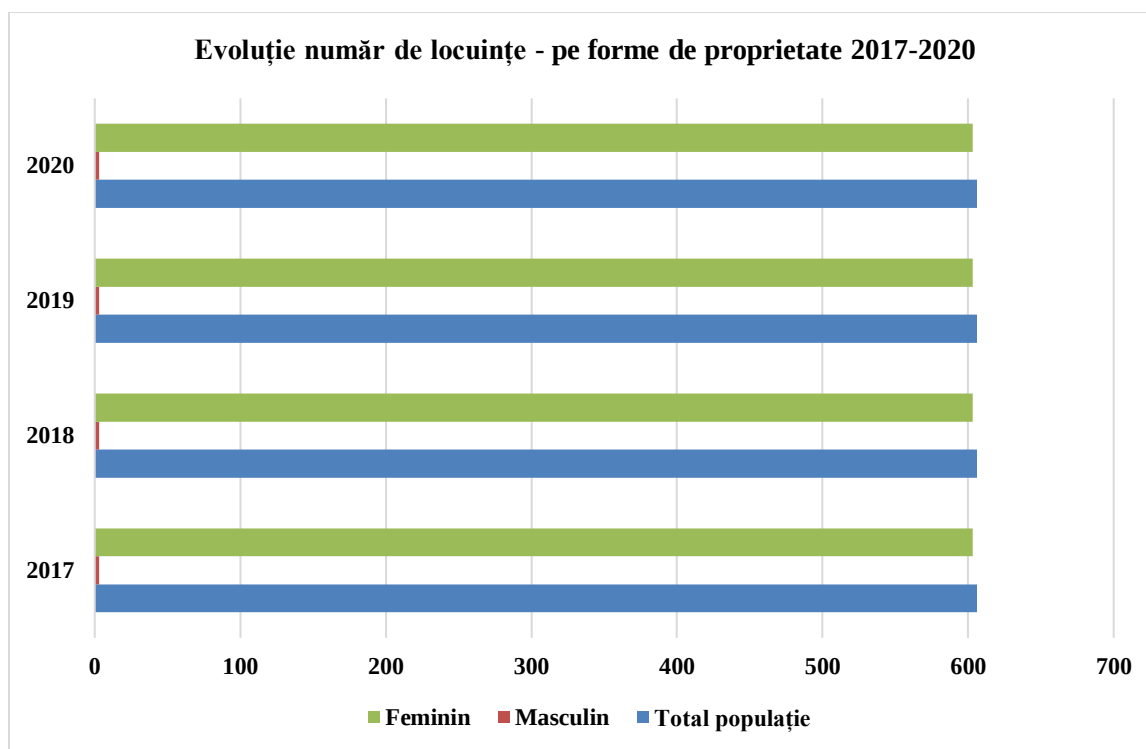
6.3. Locuințe

În comuna Cărbunari fondul locativ era format din 424 de gospodării ce conține 604 locuințe convenționale, conform datelor furnizate de Recensământul efectuat în anul 2011. Din totalul de 424 de locuințe convenționale, 601 de locuințe dispun de instalație electrică, 337 de locuințe au bucătăria amenajată în interior și 139 au amenajate băi și grupuri sanitare în interiorul locuinței, 263 dispun de sistem de canalizare și 263 dispun de instalație de alimentare cu apă.

Evoluția numărului de locuințelor, pe forme de proprietate în comuna Cărbunari:

	Anul 1990	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
Total	632	609	605	606	606	606	606	606	606	606	606	606
Proprietate publică	:	7	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Proprietate privată	:	602	602	603	603	603	603	603	603	603	603	603

Sursa: Insee –Baze tempo-

Eliberarea autorizațiilor de construcții este efectuată de Compartimentul de urbanism al Consiliului Județean din Municipiului Reșița, ca rezultat al lipsei personalului de specialitate.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Evoluția autorizațiilor de construcție eliberate pe tipuri de construcții:

Categorii de construcții	Anul 2016	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2019	Anul 2020	Anul 2020
	Număr	Metri pătrați suprafața utilă	Număr	Metri pătrați suprafața utilă	Număr	Metri pătrați suprafața utilă	Număr	Metri pătrați suprafața utilă	Număr	Metri pătrați suprafața utilă
Clădiri rezidențiale (exclusiv cele pentru colectivități)	-	-	1	255	-	-	-	-	-	-

Sursa: Insee –Baze tempo-

Evoluție suprafață locuibilă existentă, pe forme de proprietate, în comuna Cărbunari:

	Anul 1990	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
	Metri pătrați arie desfașurată	Metri pătrați arie desfașurată	Metri pătrați arie desfașurată	Metri pătrați arie desfașurată	Metri pătrați arie desfașurată	Metri pătrați arie desfașurată
Total	18210	26974	26974	26974	26974	26974
Proprietate publică	:	116	116	116	116	116
Proprietate privată	:	26858	26858	26858	26858	26858

Sursa: Insee –Baze tempo-

6.4. Infrastructura

6.4.1. Infrastructura de drumuri

Rețeaua de drumuri și străzi comunale, împreună cu drumurile județene de pe teritoriul comunei Cărbunari au o lungime de circa 33 km.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Principalele căi de acces către comuna Cărbunari sunt:

- DJ 571 – Oravița- Sasca Montană-Cărbunari-Moldova Nouă;
- DJ 571B - Cărbunari-Șopotul Nou;

DJ 571- are o lungime de 14 km pe teritoriul comunei.

DJ 571B – are o lungime de 10 km pe teritoriul administrativ al comunei Cărbunari.

Străzile comunei au o lungime de 11,076 km, din care DJ 571 are o lungime de 2,5 km. DJ 571 este modernizat și cu gabarit de 6 m lățime. Toate străzile comunei sunt asfaltate, având o lungime de 11,5 km.

Carosabilul pietonal este amenajat de-a lungul DJ-ului cu lățimi mici – 0,60-1,80 m. Drumurile de exploatare forestieră – 18,3 km, asigură relația spre Radmina – comuna Pojejena sau Padina Mare – comuna Gîrnic, fiind trecute în Patrimoniul Domeniului Public al UAT Cărbunari.

Centre urbane apropiate:

- Oravița – 36 km;
- Moldova Nouă – 23 km;

Distanța din central comunei Cărbunari până la:

- București – 478 km;
- Aeroport Caransebeș – 134 km;
- Port Moldova Nouă – 23 km;
- Autostrada Timișoara – Arad – 149 km;

Comuna Cărbunari nu dispune de conexiune feroviară directă. Cea mai apropiată gară este cea din orașul Oravița.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

6.4.2. Alimentarea cu apă și canalizare

Comuna Cărbunari dispune de rețea de alimentare cu apă potabilă care are o vechime de circa 11 ani. Alimentarea cu apă a populației este asigurată și din surse proprii, puțuri săpate de tip fântâni, alimentate din pânza freatică și construite de localnici din piatră sau beton.

Localitatea Ștăpinari are orientarea pantelor spre bazinul Nera, iar satul Cărbunari are orientarea spre bazinul dunărean, prin afluenții acestuia. Pe platou nu există surse de apă cu debit suficient pentru alimentarea cu apă, fiind alese ca sursă două izvoare – Cerbu, ce alimentează pâraul Săliștuța, cu vărsare către Nera.

Cele două localități dispun de un sistem centralizat de alimentare cu apă format din:

- Captare din două izvoare în două rezervoare de câte 30 m³ fiecare;
- Pompare de la sursă spre satul Ștăpinari, prin pompă Jiu – P=55kw și H=200m;
- Rețea principală de aducțiune spre un rezervor din saza satelor cu V=100 m³;
- Rețea de distribuție în localități, aproape gravitațională, dar cu probleme datorate reliefului; Distribuția apei potabile în comuna Cărbunari este administrată de SC Trei Izvoare SRL. Numărul de abonați se ridică la 640, iar costurile pentru m³ de apă este de 5 lei.

În acest moment, comuna Cărbunari nu dispune de rețea de canalizare în sistem centralizat, care să asigure colectarea apelor uzate, inclusiv epurarea lor, utilizându-se fosele septice. Condițiile de relief, cu urcușuri și coborâșuri ale străzilor după zone stâncoase, sau printre doline, fac necesare pompe acționate electric, în mod continuu ceea ce ar determina plata unor sume ridicate dacă s-ar pune în funcțiune un sistem centralizat de canalizare. Compensarea cheltuielilor pentru un sistem de canalizare centralizat pot fi compensate prin folosirea energiei verzi – moriți de vânt, câmpuri de baterii fotovoltaice. Pentru o mai bună administrare autoritățile locale au luat decizia înlocuirii unui posibil sistem de canalizare centralizat cu utilizarea foselor septice.

Proiectul existent, privind sistemul de canalizare centralizat, aflat în faza studiului de fezabilitate, necesită pompe intermediare de transport ape uzate spre o stație de epurare localizată spre Valea Radimnuța. Rețeaua de colectare, în această variantă este mai lungă decât rețeaua stradală, deoarece apar mai multe trasee deviate față de străzi. Rețeaua stradală are o lungime de 8,5 km iar rețeaua de canalizare ar avea o lungime de circa 11,3 km.

O varianta alternativă este cea de scurgere naturală, spre mai multe ministații de spurare biologice, ar elimina sistemul de pompe, dar apare problema deversărilor apelor epurate în emisari aflați în arii protejate.

Altă variantă ar fi realizarea unor bazine locale și intervenția unor stații de spurare mobile, unități care pot deservi mai multe localități cu probleme similare.

Apele pluviale din comună sunt colectate prin intermediul rigolelor și șanțurilor amplasate pe marginea drumurilor, evacuarea apei făcându-se în mod natural. Satele fiind amplasate pe culmea dealurilor, scurgerea este naturală fără a provoca inundarea zonelor locuite. Rigolele sunt slab dimensionate și necesită întreținere permanentă.

Relieful muntos impune construirea unui sistem de fose septice deoarece terenul nu permite construirea unui sistem centralizat de canalizare.

Apele pluviale din comună sunt colectate prin intermediul rigolelor și șanțurilor amplasate pe marginea drumurilor, evacuarea apei făcându-se în mod natural.

6.4.3. Alimentarea cu energie electrică și iluminatul public

Lungimea rețelei de electricitate din comuna Cărbunari este de aproximativ 11 km.

Gradul de acoperire a teritoriului comunei Cărbunari cu instalația electrică este de 100% și nu există zone neelectrificate la nivel local. Cele două localități sunt străbătute perimetral de 2

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

linii electrice de 100 kv, pe axa Moldova Nouă–Năidaș-Oravița. Alimentarea cu energie electrică se face din linia de medie tensiune LEA 20 kv, ce pornește din stația de transformare de 110/220 kv de la Oravița. Rețeaua de deservire este pozată pe stâlpi electrici de beton.

Rețeaua de iluminat public, acoperă întreg teritoriul comunei pe o lungime de circa 11 km. Administrația locală a implementat un proiect prin care s-a realizat modernizarea rețelei de iluminat public prin înlocuirea becurilor normale cu becuri tip led, în proporție de 85%. Se are în vedere și modernizarea întregii rețele de pe străzile secundare. Rețeaua locală de alimentare cu energie electrică și rețeaua de iluminat public dispune de trei posturi de transformare – două transformatoare în localitatea Cărbunari și un transformator în localitatea Știnăpări.

Este necesară finalizarea modernizării rețelei de iluminat public, amplificarea puterii instalate a unor posturi de transformare necorespunzătoare și înlocuirea anumitor tronsoane de rețea învechite. Pentru obiective mari, propuse în afara localităților, este necesară extinderea rețelei de medie tensiune și realizarea unor posturi de transformare noi.

Rețelele electrice de joasă tensiune care alimentează consumatorii casnici, industriali sau obiectivele publice sunt amplasate de-a lungul străzilor, în traseu aerian, comun cu iluminatul public, telefonie și televiziune prin cablu (unde este cazul).

6.4.5. Energie termică

Pentru încălzirea locuințelor și a tuturor celorlalte obiective - instituții publice și servicii, agenții economici de pe teritoriul localității, în sezonul rece, pentru prepararea apei calde menajeră, preparare hrană sau pentru diverse nevoi tehnologice, energia termică necesară se produce prin utilizarea următoarelor echipamente :

- centrale termice individuale pe bază de combustibil solid sau lichid ;
- sobe de încălzit sau aragaze pentru preparare hrană, pe baza de combustibil solid, lichid sau gaz lichefiat (butelii) ;
- diferite echipamente ce utilizează energia electrică.

Utilizarea combustibilului solid, se face, ca și până acum, în sobe clasice de teracotă cu acumulare de căldură, precum și în alte surse de energie termică, dintre care unele cu randament ridicat fiind cazanele care funcționează pe principiul gazeificării lemnului. Toate instituțiile publice din comuna Cărbunari, sunt încălzite cu ajutorul centralelor termice pe bază de combustibil solid – lemn.

6.4.6. Alimentare cu gaze naturale

Comuna Cărbunari nu dispune de rețea de alimentare cu gaze naturale. Administrația locală are în vedere ca în perioada de finanțare 2021-2027 să se aplice pentru accesarea de fonduri în vederea construirii sistemului inteligent de distribuție a gazelor naturale: „Înfiintare sistem inteligent de gaze naturale în comunele Cărbunari, jud. Caraș-Severin.

Aceasta facilitate este importantă atât pentru consumatorii casnici, cât și pentru necesitățile tehnologice ale unor obiective economice, agricole sau industriale ce se doresc a se dezvolta în viitor pe teritoriul comunei.

Este recomandabil ca alimentarea cu gaze naturale să fie cuplată cu alte surse de energie termică, în special surse de energie regenerabilă - energia solară, eoliană, biomasa - prin montarea în paralel a unor sisteme hibride, atât pentru economisirea combustibililor fosili, cât și pentru reducerea emisiilor de gaze nocive.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

6.4.7. Transport public local

Locuitorii comunei Cărbunari beneficiază de facilitățile asigurate de transportul privat asigurat prin tranzitarea teritoriului comunei de cursele ce asigura legatura cu orașele Caransebeș, Lugoj sau Reșița prin intermediul firmei locale de transport S.C. BMI Narcis S.R.L.

6.4.8. Serviciul de salubritate

Pe teritoriul comunei Cărbunari se asigură locuitorilor servicii de gestionare a deșeurilor locale. Serviciile de salubritate sunt asigurate de firma SC Recycling SRL, cu sediul în orașul Oravița. Costurile pentru serviciile prestate se ridică la suma de 8 lei / lună / locuitor. Serviciile sunt salubritate sunt efectuate de două ori pe lună.

În urma semnării Contractului de finanțare nr. 128.521/19.03.2012, Consiliul Județean Caraș-Severin implementează proiectul “Sistem integrat de management al deșeurilor în județul Caraș-Severin”. Investițiile vor fi finanțate din POS Mediu și cuprind:

- Centrul de Management Integrat la Deșeurilor Lupac- depozit ecologic, stație sortare, stație tratare;
- Stații de transfer la Oțelul Roșu, Bozovici și Pojejena;
- Închiderea celor 8 depozite urbane de deșeuri existente și a depozitelor rurale neconforme din cele 69 de comune;

6.4.9. Rețea de telecomunicații

Telefonie fixă

Pe teritoriul comunei Cărbunari nu există rețea de telefonie fixă, cablu optic.

Telefonia mobilă

Conexiunea la telefonia mobilă este asigurată, prin intermediul rețelelor GSM existente pe teritoriul comunei Cărbunari sau în UAT-urile învecinate – Orange, Vodafone, Telekom Mobil, Digi, RDS.

Recepție semnal TV și internet

Recepția semnalului TV și conexiunea la internet este asigurată prin intermediul antenelor individuale sau prin rețeaua stradală de cabluri aeriene, de către firme specializate.

Servicii poștale

În comuna Cărbunari, serviciile poștale sunt asigurate prin intermediul unui Oficiu al Poștei Române.

6.5. Mediu

În comuna Cărbunari nu există factori industriali care să contribuie la poluarea mediului înconjurător.

Alte forme de poluare care există la nivel local, este poluarea prin – circulație rutieră, surse difuze de combustie, activități agrozootehnice, emisii rezultate de pe platforme – deșeuri (mirosuri, autoaprinderi), depozitarea deșeurilor în locurile neamenajate, respective necolectarea selectivă a deșeurilor.

Calitatea apelor poate fi deteriorată prin deversări de reziduri necontrolate direct în apele curgătoare de la unități de producție și gospodării individuale.

Calitatea aerului poate să fie alterată din cauza traficului rutier prin emisia de noxe, praful datorat străzilor pietruite și de pământ.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

6.5.1. Schimbări climatice și eficiența energetică

Îmbunătățirea eficienței energetice a fondului existent de clădiri este esențială, nu doar pentru atingerea obiectivelor naționale referitoare la eficiența energetică pe termen mediu, ci și pentru a îndeplini obiectivele pe termen lung ale strategiei privind schimbările climatice și trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în anul 2050.

Pentru încălzirea locuințelor și a tuturor celorlalte obiective - instituții publice și servicii, agenții economice din teritoriul localităților, în sezonul rece, pentru prepararea apei calde menajeră, preparare hrană sau pentru diverse nevoi tehnologice, energia termică necesară se produce prin utilizarea următoarelor echipamente : centrale termice individuale pe bază de gaze naturale; sobe de încălzit și aragaze de preparare hrană, pe bază de gaze naturale ; centrale termice individuale pe bază de combustibil solid sau lichid ; sobe de încălzit sau aragaze pentru preparare hrană, pe baza de combustibil solid, lichid sau gaz lichefiat (butelii) ; diferite echipamente ce utilizează energia electrică.

Comuna Cărbunari nu dispune de rețea de alimentare cu gaze naturale. Administrația locală are în vedere în perioada 2021-2027 accesarea de fonduri pentru implementarea proiectului privind înființarea unui sistem inteligent de distribuție a gazelor naturale. Aceasta facilități este importantă atât pentru consumatorii casnici, cât și pentru necesitățile tehnologice ale unor obiective economice, agricole sau industriale ce se doresc a se dezvolta în viitor pe teritoriul comunei.

Măsuri

1. Creșterea gradului de utilizare a surselor de energie regenerabilă. Este recomandabil ca alimentarea cu gaze naturale să fie cuplată cu alte surse de energie termică, în special surse de energie regenerabilă - energia solară, eoliană, biomasa - prin montarea în paralel a unor sisteme hibride, atât pentru economisirea combustibililor fosili, cât și pentru reducerea emisiilor de gaze nocive.

2. Combaterea săraciei energetice și reducerea facturii de energie prin renovarea clădirilor publice mai vechi. Pentru clădirile de interes public, social și cultural (primarie, 1 școală gimnazială, 1 dispensar medical, 2 cămine culturale), aflate în administrarea publică, este recomandabilă aplicarea unor măsuri de creștere a eficienței energetice și reducerii emisiilor de CO₂, cum ar fi: îmbunătățirea izolației termice a anvelopei clădirilor; reabilitarea și modernizarea, după caz, a instalațiilor pentru prepararea, distribuția și utilizarea agentului termic pentru încălzire și a apei calde de consum, a sistemelor de ventilare și climatizare; înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescent și incandescent cu corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață, tehnologie LED.

6.6. Infrastructura de sănătate

6.6.1. Medicină umană

Locuitorii comunei au la dispoziție un dispensar medical care include un cabinet de medicină de familie. Servicii medicale sunt asigurate locuitorilor prin prezența unui medic de familie, care asigură serviciile medicale o zi pe săptămână și de o asistentă medicală prezentă trei zile pe săptămână. Pentru a asigura permanența unui medic de familie, autoritățile locale pot pune la dispoziția acestuia un apartament situat în incinta clădirii dispensarului.

Pe teritoriul comunei Cărbunari nu funcționează o farmacie umană.

6.6.2. Medicină veterinară

Pe teritoriul comunei Cărbunari nu funcționează un cabinet medical veterinar. Serviciile medicale veterinare sunt asigurate de un asistent veterinar sau de medici veterinari ce își desfășoară activitatea în comunele învecinate și care asigură serviciile medicale veterinare la solicitarea locuitorilor.

6.7. Asistență socială

Sistemul de asistență socială - reglementează modul de aplicare a legislației naționale în domeniul asistenței sociale adaptată la nevoile comunități din Comuna Cărbunari.

Obiectivul intervenției asistenței sociale este de a sprijini pe cei aflați în dificultate să obțină condițiile necesare unei vieți decente, ajutându-i să-și dezvolte propriile capacități și competențe.

Următoarele categorii de persoane constituie în mod special obiectul intervenției activităților de asistență socială:

- familii sărace: familii fără venituri sau cu venituri mici în care unul dintre părinți este șomer, familii monoparentale, familii cu mulți copii al caror necesar depășește veniturile părinților;
- copii care traiesc în mediu familial și social advers, abandonati și instituționalizați;
- minori delincvenți, tineri neintegrați;
- persoane dependente de droguri și/sau alcool;
- persoane abuzate fizic și sexual;
- persoane cu handicap fizic și/sau psihic;
- persoane cu boli cronice și degenerative fără susținători legali;
- persoane în vârstă aflate în incapacitate de autoservire;
- persoane care au suferit în urma calamităților naturale, sociale;
- persoane care au suferit discriminări (sociale, fizice, economice, psihologice) - grupări minoritare cu mai puține drepturi față de populația majoritară.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Sistemul de asistență socială se bazează pe principiul sprijinirii persoanelor aflate în dificultate la un moment dat în funcție de necesitățile lor, sursa financiară fiind reprezentată de fonduri bugetare de stat sau fonduri obținute de la indivizi sau comunitate. În acest caz, prestația se face în funcție de nevoile existente, conform principiului solidarității sociale și nu dependent de contribuția personală anterioară.

Nr. Crt.	Denumire serviciu social	2017	2018	2019	2020
1	VMG	11	9	13	10
2	ASF	6	6	5	4
3	Persoane cu handicap	12	18	17	16
4	Insotitori persoane cu handicap	1	1	1	2
5	Copii în plasament	0	0	0	2
6	Copii adoptati	0	0	0	0
7	Nr. Interventii echipa mobila	0	0	0	0
8	Copii abandonati în spital	0	0	0	0
9	Anchete sociale efectuate	47	43	52	48
10	Ajutoare de urgenta	0	0	0	0
11	Ajutor înmormantare	0	0	0	0

Serviciul de asistență și protecție socială, din cadrul primăriei din comuna Cărbunari este oferit populației prin intermediul unui angajat.

6.8. Educație

În trecut, în Banat existau școli confesionale, în care se pregăteau copiii celor mai înstărite familii. Principalul obiect care se predă era religia.

În anul 1776 se face organizarea învățământului din Banat în baza legii administrative, dată de Curtea de la Viena. Guvernatorul României din acel timp dădea ordin ca toate comunele care au biserică să-și clădească școală, la care să fie numiți învățători calificați. Astfel iau naștere școlile comunale, dar sunt prea puțin frecventate de elevi.

În luna august 1777, împărăteasa Austriei publica faimosul decret cunoscut sub denumirea de „*Ratio educationes totisque rei litterarie per Regnum Hungariae et Provinciae eidem adnexas*”. În realitate documentul nu este o lege, ci un complex de legi, de principii referitoare la învățământ, din care avea să decurgă sistemul școlar din Austria și țările de sub coroana habsburgilor.

Conform acestei legi, învățământul din Banat devine o problemă publică, iar școlile instituții publice. Acest decret prevedea ca „fiecare națiune să fie instruită prin școlile naționale.” Aceste școli erau întreținute de comune, preoți și proprietari funciari, care erau obligați să le acorde tot sprijinul.

În anul 1791, în comitatul Caraș existau 144 de școli.

Principală cauză a școlarizării reduse și frecvenței neregulate, o constituia sistemul social-economic și starea de sărăcie a locuitorilor. Tot din această cauză nu se puteau construi spații de școlarizare încăpătoare iar comunitățile nu puteau asigura întreținerea învățătorilor.

În anul școlar 1791- 1792, Vasile Nicolici, director școlar și inspector în comitatul Timiș, a ținut un curs pentru „*preparanzii școlari*”, în limba română și germană. Cursul a fost frecventat de 60 de tineri, dornici să devină învățători. La sfârșitul cursului s-a dat examen și au fost stabilite

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

calificativele la fiecare obiect de învățământ studiat: metodică, aritmetică, caligrafia, scrierea după dictare, ortografia, catehismul, îndrumarea în comportarea morală, cântarea bisericească, limba germană.

În comuna Cărbunari, în prezent, copii au acces la sistemul de învățământ public care include:

- Școala Gimnazială Cărbunari;
- Grădinița cu program normal Cărbunari;

Corpul profesoral, sub conducerea Dnei. Director Anda Raluca Chirilă, este format din 12 cadre didactice.

Școala Gimnazială Cărbunari

În anul școlar 2020-2021, efectivele de elevi au cuprins:

- Clasele 0-VIII – 42 elevi;

Unitatea de învățământ din satul Cărbunari dispune de 5 săli de clasă și un laborator de informatică. Imobilul este utilizat atât pentru școală dar și pentru grădiniță.

Unitatea de învățământ dispune de o bibliotecă școlară ce conține circa 500 de volume.

Grădinița cu program normal Cărbunari

În anul școlar 2020-2021, efectivele de elevi au cuprins:

- 17 de preșcolari;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Evoluția populației școlare – pe niveluri de educație:

Niveluri de instruire	Anul 1992	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Total	169	92	81	72	68	61	64	53	53	44	44
Copii înscriși la grădiniță	66	28	20	17	16	15	13	12	13	14	18
Elevi înscriși în învățământul primar	:	:	:	:	24	24	23	19	18	14	14
Elevi în învățământul gimnazial	:	:	:	:	28	22	28	22	22	16	12

Sursa: INSSE -baze tempo

Evoluția numărului cadrelor didactice – pe niveluri de educație

Niveluri de instruire	Anul 1992	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Total	13	10	12	8	7	9	6	8	10	10	9
Învățământ preșcolar	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Învățământ primar	:	:	:	:	3	3	2	2	2	2	2
Învățământ gimnazial	:	:	:	:	3	5	3	5	7	7	6

Sursa: INSSE -baze tempo

Parcuri și locuri de joacă

Pe teritoriul comunei Cărbunari, este parțial amenajat un parc ce include și un loc de joacă ce necesită reamenajare. Parcul poartă numele de Parcul Pionierilor fiind amenajat în perioada anilor 1950.

Autoritățile locale au în vedere amenajarea de locuri de joacă în cadrul instituției de învățământ și în celălalt sat component ale comunei.

6.8.2. Cultura

1950-1960, se începe construcția Căminelor Culturale, locul unde se concentrau manifestările culturale artistice locale.

Primul Cămin Cultural, înființat în comuna Cărbunari datează din anul 1947 și purta numele lui Gheorghe Gheorghiu Dej, fără a avea un sediu.

În prezent, Cămine Culturale există în ambele sate ale comunei Cărbunari ce au drept scop găzduirea unor manifestări culturale artistice, festivități dar și celebrarea unor momente importante din viața locuitorilor – nunți, botezuri, parastase, aniversări.

Căminul Cultural din Cărbunari necesită reamenajare și modernizare fiind construit în anul 1961 iar cel din satul Știnăpări, construit în anul – 1958, a fost modernizat și reabilitat parțial.

6.8.3. Biblioteci

În prezent, în comuna Cărbunari nu este amenajată o bibliotecă comunală.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

6.8.4. Viața spirituală

La nivelul comunei Cărbunari funcționează două lăcașe de cult ortodoxe și două case de rugăciuni ce aparțin cultului baptist.

Biserica Ortodoxă Cărbunari a fost construită între în perioada anilor 1810-1834. În acest moment nu este înscrisă pe lista monumentelor istorice din județ. Parohia este formată de o comunitate de enoriași în număr de 429, respectiv 186 de familii.

Biserica ortodoxă din Știnăpări a fost construită în anul 1947.

Cele două Case de rugăciuni ale cultului baptist poartă numele – Maravata – Domnul vine și Beteel – Casa Domnului.

Casa de rugăciune din satul Cărbunari deservește o comunitate de 62 de enoriași iar cea din satul Știnăpări – 86 de enoriași.

Pe teritoriul comunei Cărbunari cele două culte religioase dispun fiecare de câte două cimitire amplasate în fiecare sat component al comunei.

6.8.5. Evenimente culturale locale

În comuna Cărbunari sunt organizate diverse evenimente culturale locale prilejuite de aniversarea unor evenimente religioase – Sărbătoarea Rusaliilor – când are loc Ruga satului.

6.8.6. Turism

Comuna Cărbunari dispune de un potențial turistic important dar neexploatat.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Pe teritoriul comunei Cărbunari în prezent nu mai este amenajat un Punct de informare turistică.

Turiștii dispun de serviciile de cazare la agropensiunea Casa Bunicii.

Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița se întinde pe o suprafață de 36.758,00 ha. Unitățile administrativ-teritoriale care fac parte din parc sunt: Anina, Bozovici, Lăpușnicu Mare, Șopotul Nou, Cărbunari, Sasca Montană, Ciclova Romană, Oravița.

Rezervația naturală Beușnița, Rezervația Naturală Cheile Nerei, dau posibilitatea valorificării zonei sub aspect turistic. Vegetația și fauna cu influențe mediteraneene cuprind specii de plante și animale endemice și chiar unice.

Ca obiective turistice se pot menționa:

- Lacul și Peștera Dracului – cel mai important obiectiv geomorfologic din zonă, fiind cel mai mare lac carstic natural din România;
- Cheile Nerei – Văile carstice Ogașul Ulmului Mare, Ogașul Porcului, Ogașul Hameliug
- Cheile Șușarei;
- Cascada Șușara;
- Valea Boiștei – Peștera Izvorul Boiștei, Poiana Boiștii, Villa Rustica, Poiana și Podul Runcii;
- Valea Radimna – Peștera Urzicari, Poiana Zăvoi;
- Văile Zăvoi, Țipău și Bolborosu;
- Minele Urbanus – Valea Țipău;
- Minele Romane;
- Peștera de la Fagul Împreunat;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

- Avenul Speranței;
  - Avenul din Valea Ulmului Mic;
  - Fășangul – sărbătoare a satului ce se desfășoară în luna februarie/martie;
  - Rusaliile – zi de rugă în comună;
  - Pițărăii – sărbătoarea familiei de Crăciun;
  - Traseu de rafting/caiac pe râul Nera între Șopotul Nou și Sasca Montană;
- Pe teritoriul comunei funcționează și un Centru de Educație Ecologică și Promovarea

Turismului.

6.8.7. Activități sportive

Comuna Cărbunari dispune de un teren de fotbal neamenajat. Acesta este utilizat de tinerii și copii din comună. Autoritățile locale au în vedere și amenajarea unui teren de sport cu teren sintetic dar și reamenajarea terenului de fotbal.

6.9. Economie

Spațiul rural al comunei Cărbunari este caracterizat ca fiind un spațiu rural cu economie de subzistență. Activitățile economice s-au dezvoltat în concordanță cu potențialul și resursele locale, economia fiind axată pe cultura plantelor, creșterea animalelor, activități forestiere și prestări de servicii.

6.9.1. Relații economice

Comuna Cărbunari are relații economice cu localitățile urbane apropiate – orașele Băile Herculane, Reșița, Oravița, Moldova Nouă care sunt o sursă de aprovizionare cu bunuri și produse de larg consum, dar și cu locuitorii din comunele învecinate cu care realizează schimburi de produse agro– zootehnice în cadrul târgurilor săptămânale organizate în zonă.

Relațiile cu zonele urbane se realizează în dublu sens, deoarece în orașe se comercializează produse rezultate din gospodăriile locuitorilor din comuna Cărbunari. Astfel, zona rurală reprezintă și sursa de materie primă pentru industria din orașe, cu preponderență industria alimentară.

Apropierea de centrele urbane exercită o influență favorabilă asupra întregii vieți economico – sociale a comunei.

Relațiile economice cu străinătatea sunt asigurate datorită migrării locuitorilor comunei în țări străine (SUA, Italia, Spania, Germania).

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

6.9.2. Lista agenților economici din Comuna Cărbunari

CĂRBUNARI
CORBAN HEMISTDAMA S.R.L
M&Y POPUP TRAVEL S.R.L.
MOTO CLAUDIU CONSTRUCT S.R.L.
STROIA GEORGIANA & MIRIAM S.R.L.
BL ASIRAL STAR S.R.L.
I & G DEI RUSTIC SRL
EAST WEST EXPERTISE SRL
MARYS & MARYELLA SRL
CAR & OABĂ FOREST SRL
ALEX ȘI PAF CONSTRUCT SRL
ICA & VIO SRL
HOUSE KING TURIST SRL
REMY IMPEX SRL
PFA SIMINICEANU ANGELICA-ANA
PFA ȘÎRBU NARCIS - DANIEL
PFA SCHINTEIE GHEORGHE
PFA SCHINTEIE M. MARIA
ȘTINĂPARI
MUNTEANU FLAVIUS IOAN S.R.L.
COOPER NARCIS S.R.L
CLAND ACL ANDRITOI S.R.L.-D.
CALA CĂLĂIȚĂ S.R.L.
MIROLUCAS SRL
NUȚI MIȘCO SRL
COPER COMPANY SRL
PFA LUPU M. FLOAREA
PFA PANICI MIHAELA
PFA MUNTEANU N. NICOLAE
PFA RUSE MĂRIOARA
ASOCIAȚIA CRESCĂTORILOR DE BOVINE CĂRBUNARI

Târguri și piețe locale

Pe teritoriul comunei Cărbunari, nu este amenajat un spațiu destinat unui târg săptămânal.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Evoluția numărului mediu al salariaților din comuna Cărbunari

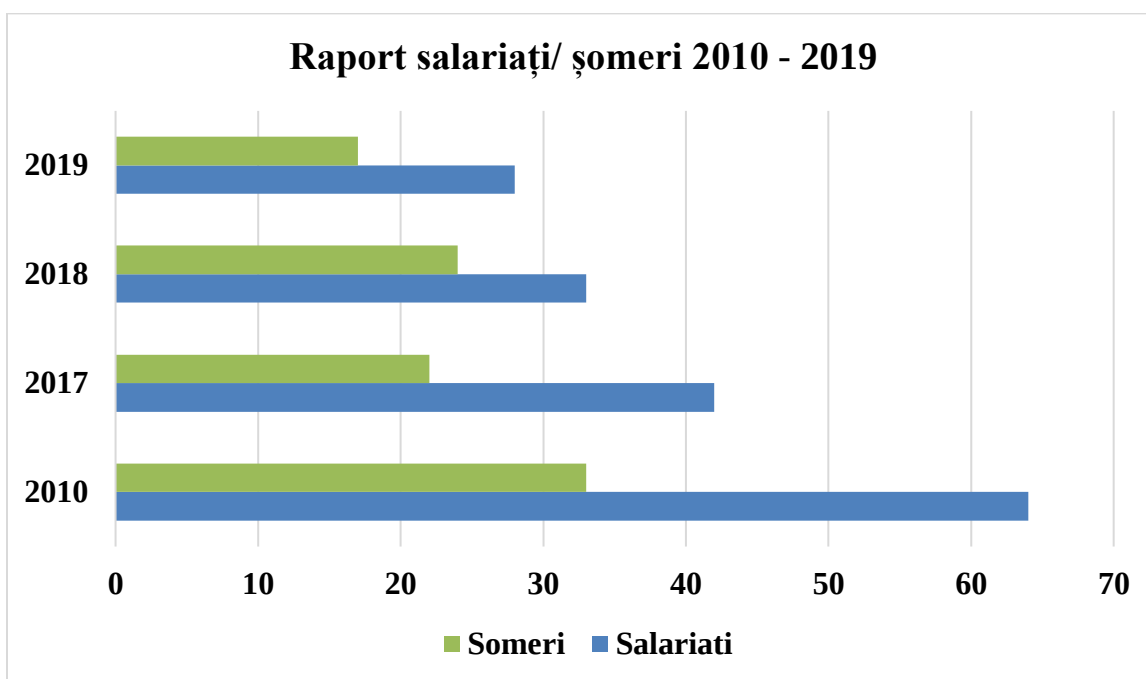
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
64	66	57	44	42	48	44	42	33	28

Sursa: Insee –Baze tempo-

Evoluția numărului mediu al șomerilor din comuna Cărbunari

Sexe	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total	33	27	15	16	19	15	9	22	24	17	19
Masculin	22	13	12	11	16	12	6	15	14	10	14
Feminin	11	14	3	5	3	3	3	7	10	7	5

Sursa: Insee –Baze tempo-

6.9.3. Agricultură

Producția vegetală - condițiile geografice și climatice din zona comunei Cărbunari, favorizează dezvoltarea agriculturii. Pe terenurile comunei se pot cultiva un număr redus de specii. Culturile de bază sunt cele de cartofi și porumb și într-o mică măsură și grâu.

6.9.5. Zootehnia

Condițiile geografice și climatice existente în zona comunei Cărbunari sunt favorabile creșterii de animale. Creșterea animalelor reprezintă o altă ocupație de bază a populației, favorizată de existența unor suprafețe generoase de pășuni – 366 ha și fânețe – 251 ha. Activitatea se adresează preponderent creșterii de bovine, porcine, ovine, caprine, cabaline, păsări, preponderent în gospodăriile individuale.

Suprafețele de pășuni și fânețe, necesită măsuri de protecție pentru a crea condiții favorabile dezvoltării zootehniei.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Creșterea animalelor este ocupație tradițională, care a asigurat locuitorilor resursele de hrană, animalele fiind folosite și la munca câmpului. Activitățile organizate, în domeniul zootehniei, au dispărut aproape în totalitate datorită desființării și lichidării bazei materiale ale fostelor CAP-uri, multe din activități fiind în regres continuu, destructurate, sau complet sistate. Activitatea de creștere a animalelor se desfășoară în prezent preponderent în gospodăriile populației în sistem privat individual sau asociativ, efectivele de animale fiind în scădere de la an la an.

Efectivele de animale înregistrate în cadrul Registrului Agricol:

	-Nr. capete-			
	2017	2018	2019	2020
Bovine	100	90	80	75
Ovine	120	170	170	170
Caprine	-	-	-	-
Cabaline	10	10	10	10
Pocine	200	195	195	180
Păsări	550	600	650	750
Familii de albine	150	150	170	200
Iepuri de casă	30	35	45	60

Sursa: Registrul agricol

6.9.6. Pomicultură

Pomicultura este reprezentată prin existența exploatațiilor individuale. Condițiile geografice determină existența livezilor pe suprafețe restrânse.

6.9.7. Apicultura

Apicultura beneficiază de atenție din partea localnicilor. Pe teritoriul comunei numărul familiilor de albine a crescut în perioada 2017-2019 de la 150 la 200.

6.9.8. Viticultura

Pe teritoriul comunei viticultura este insuficient dezvoltată fiind practică în cadrul gospodăriilor individuale pentru consumul propriu. Soiurile fiind de viță de vie hibridă.

6.9.9. Piscicultură

Amenajările piscicole nu sunt prezente pe teritoriul comunei Cărbunari. Pescuitul se poate practica pe Nera sau în zona Lacului Dracului.

6.9.10. Silvicultură

Pe teritoriul comunei Cărbunari există suprafețe întinse de teren acoperite de păduri – 5.789,11 ha. Cele 5.789,11 de ha se află în administrarea Ocolurilor Silvice Sasca Montană și Moldova Nouă.

Esențele lemnoase ce alcătuiesc pădurile de pe teritoriul comunei Cărbunari sunt în principal – stejar, fag, frasin etc.

Activitatea forestieră este desfășurată de două firme locale:

- SC House King Turist SRL
- SC Coper Company SRL

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

6.10. Administrația publică locală

Funcție	Nume și prenume
Primar	Gheorghe Prăsnescu
Consilier Primar	Maria Adelina Popescu
Viceprimar	Gheorghe Mănescu
Secretar general	Ana Boboescu
Contabil	Nicoleta Eva Albu
Consilieri	Mănescu Gheorghe
	Sava Remus Ionut
	Siniova Oxana
	Schinteie Cristian
	Petrovici Gheorghe
	Ion Boboescu
	Ioan Copocean
	Nițulescu Adrian Hary
	Schinteie Ion

II. ANALIZA SWOT

Primul pas în elaborarea Strategiei de dezvoltare locală a comunei Cărbunari a fost evaluarea situației curente a comunei din perspectiva domeniilor cheie care a permis analiza în detaliu a tuturor aspectelor pozitive și negative ale evoluției sale.

Scopul final al acestei evaluări reprezintă atât formularea obiectivelor strategice ale comunei Cărbunari pe termen lung, cât și stabilirea direcțiilor de dezvoltare pentru a atinge obiectivele stabilite.

În procesul de elaborare a strategiei s-a folosit analiza SWOT, ca instrument managerial, pentru evaluarea și prezentarea sintetică a aspectelor celor mai importante care vor afecta, într-un mod sau altul, evoluția viitoare a comunei Cărbunari.

Orice comunitate trebuie să asimileze și să promoveze o viziune strategică în ceea ce privește dezvoltarea sa în viitor.

Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă haotică, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se consumă irațional resurse.

Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru coerent și când există o coordonare la nivel strategic.

Procesul de planificare strategică (PPS) a vizat definirea reperelor strategice de dezvoltare a unei comunități pe o perioadă de 7 ani. Etapele metodologice principale ale PPS au fost următoarele:

- Realizarea unei analize preliminare;
- Stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategice a comunității;
- Analiza sectorială a domeniilor strategice principale;
- Articularea documentului strategic;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Analiza SWOT este o metodologie de analiză a unui proiect.

Numele este descriptiv:

Strengths (puncte tari)

Weaknesses (puncte slabe)

Opportunities (oportunitati)

Threats (riscuri).

Pentru a avea certitudinea că politicile și programele existente corespund necesităților de dezvoltare a comunei Cărbunari, în cadrul limitărilor impuse de resursele locale disponibile și pentru accesarea fondurilor prin care Uniunea Europeană susține politica de dezvoltare regională s-a impus elaborarea strategiei de dezvoltare locală pentru perioada 2021 - 2027.

Problemele cheie au fost identificate pe baza concluziilor evaluării premergătoare și prezentate în cadrul unei matrici, sub forma punctelor slabe, punctelor tari, oportunităților și amenințărilor.

Punctele tari se referă la mediul intern și reprezintă resursele și capacitățile de care comunitatea dispune și care sunt superioare celor deținute de alte comunități similare.

Punctele slabe se referă la mediul intern și reprezintă resursele și capacitățile insuficiente sau de o calitate inferioară celor deținute de alte comunități similare.

Oportunitățile se referă la mediul extern și reprezintă suma evoluțiilor favorabile ale mediului de ansamblu al țării, care poate îmbrăca forme extrem de diferite plecând de la schimbările legislative, integrarea europeană și posibilitatea oferită comunității de a se dezvolta într-o formă superioară pe ansamblu sau pe domenii de interes.

Amenințările se referă la mediul extern și reprezintă evoluțiile defavorabile ale acestuia privite în ansamblu, care pot îmbrăca forme extrem de diferite, plecând de la schimbările de mentalitate, lacunele legislative și evoluțiile economice negative sau instabile care afectează capacitatea comunității de a atinge obiectivele strategice pe care și le-a propus.

Amenințările pot fi concrete sau potențiale. Întrebări cheie care îndrumă analiza strategică:

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

CE PUTEM FACE?
(Punctele forte și punctele slabe)

CE AM PUTEA FACE?
(Oportunități și amenințări)

CE VREM SĂ FACEM?
(Valorile comunei și ale locuitorilor comunei)

CE SE AȘTEAPTĂ CEILALȚI SĂ FACEM?
(Dorințele locuitorilor comunei)

**CE RESURSE ȘI POTENȚIAL
VREM SĂ DEZVOLTĂM**

CE OPORTUNITĂȚI PUTEM FRUCTIFICA?

CE TREBUIE SĂ NE PREOCUPE?

CUM PUTEM ÎMPLINI AȘTEPTĂRILE LOCUITORILOR COMUNEI?

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

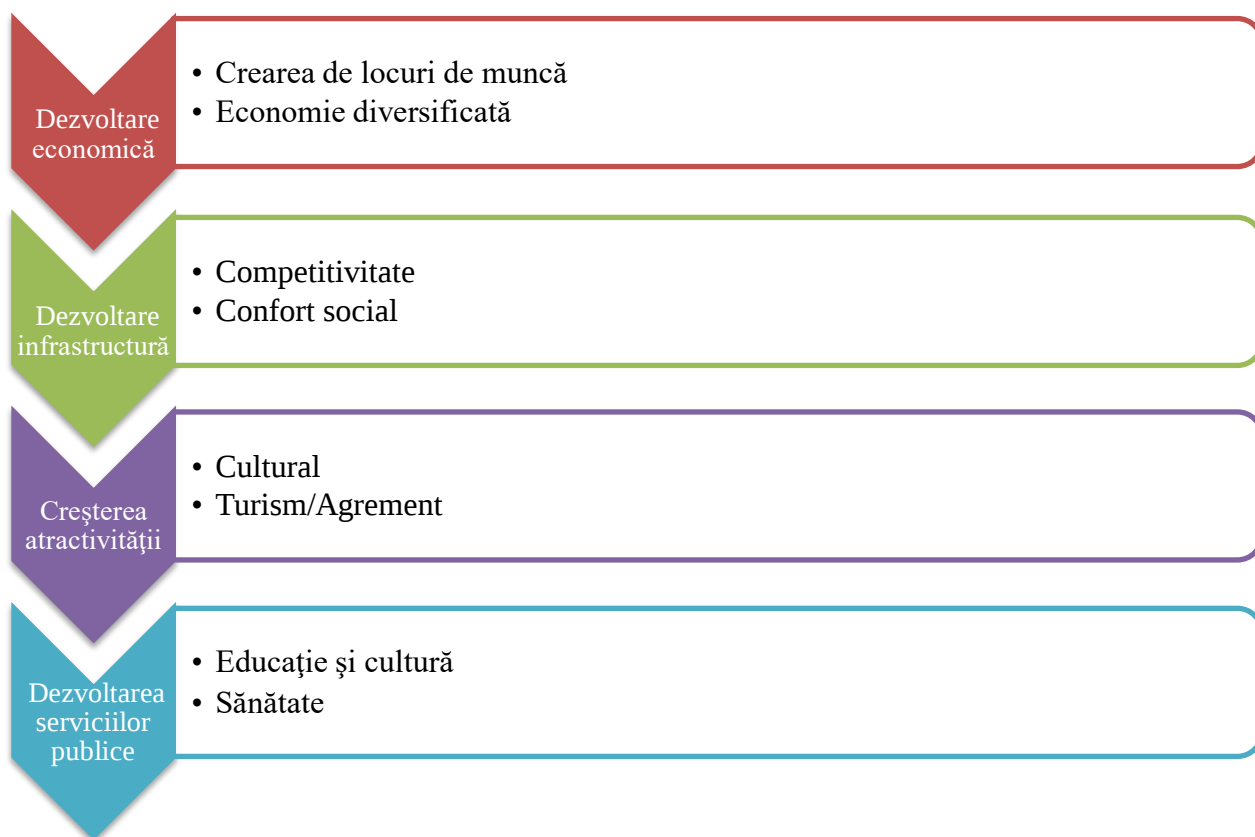
Analiza SWOT are o deosebită utilitate în procesul de stabilire a direcțiilor de dezvoltare a comunității, permițând o amibună gestionare a resurselor și relațiilor de intercondiționalitate. Totodată, prezentând în mod sintetic atât problemele. Cât și realizările comunității analiza SWOT permite înțelegerea rapidă, simultană și integrală a legăturilor dintre elementele pozitive și negative ale comunității.

Unele “oportunități” și “amenințări” vor apărea din “punctele tari” și “punctele slabe” ale comunității, iar amenințările pot fi concrete sau potențiale.

În urma analizei SWOT s-au identificat patru principii prioritare care trebuie să stea la baza elaborării strategiei în vedrea dezvoltării durabile:

COMUNA

CĂRBUNARI

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

7.1. Agricultură și dezvoltarea rurală

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Posibilitatea dezvoltării fermelor de animale – existența unui număr constant de ovine, bovine; ▪ Posibilitatea construirii de centre de colectare și prelucrare a laptelui; ▪ Peocuparea populației pentru cultivarea plantelor și creșterea animalelor; ▪ Existența condițiilor și tradițiilor pentru dezvoltarea activității agro-zootehnice – 366 ha de pășuni și 251 ha fânețe, mai ales în gospodării; ▪ Ponderea ridicată a proprietății private asupra terenului arabil și a efectivului de animale; ▪ Producători agricoli atestați în comună; ▪ Existența unui sector apicol;	▪ Posibilități de finanțare reduse; ▪ Potențial agricol scăzut – 688 ha teren agricol; ▪ Lipsa unui cabinet veterinar ▪ Lipsa unui veterinar ▪ Lipsa pieței de desfacere; ▪ Lipsa resursei umane pentru agricultură; ▪ Lipsa unui târg local săptămânal; ▪ Desfacerea produselor agricole și lactate este foarte dificilă; ▪ Infrastructura deficitară la nivel local; ▪ Prezența intermediarilor în agricultură; ▪ Lipsa calificării și instruirii agricultorilor; ▪ Dotare tehnică insuficientă sau învechită a utilajelor agricole; ▪ Absența unor centre de colectare, prelucrare și valorificare superioară a produselor specifice de pe raza comunei; ▪ Absența unor resurse materiale dar și de mentalitate care să faciliteze angajarea specialiștilor în agricultură în domeniul rural în stadiul actual; ▪ Insuficienta promovarea a zonei rurale și a produselor specifice; ▪ Accesul redus la informații și servicii de consultanță datorită numărului mic de posturi alocate pentru aceste tipuri de servicii; ▪ Îmbatrânirea populației comunei și migrarea tinerilor către străinătate sau alte locuri atractive financiar;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Crearea unor centre de colectare și procesare a materiilor prime rezultate din sectorul agricol; ▪ Crearea unor centre de colectare și procesare a materiilor prime rezultate din sectorul zootehnic ▪ Existența cadrului legislativ pentru înființarea și dezvoltarea exploatațiilor agricole; ▪ Existența Planului Național Strategic pentru Dezvoltarea Rurală; ▪ Sprijinul oferit de Oficiul Județean pentru Consultanță Agricolă cu privire la accesare fonduri europene; ▪ Sprijinirea investitorilor prin alocarea de terenuri necesare dezvoltării întreprinderilor; ▪ Stimularea asocierii terenurilor agricole, stimularea pieței arende și informarea populației privind renta viageră; ▪ Distanța relativ mică față de orașe Moldova Nouă și față de orașul Reșița, Oravița, Băile Herculane – este un avantaj pentru investitori; ▪ Prelucrarea pe plan local a produselor agricole și de origini animale; ▪ Diversificarea culturilor agricole; ▪ Dezvoltarea sectorului pomicol; ▪ Dezvoltarea sectorului zootehnic; ▪ Îndeplinirea standardelor de calitate a produselor agricole, a celor de protecție a mediului, de igienă și bunăstare a animalelor; ▪ Dotarea cu utilaje și echipamente performante în raport cu structura agricolă actuală; ▪ Crearea de locuri de muncă în agricultură prin înființarea de microferme și ferme de creștere bovine, ovine și caprine; ▪ Stimularea înființării de organizații de producători specializați: cereale, legume, fructe, lapte, carne;	▪ Mărirea numărului de concurenți pentru produsele agroalimentare de pe piața UE; ▪ Cadrul legislativ instabil; ▪ Lipsa inițiativei de asociere și modul greșit în care este percepută asocierea; ▪ Lipsa unui cadru legal pentru protejarea producției agricole interne; ▪ Slaba informare a agricultorilor cu privire la normele europene; ▪ Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co/finanțarea proiectelor finanțate prin fonduri structurale și FEADR; ▪ Cunoștințe insuficiente legate de elaborarea și administrarea proiectelor finanțate din Fondurile structurale FEADR; ▪ Degradarea solurilor care diminuează fertilitatea și rata de regenerare; ▪ Degradarea pășunilor datorită pășunatului excesiv și utilizarea nerațională a pășunilor; ▪ Fărmițarea terenurilor; ▪ Potențial redus pentru dezvoltarea sectorului agricol, cu accent pe dezvoltarea de produse bio sau organice conform cerințelor Uniunii Europene – existența exploatării miniere de uraniu;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

▪ Acodarea subvențiilor pentru agricultori; ▪ Dezvoltarea apiculturii și crearea unei piețe de desfacere a produselor apicole; ▪ Lucrări de îmbunătățire a potențialului productiv; ▪ Crearea de perimetre silvice și recuperarea terenurilor neproductive prin împăduriri;	

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

7.2. Dezvoltare locală, infrastructură și mediu

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Comuna Cărbunari are o suprafață totală de 6.557 ha și două sate component – Cărbunari și Știnăpari ▪ Comuna Cărbunari este situată în apropierea orașelor: Băile Herculane Moldova Nouă, Oravița. ▪ La nivel local au fost realizate investiții cu privire la infrastructura de educație și cultură-reamenajare Cămin Cultural Știnăpari, Școala Gimnazială Cărbunari. ▪ Existența rețelei de alimentare cu apă potabilă; ▪ Drumuri și străzi asfaltate ▪ Șanțuri pentru scurgerea apelor pluviale amenajate; ▪ Existența rețelei de electricitate ce acoperă în totalitate teritoriul comunei; ▪ Rețeaua de iluminat public acoperă întreg teritoriu comunei; ▪ Existența rețelei de comunicare (telefonie fixă și mobilă, CATV); ▪ Condițiile pedoclimatice sunt favorabile cultivării plantelor, a legumelor și pentru creșterea animalelor;	▪ Lipsa rețelei de distribuție a gazelor; ▪ Poluarea apelor de suprafață și subterane ca urmare a deversării necontrolate; ▪ Lipsa unor baze sportive cu teren sintetic; ▪ Lipsa rețelei de canalizare ▪ Lipsa la nivel local a unui sistem organizat de transport și a unor stații amenajate; ▪ Lipsa unui sistem local de salubritate; ▪ Lipsa unui târg săptămânal amenajat; ▪ Educație ecologică superficială; ▪ Colectarea neselectată a deșeurilor, în vederea reciclării, recuperării, refolosirii sau valorificării lor; ▪ Insuficiența resurselor financiare conduce la construcții improvizate și lucrări artisanale; ▪ Lipsa sistemului integrat de management al deșeurilor menajere; ▪ Lipsa unor locuri de joacă destinate copiilor; ▪ Lipsa unui parc destinat locuitorilor din comună pentru petrecerea timpului liber; ▪ Sistem de iluminat public necesită modernizare prin instalarea de becuri tip led;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Existența la nivel local a posibilității ca populația să își suplimenteze veniturile valorificând produsele naturale obținute în cadrul gospodăriilor; ▪ Existența cadrului legislativ pentru întemeierea și dezvoltarea fermelor agro zootehnice; ▪ Existența la nivel județean al unui Sistem integrat de management al deșeurilor solide (finanțat prin POS Mediu); ▪ Existența fondurilor externe destinate pentru modernizarea drumurilor comunale și satești; ▪ Existența fondurilor externe rambursabile și nerambursabile ce vizează sprijinirea dezvoltării infrastructurii locale; ▪ Existența fondurilor europene ce vizează finanțarea lucrărilor de împădurire; ▪ Construire rețea de canalizare ▪ Dezvoltarea unor programe de educare a populației pentru colectarea selectivă a deșeurilor; ▪ Instalare hidranți în comună; ▪ Lucrări de întreținere și igienizare a căilor de acces; ▪ Modernizarea sistemului rutier (instalare indicatoare, marcare treceri pietoni,etc); ▪ Amenajare parcuri și locuri de joacă ▪ Amenajarea de terenuri sportive cu gazon artificial ▪ Reabilitarea rețelei de alimentare cu apă ▪ Amenajare de panouri foto voltaice la imobilele instituțiilor locale pentru asigurarea energiei electrice ▪ Valorificarea resurselor regenerabile de energie pentru producerea energiei verzi;	▪ Migrația populației tinere și calificate din mediul rural în străinătate sau în alte zone ale țării; ▪ Numărul de concurenți în creștere pentru produsele agro-alimentare de pe piața Uniunii Europene; ▪ Piața de desfacere mică pentru produsele agro-alimentare din gospodării la nivel județean și regional; ▪ Creșterea nivelului sărăciei și al excluziunii sociale în zonele rurale ▪ Populația care ar putea beneficia de fonduri europene pentru dezvoltarea potențialului zootehnic și agricol acordă puțină atenție surselor și canalelor de informare cu privire la aceste resurse financiare nerambursabile; ▪ Resurse financiare reduse sau insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor din domeniul zootehnic, agricol; ▪ Atitudinea de indiferență față de protecția mediului; ▪ Cunoștințe insuficiente legate de elaborarea și administrarea proiectelor finanțate din Fonduri Structurale pentru proiecte de infrastructură și mediu; ▪ Adaptarea dificilă la restricțiile ecologice a structurilor tradiționale de gospodării; ▪ Depozitarea necontrolată a deșeurilor din activități gospodărești pot conduce la infiltrații în pânza freatică, deci la impurificarea apei și solului;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

▪ Amenajare de parc cu panouri foto voltaice ▪ Dezvoltarea turismului tradițional local ▪ Amenajare de locuri de joacă ▪ Amenajare de parcuri de agrement cu locuri de campare, picnic etc	

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

7.3. Economie și turism

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Existența la nivel local a agenților economici; ▪ Agenții economici locali asigură locuri de muncă populației din comună; ▪ Condițiile geografice și pedoclimatice ale comunei Cărbunari favorizează dezvoltarea zootehniei; ▪ Efectivul de animale este diversificat și cuprinde: bovine, ovine, cabaline, caprine, porcine și păsări; ▪ Existența unui cabinet veterinar și a unui medic veterinar la nivel local; ▪ Existența materilor prime pentru industria alimentară; ▪ Existența potențialului pentru obținerea de produse ecologice; ▪ Tradiții locale în creșterea animalelor și cultivarea pământului; ▪ Existența resurselor locale, puțin sau necorespunzător valorificate în prezent; ▪ Existența unei pensiuni agroturistice; ▪ Comuna Cărbunari prezintă potențial turistic prin: ▪ Lacul și Peștera Dracului – cel mai important obiectiv geomorfologic din zonă, fiind cel mai mare lac carstic natural din România; ▪ Cheile Nerei – Văile carstice Ogașul Ulmului Mare, Ogașul Porcului, Ogașul Hameliug ▪ Cheile Șușarei; ▪ Cascada Șușara; ▪ Valea Boiștei – Peștera Izvorul Boiștei, Poiana Boiștii, Villa Rustica, Poiana și Podul Runcii; ▪ Valea Radimna – Peștera Urzicari, Poiana Zăvoi; ▪ Văile Zăvoi, Țipău și Bolborosu; ▪ Minele Urbanus – Valea Țipău; ▪ Minele Romane;	▪ Obiectivele turistice nu sunt valorificate din punct de vedere turistic; ▪ Efectivul de animale este diversificat dar în scădere; ▪ Lipsa unui cabinet veterinar și a unui medic veterinar la nivel local; ▪ Lipsa unor zone amenajate pentru agrement – spații pentru grătare, spații amenajate pentru practicarea activităților sportive, camping; ▪ Lipsa semnalizării turistice a obiectivelor istorice; ▪ Obiective turistice insuficient promovate; ▪ Resurse financiare la nivel local insuficiente pentru sprijinirea/promovarea unor investiții; ▪ Slaba infrastructură de asistență pentru afaceri; ▪ Lipsa culturii asociative, a înființării de asociații; ▪ Lipsa unui sistem de sprijin pentru implementarea noțiunilor de marketing; ▪ Slaba implementare a sistemului de asigurare a calității producției și produselor; ▪ Lipsa unei farmacii veterinare; ▪ Lipsa canalelor de colectare a produselor agricole; ▪ Slaba informare cu privire la normele europene; ▪ Lipsa investitorilor; ▪ Lipsa unei piețe de desfacere a produselor agricole; ▪ Insuficienta coordonare între cererea și oferta de servicii; ▪ Slaba diversificare a activităților de producție;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

▪ Peștera de la Fagul Împreunat; ▪ Avenul Speranței; ▪ Avenul din Valea Ulmului Mic; ▪ Fășangul – sărbătoare a satului ce se desfășoară în luna februarie/martie; ▪ Rusaliile – zi de rugă în comună; ▪ Pițărăii – sărbătoarea familiei de Crăciun; ▪ Traseu de rafting/caiac pe râul Nera între Șopotul Nou și Sasca Montană;	▪ Resursele financiare care provin din străinătate nu sunt destinate investițiilor în activități de producție; ▪ Perfecționarea și utilizarea mai eficientă a capitalului uman autohton; ▪ Rata mare a șomajului; ▪ Cererea insuficientă de forță de muncă în comună; ▪ Ponderea redusă a salariaților din totalul populației active; ▪ Lipsa unei instituții care să pregătească forța de muncă calificată în vederea reînvierii meseriilor tradiționale;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Îmbunătățirea condițiilor economice locale și diversificarea activităților economice prin valorificarea corespunzătoare a resurselor locale; ▪ Existența fondurilor guvernamentale acordate pentru reabilitarea lăcașelor de cult; ▪ Diversificarea domeniilor industriale actuale; ▪ Atragerea de noi investiții în sectorul agro-industrial; ▪ Asocierea producătorilor din agricultură; ▪ Valorificarea forței de muncă active prin asigurarea unui proces continuu de informare și dezvoltare profesională; ▪ Folosirea oportunităților de finanțare pentru dezvoltarea spațiului rural; ▪ Colaborare transfrontalieră pentru atragerea de investiții; ▪ Dezvoltarea agriculturii ecologice; ▪ Mediul de afaceri cu acces la servicii bancare și creditare în vederea susținerii de proiecte de dezvoltare; ▪ Existența fondurilor guvernamentale pentru încurajarea inițiativelor locale, în special în domeniul dezvoltării zootehniei, a infrastructurii aferente, prima afacere, tineri fermieri; ▪ Posibilitatea accesării creditelor cu dobânda subvenționată pentru crearea de noi locuri de muncă în mediul rural; ▪ Amenajarea unei piețe de desfacere a produselor agricole și animale; ▪ Dezvoltarea agroturismului; ▪ Sprijin financiar acordat pentru participarea fermiilor la diferite întruniri tematice, târguri, expoziții, proiecte de succes, evenimente care pot contribui la infomarea acestora privind, de exemplu, tehnologiile aplocate în diferite sectoare, sau	▪ Numărul în scădere a populației active; ▪ Creșterea numărului angajaților disponibilizați, ca urmare a automatizării procesului de producție; ▪ Expunerea la piețele globale ; ▪ Migrația tinerilor; ▪ Concurența crescută a produselor de import; ▪ Lipsa valorificării și promovării produselor agricole tradiționale; ▪ Lacunele legislative și administrative privind asocierea fermierilor; ▪ Schimbările climatice; ▪ Scăderea forței de muncă ocupate în agricultură ; ▪ Închiderea companiilor mici datorită climatului economico-financiar; ▪ Nediversificarea bazei economice; ▪ Rata ridicată a dobânzilor la credite; ▪ Oferte de creditare greu accesibile; ▪ Instabilitate legislativă; ▪ Creștere muncii la negru, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale; ▪ Menținerea unei capacități scăzute de adaptare a sistemelor de producție la cerințele economiei;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

pentru acțiuni de schimb de experiență; ▪ Completarea și finalizarea infrastructurii edilitare care să permită atragerea investitorilor; ▪ Dezvoltarea micii industrii meșteșugărești;	

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

7.4. Educație și cultură

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Existența infrastructurii educaționale - unități educaționale din categoria: grădinițe, învățământ primar, gimnazial cu grupuri sanitare amenajate în interiorul clădirilor; ▪ Existența unei biblioteci școlare ce dispune de circa 500 volume; ▪ Cadre didactice calificate; ▪ Colaborare bună între instituțiile de învățământ și autoritățile locale; ▪ Existența a două Cămine Culturale; ▪ Prezența unor laboratoare de specialitate – informatică; ▪ Proiect pentru amenajarea unui teren de sport cu gazon artificial;	▪ Lipsa unui psiholog în instituția de învățământ; ▪ Lipsa unui teren de sport amenajat; ▪ Lipsa unui cabinet medical în școli; ▪ Lipsa unor locuri de joacă special amenajate; ▪ Lipsa unei biblioteci comunale ▪ Uzura fizică și morală a materialelor didactice; ▪ Lipsa conceptului de voluntariat și implicit a unei educații în acest sens; ▪ Slaba implicare în realizarea unor proiecte de finanțare la nivel instituțional; ▪ Populația de vârstă școlară înscrisă în unitățile de învățământ este în scădere; ▪ Nu există alte surse de finanțare a unităților școlare decât fondurile bugetare; ▪ La nivelul unităților de învățământ nu există supraveghere audio -video;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Modernizarea sistemului de predare din cadrul unităților de învățământ din comuna Cărbunari prin achiziționare de laptopuri, table inteligente, videoproiector etc; ▪ Reamenajare spații de joacă în incinta unităților de învățământ; ▪ Modernizarea laboratorului de informatică; ▪ Atragerea de fonduri pentru proiecte și programe concepute de cadrele didactice din școli; ▪ Existența unor programe comunitare și naționale de asigurare a accesului la educație pentru populațiile dezavantajate; ▪ Politici de stimulare pentru menținerea în comună a cadrelor didactice calificate; ▪ Sprijinirea financiară a școlarilor care doresc obținerea unor burse de studiu; ▪ Realizarea unor proiecte pentru finanțarea unităților școlare din fonduri europene / alimentare cu apă, construirea de săli de sport etc.; ▪ Posibilitatea accesării Fondurilor Structurale pentru activități de formare/dotare cu aparatură IT a unităților școlare; ▪ Organizarea în cadrul școlilor de activități extracuriculare – ateliere meșteșugărești, cercuri cultural – artistice, activități sportive; ▪ Necesitatea consilierii copiilor ai căror părinți sunt plecați pentru muncă în străinătate; ▪ Prevenirea și corectarea părăsirii premature a școlii;	▪ Scăderea populației și îmbătrânirea acesteia; ▪ Scăderea gradului de instrucție școlară a populației tinere; ▪ Migrarea tinerilor; ▪ Reforma perpetuă în învățământ; ▪ Pierderea personalității juridice a instituțiilor școlare; ▪ Planul de învățământ și programele școlare prea încărcate la anumite discipline; ▪ Accentuarea efectelor negative în educația elevilor datprită unei comunicări tot mai dificilă cu familia; ▪ Viteza de adaptare redusă, ceea ce duce la apariția “generațiilor de sacrificiu”; ▪ Scăderea numărului populației; ▪ Dispariția unor obiceiuri tradiționale în contextual globalizării cultural actuale; ▪ Dispariția din viața comunității a persoanelor care pot transmite tinerilor vechile tradiții, obiceiuri și meșteșuguri;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

7.5. Resurse umane și piața muncii

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Existența forței de muncă la nivel local; ▪ Infomarea continuă al nivel local cu privire la programele de calificare și reconversie profesională, la nivel de județ; ▪ Rata infraționalității redusă la nivel local; ▪ Populație educată; ▪ Biserica se implică în comunitate cu privire la rolul și importanța familiei;	▪ Migrația populației tinere; ▪ Scăderea natalității și creșterea ratei mortalității; ▪ Persoane neocupate și neînregistrate la AJOFM; ▪ Capacitate financiară scăzută a locuitorilor comunei; ▪ Lipsa unei piețe a muncii diversificate și dinamice; ▪ Resurse financiare limitate privind susținerea persoanelor fără venituri; ▪ Grad redus de ocupare profesională; ▪ Număr redus de resurse umane incluse în programe locale de calificare-recalificare și conversie profesională; ▪ Existența șomajului de lungă durată care conduce la descalificarea și descurajarea foștilor angajați; ▪ Scăderea populației din comuna Cărbunari;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Existența unor programe finanțate din fonduri guvernamentale pentru reconversie profesională și crearea de noi locuri de muncă pentru șomeri; ▪ Monitorizarea la nivel național a stării ocupaționale a populației; ▪ Adaptarea programelor de învățământ la cerințele economiei de piață; ▪ Existența unor reglementări ce acordă facilități angajatorilor care creează noi locuri de muncă pentru șomeri, tineri absolvenți etc. ▪ Adaptarea programelor de învățământ la cerințele de resurse umane ale pieței muncii; ▪ Creșterea natalității prin politici publice adecvate;	▪ Declinul demografic și îmbătrânirea populației; ▪ Majorarea numărului șomerilor în rândul tinerilor absolvenți de liceu sau cu studii superioare; ▪ Existența unei evoluții în ceea ce privește fenomenul de migrare a forței de muncă tinere din mediul rural spre zonele urbane sau spre străinătate; ▪ Creșterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale în perspectivă; ▪ Scăderea numărului persoanelor calificate prin ieșirea acestora din viața activă; ▪ Continuare migrării persoanelor calificate; ▪ Amplificarea pregătirii teoretice a forței de muncă în detrimental aspectelor aplicative; ▪ Lipsa unei perspective de trai în condiții decente; ▪ Corelarea redusă a cererii și ofertei de specializări profesionale, lipsa dialogului între actorii pieței muncii;

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

7.6. Sănătatea și asistența socială

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Existența compartimentului de asistență socială în cadrul primăriei; ▪ La nivel local autoritățile locale acordă o atenție deosebită sectorului de asistență socială; ▪ Implicarea activă a autorităților locale în problemele comunității; ▪ Existența unui dispensar medical destinat locuitorilor comunei;	▪ Lipsa unui medic de familie; ▪ Lipsa unei farmacii; ▪ Lipsa asistenței medicale specializate; ▪ Lipsa unui cabinet de stomatologie; ▪ Absența personalului calificat – psiholog-pentru consilierea pacienților cu nevoi speciale și în școli; ▪ Serviciile acordate sunt afectate de bugetul insuficient; ▪ Fonduri insuficiente destinate asistenței medicale; ▪ Lipsa unui cabinet de medicină de familie deservit de un medic specialist ajutat de o asistentă medicală; ▪ Societatea civilă insuficient implicată; ▪ Informare insuficientă cu privire la alte fonduri sociale; ▪ Sistemul de ajutor social nu încurajează reintegrarea activă (populația optează pentru venitul minim garantat în loc să facă eforturi de a se integra pe piața muncii); ▪ Existența la nivel local a persoanelor fără ocupație și a șomerilor (indemnizați și ne-indemnizați); ▪ Lipsa unui cabinet medical în cadrul unităților școlare din comună;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Programe complexe de urmărire a stării de sănătate a populației; ▪ Angajarea unui medic de familie ▪ Existența fondurilor nerambursabile destinate pentru dezvoltarea de centre de zi pentru copii, adulți și vârstnici; ▪ Programe destinate asistenței sociale reale; ▪ Politica socială susținută din partea UE; ▪ Existența Strategiei Naționale Anti-sărăcie; ▪ Dezvoltarea economică a comunei poate conduce la suplimentarea veniturilor destinate asistenței sociale; ▪ Posibilitatea accesării de fonduri structurale destinate dezvoltării sectorului social prin Fondul Social European; ▪ Cadrul legislativ care stimulează implicarea sectorului privat în furnizarea de servicii sociale; ▪ Promovarea unui stil de viață sănătos, a unei alimentații echilibrate, de combatere a consumului de tutun și alcool;	▪ Lista medicamentelor compensate sau gratuite nu acoperă necesităților populației; ▪ Costul medicamentelor foarte ridicat și existența situațiilor în care veniturile mici ale populației restricționează dreptul la tratarea diferitelor afecțiuni; ▪ Reacție nefavorabilă la sistemul de norme sanitare impuse; ▪ Sursele de finanțare pentru medicina primară foarte reduse ▪ Bugete reduse acordate pentru medicina primară - medicamente și consumabile; ▪ Creșterea gradului de sărăcie prin prisma înăsprii condițiilor de acordare a ajutoarelor sociale și scăderii numărului de beneficiar; ▪ Buget redus sau inexistent pentru plata asistențelor personali ai persoanelor cu nevoi speciale;

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

VIII. POLITICI PUBLICE ÎNTREPRINSE ÎN TERITORIU

În perioada 2014-2020, în Comuna Cărbunari autoritățile locale au reușit să realizeze investiții importante, la nivel local, existând proiecte finalizate, proiecte în curs de implementare și proiecte în proces de aprobare.

Nr. Crt.	Denumire proiect	Stadiul proiectului
1	Modernizare străzi și drumuri comunale în Comuna Cărbunari	FINALIZAT
2	Amenajare drum de acces la pășune – Gura Gărâni	FINALIZAT
3	Lucrări de aducere la starea tehnică inițială a drumurilor de pe teritoriul comunei Cărbunari pe sectoarele afectate de fenomenele meteorologice din data de 31.07.2014 și perioada 15-16.09.2014	FINALIZAT
4	Modernizare străzi secundare în comuna Cărbunari – sat Știnăpări	FINALIZAT
5	Reabilitare stradă Primăria Cărbunari	FINALIZAT
6	Amenajare șanțuri de scurgere ape pluviale	FINALIZAT
7	Reabilitare Cămin Cultural - Știnăpări	FINALIZAT
8	Construire sistem de alimentare cu apă	FINALIZAT
9	Reabilitare, reamenajare interioară Primăria Cărbunari	INTOCMIT PROIECT
10	Refacere acoperiș anexă – Primăria Cărbunari	FINALIZAT
11	Dotarea cu mobilier și aparatură Primăria Cărbunari	FINALIZAT
12	Reabilitare, modernizare și dotare Școala Gimnazială Cărbunari	FINALIZAT
13	Reabilitare și modernizare sistem de iluminat public	FINALIZAT
14	Instalare sistem de supraveghere video	FINALIZAT
15	Achiziționare buldoexcavator	FINALIZAT
16	Amenajare și întreținerea stațiilor pentru călători și înființarea altor noi acolo unde este cazul	FINALIZAT
17	Modernizarea sistemului rutier și lucrări de întreținere și igienizare a căilor de acces în Comuna Cărbunari	FINALIZAT
18	Cărbunari și Știnăpări - Monografie	FINALIZAT

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

IX. PORTOFOLIUL DE PROIECTE PENTRU PERIOADA 2021 – 2027

Pentru perioada 2021–2027, la nivelul comunei Cărbunari, pentru dezvoltarea echilibrată a comunității, se dorește demararea și implementarea următoarelor proiecte:

Nr. Crt.	Denumire proiect	Stadiu proiect	Sursa de finanțare	Perioadă de implementare
1	Elaborarea Strategiei de dezvoltare Locală 2021-2027	Finalizat	Buget local	2021-2027
2	Modernizarea sistemului rutier și lucrări de întreținere și igienizare a căilor de acces în Comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
3	Modernizare drumuri forestiere	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
4	Modernizare infrastructură de acces către exploatațile agricole din Comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
5	Reabilitare și modernizare drum vicinal spre Lacul Dracului	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
6	Implementare sistem colectare selectivă a deșeurilor	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
7	Campanii de conștientizare a locuitorilor privind colectarea selectivă a deșeurilor menajere	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
8	Reamenajare locuri de joacă în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
9	Proiectare și execuție teren de minifotbal cu gazon sintetic în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene	2021-2027

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

			Alte tipuri de fonduri	
10	Construire sală de sport în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
11	Amenajare și dotarea cu mobilier a unui parc de agrement– satul Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
12	Reabilitare, amenajare spații verzi și locuri de odihnă în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
13	Modernizare și extindere sediu Primărie Cărbunari	Proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
14	Reabilitare, modernizare, extindere și dotare Cămin Cultural în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
15	Reabilitare, întreținere și promovare a monumentelor istorice locale – obiective cultural – religioase	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
16	Modernizarea sistemului de iluminat public stradal, în comuna Cărbunari	Proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
17	Asigurarea independenței energetice din surse regenerabile - panouri solare și fotovoltaice, la instituțiile publice din comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
18	Construire stație de alimentare pentru autovehicule electrice	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
19	Amenajare parc panouri foto voltaice și amenajare drumuri de acces în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

20	Înființare perdele de protecție și împădurirea terenurilor neproductive, inclusiv a celor dispuse alunecării	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
21	Sprijinirea fermierilor și deținătorilor de păduri să utilizeze serviciile de consiliere și consultanță în vederea îmbunătățirii performanțelor generale ale activității acestora conform înregistrării APIA	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
22	Achiziționare utilaje și echipamente	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
23	Cadastru sistematic general în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
24	Înființare nomenclator stradal în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
25	Reactualizare Plan Urbanistic General	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
26	Campanii de îndrumare a micilor întreprinzători în vederea obținerii finanțării de proiecte în perioada de programare 2021 – 2027	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
27	Construire/Amenajare Centru de recreere pentru tineret în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
28	Amenajare spații pentru organizare de evenimente și festivități în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
29	Promovarea și dezvoltarea turismului rural în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene	2021-2027

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ
2021-2027**

			Alte tipuri de fonduri	
30	Construire și amenajare sat de vacanță în comuna Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027
31	Amenajare capele mortuare în Parohiile comunei Cărbunari	Propunere de proiect	Buget local Buget de stat Fonduri europene Alte tipuri de fonduri	2021-2027

X. PARTENERIATE OPORTUNE

Deorece numeroase activități își pot găsi rezolvarea doar în cadrul unor parteneriate, Autoritatea Publică Locală Cărbunari poate încheia parteneriate cu:

- Alte administrații publice similare din țară și străinătate;
- Instituții de învățământ și cultură;
- ONG – uri;
- Agenți economici;
- Entități juridice private.

Comuna Cărbunari face parte din **Grupul de Acțiune Locală „Călugăra”**.

Parteneriatul Calugara este alcătuit din reprezentanți publici, în speță administrații locale și reprezentanți privați. Reprezentanții publici sunt în număr de 20 UAT-uri, iar cei privați în număr de 23.

Teritoriul Parteneriatului Călugara, se întinde pe o suprafață de 1849,06 km² pe raza județului Caraș-Severin.

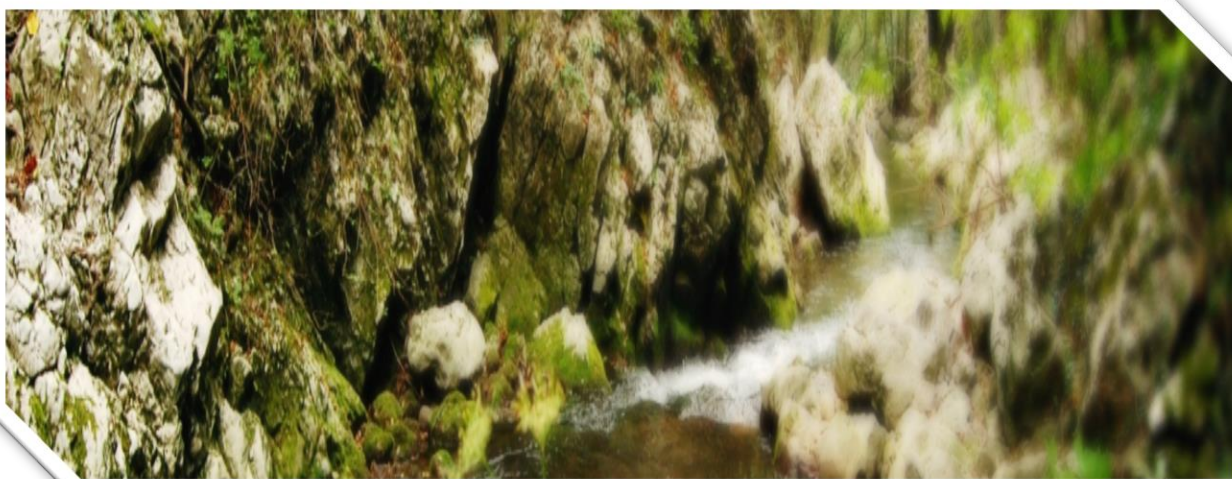
Populația acestui teritoriu este de 32.014 locuitori.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Cele 20 de UAT-uri împreună cu satele arundate cuprind un număr de 63 de localități. Comuna cu cele mai multe sate aparținătoare este Dalboșeț - 7 sate, iar cu cele mai puține este Eftimie Murgu - o localitate.

Comunele componente ale Parteneriatului sunt: Ciclova Romană - sate aparținătoare-Ilidia și Socolari, Ciclova Romna; Răcășdia - sat aparținător - Vraniuț, Răcășdia; Ciuchici - sate aparținătoare - Ciuchici, Macoviste, Nicolint, Petrilova; Năidaș - sate aparținătoare - Năidaș și Lescovița; Goruia - sate aparținătoare - Goruia, Gârliște, Giurgiova; Ciudanovița - sate aparținătoare - Ciudanovița și Jitin; Grădinari - sate aparținătoare- Grădinari și Greoni; Vărădia - sate Vărădia și Mercina; Vrani -sate- Vrani, Ciortea, Iertof; Sasca Montană - sate- Sasca Montană, Sasca Romană, Bogodint, Slatina Nera,Potoc; Eftimie Murgu - sat Eftimie Murgu; Bania – sate - Bania, Girbovat; Dalboset - sate-Dalboșeț, Șopotu Vechi, Reșița Mică, Bîrz, Prislop, Boina, Boinita; Pojejena – sate -Pojejena, Divici, Belobresca, Radimna, Susca; Cărbunari - sate- Cărbunari și Știnăpări; Socol - sate- Socol, Zlatita, Campia, Parneaura, Bazias; Ticvanu Mare - sate- Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Carnecea, Secaseni; Berliste – sate -Berliste, Iam, Milcoveni, Rusova Noua, Rusova Veche; Bozovici - sate aparținătoare - Bozovici, Prilipeti, Poneasca, Valea Minis; Lapușnicu Mare - sate- Lapușnicu Mare, Moceris.

Alături de UAT-uri, Parteneriatul Călugara cuprinde și 23 de privați, din care 8 ONG-uri, cu specific etnic, de mediu, medical, cultură, tineret. Cele mai relevante structuri neguvernamentale sunt: Uniunea Sârbilor, cu specific etnic; Asociația de vânători și pescuit sportive, Codrenii Văii Carașului, cu specific de biodiversitate; Asociația culturală Voința Răcășdia, cu profil de tineret și cultură; Fundatia Sfânta Irina, cu profil medical, terapii complementare.

XI. MONITORIZARE ȘI IMPLEMENTARE

Etapă de implementare, monitorizare și control reprezintă sistemul de realizare a proiectelor, programelor și politicilor prevăzute în strategie și de colectare și raportare a informațiilor asupra desfășurării proiectelor și asupra succesului și impactului acestora relativ la dezvoltare comunității.

Scopul monitorizării și evaluării implementării strategiei:

- Evaluarea atingerii obiectivelor în timp util și în bugetul alocat;
- Constatarea durabilității proiectelor implementate

Succesul realizării unei strategii depinde în mare măsură de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare și monitorizare a acesteia. În procesul implementării prezentei strategii vor fi implicați mai mulți actori, fiecare urmând responsabilități bine determinate, îndeplinind rolul de implementator sau de controș al proiectelor planificate. În plan instituțional principarii actori locali ai implementării strategiei vor fi:

- Administrația locală (Consiliul Local, Primarul, Primăria)
- Agenții economici
- Societatea civilă
- Locuitorii comunei
- Structurile externe - instituții județene

Etapă de implementare, monitorizare și control cuprinde în principal 5 subetape:

❖ Adoptarea

În cadrul acestei subetape strategia va fi supusă dezbaterilor publice. În urma acestora se vor opera recomandările primite și strategia va fi înaintată Consiliului Local în vederea aprobării.

❖ Implementarea

În cadrul acestei subetape se vor realiza acțiunile, activitățile, măsurile și proiectele concrete de implementare. Fiecare proiect va conține obiective stricte, planul activităților necesare, perioada de desfășurare, persoanele responsabile în proiect și partenerii implicați în realizarea proiectului, sursele de finanțare.

❖ Monitorizarea

Echipa de implementare va evalua aspectele, precum: activități, rezultate, buget, patrimoniu, performanțele personalului angajat și implicit a autorității locale (organizația în sine), ipoteze formulate inițial. Monitorizarea se va efectua pe categorii: activitatea, informația necesară, colectarea informației, modul în care a fost folosită informația, ritmicitatea folosirii informației, persoana care a cules informația. Monitorizarea implementării proiectelor se va efectua prin

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

intermediul indicatorilor stabiliți inițial. În cazul înregistrării unor devieri în procesul de implementare se vor lua măsuri de corectare.

Monitorizarea implementării se va realiza de către o structură de evaluare care va avea în componență reprezentanții tuturor factorilor implicați în dezvoltare. Structura aparatului de monitorizare va fi următoarea:

- Comitet de coordonare pentru implementarea, monitorizarea și evaluarea strategiei;
- Comisii organizate pe direcții de dezvoltare;
- Secretariat.

Responsabilitățile de bază sunt:

- Planificarea implementării acțiunilor;
- Elaborarea și promovarea deciziilor privind acțiunile de implementare;
- Coordonarea activităților de implementare a acțiunilor și proiectelor;
- Coordonarea activităților de atragere a surselor de finanțare în scopul realizării problemelor identificate;
- Monitorizarea implementării;
- Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor de către consiliul local;
- Acordarea consultanței tehnice și consultative în toate domeniile;
- Elaborarea și dezbateră proiectelor prioritare;
- Analiza deciziilor privind problemele comunității locale;
- Elaborarea și inițierea modificărilor în strategie;
- Elaborarea studiilor și proiectelor de dezvoltare.

❖ Evaluarea implementării strategiei

Se vor analiza indicatorii de implementare. Fiecare proiect stabilit va avea anumiți indicatori de implementare și funcție de complexitatea unui proiect, se vor efectua evaluări intermediare, pe faze de implementare.

❖ Analiza impactului

Această analiză apreciază dacă proiectul răspunde politicilor formulate, modul cum influențează criteriile de performanță privind dezvoltarea eficientă a localității. Se vor efectua studii de impact de specialitate înaintea începerii unui proiect sau la o anumită perioadă de timp după finalizarea proiectului.

Etapa de implementare, monitorizare și evaluare oferă atât permanent cât și periodic un raport asupra stadiului de implementare a proiectelor.

XII. CONCLUZII

Dezvoltarea comunei Cărbunari nu reprezintă doar o problemă a autorității publice locale, ci ține și de voința și capacitatea comunității locale de a se implica activ și constant în realizarea obiectivelor strategice și de a avea o atitudine pozitivă la tot ceea ce este nou.

Strategia de dezvoltare locală a comunei Cărbunari pentru perioada 2021 - 2027 va folosi drept suport la dezvoltarea durabilă a comunei prin realizarea planului de dezvoltare care vizează creșterea calității vieții în comunitatea locală.

Ca și alte comune din România, Cărbunari se confruntă cu problemele specifice comunităților medii, iar autoritățile locale trebuie să-și asume cu adevărat rolul de coordonator al procesului de transformare, valorificând oportunitățile de care beneficiază comuna.

Așezarea geografică, relieful comunei pot fi valorificate prin dezvoltarea infrastructurii turistice și promovarea localității și a obiectivelor turistice locale. Realizarea obiectivelor propuse este în strânsă dependență cu sursele de finanțare nerambursabile care pot fi atrase, deoarece bugetul local nu are capacitatea de a susține realizarea acestora, dar se poate beneficia de oportunitățile financiare oferite de Uniunea Europeană.

Obiectivul principal este de îmbunătățirea calității vieții, atragerea investitorilor și crearea de locuri de muncă, fapt prevăzut de administrația locală și susținut de comunitatea locală.

Un alt obiectiv important este finalizarea tuturor utilităților, aducând comuna la un standard ridicat, cât și dezvoltarea potențialului turistic, a potențialului agricol, dezvoltarea infrastructurii de utilități și modernizarea infrastructurii rutiere.

Reînvierea tradițiilor, a obiceiurilor populare și revitalizarea unor meșteșuguri și ocupații specifice dau un plus de valoare potențialului agroturistic.

Ca o concluzie, se poate menționa că strategia elaborată este realizabilă în condițiile precizate și se va adapta cerințelor și necesităților ori de câte ori va fi nevoie, astfel încât aceasta să fie *realistă și aplicabilă*.

Strategia de dezvoltare este o radiografie a prezentului și viitorului, care stabilește direcțiile de dezvoltare și care stă la baza deciziilor viitoare, ale celor ce vor hotărî măsurile necesare atingerii Țintelor propuse.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ 2021-2027

Bibliografie

Planul pentru Dezvoltare Regionala al Regiunii Vest 2021-2027
Analiza-socio-economică-și-SWOT-Planul-de-Dezvoltare-Regională-PDR-Vest-2021-2027
Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027 Regiunea Vest
Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Cărbunari 2014-2020
Cărbunari și Știnăpări – Monografie – Victor Tăutu, Alexandru Sîrbu
<https://primaria-Cărbunari.ro/>
Institutul Național de Statistică – www.insse.ro
Direcția Regională de Statistică Caraș-Severin – www.carasseverin.insse.ro
[Wikipedia](#)

S.C. Proiecte Dezvoltare Europeană – Unika Consulting S.R.L.

Mnager proiect - Carmen Teodorescu

teodorescucarmen@hotmail.com